allmänna Indragnings-staten komma i åtnjutande af en årlig pension till belopp af 400 R:dr;

att f. d. Kongl. Bibliothekarien, Kanslirådet *Per Adam Wallmarks* enka, *Hedda Elisabeth Wallgren*, som med en 12-årig, sjuklig och för lifstiden ofärdig dotter befunne sig i nödställd belägenhet, måtte, med afseende på hennes mans långvariga och i flera hänseenden utmärkta verksamhet såsom skriftställare, å Allmänna Indragnings-staten uppföras till erhållande af en årlig pension af 400 R:dr;

att, med afseende på det rastlösa nit och den gagnande verksamhet, Kommendörkaptenen vid Kongl. Flottan, Inspektören öfver Rikets Navigations-skolor, *Abraham Wilhelm Lavén* i lifstiden ådagalagt såsom lärare vid Krigs-Akademien, äfvensom å hans både litterära och praktiska förtjenster om Sjö-krigsvetenskapens utveckling, hans sjukliga och med fyra minderåriga barn i behöfvande omständigheter efterlemnade enka, *Mathilda Palmstedt*, som till sitt och de sinas underhåll egde att påräkna blott ett gratial af 480 R:dr från Amiralitets-Krigsmanskassan, måtte på Allmänna Indragnings-staten tilldelas en pension af 600 R:dr om året;

att Befallningsmannen på Upsala slott, Öfverste-löjtnanten *Jacob Magnus Nordencreutz*' efterlemnade två döttrar, *Christina Mathilda* och *Gustava Wilhelmina Nordencreutz*, hvilka å Allmänna Indragnings-staten åtnjutit årliga pensioner, Christina Mathilda af 120 R:dr samt Gustava Wilhelmina af 60 R:dr, måtte få på sig öfverflyttad den pension å sistnämnda belopp, som deras i nästlidne Augusti månad gifta syster Augusta Nordencreutz derförinnan egt att uppbära, och hvarigenom Christina Mathilda, som är 52 år gammal och ofärdig samt lider af svaghet i synförmågan, skulle komma att erhålla 150 R:dr samt Gustava Wilhelmina, som är 43 år gammal och sjuklig, 90 R:dr årligen, med beräkning från den tid, då Augusta Nordencreutz' pensionsrätt upphörde;

att, som Öfverste-Löjtnanten *Jonas Gabriel Schander*, hvilken sedan år 1816 varit i Statens tjenst samt från och med 1827 anställd först såsom Kompani- och Bataljons-chef vid Pionnier-corpsen och sedermera i sistnämnde egenskap vid Kronoarbetskorpsen intill sin död den 13 Juni innevarande år, med utmärkt nit, ordning och skicklighet förestått denna befattning, Rikets Ständer, med afseende jemväl derå, att Schander, som varit berättigad att sedan år 1856 uppbära en honom å Allmänna Indragningsstaten tillagd pension af 1000 R:dr, af denna förmån sig icke begagnat, måtte bevilja hans efterlemnade enka, *Lovisa Tornqvist*, hvilken, lidande af kronisk lefversjukdom och försvagad synförmåga, befunne sig, med en äfvenledes sjuklig, oförsörjd dotter och en 84-årig moder, i torftiga omständigheter, en årlig pension på Allmänna Indragningsstaten af 500 R:dr;

att, med afseende på de förtjenster, kaptenen vid Jönköpings regmente, Majoren i Arméen *Otto Wilhelm Bergenstråhle* på den militäriska banan ådagalagt under ett halft sekels tjenstgöring, derunder han, såsom sergeant vid Nylands Infanteri-regemente, deltagit i Finska kriget 1808 samt, efter öfverflyttning till Sverige, bevistat

fälttågen i Tyskland och Norrige åren 1813 och 1814, hans efterlemnade enka, *Carolina Ulrika Carlander*, som med tvenne minderåriga döttrar befunne sig i största fattigdom, måtte, med anledning jemväl af de vid förra Riksdagen fattade beslut om understöd åt andra enkor efter officerare vid f. d. Finska Arméen, på Allmänna Indragningsstaten tilläggas en årlig pension af 400 R:dr;

att, då Doktor *Erik August Hallström*, som år 1842 blef extra Provincial-läkare i Lycksele distrikt af Westerbottens län och år 1848 erhöll transport till Provincial-läkaretjensten i Hernösands distrikt af Westernorrlands län, under hela sin tjenstetid innehaft bland de mödosammaste provincial-läkare-befattningar inom riket, samt med outtröttligt nit, omsorg och skicklighet sina åligganden fullgjort, intill dess han år 1858, sannolikt i följd af ansträngning i sin tjenstutöfning, insjuknade och kort derefter afled, efterlemnande i fattigdom en mycken sjuklig enka och fyra minderåriga barn, Rikets Ständer måtte åt hvartdera af dessa barn, sönerne *Wilhelm Immanuel*, född den 13 November 1844, och *Carl August*, född den 14 Juli 1856, samt döttrarne *Helena Elisabeth*, född den 31 Juli 1846, och *Maria Carolina Amalia*, född den 18 Februari 1853, bevilja en årlig pension af 100 R:dr, att från Allmänna Indragningsstaten utgå till dess de, hvar efter annan, uppnå 21 års ålder, samt

att Landtmäteri-sekreteraren *Carl Eric Sandströms* enka, *Anna Erika Hallström*, som med sju oförsörjda barn vore stadd i ganska nödställd belägenhet, måtte, i öfverensstämmelse med underdånig framställning af Öfver-direktören för Landtmäteriet, erhålla på Allmänna Indragningsstaten en årlig pension af 400 R:dr;

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

Till följd af Kongl. Maj:ts under den 11 Februari och den 6 Augusti innevarande år samt denna dag, på föredragning genom *Ecklesiastik-departementet*, fattade beslut, anmälde Chefen för Finans-departementet, till upptagande i propositionen rörande Allmänna Indragningsstaten, följande framställningar:

1:o om understöd, äfven för nästkommande Statsregleringperiod, med 1200 R:dr årligen för anskaffande af *teckningar utaf inhemska vexter till arbetet »Sveriges Flora» och för utgifvande af teckningar utaf zoologiska föremål;*

2:o om fortfarande för nästa Statsreglering af det förut beviljade understödet 2,250 R:dr årligen till Sekreteraren *Anders Magnus Strinnholm*, för utgifvandet af arbetet *»Svenska Folkets Historia»;*

3:o till Koncertmästaren *August Berwald* vid afskedstagandet en årlig lifstidspension af 750 R:dr;

4:o till Läkaren å kurhuset i Borgholm, Doktor *Johan Lidén*, då han erhåller afsked från nämnde tjenst, en årlig pension för lifstiden af 750 R:dr;

5:o till Provincial-läkaren på Gottland, Doktor *Anders André*, vid afskedstagandet, en årlig lifstidspension af 1,500 R:dr; samt

6:o till Professoren *Carl Gustaf Mosanders* enka, *Hulda Philippine Forsström*, en årlig pension af 600 R:dr.

Den af Statskontoret, under den 19 sistlidne Juli, om Statsverkets tillstånd och förvaltning afgifna berättelse, hvilken, så vidt den angick inkomsternas beräknande, Statskontorets egen stat samt frågan om anvisande åt Statskontoret af ett kreditiv å Riksgälds-kontoret, redan blifvit i underdånighet föredragen, anmäldes nu i öfriga delar; och förekom härvid, att, i afseende å bestämmandet af medelpriset, för tiden intill nästa Riksdag, å spanmålen under sådane löner, som innehafvaren tillträdt före Statsregleringen vid 1840 och 1841 årens Riksdag, och för hvilken spanmål, om och i den mån nämnda medelpris öfverstege 7 R:dr Banko eller 10 R:dr 50 öre tunnan, särskild ersättning borde från Allmänna Indragningsstaten vederbörande löninnehafvare tillkomma, Statskontoret upplyst, att Riksmarkegångspriset utgjort:

för år 1857	R:dr R:mt	17: 72.
» » 1858	» »	15: 2.
» » 1859	» »	11: 56.

eller i medeltal 14 R:dr 77 öre; hemställande Departements-chefen alltså, att ofvanberörda ersättning måtte föreslås att utgå efter nämnda medelpris, 14 R:dr 77 öre för tunnan; hvadan och enär, enligt hvad Statskontoret jemväl upplyst, beloppet af den spanmål, som inbegripes under lönerna för äldre, före år 1841 utnämnde löntagare, nu utgjorde 3,330 tunnor, till omförmälde spanmåls ersättning skulle, under antagande, att den vid sednaste Riksdag skedda lönreglering blefve definitivt fastställd eller i det väsendtligaste oförändrad, erfordras, i öfverensstämmelse med Statskontorets beräkning, ett anslag i jemnt tal af 14,000 R:dr R:mt 23,500 R:dr mindre, än å nu gällande stat är för ändamålet anvisadt.

Enär Allmänna Indragningsstaten, hvars utgifter, enligt den sednast afslutade Rikshufvudboken för år 1857, då uppgingo till en slutsumma af 336,389 R:dr 10 sk. 7 rst. Banko eller i Riksmynt 504,583 R:dr 83 öre, blifvit vid sednaste Riksdag ökade med omkring 130,000 R:dr sistnämnda mynt; men nyssberörda, förslagsvis beräknade anslag till spanmålsförhöjning åt vissa äldre löntagare nu komme att, hufvudsakligen till följd af desses afgång, minskas med 23,500 R:dr; ansåg Departements-chefen, att de ytterligare anvisningar på Indragningsstaten, om hvilka framställning nu blifvit gjord, icke borde, med hänsigt jemväl till den ständigt fortskridande afgången från samma stat, föranleda till större förhöjning i slutsummans beräkning, än att densamma, nu upptagen till . . . . . R:dr 626,330:
ökades med ett beloppp, motsvarande den här ofvan föreslagna minskning å Pensionsstatssumman 8,820:
och dessutom, för jemnande af hela Riksstatens slutsumma, erhöllo ett tillägg af . . . . . 2: 12.

å att Indragningsstaten i sin helhet beräknades till . . . . R:dr 635,152: 12.

Departements-chefens nu afgifna underdåniga förslag, angående regleringen af utgiftsanslagen under Nionde Hufvudtiteln och dermed sammanhang egande ämnen, blef, på tillstyrkande jemväl af Statsrådets öfrige Ledamöter, af Kongl. Maj:t i nåder bifallet.

Förskotter.

Vid slutet af sin ofvanberörda underdåniga skrifvelse den 19 sistlidne Juli hade Statskontoret till Kongl. Maj:t öfverlemnat en uppgift på de, till samma månads början, af Statskontoret utgifna förskotter, hvilka borde hos Rikets Ständer till ersättande anmälas, uppgående till sammanlagdt belopp af 88,364 R:dr 63 öre; och

behagade Kongl. Maj:t, på Statsrådets tillstyrkande, förordna, att detta förhållande skulle, för beloppets ersättande, meddelas Rikets Ständer i den nådiga propositionen om Statsverkets tilltillstånd och behof, samt uppgiften, jemte öfriga för statsregleringen nödiga handlingar, tillställas Stats-utskottet.

Efter numera fullbordad pröfning af alla särskilda frågor angående reglering af utgifterna under Riksstatens Hufvudtitlar, jemte de till statsregleringen hänförliga extra anslag, anhöll Chefen för Finans-departementet att få fästa Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet derpå, att Statsverkets inkomster, enligt här ofvan intagna beräkningar, uppginge tillsammans till Riksmynt R:dr . . . . . 29,052,600: —

Sammandrag af ordinarie statsregleringen.

att ordinarie statsregleringen skulle innefatta följande anslagssummor:

Första Hufvudtiteln	R:dr 1,284,400: —	
Andra »	» 2,130,169: —	
Tredje »	» 479,200: —	
Fjerde »	» 8,793,491: 98.	
Femte »	» 3,380,200: —	
Sjette »	» 2,203,820: —	
Sjunde »	» 4,199,520: 16.	
Åttonde »	» 3,203,956: 74.	
och Nionde »	» 1,117,942: 12.	26,792,700: —

samt att sålunda uppkomme ett årligt öfverskott af . . R:mt R:dr 2,259,900: —

att till Riksgälds-kontoret öfverlemnas såsom bidrag till bestridande af de på detta kontor anvisade utgifter, bland hvilka åter förekomme för en gång eller för vissa år erforderliga anslag, tillhörande extra statsregleringen, till följande belopp nemligen:

Sammandrag af extra statsregleringen.

under

under Första Hufvudtiteln		R:dr R:mt	51,650: —
» Andra »		» »	307,000: —
» Fjerde »		» »	2,875,500: —
» Femte »	1,775,180: —		
med tillägg af nödiga kreditiver för pensionering af embets- och tjenstemän samt manskap vid Kongl. Maj:ts Flotta	210,000: —		1,985,180: —
under Sjette Hufvudtiteln			1,670,133: 70.
» Sjunde »			128,100: —
och under Åttonde »			1,176,000: —
		Summa R:mt R:dr	8,193,563: 70.
hvartill komme ersättning för ofvannämnda, af Statskontoret anmälda förskotter			88,364: 63.

Beträffande dessa och öfriga Riksgäldskontorets utgifter samt de för deras betäckande påräkneliga medel, upplyste Departements-chefen, att, enligt en till honom af Fullmägtige i Riksgäldskontoret aflemnad uppgift, verkets fordringar och tillgångar antagas vid 1860 års slut öfverstiga dess skulder med en summa af R:dr R:mt 8,128,000: —. Riksgälds-kontorets tillgångar och utgifter.

Härifrån torde likväl, enligt Departements-chefens åsigt, böra afdragas:

a) hvad som ungefärligen motsvarar den minskning i fordringar, som uppkommer genom skeende afbetalningar och för öfrigt, sedan tillgångar och skulder blifvit med hvarandra jemförda, icke kan anses disponibelt, tillsammans . . . . . R:dr 2,000,000: —

b) Bidraget från Statsverket för 1858, hvilket, i anseende till en häremot svarande brist i nämnda års tulluppbörd, lärer komma att afgå såsom ersättning härför, eller omkring . . . . . » 950,000: —

c) Ersättning för den minskning i påräknad inkomst för 1859, hvilken sannolikt blifver synlig genom ofvanberörde ändring i bränvinsskattens bokföring, och hvilken, efter afdrag af det med säkerhet motsedda öfverskottet på detta års tulluppbörd, kan beräknas till . . . . . » 500,000: —

eller tillsammans 3,450,000: —

hvadan alltså Riksgäldskontorets tillgångar vid nästa statsreglerings-periods början skulle utgöra . . . . . R:dr R:mt 4,678,000: —

Transport R:dr 4,678,000: —

Under tiden för nästa stats-reglering, eller åren 1861—1863, kunde Riksgälds-kontorets inkomster och utgifter approximativt beräknas sålunda:

Inkomster för år:

Inflytande allmän bevillning, till samma belopp som för närvarande	R:dr 2,200,000: —	
Kort- och tidnings-stämpelafgifter samt observations- och skatterättsmedel	» 120,000: —	
Kapital- och ränte-inbetalningar å de till vissa bestämda ändamål beviljade lån	» 500,000: —	
Räntor å tillsvidare förräntade medel	» 100,000: —	
Ofvan omförmälda årliga bidrag från Statsverket	» 2,259,900: —	
Summa	R:dr 5,179,900: —	
eller för tre år		15,539,700: —
Summa tillgångar	R:dr	R:mt 20,217,700: —

Utgifter för år:

Ränteanslaget till Hans Maj:t Konungen . . .	R:dr 300,000: —	
Ränte- och kapital-afbetalning å Statsverkets skuld till Rikets Ständers Bank	» 254,000: —	
Räntor å Kontorets öfriga skulder	» 50,000: —	
Revisionskostnader	» 30,000: —	
Aflöning för Rikets Ständers Justitie-Ombudsman och hans Expedition	» 21,000: —	
Löner, arfvoden och expenser vid Riksgäldskontoret	» 65,000: —	
Pensioner m. m.	» 10,000: —	
Observations-arfvoden, bevillnings-taxerings-kostnader, samt omkostnader vid kort- och tidningsstämplingen m. m.	» 24,000: —	
Barnhusens jemte andra inrättningars andelar i kortstämpelafgiften	» 40,000: —	
Summa årligen	R:dr 794,000: —	
eller för tre år		R:dr 2,382,000: —
Till folkskole-väsendets befrämjande 250,000 R:dr om året	R:dr 750,000: —	
Transport:	750,000 —	2,382,000: —

Transport:	R:dr 750,000: —	2,382,000: —
men hvarifrån afgå besparingar från föregående tid »	300,000: —	450,000: —
Riksdagskostnader vid 1862 och 1863 års riksmöte		600,000: —
Ränta och amortering å det i Tyskland upptagna jernvägslånet, utgörande 1,166,666 R:dr 67 öre om året		3,500,000: —
Anslag för tillfälliga behof, som Kongl. Maj:t denna dag beslutat äska att utgå under åren 1861—1863, i jemnt tal		8,193,500: —
tillsammans	R:dr	15,125,500: —
En summa af	»	5,092,200: —
återstode således af tillgångsbeloppet	R:dr R:mt	20,217,700: —

och kunde med en tredjedel eller 1,697,400 R:dr om året användas till ränta och amortering å en ny upplåning för jernvägs-arbetenas fortsättande samt till andra ändamål;

utan att härvid tagits i beräkning något tillskott för åren 1857, 1858 och 1859 af Rikets Ständers Bank, hvars vinstmedel utgjort:

år 1857	2,163,000 R:dr
» 1858	1,717,494 »

och således tillsammans för nyssnämnda tre år torde kunna antagas komma att uppgå till omkring 6,000,000 Riksdaler Riksmynt.

Efter inhemtande häraf behagade Kongl. Maj:t, på tillstyrkande af Statsrådets samtlige Ledamöter, i nåder uppdraga åt Chefen för Finans-departementet att, när protokolls-utdrag dit inkommit angående hvad på de öfriga Departementens föredragning blifvit i fråga om statsregleringen i nåder beslutadt, uppsätta och till justering inför Kongl. Maj:t i Statsrådet anmäla förslag till nådig proposition om Statsverkets tillstånd och behof, grundad på Kongl. Maj:ts nu i ämnet fattade beslut.

Ex protocollo

AXEL ÄDELGREN.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
samt Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Departements-chefen, Statsrådet Gripenstedt, uppläste till justering ett, i följd af Kongl. Maj:ts nådiga befallning, uppsatt förslag till den nådiga proposition, angående Statsverkets tillstånd och behof, som, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts uti dit hörande frågor fattade beslut, borde till Rikets Ständers Stats-utskott aflåtas.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörde förslag, sådant det finnes detta Protokoll bilagdt, och befallde att, i enlighet dermed, omförmälde nådiga proposition skulle till Rikets Ständers Stats-utskott expedieras.

Ex protocollo
MILDHOG LUNDGREN.

STOCKHOLM, tryckt hos Eric Westrell 1859.

Ank. till Exp.-Utsk. den 1 Nov. 1859, kl. 1 e. m.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-ärender, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 11 Februari 1859.

Närvarande:

Hans Excellens Justitie-Stats-Ministern Herr Friherre *De Geer*
Hans Excellens Stats-Ministern för Utrikes-Ärendena, Herr Friherre *Manderström.*
Stats-Råden: *Wallensteen,*
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton,*
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Stats-Rådet Herr Grefve *Hamilton* föredrog i underdånighet:

— — — — — — — — — — — — — — — —

30:o.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Gottlands Län skrifvelse den 4 nästlidne Januari, deruti öfverlemnats en af Provincial-läkaren i Länets norra district, Medicinæ-licentiaten och Chirurgiæ-magistern *A. Andrée* underdånigst gjord anhållan, att, på grund af bifogad Läkare-attest och af sökanden i öfrigt anförda skäl, undfå Nå- *Angående Provincial-läkaren A. Andrées underdåniga ansökan om afsked med pension.*

digt afsked från nämnde Provincial-läkare-beställning, med lönens bibehållande på Allmänna-indragnings-staten såsom pension; i anledning hvaraf ej mindre Sundhets-collegium än Stats-kontoret infordrade utlåtanden den 17 och 31 i nämnde månad afgifvit, dervid Stats-kontoret anfört, att då *Andrée* vore endast omkring 56 1/2 år gammal, och såsom läkare varit i Statens tjenst anställd vid pass 34 år, hvadan han icke uppfyllt de uti Nådiga brefvet den 12 November 1823 för pensions åtnjutande å Rikets Allmänna Indragnings-stat stadgade vilkor, Stats-kontoret ansåge sig ej kunna å förberörde ansökning tillstyrka Nådigt bifall.

Med afseende å hvad Stats-kontoret sålunda i underdånighet anfört, ansåg Stats-Rådet ifrågavarande ansökning icke kunna bifallas; men hemställde, med afseende å *Andrées* styrkta sjuklighet och deraf följande oförmåga att tjensten bestrida, det Kongl. Maj:t måtte till Rikets nästsammanträdande Ständer aflåta Nådig proposition, det *Andrée* måtte varda till pension å Allmänna Indragnings-staten uppförd.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Hvad Stats-Rådet beträffande de uti nästförestående 34 punkter omförmälda mål i underdånighet yttrat, hemställt och tillstyrkt täcktes Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten till alla delar bifalla.

Ex protocollo:
Carl Fr. Liljewalch.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-ärenden, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 20 Maj 1859.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitiæ-Stats-Ministern Friherre *De Geer.*
Hans Excellens Herr Statsministern för Utrikes Ärenderna Friherre *Manderström.*
Stats-Råden *Wallensteen,*
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton,*
Lagerstråle,
Björnstjerna,
Malmsten.

Efter justering af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärender för den 13 dennes föredrog i underdånighet Departements-Chefen Herr Stats-Rådet Grefve *Hamilton* följande mål, nemligen: —

3:o.

Fråga om anslag till stipendier åt Theologiæstuderande etc. etc.

Consistorii i Upsala stift underdåniga skrifvelse af den 27 sistlidne April, deruti Consistorium förmält, att de religiösa söndringar, hvarom det förut i underdånighet framställt en kort öfversigt, alltjemnt fortginge och redan i större eller mindre mån förekomme i en mängd af stiftets församlingar samt tilläfventyrs skulle sprida sig till ännu flera; att Consistorium derföre varit betänkt på medlen att kunna motverka de villomeningar, det missförstånd och de ensidigheter, som åstadkom-

mit söndringarne och af hvilka deras tillväxt hufvudsakligen berodde, samt att det härvid icke kunnat undfalla Consistorium, att för ofvannämnda ändamål äfven andra medel än de vanliga skyndsamt borde utfinnas och särskilda åtgärder vidtagas, så framt icke de redan för handen varande söndringarne skulle ökas till en grad, som kunde göra framtida motverkan mycket osäker och möjligen alldeles fruktlös; på grund hvaraf Consistorium till Kongl. Maj:ts Nådiga beprofvande underdånigst framställt följande tvenne önskningar och förslag, hvaraf det ena egentligen afsåge stiftsvården, det andra åter prestbildningen.

Beträffande först stiftsvården, så och då ett nitiskt och kraftigt förkunnande af det gudomliga ordet samt en ömsint och trogen själavård, således ock anställande af utmärkt begåfvade och varmhjertade församlingslärare, vore synnerligen behöflig i de församlingar, der söndring redan inträdt, eller började uppkomma, men detta medel, oaktadt det förnämsta vid sådane förhållanden, dock icke alltid kunnat begagnas, enär dels den ordinarie församlingslärare, till hvars biträde i dylikt fall en extra ordinarie prestman blefve missiverad, stundom icke eller blott i ringa mån förmåddes till aflönande af densamma bidraga och svårligen, då icke sjukdom eller annat laga skäl gjorde begagnande af dylikt embetsbiträde för honom alldeles oundgängligt, kunde anses dertill lagligen förbunden, dels ock Consistorium icke egde några medel att för ändamålet disponera, hade Consistorium, som ansåg nämnda åtgärds vidtagande vara af aldra största vigt och af ställningen inom stiftet högt påkallas, hos Kongl. Maj:t underdånigst hemställt, det måtte till Rikets nästsammanträdande Ständer aflåtas Nådig proposition om ett årligt reservationsanslag af minst 5,000 Rdr Riksmynt, att under derpå följande statsregleringsperiod utgå och, ställdt till Kongl. Maj:ts disposition, för det ofvannämnda ändamålet användas.

Vidkommande åter prestbildningen, så och då i en tid, sådan som den, hvilken nu för vår kyrka inträdt, af presterskapet måste fordras icke allenast i allmänhet den insigt i kyrkans lärobegrepp och den skicklighet för embetets utöfning, hvilka alltid vore nödvändiga för en fruktbringande presterlig verksamhet, utan ock den särskilda insigt och förmåga, som vore nödiga för att kraftigt kunna uppträda mot dem, som förfalskade läran och förvillade menigheterna, men ett det största hinder för en sådan prestbildning låge i den medellöshet, i hvilken, med få undantag, de som vid Universitetet idkade preststudier sig befunne, och hvilken tvingade dem att ofta afbryta sina studier och så fort som möjligt afsluta sin lärokurs; hade Consistorium, som ansåge en mera grundlig bildning af theologiæ discenterna endast kunna vinnas genom att under studii-kursen oafbrutet vistas vid Akademien, underdånigst anhållit, att Kongl. Maj:t måtte vid instundande Riksdag hos Rikets Ständer föreslå, att det till understöd för theologiæ studiosi vid Universiteten hittills beviljade anslag 3,000 Rdr Riksmynt måtte varda till 13,000 Rdr s. m. förhöjdt,

att mellan de båda Universiteten så fördelas, att Upsala erhölle 8,500 Rdr och Lund 4,500 Rdr.

Till följd af Kongl. Maj:ts Nådiga befallning uti remiss af den 18 sistlidne Mars hade Consistorium i Lunds stift under den 27 derpå följande April underdånigt utlåtande i förevarande ämne afgifvit och deruti, under omförmälan att samma förhållanden, både hvad de religiösa söndringarne och deras belägenhet, som egnade sig åt theologiens studium anginge, egde rum inom Lunds stift, underdånigst hemställt, att Upsala Dom-kapitels framställning, äfven hvad nyssnämnde stift beträffade, måtte vinna nådigt afsende.

Med afseende å hvad sålunda blifvit af Dom-kapitlen anfördt, och då Statsrådet ansåg det vara af största vigt, att kyrkan inom de församlingar, der skiljaktiga och från de antagna lärobegreppen afvikande meningar rörande troslärorna sig yppat, bereddes tillfälle att med någorlunda tillräckliga krafter på öfvertygelsens väg verka för bibehållande af enighet och frid, hemställde Stats-rådet i underdånighet, att Kongl. Maj:t måtte täckas till Rikets näst sammanträdande Ständer aflåta Nådig proposition om beviljande af ett anslag af 10,000 Rdr Riksmynt årligen att under derpå följande Stats-reglerings-period utgå och, ställdt till Kongl. Maj:ts disposition, till aflönande af sådane e. o. prestmän, hvilka vederbörande Domkapitel på grund af ofvannämnda särskilda omständigheter funne skäligt till församlingarne missivera, sålunda användas, att Dom-kapitlet borde i hvarje särskildt fall till Kongl. Maj:t ingå med underdånig framställning af behofvet och den till dess afhjelpande nödiga summa, hvarefter på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning komme att bero, huruvida för handen varande förhållanden vore sådane att de påkallade det begärda bidraget från nämnda anslag eller icke.

Beträffande åter frågan om ökadt anslag till stipendier åt theologiæ studiosi, så ock i betraktande af det utaf Dom-kapitlen upplysta förhållande, att de fleste sådane studerande saknade tillgångar att någon längre tid sig vid universitetet uppehålla, och några ofta härigenom för alltid hindrades från afslutande af de en gång påbörjade studierna och sålunda äfven från inträde i det presterliga embetet, samt då det vore nogsamt bekant, att inom flera af Rikets stift prestbrist förefunnes, för hvilkens afhjelpande åtgärder å statens sida sålunda vore erforderliga, ansåg Statsrådet sig böra i underdånighet tillstyrka, att Kongl. Maj:t måtte täckas vid instundande Riksdag till Rikets Ständer aflåta nådig proposition om förhöjning i det till stipendier åt theologiæ studiosi beviljade anslag från 3,000 till 13,000 Rdr Rmt

årligen, att mellan Universiteterna i Upsala och Lund så fördelas, att det förra erhölle 8,500 och det sednare 4,500 R:dr samt för ändamålet användas i enlighet med förslag som af Theologiska Fakulteterne skulle uppgöras och Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställas. — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Hvad Stats-rådet i förestående 20 mål i underdånighet yttrat och tillstyrkt behagade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder gilla och bifalla.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ex protocollo:
C. A. Th. Ädelgren.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 10 Juni 1859.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern Friherre *De Geer.*
Hans Excellens Herr Stats-Ministern för Utrikes Ärenderna Friherre *Manderström.*
Stats-Råden: *Wallensteen,*
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton,*
Lagerstråle,
Björnstjerna,
Malmsten.

Efter föregången justering af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärender för den 4 dennes föredrog i underdånighet Departements-chefen Herr Stats-rådet Grefve *Hamilton:* — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —

14:o.

Fråga om proposition till Rikets Ständer rörande förhöjning i det till Hospitalsfondens förstärkning beviljade statsanslag.

Serafimer-ordens-gillets underdåniga skrifvelse af den 14 sistlidne Maj, deruti Ordens-gillet, jemte förmälan, att det af Rikets Ständer vid riksdagarne åren 1851, 1854 och 1858 till Hospitalsfondens förstärkning beviljade understöd af 25,000 Rdr Banko eller 37,500 Rdr Riksmynt årligen, i början, då en betydligare tillökning i prisen å spanmålen, som utgjorde Hospitalsfondens betydligaste inkomst,

inträffade, mindre anlitats, men sedermera, då i följd af hospitalsväsendets förbättring, som påkallade ökadt antal tjenstemän och betjente samt tillökning i de befintligas löneförmåner, Hospitalsfondens utgifter i samma mån ökats, till fulla beloppet lyftats, utan att ändock kunna förslå till erforderliga utgifters bestridande, hos Kongl. Maj:t i underdånighet hemställt, att som skillnaden i markegångsprisen kunde å arrendespanmålen föranleda en så betydlig förändring i hospitalsinkomsterna i sin helhet, att dessa, efter hvad en bilagd tabell utvisade, för år 1858 vore 18,063 Rdr 70 öre lägre än året förut, men en sådan förändring i spanmålsprisen icke i något dermed jemförligt förhållande minskade utgifterne vid hospitalen, samt dessa utgifter komme att än vidare höjas genom ytterligare tillökningar i aflöningen för de vid hospitalen använde läkare och andra personer, samt till förbättrade och mer fullständiga inventarier vid en del hospital, utan att till dessa ökade utgifters bestridande kunde påräknas någon synnerlig inkomst af den stadgade förhöjningen i årsafgifterna för de sinnessjuke, Kongl. Maj:t fördenskull måtte täckas att till Rikets näst sammanträdande Ständer aflåta nådig proposition, att ifrågavarande anslag, förhöjdt till 40,000 Rdr Rmt årligen, måtte beviljas för den tid nästa statsregleringsperiod fortfore, att användas för betäckande af den brist, hvilken för Hospitalsfonden möjligen kunde uppkomma derigenom att inkomsterna vid hospitalerna icke voro tillräckliga för utgifternas bestridande.

Med afseende å hvad Serafimer-ordens-gillet sålunda i underdånighet anfört och upplyst, tillstyrkte Stats-rådet, att Kongl. Maj:t måtte till Rikets näst sammanträdande Ständer aflåta nådig proposition att ifrågavarande till Hospitalsfondens förstärkning beviljade anslag, förhöjdt till 40,000 Rdr Rmt årligen, fortfarande finge utgå under den tid nästa statsreglering komme att omfatta, och för samma ändamål som hittills användas. — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

Hvad Stats-rådet beträffande ofvan intagne 20 mål i underdånighet yttrat och tillstyrkt, täcktes Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten gilla och bifalla.

Ex protocollo:
C. A. Th. Ädelgren.

Utdrag

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 22 Juni 1859.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern Friherre *De Geer.*
Hans Excellens Herr Stats-Ministern för Utrikes Ärenderne Friherre *Manderström.*
Stats-Råden: *Wallensteen,*
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton,*
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Departements-chefen Herr Grefve Hamilton föredrog i underdånighet:

— — — — — — — — — — — — — — — — —

20:o.

En på begäran af Kyrkoherden i Sibbarps och Dagsås församlingars pastorat af Hallands län, *H. Stenström,* af Dom-kapitlet i Göteborg, uti skrifvelse den 23 September 1857, underdånigst gjord anhållan, att, då, enligt pastoratsboernes vid gällstämma den 27 förutgångne Augusti afgifne intyg, pastors löneförmåner, efter medelberäkning för då sednast förflutne fem år, icke uppgått till högre belopp än som motsvarade värdet af 37 tunnor råg och 37 tunnor korn, till Kyrkoherden

i omförmälde pastorat måtte såsom lönefyllnad till det belopp, 100 tunnor nyssnämnde sädesslag, som nådiga cirkulärbrefvet den 9 November 1840 fastställer såsom minimi-inkomst af ett pastorat, i nåder anslås af indragen behaglig tids förläningsspanmål värdet af 26 tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn.

Genom nådig remiss anbefallde att, efter vederbörandes hörande, häröfver afgifva underdånigt utlåtande, hafva Kammar-kollegium och Stats-kontoret, — efter det yttrande blifvit infordradt af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Hallands län, som, jemte förordande af nådigt bifall till den gjorda ansökningen på den grund, att Sibbarps pastorat vore ett bland de svagare i länet, insändt en af Kronofogden i orten under den 28 Maj 1858 upprättad uppgift å afkastningen af prestgården 1 mantal N:o 1 Sibbarp och stomhemmanet 1/4 mantal N:o 4 Dagsås, af hvilken uppgift inhemtades, att behållna inkomsten af prestgården utgjorde 80 Rdr och af stomhemmanet 18 Rdr, allt Riksmynt, — för egen del underdånigst anfört att, enligt meddelade uppgifter och uträkningar, Pastors inkomst af Sibbarps prestgård skulle uppgå till 276 Rdr 14 sk. 9 rst. och af stomhemmanet Dagsås till 125 Rdr 31 sk. 2 rst., eller tillsammans 401 Rdr 45 sk. 11 rst. banko, som, tillagde öfrige inkomster af pastoratet, i medeltal beräknade till 652 Rdr 31 sk. 6 rst., lemnade ett lönebelopp af 1,054 Rdr 29 sk. 5 rst. banko, motsvarande 107 tunnor $19\frac{2889}{3645}$ kappar hälften råg och hälften korn; hvadan och då denna summa öfverstege de 100 tunnor, som uti Kongl. cirkuläret den 9 November 1840 omförmäles, samt Kyrkoherden dessutom, jemlikt nådiga brefvet den 14 Januari 1846, åtnjuter den förmånen, att prestgården skall af församlingarne byggas och underhållas, Kollegierne ansett sig icke kunna å Dom-kapitlets anhållan tillstyrka nådigt bifall; och hafva slutligen, med anledning af de skiljaktiga beräkningar af pastors inkomster, som sålunda förekommit, upplysningar blifvit från Kongl. Maj:ts Befallningshafvande infordrade angående jordrymden till ofvannämnde lägenheter, hvaraf befunnits: att vid storskifte åren 1788 och 1789 å utmarken till hemmanen Åstad, Hult, Sjö, Waltersbo m. fl. i Sibbarps socken och Faurås härad, utmarken till Sibbarps preste- och klockare-gårdar, gemensam för båda, blifvit upptagen till en areal af 414 tunne-$10\frac{1}{4}$ kappland; att vid laga skifte till Dagsås' by i Dagsås' socken och samma härad åren 1840 och 1841, fastställdt den 19 September 1844, stomhemmanet N:o 4 Dagsås $\frac{1}{2}$ förmedladt till $\frac{1}{4}$ mantal, blifvit utflyttadt och uti ett skifte bekommit: 28 tunnland 26,3 kappland, uppskattade till 18 tunnland 9,067 kappland odlingsjord, och 2 tunnland 24,5 kappland, uppskattade till 8,691 kappland afrösningsjord, eller tillsammans areal 31 tunnland 18,8 kappland, uppskattade till 18 tunnland 17,758 kappland; samt att någon vidare upplysning icke kunnat vinnas, enär inegorna till Sibbarps prestgård veterligen aldrig blifvit afmätte, och ej heller kändt vore, att någon laglig delning af utmarken emellan preste- och klockare-gårdarne egt rum.

Med afseende å hvad sålunda förekommit, tillstyrkte Stats-rådet i underdånighet, att till Rikets näst sammanträdande Ständer nådig proposition måtte aflåtas om fyllnad i bemälde Kyrkoherdes löneförmåner med 26 tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn, att utgå af indragen behaglig tids förläningsspanmål.

Till hvad Stats-rådet angående förestående tjugu mål underdånigst hemställt och tillstyrkt behagade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten lemna nådigt bifall.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Ex protocollo:
Arvid Drake.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 6 Augusti 1859.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern Friherre *De Geer.*
Hans Excellens Herr Stats-Ministern för Utrikes-Ärenderna Friherre *Manderström,*
Stats-Råden: *Wallensteen,*
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton,*
Björnstjerna och
Malmsten.

Efter föregången justering af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden för den 30 nästlidne månad föredrog Departements-chefen, Herr Stats-rådet Grefve *Hamilton:*

1:o.

Ang. ansökning af framlidne Professor C. G. Mosanders enka om någon årlig pension.

En utaf framlidne Pharmacie-professorn vid Carolinska-medico-chirurgiska Institutet *C. G. Mosanders* efterlemnade enka, *Hulda Philippine Forsström* gjord underdånig ansökning, att som behållningen i boet efter bemälde hennes man, hvilken i 35 år varit i Statens tjenst anställd, jemlikt bifogadt styrkt transsumt af bouppteckning-instrumentet endast uppgått till 8,283 Rdr 99 öre, att fördelas emellan sökanden och en gift dotter samt de pensioner ur Civil-statens Pensionskassa, samt Allmänna Enke- och Pupill-kassan af tillsammans 750 Rdr Riksmynt, hvartill sökanden genom mannens i lifstiden gjorda inbetalningar blifvit berättigad, vore alldeles otillräckliga äfven för en knapp bergning, Kongl. Maj:t täcktes hos Rikets näst samman-

trädande Ständer göra nådig framställning om beviljande för henne af någon årlig pension.

Med afseende å Professor *Mosanders* vetenskapliga förtjenster och den oegennyttiga frikostighet, hvarmed han till Naturhistoriska Riks-museum öfverlemnat sina mineralogiska samlingar af ej obetydligt värde, tillstyrkte Stats-rådet i underdånighet, att Kongl. Maj:t täcktes hos Rikets näst sammanträdande Ständer göra nådig framställning derom att sökanden måtte beviljas en årlig pension på Allmänna Indragnings-staten af Sexhundra Riksdaler Riksmynt. — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Hvad Stats-rådet beträffande de under N:o 1—23 ofvan upptagne mål underdånigst yttrat och tillstyrkt täcktes Kongl. Maj:t till alla delar i nåder gilla och bifalla.

Ex protocollo:
K. G. Metzén.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 9 September 1859.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern Friherre *De Geer.*
Hans Excellens Herr Stats-Ministern för Utrikes Ärenderna Friherre *Manderström*,
Stats-Råden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle och
Malmsten.

Efter justering af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden för den 2 dennes föredrog i underdånighet Departements-chefen, Stats-rådet Herr Grefve *Hamilton.*

— —

Wexiö Consistorii underdåniga skrifvelse af den 3 nästlidne Augusti.

Sedan Kongl. Maj:t under den 28 Maj innevarande år i nåder fastställt Sitt och Rikets Kammar-Collegii Utslag af den 28 September 1854, hvarigenom en half tunna kronotionde, hälften råg och hälften korn, som hemmanet Sjöakulle i Åsheda socken af Kronobergs län dittills erlagt till Wexiö läroverk, blifvit nämnda läroverk afhänd, samt då likväl berörde kronotionde varit inberäknad bland lönetillgångarne för detsamma, anbefallt Consistorium i Wexiö att inkomma med uppgift å det ersättningsbelopp, som efter medelpris borde för läroverket anvisas för den tid detsamma kommit eller vidare komme att af berörde kronotionde gå i mistning intilldess erforderlig fyllnad å ordinarie stat kunde beredas; hade bemälde Consistorium uti ofvannämnde skrifvelse underdånigst meddelat: att Wexiö läroverk under

fem år, eller från och med 1854 till och med 1858, varit i mistning af ifrågavarande kronotionde; — att, beträffande ersättning derför, Consistorium ansett sig böra beräkna ersättningsbeloppet efter hvarje års medelmarkegångspris med tillagd forsellön, men att, då först genom nådiga Kungörelsen den 11 Maj 1855 blifvit påbjudet, att medelmarkegångspris skulle kronotionde med flera persedlar åsättas, och således för år 1854 något medelmarkegångspris ännu icke fanns, Consistorium för nämnda år beräknat sagde belopp efter det årets markegång med forsellön; — samt att, efter denna beräkning, ersättningsbeloppet åt Wexiö läroverk för omförmälde fem år uppginge till 34 Rdr 77 öre; hvarjemte Consistorium, vidkommande frågan om ersättning för framtiden åt läroverket för berörde mistade kronotionde, ansett denna ersättning böra utgå efter hvarje års medelmarkegångspris med tillägg af forsellön, intilldess erforderlig fyllnad å ordinarie stat läroverket beredas.

Stats-rådet hemställde i underdånighet, att Kongl. Maj:t af besparingarne å Riks-statens 8:de Hufvudtitel måtte i Nåder bevilja Wexiö läroverk den äskade godtgörelsen med 34 Rdr 77 öre samt hos Rikets näst sammanträdande Ständer göra Nådig framställning om uppförande för framtiden å ordinarie stat af ersättning åt nämnde läroverk för ifrågavarande mistade kronotionde. —

Hans Maj:t Konungen täcktes hvad Stats-rådet i ofvanstående 23 mål i underdånighet yttrat och tillstyrkt i nåder gilla och bifalla.

Ex Protocollo:
C. A. Th. Ädelgren.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 14 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern Friherre *De Geer.*
Hans Excellens Herr Stats-Ministern för Utrikes Ärenderne, Friherre *Manderström,*
Stats-Råden *Wallensteen,*
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton,*
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Departements-chefen, Stats-rådet Herr Grefve *Hamilton* föredrog i underdånighet följande ärenden, rörande dels regleringen af Åttonde Hufvudtitelns så väl ordinarie som extra stat, dels vissa anslag att å allmänna Indragningsstaten uppföras, och anförde dervid i underdånighet:

1:o.

Anslaget för Departementets Expedition.

Vid sistlidne Riksdag beviljade Rikets Ständer för Kanslist- och Kopist-graderna inom Ecklesiastik-Departementet följande anslag, nemligen:

2 Kanslister à 1,242 Rdr	2,484: —
3 Kopister à 619 Rdr 50 öre	1,858: 50.
Transport	4,342; 50.

Transport	4,342: 50.
Till biträde åt den nya Afdelnings-Chefen inom Departementet .	1,800: —
Till befrämjande af göromålens gång inom Kanslist- och Kopist-graderne	2,257: 50.
Rdr	8,400: —

Under åberopande af de skäl, Chefen för Finans-Departementet i underdånighet anfört till stöd för behöfligheten af vissa Kanslist- och Kopist-löners uppförande på ordinarie stat, hemställer jag underdånigst, det täcktes Eders Kongl. Maj:t föreslå Rikets Ständer den olika fördelning af ofvannämnde anslag, att i Staten för Ecklesiastik-Departementets Expedition måtte uppföras:

2 Kanslister à 1,800 Rdr	3,600: —
2 Kopister à 1,000 Rdr	2,000: —
Till biträde åt Chefen inom Departementets Afdelning för allmänna undervisningen	1,800: —
Till befrämjande af göromålens gång inom Kanslist- och Kopist-graderna	1,000: —
Rdr	8,400: —

Dessutom och då göromålen inom Expeditionen under de sednare åren så betydligt tilltagit, att antalet af inkomne mål, som under år 1857 utgjorde 1,139 och under år 1858 steg till 1,360, under tiden till den 1 Oktober innevarande år, således för 9 månader, uppgått till 1,338, samt härtill kommer den för hvarje år ökade svårigheten att få extra ordinarie tjenstemän, hvilka utan vedergällning åtaga sig det arbete, som af de ordinarie ej kan medhinnas, hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Rikets Ständer att öka det till gratifikationer åt extra-ordinarie tjenstemän och vaktbetjente å Expeditionens stat uppförda anslag från 450 till 1,000 Rdr Riksmynt, eller med Femhundrafemtio Riksdaler, årligen.

2:o.

Löneförhöjning för Bibliothekarien och vice Bibliothekarien vid Kongl. Bibliotheket.

Hos Eders Kongl. Maj:t har Bibliothekarien vid Kongl. Bibliotheket i underdånighet framställt, hurusom billigheten syntes fordra, att den likställighet, som i öfrigt eger rum mellan Riks-Arkivets och Kongl. Bibliothekets tjenstemän, jemväl utsträckes hädanefter, såsom före sistförflutne Riksdag, till likhet i löneinkomster, och att fördenskull Bibliothekariens lön måtte förhöjas till lika belopp med Riks-Arkivariens, eller 5,000 Rdr Rmt, samt vice Biliothekarien erhålla lika lön med Aktuarierne vid Riks-Arkivet eller 3,500 Rdr Riksmynt, hemställande Biblio-

thekarien likväl, att, i händelse Eders Kongl. Maj:t skulle täckas till Rikets detta år församlade Ständer härom göra nådig framställning, dervid måtte iakttagas, att förhöjningen i Kongl. Bibliothekarie-lönen ej skulle komma honom till godo, så länge han är i åtnjutande af särskildt statsanslag för fortsättningen af sitt arbete: "Svenska språkets Lagar".

Redan vid sistförflutne riksdag gjordes af Eders Maj:t till Rikets Ständer den framställning, som af Kongl. Bibliothekarien nu blifvit ifrågasatt, och hvaraf billigheten så mycket mindre numera torde förnekas, som Rikets Ständer för Bibliothekarien och vice Bibliothekarien vid Upsala universitet beviljat enahanda löneförmåner med dem, samme tjenstemän vid Kongl. Bibliotheket nu åtnjuta, under det likväl de sednare måste vidkännas den vida större lefnadskostnaden i hufvudstaden, i hvilket afseende ingen anledning finnes att bestämma deras löner lägre, än som för tjenstemän i samma grader inom Riks-arkivet blifvit beviljadt.

Enär det således väl kan vara förklarligt, att Rikets Ständer, som med synnerlig välvilja sökte att tillfredsställa alla billiga anspråk, ej på en gång kunde gå så långt, som i ett eller annat hänseende varit önskvärdt, utan att man deri behöfver finna ett underkännande af de skäl, hvarpå Eders Maj:ts då framställda förslag var grundadt, hemställer jag underdånigst, att detsamma nu måtte förnyas, och att Eders Maj:t följaktligen täcktes föreslå Rikets Ständer, att öka Bibliothekariens och vice Bibliothekariens vid Kongl. Bibliotheket löner med 500 Rdr för dem hvardera, dock att, på sätt Bibliothekarien föreslagit, förhöjningen för honom ej må utgå, så länge han är i åtnjutande af särskildt statsanslag för fortsättningen af "Svenska språkets Lagar".

3:o.

Kleresi-staten: a) Anslaget till aflöning för kapellpredikanterne i Norra och Södra Finnskoga samt Bogens och Lekvattnets församlingar.

Sedan Rikets Ständer vid sistlidne riksdag för innevarande statsreglerings-period beviljat förhöjning af den å stat uppförda aflöning för kapellpredikanten i Norra och Södra Finnskoga församlingar till 1,200 Rdr samt för hvardera af predikanterne i Bogens och Lekvattnets församlingar till 1,000 Rdr, men derjemte i underdånighet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och till Rikets härnäst sammanträdande Ständer meddela, i hvilken mån ofvannämnde församlingar må kunna till predikanternes aflöning lemna något bidrag utöfver hvad de nu utgöra, samt statens tillskott för aflöningen derigenom till större eller mindre del komma att upphöra, har Eders Maj:t, med anledning deraf, i nådigt bref den 20 Mars 1858 anbefallt Eders Maj:ts Befallningshafvande i Wermland och Consistorium i Carlstad att underdåniga utlåtanden afgifva.

Af de på grund häraf från vederbörande infordrade uppgifter inhemtas, att ofvannämnde kapellpredikanter åtnjuta af församlingarne följande inkomster, nemligen:

inom *Norra Finnskoga*, $1\frac{17}{24}$ mantal, af 43 hemmansegare, som hvardera betala 4 kappar korn, tillsammans 5 tunnor 12 kappar korn, hvartill komma dagsverken af torpare, backstugusittare m. fl., uppskattade till värde af 170 Rdr Rmt;

inom *Södra Finnskoga*, $3\frac{7}{16}$ mantal, af Lethafors bruk $1\frac{1}{4}$ tunna råg och $1\frac{1}{4}$ tunna korn, och af 98 hemmansegare in natura 11 tunnor korn, hvarjemte af torpare m. fl. utgöras dagsverken, uppskattade till 110 Rdr 25 öre, men hvilka ej lösas med penningar, utan användas till höbergning på de vidt spridda och höfattiga skogsmyrorna till bostället Djekneliden, som saknar torpare;

inom *Bogens*, $\frac{3}{4}$ mantal och Mitandersfors bruk, af bruket 1 tunna råg, af 38 hemmansegare eller åbönder, hvardera $\frac{1}{8}$ tunna korn eller råg, tillsammans $4\frac{3}{4}$ tunnor, samt af hvarje inhysesman eller qvinna, som gått till H. H. Nattvard, 1 dagsverke, hvarå värde eller antal ej finnes uppgifvet. Predikanten har dessutom boställe, $\frac{1}{60}$ mantal Bogen, som föder en häst och 8 kor;

inom *Lekvattnets* församling utgår till kapellpredikanten ingen aflöning, emedan församlingen, tillhörande Fryksände pastorat, enligt Kongl. Maj:ts nådiga bref den 19 September 1849, så länge dåvarande komministrar i Fryksände och Östmark innehafva sina tjenster, till dem erlägger en aflöning uppgående till omkring 25 tunnor korn.

Jorden är i dessa orter så styckad, att, enligt 1857 års taxeringslängder, — af hvilka Eders Maj:ts Befallningshafvande insändt afskrift, — endast en jordegare i Norra Finnskoga församling och egaren af Mitandersfors bruk inom Bogens besitta större jordegendom än $\frac{1}{4}$ mantal. Alla öfrige jordegare inom de fyra församlingarne innehafva blott mindre lotter ända ned till $\frac{12}{23040}$ mantal, hvarföre ock det större antalet ej på dessa kan hafva sin bergning, utan måste genom arbete för andras räkning förskaffa sig bidrag dertill. Allmogen i Elfdals och Fryksdals så kallade Finnskog, af hvilken trakt Norra och Södra Finnskoga samt Lekvattnets församlingar utgöra delar, har också i anseende till sin fattigdom länge varit och är ännu, enligt 145 § i gällande Bevillningsförordning, befriad till hälften från bevillning efter I och II artiklarne i samma Förordning.

Församlingarne, på sockenstämmor tillfrågade, huruvida de ansåge sig kunna till Kapellpredikanternes aflöning något ytterligare bidraga, hafva förklarat sig dertill alldeles oförmögne, hvilket förhållande vitsordas, så väl af sockenstämmornas Ordförande, som af Eders Maj:ts Befallningshafvande och Consistorium i Carlstad.

Med anledning af hvad sålunda blifvit upplyst, och då ingendera af ifrågavarande kapellpredikanters aflöning synes öfverstiga det belopp, hvarå en mödosam tjenstgöring gifver dem billiga anspråk, hemställer jag underdånigst, det täcktes Eders Maj:t till Rikets Ständer göra nådig framställning om fortfarandet af de hittills beviljade bidragen till deras aflöning, nemligen för Predikanten i Norra och Södra Finnskoga församlingar 1,200 Rdr och för hvardera af Predikanterne i Bo-

gens och Lekvattnets församlingar 1,000 Rdr, att utgå intill dess församlingarne sjelfva blifva i tillfälle att predikanternes underhåll bekosta.

4:o.

b) Anslag till aflöning och inköp af boställe åt en kapellpredikant i Malå.

I underdånig skrifvelse den 17 Mars 1855 anhöllo Malå kapellboer af Arvidsjaurs Lappmarks pastorat, att, jemte åtskilliga dels till Lycksele och dels till Sorsele moderförsamlingar hörande byar, hvilka genom särskild underdånig skrifvelse i ansökningen sig förenat, få bilda ett eget pastorat, samt att till Pastors-aflöning måtte anslås nödigt spanmålsbidrag, enär den nya församlingen för ändamålet ej kunde bidraga med högre belopp än 600 Rdr Riksgälds. Bifall till ansökningen förordades af Pastor i Arvidsjaur, hufvudsakligen af skäl, att Malå kyrka blott fyra gånger om året besöktes af Arvidsjaurs presterskap, att kapellboerne till moderkyrkan hade att färdas en väg af 14 till 15 mil fram och åter, samt att Arvidsjaurs pastorats stora vidd af mer än 100 qvadrat-mil syntes göra en delning önskvärd. Sedan likväl de ofvannämnde byarne återkallat sin ansökning blef framställningen af så väl Consistorium i Hernösand som Eders Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens och Norrbottens Län och Kammar-kollegium afstyrkt. Malå kapellboer, som äfven till Eders Maj:t inkommit med underdånigt förslag till det nya pastoratets gränser, hafva derefter i underdånig skrifvelse den 7 April 1856 hos Eders Maj:t gjort den förändrade underdåniga framställning, att, — sedan kyrka i Malå numera blifvit af Arvidsjaurs Lappmarks pastorat färdigbygd, och kapellförsamlingen, som räknar 42 skattlagda åboer, sex torpare och nybyggare-rökar och 19 Lappska hushåll, enhälligt beslutat, att, om särskild kapellpredikant der blir anställd, till honom erlägga 1/8 tunna korn och 2 marker smör af hvarje åttondedels mantal, hvartill hvars och ens hemman är eller blir skattlagdt och i proportion derefter då skattetalet blir större eller mindre, 2 sommardagsverken per rök af de oskattlagde och torpare, samt en renstek af hvarje skatte-lapp, som idkar renskötsel, — utgörande sammanlagda beloppet häraf 4 $\frac{43}{96}$ tunnor korn, 3 $\frac{67}{120}$ *Lft.* smör, 12 sommardagsverken och 19 renstekar, — hvarjemte kontrakt blifvit uppgjordt om inköp för 2,000 Rdr Banko af ett hemman till prestboställe, — Eders Maj:t måtte täckas af Lappmarks Ecklesiastik-fond bevilja anslag, så väl till ofvannämnde köpesummas betalande, som till årlig aflöning för den blifvande kapellpredikanten med 200 Rdr Banko; anhållande kapellboerne slutligen, att Malå kapell må besättas med egen prest, som är kunnig i Lappska språket, enär en tredjedel af kapellets invånare utgöres af Lappar.

Öfver denna ansökning har Eders Maj:t täckts inhemta underdåniga utlåtanden af Dom-kapitlet i Hernösand, som i underdånighet tillstyrkt, att Malå församling måtte förses med egen kapellpredikant, och att ej mindre af Lappmarks-Eckle-

siastik-fonds tillgångar måtte i nåder anslås en summa af 3,000 Rdr Riksmynt till inköp af det utaf kapellboerna föreslagna hemman, såsom boställe åt bemälde predikant, och hvilken lägenhet äfven torde vara tillräcklig för en i framtiden möjligen blifvande Pastor derstädes, än ock att, i öfverensstämmelse med det underdåniga förslag till löneregleringen för Lappmarkens presterskap i allmänhet, som Consistorium under den 20 sistlidne April framställt, åt kapellpredikanten måtte anvisas så stort årligt penningeanslag, som erfordras till lönens fyllande till 1,000 Rdr Riksmynt, efter afdrag för värdet af de lönebidrag in natura, som kapellboerne erbjudit sig att till kapellpredikanten utgifva; — dels af Eders Maj:ts och Rikets Stats-kontor, som anfört, att Rikets sednast församlade Ständer, vid liknande förhållande med förevarande, beviljade dels 4,500 Rdr till anskaffande af boställe åt en predikant i Tyngsjö kapell i Dalarne, dels 4,800 Rdr för inköp af boställe åt Predikanten uti en inom Pajala socken i Norrbottens Län bildad ny kapellförsamling, Muonionalusta kallad, hvarjemte anslogs åt hvardera af de blifvande kapellpresterne 600 Rdr om året; och har det synts Stats-kontoret som anledning skulle förefinnas att äfven till förmån för Malå församling uti nådig proposition till Rikets Ständer äska 3,000 Rdr för en gång till boställe och 600 Rdr till årlig aflöning åt kapellpredikanten derstädes, hvilken summa Stats-kontoret antagit torde böra utgå utan beräkning af hvad församlingen in natura erlägger. Då emedlertid handlingarne visa, att ungefär 1/3 af Malå kapellboer består af Lappar, underställer Stats-kontoret Eders Maj:ts nådiga beprövande om någon del af anslagssumman för boställsköpet, t. ex. 1,000 Rdr, må af anslaget för Lappmarks Ecklesiastik-verk anordnas, i hvilket fall endast 2,000 Rdr behöfde af Rikets Ständer å Riksgälds-kontoret anvisas.

I öfverensstämmelse med hvad Stats-kontoret i underdånighet antydt, torde lämpligen en tredjedel af köpesumman för ett boställe åt den ifrågavarande kapellpredikanten kunna af anslaget för Lappmarks Ecklesiastik-verk anordnas, hvaremot, i afseende på hvad Stats-kontoret anfört rörande de af Rikets Ständer beviljade anslag till kapellpredikanter i Tyngsjö och Muonionalusta församlingar, bör anmärkas, att, hvad särskildt beträffar den förra, han, — enligt hvad Eders Maj:ts till Rikets Ständer i ämnet aflåtna nådiga Proposition jemväl upplyser, — skulle af kapellboerne och presterskapet i Malung åtnjuta 400 Rdr, och hans lön således, med de af Rikets Ständer beviljade 600 Rdr, uppgå till 1,000 Rdr, ett belopp, som Rikets Ständer jemväl utan afdrag beviljade för Predikanterne i Bogens och Lekvattnets kapell, — samt att för dem båda anslag till boställen beviljades till högre belopp än som för Predikanten i Malå är föreslaget. Någon anledning synes mig således icke af Rikets Ständers beslut kunna hemtas att nedsätta anslaget för denna sistnämnde under hvad Consistorium föreslagit eller 1,000 Rdr, med afräkning för de bidrag, församlingen erbjudit sig att lemna, uppgående i värde till högst 150 Rdr Rmt.

Med anledning af hvad sålunda förekommit tillstyrker jag underdånigst, att Eders Maj:t täcktes i aflåtande nådig proposition af Rikets Ständer äska dels beviljande af 2,000 Rdr Riksmynt såsom bidrag för inköpet af boställe åt en blifvande predikant i Malå kapellförsamling, dels ett anslag af 850 Rdr Riksmynt årligen såsom bidrag för hans aflöning, intill dess kapellboerne sjelfva blifva i tillfälle att kapellpredikantens underhåll bekosta.

5:o.

c) Anslag till aflöning och inköp af boställe åt en kapellpredikant i Trehörningsjö.

Genom nådigt bref den 23 Augusti 1854, angående reglering af gudstjensterna i Trehörningsjö, till Gideå pastorat af Wester-Norrlands Län lydande kapell, anbefallde Eders Maj:t Kammar-kollegium att, efter vederbörandes hörande, till Eders Maj:t inkomma med underdånigt utlåtande huru Trehörningsjö kapellags område må behörigen bestämmas och församlingen erhålla en ständig, på stället boende predikant. Härvid upplystes visserligen, att kapellet vore i synnerligt behof af egen predikant, emedan väg icke fanns från Gideå till kapellet, utan måste man deremellan färdas 3 1/2 mil dels på båt, dels genom tät skog och oländig mark, och tillstyrkte såväl Consistorium i Hernösand, som Eders Maj:ts Befallningshafvande i Wester-Norlands Län kapellpredikants tillsättande med de af församlingen erbjudna lönevilkor samt den inkomst han i öfrigt kunde åtnjuta, dels af Pastor i Gideå, dels såsom skollärare, men då fyra byar, till folkmängd utgörande hälften af kapellaget, förklarat sig icke vilja deltaga i de kostnader, som af den förevarande regleringsfrågan skulle blifva en följd, tillstyrkte Kammar-kollegium, att densamma måtte för det dåvarande få förfalla, hvartill jemväl Eders Maj:t genom nådigt bref den 6 Februari 1857 lemnade nådigt bifall.

Emellertid hade kapellaget på sockenstämma den 11 Januari samma år beslutat, och inkom den 18 derpåföljande Februari till Eders Maj:t med underdånig anhållan att, då dess område, som utgöres af en föga fruktbar fjällbygd, ofta hemsökes af missväxt, och kapellet, om de ofvan omnämnda byarna ej skulle till detsamma förläggas, endast utgör 2 5/16 mantal med 16 bönder, 23 torpare och flere fattiga inhyses hushåll, samt de fleste bland dessa befinna sig i knappa vilkor, men det oaktadt nödgades vidkännas kostnader, så väl för en påbörjad nybyggnad af kyrkoherdebostället, som för iståndsättandet af kapellagets egen kyrka, Eders Maj:t täcktes till Rikets Ständer göra framställning om ett statsanslag af 4,500 Rdr Riksmynt till inköp af boställe samt af 600 Rdr samma mynt till årligt lönebidrag åt den blifvande kapellpredikanten och folkskoleläraren i Trehörningsjö. Till stöd för denna underdåniga anhållan åberopas vidare det med hvarje dag klarare insedda behofvet af en fullständigare religions-undervisning, än den som erhålles genom Pastor i Gideå åliggande skyldighet att tolf gånger om året hålla gudstjenst i kapel-

lagets kyrka, och upplyses, att om de bidrag kapellet åtagit sig att erlägga till pastor för de bestämda gudstjensterna, nemligen 5 marker smör och 1 Rdr 32 sk. Riksgälds af hvarje bonde samt 2½ marker smör och 40 sk. Riksgälds af hvarje torpare, öfverflyttas på kapellpredikanten, denne skulle härigenom och genom tillägg af folkskolelärarelönen erhålla ett belopp, utgörande omkring 300 Rdr Riksgälds. Consistorium i Hernösand, som i underdånig skrifvelse den 18 Mars 1857 till Eders Maj:t insände kapellagets berörda ansökan, vitsordade riktigheten af hvad sökanderne anfört om det trängande behofvet af ständig prest inom kapellaget för motverkande af sedlighetens och det christliga lifvets förfall, och öfverlemnade framställningen till det afseende, Eders Kongl. Maj:t kunde täckas derpå i Nåder fästa.

Sedan med anledning häraf yttrande från sökanderne infordrats för vinnande af närmare upplysning om medlemmarnes antal i den ännu ej till sitt omfång fullt bestämda kapellförsamlingen, och huruvida sökanderne voro villige att mot statsanslags erhållande åtaga sig alla med en kapellanläggning följande förpligtelser, täcktes Eders Maj:t den 2 Oktober 1857 förklara, att, i anseende dertill att ärendet först den 28 föregående September i fullständigt skick inkommit, Eders Maj:t ej fann skäl, att vid den redan långt framskridna Riksdagen till Rikets Ständer göra framställning om det begärda statsanslaget, men ville framdeles taga i Nådigt öfvervägande, huruvida proposition i ämnet må till Rikets härnäst sammanträdande Ständer aflåtas.

Uti en derefter den 9 April 1858 till Eders Maj:t ingifven skrift har Gideå församling, jemte förmälan hurusom densamma saknade gudstjenster de 12 söndagar om året, då dess kyrkoherde förrättade ofvan omförmälde gudstjenster i Trehörningssjö, underdånigst anhållit, att församlingen, som, då Trehörningsjö kapellag bildades, bestämdt förbehållit sig att icke derigenom lida någon minskning i gudstjenster, måtte i Nåder förklaras berättigad till åtnjutande af gudstjenst hvarje söndag; äfvensom Trehörningsjö kapellboer uti en den 23 påföljde Juli inlemnad skrift underdånigst anhållit, det Eders Maj:t måtte täckas, i likhet med hvad genom Nådigt Bref den 16 Mars 1855 blifvit förunnadt Tyngsjö, till Malungs pastorat hörande kapellag af Westerås stift, bevilja Trehörningsjö ett årligt anslag intill nästa Riksdag af 600 Rdr Riksmynt till lönebidrag åt en extra ordinarie predikant derstädes, som tillika kunde förordnas att tjenstgöra som folkskolelärare och åt hvilken församlingen, enligt bifogadt sockenstämmo-protokoll af den 27 December 1857, förbundit sig ej mindre att erlägga det förut till en ordinarie predikants aflöning utfästade och emedlertid till pastor i Gideå utgående bidrag, hvilket, inberäknadt folkskoleafgiften, skulle uppgå till minst 300 Rdr Riksmynt, än äfven att bereda honom fri bostad. Med anledning häraf täcktes Eders Maj:t den 10 December 1858 i Nåder förordna, att Consistorium i Hernösand egde, såvida tillgång på prestmän inom stiftet det medgåfve, under den återstående tiden för nu gällande statsregle-

ring anställa en predikant i Trehörningsjö kapell, med skyldighet för honom att tillika, derest sådant under närvarande förhållanden lämpligen ske kunde, såsom folkskolelärare i kapellet tjenstgöra, mot uppbärande af ej mindre den till sistnämnda befattning anslagna aflöning än ock den särskilda lön kapellboerne till pastor i Gideå utgöra i och för dennes åliggande att i kapellförsamlingen hålla tolf gudstjenster om året, hvilket åliggande komme att för den tid, under hvilken kapellpredikant är anställd, upphöra, hvarjemte Eders Maj:t fann skäligt att, såsom ytterligare bidrag till nämnde prestmans aflöning, bevilja kapellförsamlingen ett belopp af 600 Rdr Riksmynt årligen under förberörda tid, att utgå af det på åttonde hufvudtiteln uppförda anslag till extra utgifter.

Slutligen har Trehörningsjö kapellboer i underdånig skrifvelse den 22 sistlidne Augusti, fortfarande iklädande sig förbindelsen att vidkännas de förpligtelser, som af kapellinrättningen blifva en följd, och under åberopande af förut gjorda underdåniga ansökningar, förnyat sin underdåniga anhållan, att Eders Maj:t ville till Rikets snart sammanträdande Ständer göra nådig proposition om anslag af allmänna medel, dels 4,500 Rdr Riksmynt för en gång till inköp af boställe, dels 600 Rdr årligen till lönebidrag åt en predikant i kapellet.

På grund af hvad sålunda blifvit i ämnet anfördt, hemställer jag underdånigst, att Eders Maj:t må till Rikets Ständer aflåta nådig proposition angående beviljande, dels af 4,500 Rdr Riksmynt till inköp af boställe åt en predikant i Trehörningsjö kapell, dels af 600 Rdr Riksmynt årligen såsom bidrag till hans aflöning, intill dess kapellboerna sjelfve blifva i tillfälle att kapellpredikantens underhåll bestrida.

6:o.

d) Anslag af kronotiondespannmål till prostetunnor åt kontraktsprostarne i Ångermanlands nordvestra och norra Wadsbo kontrakter.

Hos Eders Maj:t har Kontrakts-prosten i Ångermanlands nordvestra kontrakt, *Borgström*, i underdånighet anhållit, att af Skorpeds, från Sidensjö pastorat afskiljda annexförsamling såsom prostetunna bekomma en tunna korn i fast mål, till hvilken ansökan Dom-kapitlet i Hernösand så mycket heldre tillstyrkt bifall, som prosten i Ångermanlands nordvestra kontrakt har under sin tillsyn tre Lappmarksförsamlingar, från hvilka ingen kronotionde utgår. Eders Maj:ts Befallningshafvande i Wester-Norrlands Län, som öfver ansökningen infordrat vederbörande Fögderi-redogörares förklaring, — af hvilken upplyses, att all tionde från Skorpeds socken är disponerad, så att kronan icke har någon deraf behållen, — har äfven ansett ansökningen vara på gällande författningar och privilegier grundad, men trott sig böra underdånigst tillstyrka densammas bifallande på det sätt, att sökanden må ega att årligen i Länets ränteri uppbära den äskade prostetunnans värde efter medelmarkegångspris med tillägg af forselafgift. Deremot hafva Kammar-kollegium och Stats-kontoret, hvil-

hvilkas underdåniga utlåtande Eders Kongl. Maj:t täckts infordra, i underdånighet anfört, bland annat, att ehuru, jemlikt Kongl. Resolutionen på presterskapets besvär den 10 Mars 1719, kontraktsprost bör åtnjuta en tunna kronotionde af hvarje kontraktet tillydande församlings kyrkoherberge, likväl och som Kongl. Brefvet den 28 Maj 1696 förmår, att för de kyrkoherbergen, hvarest kronotionden ej förslår till alla deraf utgående afkortningar, bristen i hvad prostetunnan angår ej får fyllas genom öfverskottet i ett annat kyrkoherberge, hvilket äfven öfverensstämmer med Kongl. Resolutionen för Upsala stift den 29 Januari 1728, § 7 och för Lunds stift den 17 Mars 1752, § 8, samt härutinnan är upplyst att någon behållen kronotionde icke finnes inom Skorpeds socken, kollegierna ansett sig böra i underdånighet afstyrka nådigt bifall till förevarande underdåniga ansökning.

Likaledes har kontraktsprosten i Norra Wadsbo kontrakt af Skara stift och Skaraborgs Län, *J. C. Brandelius,* hos Eders Maj:t gjort underdånig ansökning, att som tvänne församlingar, Carlsborgs garnisons och Tiveds, blifvit inom nämnda kontrakt nybildade, sökanden måtte komma i åtnjutande af den för hvarje församling inom kontraktet prosten tillkommande prostetunna, utgörande $4\frac{1}{5}$ tunna kronotionde, och således från 1857 års början få sig anslagne för ofvannämnda tvnne socknar $2\frac{2}{5}$ tunnor. Anbefallde att, efter vederbörandes hörande, underdånigt utlåtande i ämnet afgifva, öfverlemnade Kammar-kollegium och Stats-kontoret under den 30 Oktober nyssnämnda år till Eders Maj:t underdåniga yttranden af pastorerne i de nybildade församlingarne, kronofogden i orten, Konsistorium i Skara och Eders Maj:ts Befallningshafvande i Länet, hvilka samtlige tillstyrkt nådigt bifall till ansökningen; och anförde kollegierne för egen del underdånigst, att då förevarande ansökning innefattade ett ämne, som tillhörde Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att i första rummet afgöra genom utslag, hvilket borde Kammar-kollegii pröfning underställas, Kammar-kollegium och Stats-kontoret ansågo sig böra i underdånighet hemställa, att Eders Maj:t icke måtte med detta ärende, i den ordning detsamma till Eders Maj:t inkommit, taga omedelbar nådig befattning.

Sedan Eders Maj:t derefter, genom nådig remiss den 13 November 1857, anbefallt Eders Maj:ts Befallningshafvande i Skaraborgs Län att inkomma med uppgift, huruvida inom orten funnes någon för ifrågavarande ändamål disponibel kronotionde att tillgå, öfverlemnade Eders Maj:ts Befallningshafvande under den 26 Februari 1858 i underdånighet ett utaf vederbörande afgifvet yttrande, utvisande, att den kronan behållna tionden inom norra Wadsbo fögderi uppgår till ett belopp af tillsammans 53 tunnor $6\frac{529}{1200}$ kappar, men hvari derjemte till utgörande af ifrågavarande proste-tunnor föreslås tvänne hemman, belägna det ena i Hassleds, det andra i Elgarås socken, hvaraf vill synas, som skulle kronotionde för ändamålet ej

vara disponibel inom de tvenne nybildade socknar, för hvilka prostetunnor voro af sökanden i underdånighet begärda.

Vid underdånig föredragning af förberörda ansökningar den 22 Oktober 1858 och den 18 Mars 1859 har Eders Maj:t väl icke funnit skäl att desamma för det dåvarande bifalla, men förklarat sig vilja närmare intill instundande Riksdag taga i nådigt öfvervägande, huruvida proposition må till Rikets Ständer aflåtas om de sökta prostetunnornas anslående.

Då det således åligger mig att dessa ärenden ånyo inför Eders Maj:t föredraga, får jag i underdånighet erinra derom, att Kongl. Maj:t, som under alldeles likartade omständigheter funnit sig förhindrad att bifalla de ansökningar om prostetunnor, som blifvit framställda af kontraktsprostarne i Nyeds, Mora samt Wifolka och Walkebo häraders kontrakter, likväl, med afseende derpå att kontraktsprostarne, enligt flera äldre författningar, äro förklarade berättigade att för hvarje församling inom prosteriet uppbära en prostetunna, hos Rikets Ständer vid 1853 och 1854 årens Riksdag äskade, att det ifrågavarande spanmålsbeloppet måtte varda å stat uppfördt, hvårå Rikets Ständer meddelade det svar, att som kontraktsprostarnes omförmälda rättighet icke bör vara beroende af den tillfälliga omständighet, huruvida någon kronotionde finnes inom församlingen odisponerad, Rikets Ständer till Eders Kongl. Maj:ts i detta hänseende gjorda nådiga framställning lemnat bifall.

Med stöd häraf tvekar jag icke i förevarande fall i underdånighet för öfrigt tillstyrka enahanda åtgärd, men med ledning af 1 § i Eders Maj:ts nådiga Kungörelse den 11 Maj 1855, angående sättet och ordningen för grundräntors och kronotiondes utgörande hemställer jag underdånigst, det Eders Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer beviljandet af

1 tunna kronotionde åt kontraktsprosten i Ångermanlands nordvestra kontrakt för Skorpeds församling, samt

$2\frac{2}{5}$ tunnor kronotionde åt kontraktsprosten i i Wadsbo kontrakt för Carlsborgs och Tiveds församlingar, på det sätt, att prostarne må ega att i vederbörande Läns Landt-ränteri uppbära spanmålens värde efter medelmarkegångspris med tillägg af forsellön. —

7:o.

Universiteten: a) Anslag för Upsala Universitet.

Uti underdånigt Memorial den 30 sistlidne Augusti har Kansleren för Upsala universitet hos Eders Maj:t i underdånighet anmält de önskningar i afseende på Universitetets vetenskapliga och andra behof, för hvilkas förverkligande anslag, dels årliga, dels för en gång vore erforderliga, och om hvilka Consistorium Academicum Majus hos Kansleren gjort framställning.

Till frågan om de årliga anslagen hörer först framställning derom, att de vid sednaste Riksdag åt Universitetetets lärare och tjenstemän beviljade löneförbättringar måtte på ordinarie stat varda uppförde, rörande hvilken fråga i sin allmänlighet Eders Maj:t redan täckts fatta nådigt beslut.

Vidare höra till denna klass:

1:o. Ett förslag af *Theologiska* Fakulteten om förbättring i lönen för den theologiæ adjunkt, som är svagare aflönad än de andre. Närvarande lönen för denne lärare utgöres af 50 tunnor spanmål från Universitetets medel och behållne inkomsterna af Näs pastorat, hvilka, enligt en af Consistorium meddelad uträkning, uppgå till endast 88 tunnor, 28 kappar spanmål och 45 R:dr i penningar; och som priset på en tunna spanmål borde uppgå till 14 R:dr, om denna lön skulle motsvara en lägre adjunktslön, 2,000 R:dr, i de verldsliga fakulteterne, och till 17⅔ R:dr, om den skall motsvara en af de högre, 2,500 R:dr, men ett sådant pris ej är att påräkna, är det skillnaden härutinnan, det begärda anslaget afser att betäcka. Beloppet af denna skillnad är icke af Consistorium föreslaget, men om medelpriser på en tunna spanmål finge beräknas till 10 R:dr och penningevärdet för 138 tunnor 28 kappar, alltså antagas till 1,338 R:dr 70 öre, skulle skilnaden mellan denna summa och en högre adjunktslön i de verldsliga fakulteterna utgöra 1,111 R:dr 30 öre; Och har Kansleren i anseende till de trägnare embetsgöromål, som åligga adjunkterna i den theologiska fakulteten, ansett skäl vara, att en högre adjunktslön nämnde lärare tilldelas, om eljest förslaget vinner Eders Kongl. Maj:ts Nådiga bifall.

2:o. Ett förslag af *Filosofiska* fakulteten om löneanslag för två nya adjunkturer, en i fysik och en i zoologi, samt för en amanuens vid Zoologiska Museum. Arfvodet för den sistnämnde föreslås till 350 Rdr, och för de två adjunkterne till 2,500 Rdr för hvardera, dock sålunda, att det nuvarande antalet af de högre adjunktslönerne i de verldsliga fakulteternas skulle med nämnda två anslag ökas, antalet af de lägre adjunktslönerna förblifva oförändradt, och en hvar i adjunktsklassen i tur efter tjensteålder fortfarande få tillträda högre lön vid inträffad ledighet.

3:o. Ett förslag af *medicinska* fakulteten om inrättande af en profession i fysiologi och af en adjunktur i kirurgi och barnförlossningskonst, samt löneanslag för dessa lärarebeställningar.

4:o. Förslag af *juridiska* fakulteten, åsyftande den juridiska undervisningens ändamålsenliga ordnande, och uti hvilket förslag ingår undervisningens fördelning på åtta professorsstolar, af hvilka fakulteten likväl för det närvarande inskränker sig att begära tvenne med dertill nödiga löner, nemligen för en profession i Fäderneslandets rättshistoria och för en i politisk ekonomi och statistik, eller åtminstone anslag för två nya adjunkturer, derest löneanslag för två nya professorsstolar ansåges nu icke kunna ifrågakomma.

5:o hemställan om förhöjning till 4,500 Rdr af de två emeriti-löner för professorsklassen, som på Riksstatens nionde hufvudtitel äro med 4,000 Rdr hvardera uppförde, och

6:o hemställan om lika stor förhöjning af den vid sednaste riksdag för en profession i ny-europeisk linguistik, modern litteratur m. m. med 4,000 Rdr anslagna lön, den enda ordinarie lön, som numera till detta belopp är bestämd.

Af dessa anslag äro de till en adjunktur i kirurgi och barnförlossningskonst, till en profession i fysiologi, till adjunkturen i fysik och zoologi samt till förhöjning af lönen för professionen i ny-europeisk linguistik och af de på Riksstaten uppförda två emeriti-lönerna, af Kansleren förordade, med särskildt utmärkande af behofvet af den föreslagna adjunkturen i kirurgi och barnförlossningskonst, samt med underdånig hemställan, att den förmån, som i fråga om emeriti-lönernas förhöjande kan Upsala universitet beredas, äfven måtte komma Lunds universitet till godo.

Hvad åter angår Juridiska Fakultetens förslag, anmärker Kansleren, dels att den juridiska undervisningens ordnande är ett ärende af vigt ej mindre för Universitetet i Lund, än det i Upsala, och derjemte i sig sjelft synes behöfva en flersidigare pröfning än som nu åt detsamma, såsom endast ställdt i förbindelse med anslagsfrågorna, lämpligen kan egnas; dels att i alla händelser fördelningen af den Juridiska Fakultetens läroämnen på dess lärare torde utgöra en fråga, hvars slutliga pröfning lärer böra Eders Kongl. Maj:t förbehållas, i afseende å så väl nya lärostolar, som de redan befintliga; yttrande Kansleren slutligen, att om, hvad de sistnämnda vidkommer, den nu bestående fördelningen underkastades lämpliga och behöfliga förändringar, skulle redan nu icke obetydligt kunna vinnas för det afsedda goda ändamålet, och än mer, om derjemte åt de nuvarande fyra professorerna biträde kunde beredas genom två nya adjunkter och samtlige dessa lärare inrättade sina undervisningskurser i öfverensstämmelse med de i 117 och 121 §§ af Universitets-statuterna gifna föreskrifter.

Hvad först angår förslaget om förbättring af lönen för en theologie adjunkt, som är svagare aflönad än de andra, så blir, om man till grund för beräkningen tager medel-markegångspriset för 1848—1857, skilnaden mellan hans lön och en högre adjunktslön endast omkring 700 Rdr Riksmynt, och ehuruväl nämnde spanmålspris måhända är högre, än hvad i allmänhet kan påräknas, så enär genom ett derefter beräknadt tillägg, ifrågavarande adjunkt i alla händelser får en lön öfverstigande den lägre adjunktslönen i de verldsliga fakulteterna, anser jag mig icke kunna derutöfver sträcka min underdåniga tillstyrkan.

De tvänne af Filosofiska Fakulteten föreslagna nya adjunkterne vore väl båda önskvärda och finnas båda vid Lunds universitet, men då flerfaldiga behof af ökade anslag vid instundande riksdag komma under pröfning, utan att alla skulle kunna på en gång tillfredsställas, och då, på sätt Consistorium Academicum Majus anfört,

studiet af zoologien såsom ett nödvändigt vilkor förutsätter ett zoologiskt museum, hvarföre professoren måste dela sin tid mellan undervisningen och vården, underhållandet och fullständigandet af museet och således är i större behof af adjunktsbiträde än de professorer, hvilka icke hafva likartade samlingar under sin vård, i enlighet med hvilken grundsats också adjunkter af ålder varit anställde till biträde för de professorer, som haft sådana samlingar under omvårdnad, måste jag anse förslaget om ny lön åt adjunkt i zoologien nu företrädesvis böra komma i fråga, vid hvilket förhållande deremot framställningen om lön äfven åt en amanuens vid det zoologiska museet torde kunna tills vidare uppskjutas.

Af stor vigt synes mig vara, att Medicinska Fakultetens förslag om lön åt en professor i fysiologi och en adjunkt i kirurgi och förlossningskonst måtte vinna Rikets Ständers bifall. Undervisningen i fysiologi har vid Medicinska Fakulteten i Upsala alltid tillhört professoren i anatomi, och denna förening af läroämnen hade i fordna tider fulla skäl för sig, då den rena deskriptiva anatomien egentligen är att betrakta såsom en del af fysiologien; men om ock det nära sambandet emellan dessa vetenskaper orubbadt fortfar, har dock möjligheten af deras förening såsom läroämnen hos en enda lärare numera upphört, då de respektiva vetenskaperna, sedan professionen i anatomi och fysiologi stiftades, mångdubblat sitt innehåll, och hvardera för sig nått en utveckling, hvarom man då knappt hade en aning, och då dessutom vid Upsala universitet lärjungarnes antal, samt, i förhållande dertill, äfven lärarnes undervisningsmöda mångdubblats. Professoren i anatomi måste mera än någon annan af lärarne egna sin tid och sina krafter åt lärjungarnes omedelbara handledning, så att föga tid blir honom öfrig att äfven meddela undervisning i något annat, i synnerhet i ett så omfattande och vigtigt ämne som fysiologien. Ännu mindre är han i stånd att, jemte eget vetenskapligt arbete i anatomien, äfven egna sig åt forskningar inom fysiologien eller vetenskapligt bearbeta densamma. Denna vetenskap, som sysselsätter sig med lagarne för den organiska naturens krafter, är nemligen, lika mycket som vetenskapen om de oorganiska naturkrafterna, experimenterande, och fordrar lika väl som den sednare sina idkares krafter odelade, om något vetenskapen i större mån befrämjande skall kunna åstadkommas, och den kan numera derföre lika litet som fysiken förenas med andra vetenskaper, såsom läroämnen, åliggande en och samme lärare.

Icke mindre framstående och för tillfället än mera trängande har Medicinska Fakulteten betraktat behofvet af en adjunktur under professionen i kirurgi och förlossningskonst. "Då", yttrar Fakulteten, "undervisningen vid densamma i hela det vidsträckta området af den praktiska läkarekonsten är fördelad på blott två lärostolar, torde den oafvisliga nödvändigheten af adjunkts-biträde åt begge ej behöfva vidlyftig utläggning. De undervisningsskyldigheter, som åligga professoren i kirurgi, äro föga mindre än de, som tillhöra professoren i invärtes medicin, och dock har

endast den sednare att påräkna biträde af adjunkt. Det område, som tillhör den förra professionen, innefattande ej allenast kirurgi och obstetrik, utan äfven den numera till en särskild vetenskap utvecklade oftalmiatriken, är i och för sig så vidlyftigt, att lärostolens innehafvare, såvida verklig undervisning i alla dessa ämnen både kliniskt och kathedralt skulle ega rum, mer, än billigt är, betungas och icke får nödig ledighet till den vetenskapliga verksamhet för egen del, utan hvilken ingen akademisk lärare ens kan i längden väl uppfylla sina pligter som ledare af andras studier."

Såsom ett ytterligare stöd för den Medicinska Fakultetens önskningar i afseende på förstärkandet af dess lärarekrafter torde jag särskildt få i underdånighet nämna, att den af Eders Kongl. Maj:t i nåder förordnade Kommitté för afgifvande af förslag till den medicinska undervisningens ordnande upptagit bland de i främsta rummet och oundgängligen nödiga, nya lärareplatser, en ny adjunktur i kirurgi och obstetrik vid hvardera Medicinska Fakulteten i Upsala och Lund, samt, ibland de i hög grad af behofvet påkallade, en ny profession i fysiologi vid hvardera fakulteten, särdeles på det förra stället.

Rörande de af Juridiska Fakulteten framställda förslag, torde Eders Maj:t, på grund af hvad Kansleren i underdånighet anfört, icke finna skäl att till Rikets Ständer göra nådig framställning, äfvensom jag hemställer, att förslagen om förhöjning af de två emeriti-lönerna i professors-klassen samt af den vid sednaste Riksdag anslagna lön för en professor i nyeuropeisk linguistik m. m., om ock af någon billighet påkallade, likväl såsom icke varande ytterst nödvändiga, för närvarande icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Med afseende å det sålunda anförda hemställer jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer beviljandet af dels löneförbättring åt den Theologiæ adjunkt, som är svagare aflönad, än de öfriga med . . R:dr 700: —
dels anslag till följande nya lärarebeställningar vid Upsala Universitet, nemligen:

till en profession i fysiologi	„ 4,500: —
„ en adjunkt i zoologi	„ 2,500: —
„ en adjunkt i kirurgi och förlossningskonst	„ 2,500: —
tillsammans	Rdr 10,200: —

dock hvad adjunkts-lönerna angår sålunda, att dessa ej särskildt anslås åt adjunkturerne i zoologi och kirurgi, utan att endast det nuvarande antalet af högre adjunktslöner ökas med tvänne, att tillträdas på sätt Consistorium Academicum Majus föreslagit.

De anslag för en gång, som af Consistorium Academicum Majus i Upsala blifvit begärda äro:

1:o Anslag af 3,000 R:dr tillf ullständigande af de zoologiska samlingarne; och

2:o ett anslag af 161,146 R:dr för uppförande och inrättande af ett, för en ändamålsenligare och mera omfattande klinisk undervisnings meddelande, afsedt sjukhus, att byggas på den tomt, der Universitetets exercitii-hus nu äro belägna, eller den s. k. stallgården, och dessutom 32,016 Riksdaler för erforderliga nybyggnader och förändringar i husen på den universitetet tillhöriga, nu odisponerade gård, der kemiska institutionen förut var belägen, och som, ifall den föreslagna nya sjukhusinrättningen komme till stånd, föreslås att disponeras till lokal för exercitii-mästarne och deras institutioner; uppgående alltså dessa anslag, om de beviljas, till 193,162 Riksdaler.

Såsom stöd för den förstnämnde ansökningen har Consistorium anfört, att som de zoologiska samlingarne i Upsala ända till sednaste tiden stått under vård af en professor i Medicinska Fakulteten, hvars hufvudsakliga läroämne var botaniken, deraf blifvit en följd, att dessa samlingar icke blifvit så underhållna och tillökade, att icke brister förefinnas i ganska väsendtliga delar af den betydenhet, att de icke på länge kunna med museets årliga anslag undanrödjas, hvarföre det vore särdeles önskligt, att museets prefekt genom ett anslag för en gång sattes i tillfälle att afhjelpa de hufvudsakligaste bristerna, hvarefter det årliga anslaget bättre kan förslå till samlingarnes underhåll och nödiga förökande.

I afseende på det sednare anslaget anför Medicinska Fakulteten, efter att i allmänhet hafva yttrat sig öfver behofvet af en fullständigare klinisk undervisning, — att Fakulteten för närvarande eger att för sådan undervisning begagna, utom akademiens eget sjukhus på 45 sängar, äfven Länets lasarett och kurhus på tillsammans 52 sängar, men hvilka båda sjukhus äro till läge och inredning, rummens storlek m. m. olämpliga till sjukanstalter i allmänhet och ännu mera till dylika för kliniskt ändamål; att byggnadernas läge och inredning omöjliggör anbringandet af sådana inrättningar och apparater, för sjukvård och ekonomi, såsom vädervexling, bad m. m., som numera äro att anse såsom oeftergifliga vilkor och tillbehör till väl ordnade sjukhus, och som på en gång medföra förbättring i sjukvården och ekonomisk besparing; att sjukhusen äfven äro till utrymmet allt för inskränkta för stadens och ortens behof, så att hjelpsökande måste af brist på lediga platser afvisas, hvarigenom äfven summan minskas af det kliniska undervisningsmateriel, som under gynsamma förhållanden kunde stå Fakulteten till buds; samt att underhållet af de befintliga sjuksängarne icke obetydligt fördyras genom deras fördelning på två särskilda sjukhus med helt och hållit skild förvaltning och ekonomi.

Till afhjelpande häraf har ofvan omförmälde plan till sjukhusbyggnad blifvit uppgjord, och hvilken så till vida är af Länets deputerade gillad, att vid det sam-

manträde, der den nu gällande, endast sjelfva sjukvården afseende förening mellan Länets och Universitetets sjukhus beslöts, den gemensamma önskan uttrycktes, att en förening till en samfäld inrättning under gemensam styrelse i framtiden skulle kunna åstadkommas. Enligt den uppgjorda planen skulle sjukhusbyggnaden innehålla en afdelning för sjuke studenter och enskilda betalande patienter; en för invärtes, en för utvärtes och ögonsjukdomar, en för veneriska sjuke och en afdelning för födande qvinnor, med ett säng-antal af omkring 150 samt utrymme för 200; ytterligare bostad för betjening, förvaltnings-personal, och biträdande läkare, ett större auditorium, mottagningssal för polikliniska patienter och samlingsrum för Fakulteten jemte lokal för den medicinska läseföreningen och den på stället varande läkare-föreningen.

Slutligen anmäler Fakulteten att kostnaden för sjukhuset och den jemväl föreslagna flyttningen af exercitii-mästarnes bostäder och institutioner skulle uppgå 193,161 Rdr 27 öre eller i rund summa till 200,000 R:dr Riksmynt, hvilken summa icke af sjuk-inrättningarnes eller Universitetets tillgångar kan bekostas, emedan de fonder, som sjukinrättningarne redan ega, jemte försäljningssumman af deras nuvarande lokaler helt och hållit skulle blifva tagne i anspråk för underhållet af det med omkring 50 procent ökade antalet sängar."

Hvad nu först angår det begärda anslaget för de zoologiska samlingarne, torde dessa i Upsala ej nödvändigtvis fordra annan utvidgning, än så vidt en sådan för undervisningen är behöflig, och lärer, efter mig meddelad upplysning, Wetenskaps-akademien, som städse i detta afseende gått läroverken med beredvillighet tillhanda, ej sakna tillgång å duplettexemplar att fylla de väsendtligaste bristerna. I sådan händelse blir den utgift, Universitetet har att vidkännas, hufvudsakligen för transport samt anskaffande af ett eller annat exemplar, som från Vetenskaps-akademien ej kan erhållas, hvadan jag antager, att någon nedsättning i det begärda anslagit utan väsendtlig olägenhet kan ske.

Beträffande åter den ifrågasatta sjukhus-byggnaden finner jag af det derom anförda ådagalagdt, att denna byggnad är, så väl för sjukvården i orten, som ock för den kliniska undervisningen vid Upsala universitet, af behofvet högst påkallad. Någon anmärkning mot den för detsamma föreslagna tomt eller de nuvarande exercitii-institutionernas flyttning till den odisponerade gård, der den kemiska institutionen förut var belägen, har icke heller förekommit. Deremot synes mig ej utredt, i hvad mån Länets invånare kunna vara förpligtade eller villige att i den nya sjukhus-byggnadens bekostande deltaga, äfvensom ej heller huruvida icke de fonder, sjukhus-inrättningarne redan ega, jemte försäljnings-summan för deras nuvarande lokaler kunna lemna någon tillgång för samma byggnad, helst Länet, som vid det nya sjukhuset skulle erhålla ett ökadt tillfälle till sjukvård och kunna betinga sig

ett

ett större antal sjuksängar, väl äfven borde bidraga till deras underhåll. Om häri ligger ett hinder för bifall till den gjorda framställningen i dess helhet, skulle det likväl för den kliniska undervisningens fullkomnande vid universitetet vara en fördel om frågan redan vid instundande riksdag sattes i det skick, att en öfverenskommelse mellan universitetet och länets invånare derpå kunde grundas. Detta skulle ock utan tvifvel vara vunnet, om Eders Kongl. Maj:t täcktes bifalla Consistorii framställning, att det nuvarande exercitii-huset måtte få användas till en för Upsala län och universitetet gemensamt sjukhus, samt den förut för den kemiska institutionen begagnade gården disponeras till lokal för Exercitii-mästarne och deras institutioner, i hvilket fall Eders Kongl. Maj:t jemväl torde finna lämpligt att af Rikets Ständer äska det för dessa sistnämnda institutioners flyttning nödiga anslag.

På grund af hvad sålunda i afseende på de af Consistorium Academicum Majus för en gång begärda anslag förekommit, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t behagade, med bifall till den gjorda framställningen rörande de befintliga byggnadernas användande, föreslå Rikets Ständer beviljandet af följande anslag, nemligen:

till fullständigande af de zoologiska samlingarne . . .	R:dr	2,000: —
till erforderliga nybyggnader och förändringar i husen på den universitetet tillhöriga gård, der kemiska institutionen förut var belägen, och dess inrättande till lokal för exercitii-mästarne och deras institutioner . . .	„	32,000: —
	R:mt R:dr	34,000: —

8:o.

I underdånigt memorial af den 30 sistlidne Augusti har Kansleren för Lunds universitet till Eders Kongl. Maj:ts nådiga beprövande öfverlemnat en framställning af Consistorium Academicum Majus derstädes, angående behofvet af åtskilliga ökade anslag. b) *Anslag för Lunds universitet.*

De begärda årliga anslagen äro:

För Bibliotheket . . . . . inbegripet deri ett förhöjdt arfvode för vaktmästaren af 25 Riksdaler.	R:dr	2,800: —
För Botaniska institutionen . . . . . deri inberäknad så väl en förhöjning af anslaget för materielen med 228 R:dr, som löneförbättring åt trädgårds-	„	578: —
Transport	R:dr	3,378: —

Transport	R:dr	3,378: —
mästaren med 150 R:dr och för hvardera af 2 trädgårdsdrängar med 100 R:dr.		
För Kemiska institutionen	„	800: —
hvaraf för mineral-samlingen 500 R:dr och till löneförbättring för vaktmästaren 300 R:dr.		
För Anatomiska institutionen	„	767: —
hvaraf 367 R:dr för materielen med inberäkning af 25 R:drs lönetillökning för vaktmästaren, vidare 300 R:dr för kirurgiska samlingen, 50 R:dr för medicinska kliniken och 50 R:dr för drogue-samlingen.		
För Zoologiska museum	„	100: —
nemligen till löneförbättring åt Konservatorn.		
För Fysiska institutionen	„	125: —
nemligen till löneförbättring åt vaktmästaren.		
För Astronomiska institutionen	„	100: —
nemligen till löneförbättring åt vaktmästaren.		
För Musikaliska kapellet	„	125: —
hvaraf 75 R:dr till materielen och 50 R:dr till löneförbättring åt vaktmästaren.		
För Fäkt- och gymnastiksalen	„	255: —
nemligen för materielens behof.		
För en föreslagen ny profession inom Medicinska fakulteten med medicinsk kemi och farmakologi till läroämne	„	4,500: —
Till 2 nya emeriti-löner, hvardera 4,000 R:dr Riksmynt för Professorer och utöfver de 4 sådana, som redan finnas . . .	„	8,000: —
Till lönefyllnad för en föreslagen ny adjunktur i modern linguistik	„	1,400: —
Till löneförbättring åt förste Amanuensen vid Bibliotheket med 900 R:dr, och åt den andre med 550 R:dr, hvarigenom den förres lön blefve 1,500 och den sednares 1,000 R:dr . . .	„	1,450: —
Till löneförhöjning åt läraren i gymnastik och fäktkonst med 250 R:dr, för Kapellmästaren med 100 och för Ritmästaren med 550 R:dr, hvarigenom dessas löner skulle uppgå till 1,000 R:dr Riksmynt för hvardera	„	900: —
Till arfvode för en Amanuens vid Historiska museum samt mynt- och medalj-kabinettet	„	350: —
	R:mt R:dr	22,250: —

varande samtliga dessa framställningar af Kansleren förordade med särskildt framhållande af den föreslagna nya professionen inom Medicinska fakulteten, samt med erinran, att om Eders Kongl. Maj:t skulle finna skäligt godkänna förslaget om ökande af emeriti-lönernas antal, billigheten torde fordrå, att samma fördel äfven varder Upsala universitet beredd, emeriti-lönen beräknad till 4,500 R:dr. Hvad angår det föreslagna arfvodet för en Amanuens vid Historiska museum samt mynt- och medalj-kabinettet har Kansleren upplyst, att någon ordinarie sådan beställning för det närvarande ej finnes; att det så kallade Historiska museum hufvudsakligen består af en från Professor emeritus Nilsson inköpt ethnografisk samling, ställd under Historiarum Professorens inspektion; att myntkabinettets till större delen af orientaliska mynt bestående samlingar vårdas af Professorn i österländska språken, och att en extra Amanuens haft i uppdrag att öfver samlingarne i museum upprätta katalog och derför under en följd af år njutit arfvode, i följd hvaraf torde kunna antagas, att [illegible] ordnande och katalogiserande snart torde vara fulländadt.

Bland de anslag, om hvilka Consistorium Academicum Majus i Lund anhållit om nådig framställning till Rikets Ständer, anser jag följande förtjente af synnerlig uppmärksamhet, nemligen:

1:o. Anslaget till Bibliotheket. Genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga beslut den 23 Augusti 1854, hvarigenom arrendet af 88 tunnland jord invid staden Lund frångick universitetet och återföll till länets hospitals-inrättning, förlorades en årlig inkomst af 1,100 R:dr R:mt, hvarefter Bibliothekets hela årliga tillgång ej kan beräknas till mera än 7,200 R:dr, hvilket, vid jemförelse med Kongl. Bibliotheket i Stockholm samt Universitets-bibliotheket i Upsala, som hvardera hafva att till bokinköp använda 12,000 R:dr, synes vara nog ringa, om Bibliotheket i Lund skall kunna tillegna sig de vigtigare bland årligen utkommande vetenskapliga arbeten.

2:o. En ny profession i medicinsk kemi är af Kommittéen för den medicinska undervisningens ordnande framhållen såsom en bland de i främsta rummet och oundgängligt nödiga förstärkningarne i de medicinska läroverkens lärarekrafter, och är behofvet deraf, på sätt Kansleren jemväl i underdånighet anfört, grundadt i den medicinska vetenskapens utveckling inom sina hufvudgrenar och undervisningens deraf uppkommande anspråk på nya ledare. Skulle framställningen i detta hänseende vinna bifall, och undervisningen i kemiens särskilda grenar sålunda vinna nödig utsträckning, ökas derigenom behofvet af

3:o det för Kemiska institutionen begärda förökade anslag.

Likaledes synes behof och billighet fordra att lönerna för

4:o Amanuenserne vid Bibliotheket och

5:o Läraren i gymnastik och fäktkonst samt Kapellmästaren och Ritmästaren förhöjas till likhet med hvad dessa tjenstemän vid universitetet i Upsala åtnjuta, helst hvad de 3:ne Exercitii-mästarne angår, deras löne-inkomst i alla fall icke blir

högre än motsvarande lärares vid elementar-läroverken efter 10 års tjenstgöring, ehuru anspråken på deras skicklighet otvifvelaktigt måste vara något högre.

Hvad angår de öfriga för Lunds universitet begärda anslagen, får jag i afseende på emeriti-lönerna åberopa hvad i samma fråga för Upsala universitet blifvit i underdånighet anfördt, samt i afseende på den föreslagna lönefyllnaden för en ny adjunktur i modern linguistik, att tillsättandet af denna lärare-beställning är beroende af en af Eders Kongl. Maj:t ännu icke afgjord fråga om indragning af en språkmästare-befattning vid Lunds universitet, och slutligen yttra den underdåniga förmening, att de återstående dels möjligen kunna, såsom ej ytterst nödvändiga, uppskjutas, dels bestridas med det visserligen icke betydliga öfverskottet å universitetets egna tillgångar, hvartill kommer, att sådana mindre utgiftsposter som löneförhöjningar åt vaktmästare vid de särskilda institutionerna m. m. företrädesvis torde böra tagas i betraktande vid uppgörandet af Akademiens egen stat, hvarföre jag icke anser mig nu böra tillstyrka att någon framställning i dessa hänseenden till Rikets Ständer af Eders Kongl. Maj:t i nåder må beslutas.

Med afseende på hvad sålunda förekommit, tillstyrker jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer beviljandet för Lunds universitet af följande nya anslag, nemligen:

För Bibliotheket	R:dr	2,800: —
„ Kemiska institutionen	„	800: —
„ en ny profession i Medicinska fakulteten	„	4,500: —
Till löneförbättring åt Förste Amanuensen vid Bibliotheket med 900 och åt den andre med 550 R:dr	„	1,450: —
„ löneförhöjning åt läraren i gymnastik och fäktkonst . . .	„	250: —
„ „ „ Kapellmästaren	„	100: —
„ „ „ Ritmästaren	„	550: —
	R:mt R:dr	10,450: —

För Lunds universitet äro dessutom begärda följande anslag för en gång:

till fullständig, efter vetenskapens fordringar i vår tid genomförd ändring och bättring af vexthuset i botaniska trädgården	R:dr	30,000: —
för botaniska trädgårdens flyttning till lämpligare lokal . . .	„	45,000: —
	R:mt R:dr	75,000: —

Redan vid sistlidne riksdag framställdes af Eders Kongl. Maj:t nådig proposition till Rikets Ständer angående beviljande af förstnämnda anslag, och blef äfven behofvet af detsamma af Rikets Ständer erkändt. Då emellertid flera förslag angående vexthusets förändring voro afgifna, och slutligen ett förslag angående byggnadens och trädgårdens förläggande på en mera tjenlig plats utom staden kommit å bane, funno Rikets Ständer frågan om lämpligaste sättet för förändringen icke vara så utredd, att anslag för ändamålet borde beviljas.

I anledning deraf har Consistorium Academicum Majus nu gjort frågan om botaniska trädgårdens förflyttning till föremål för närmare pröfning, och i afseende derå anfört, att denna trädgård för närvarande är delad i 3 särskilda lokaler, åtskiljda dels genom gator, dels genom läns-lazarettets mellanliggande tomt; att detta såväl för trädgårdens vetenskapliga indelning, som för bevakning och tillsyn är en stor olägenhet; att en af dessa lokaler, innehållande arboretum och en annan använd såsom annuelt qvarter icke kunna lemnas öppna, så länge trädgårdsmästaren har sin bostad i den egentliga trädgården, och således icke för de studerande medföra den nytta, som med dem åsyftas; att det icke heller är enligt med vetenskapliga grunder att hafva träd och buskar skiljda från de perenna vexterna och dessa från de annuela, hvilket har blifvit nödvändigt; att denna fördelning dessutom minskar utrymmet, i det många platser i arboretum och trädgården blifvit oanvändbara, som utan en sådan fördelning kunnat begagnas; och slutligen att den botaniska trädgårdens flyttning skulle medföra den fördel, att en särdeles användbar lokal derigenom blefve att tillgå för framdeles möjligen behöfliga nybyggnader. Af det hos Consistorium i ämnet förda protokoll inhemtas för öfrigt, att vexthuset, uppbygdt år 1750 och otjenligt genom sin konstruktion, redan vid den syn, som hölls före sista riksdagen, befanns vara i behof af en i grund gående reparation, samt att af det för trädgårdens flyttning begärda anslag, 3,000 R:dr äro behöfliga såsom tillökning i kostnaden för vexthuset, hvilken blir större, om detta skall flyttas, samt att en fördelning på 3 eller 5 år af det för trädgårdens flyttning afsedda anslaget ej medförde någon olägenhet.

Med anledning häraf, och då jag antager, att fördelning på en ännu något längre tid af det för botaniska trädgårdens flyttning afsedda anslag vore så mycket mera lämplig, som sjelfva flyttningen måste ske under flera år, och vissa arbeten, såsom terrassering, gångars upptagande m. m., kunna efter hand företagas, hemställer jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Rikets Ständer att bevilja:

för nybyggnad, efter vetenskapens fordringar, af ett vexthus i Lunds universitets botaniska trädgård . . . . . R:dr 33,000: —

samt för den botaniska trädgårdens flyttning 42,000 R:dr,

af hvilka likväl under nästföljande statsreglerings-period behöfva anvisas endast . . . . . „ 21,000: —
att utgå under åren 1861, 1862 och 1863 med 7,000 R:dr årligen.

9:o.

Elementarläroverken. a) Anslag för ökadt antal lärare vid åtskilliga högre Elementar-läroverk.

Vid sistlidne riksdag förklarade Rikets Ständer sig anse, att då lärjungarnes antal vid ett högre elementar-läroverk stiger till 200, ett normal-antal af 16 lärare bör antagas, samt att, när det då uppgifna antalet lärjungar tillökades med 30 till 40, en lärare ytterligare borde påräknas, till följd hvaraf ock Läroverks-styrelsen i hvarje Stift skulle tilläggas rättighet att för hvarje gång lärjunge-antalet vid ett läroverk ökades med 30 eller 40, om så lämpligt pröfvas, inkomma med anmälan om behofvet af ännu en ny lärare, som då finge anställas med samma rättigheter och skyldigheter som de öfriga. I öfverensstämmelse med denna beräkningsgrund, och då vid de högre elementar-läroverken i Linköping, Skara, Wexiö, Göteborg och Malmö lärjungarnes antal vunnit betydlig tillvext, nemligen i Linköping till 349, i Skara till 341, i Wexiö till 280, i Göteborg till 308 och i Malmö till 214, har Eders Kongl. Maj:t i nåder förordnat, att vid hvartdera af dessa läroverk ytterligare en lärare, utom de förutvarande, skall tillsättas med samma rättigheter och skyldigheter som ordinarie lärare; och hemställer jag, på grund häraf, underdånigst, att Eders Maj:t täcktes af Rikets Ständer äska, det ifrågavarande nya lärare-beställningar må å stat uppföras med ett belopp af 1,000 R:dr Riksmynt hvardera eller tillsammans Femtusen R:dr Riksmynt.

10:o.

b) Anslag till ökadt antal lärare vid hufvudstadens 5-klassiga skolor.

Sedan Rikets Ständer vid sistlidne riksdag funnit, att bland de fem-klassiga skolorna borde uppföras Clara, Jakob, Maria och Catharina i hufvudstaden, samt beslutat att en lärare-stat af 1 Rektor och 5 Kolleger skulle för dem antagas, har erfarenheten visat att, till följd af lärjungarnes ökade antal, som uppgått vid Clara skola till 211, vid Jakobs till 134, vid Maria till 197 och vid Catharina till 192, undervisningen vid dessa skolor icke kunnat af de ordinarie lärarne bestridas, helst vissa klasser måst af nämnde orsak delas i tvänne, hvadan biträde af extra lärare fortfarande visat sig vara af behofvet påkalladt, och torde Eders Maj:t således täckas föreslå Rikets Ständer, att för ytterligare 2 Kolleger vid Clara, 2 vid Maria, 1 vid Jakobs och 2 vid Catharina elementar-läroverk löner må å stat uppföras med 1,000 R:dr för hvardera eller tillsammans Sjutusen Riksdaler.

11:o.

Som nya elementar-skolan i Stockholm med innevarande termin erhållit det antal lärjungar, hvilket, enligt den i afseende å högre fullständiga elementar-läroverk fastställda beräkningsgrund, skulle motsvaras af 16 lärare, men Rikets sednast församlade Ständer beslöto att å nya elementar-skolans stat uppföra löner för 1 Rektor, 7 Lektorer och 1 Adjunkt, till de belopp och med den rätt till löneförhöjning efter viss tjenstgöringstid, som för de högre skolornas lärare-personal äro fastställde, lärer vara nödigt att löner för ytterligare 7 Adjunkter vid detta läroverk anslås, äfvensom att lärarne i musik, teckning och gymnastik derstädes, för hvilka ingen aflöning är å stat uppförd, beviljas enahanda löne-förmåner, som blifvit dylika lärare vid öfriga fullständiga läroverk tillerkända. *Ökadt anslag för nya elementar-skolan i Stockholm.*

Uti underdånig skrifvelse den 31 nästlidne Augusti har Direktionen för nya elementar-skolan särskildt hos Eders Maj:t i underdånighet anhållit, det Eders Kongl. Maj:t täcktes till Rikets Ständer göra nådig proposition om årligt anslag af en lämplig summa såsom boställs-ersättning åt Rektor vid nämnda skola, intilldess möjligen framdeles boställsrum in natura kunna i något för ändamålet välbeläget Kronans hus blifva åt honom upplåtne, till stöd för hvilken anhållan Direktionen anfört, *att* det, enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga stadga för elementar-läroverken i Riket, åligger den stad, i hvilken ett elementar-läroverk är beläget, att förse dess Rektor med tjenligt boställe, hvilken förmån likväl nya elementar-skolan, såsom varande en yngre läro-anstalt och tillkommen under andra förhållanden än de öfriga elementar-läroverken i Riket, icke, i likhet med Stockholms öfriga skolor, åtnjuter; *att*, enligt den öfvergångs-stat, som egde rum intill år 1858, skolans Rektor af stats-medel åtnjöt ett årligt hyres-bidrag af 200 R:dr Banko, som indrogs sedan den nya staten från och med sistnämnda år inträdt; samt *att* nya elementar-skolan i allt annat, utom i afseende å boställsrum åt Rektor, vore likställd med Rikets öfriga fullständiga elementar-läroverk, hvarföre det syntes billigt, att äfven denna förmån blefve skolan beviljad.

Med afseende på hvad nya elementar-skolans Direktion sålunda anfört och jag här ofvan i underdånighet framställt, tillstyrker jag, det täcktes Eders Maj:t till Rikets Ständer göra nådig proposition om beviljandet af årliga anslag för nämnda skola till löner åt ytterligare 7 Adjunkter à 1,000 R:dr . . . R:dr 7,000: —
till löner åt lärarne i musik, teckning och gymnastik à 500 R:dr för hvardera . . . . . „ 1,500: —
samt såsom hyresmedel åt Rektor . . . . . „ 500: —

utgörande dessa anslag en tillökning i skolans stat af tillsammans 9,000 Riksdaler Riksmynt.

12:o.

d) Ökadt anslag för Elementar-läroverket i Umeå.

Vid sistlidne riksdag beviljade Rikets Ständer för läroverket i Umeå, som då utvidgades till ett högre fullständigt elementar-läroverk, löner för 1 Rektor, 3 Lektorer och 5 Adjunkter. Då emellertid den undervisning, som skolan enligt gällande stadga är pligtig att meddela, icke kan, sedan läroverket hunnit utvidgas till föreskrifvet omfång, af så få lärare bestridas, utan att lärjungar från olika klasser och med väsendtligen olika kunskaper esomoftast måste sammanföras under en enda lärares handledning, får jag, med afseende jemväl derå, att intet af de öfriga fullständiga elementar-läroverken blifvit försedt med mindre än 12 lärare, underdånigst hemställa, att Eders Maj:t behagade föreslå Rikets Ständer, att löner för ytterligare 2 Adjunkter må, med 1,000 R:dr för hvardera eller tillsammans Tvåtusen Riksdaler, å nämnda läroverks stat uppföras.

13:o.

e) Ökadt anslag för de högre å reala linien fullständiga Elementar-läroverken, äfvensom för Öfningslärare vid de lägre Elementar-läroverken.

Då lärotimmarnes antal vid de högre real-skolorne, under förutsättning af gemensam undervisning i gemensamma läroämnen för båda linierna, utgöra, för veckan räknadt, 257, men lärarnes undervisnings-skyldighet utgör högst

för Rektor	18 timmar
för 7 Kolleger à 32 timmar, ...	224 „
eller tillsammans	242 timmar,

uppkommer en brist af 15 timmar i veckan, hvilken ökas till 43 timmar, om Kollegernes tjenstgöring inskränkes till det i lag bestämda minimum af 28 timmar. Samma anmärkning skulle kunna gälla i afseende på de tre- och fem-klassiga läroverken, men då en rättelse häri skulle medföra högst betydlig kostnad, och det företrädesvis måste anses af vigt, att de fullständiga läroverken, från hvilka ynglingarne skola afgå till universiteten, ej lida brist på tillräckliga lärarekrafter, torde jag böra inskränka min underdåniga hemställan till frågan om anslag för ytterligare en kollega vid hvartdera af dessa sistnämnda läroverk.

I afseende på desamma måste jag äfven underställa Eders Maj:ts nådiga pröfning ett annat behof. Vid sistlidne riksdag anslogo Rikets Ständer icke bestämda löner för lärarne i gymnastik, musik och sång samt teckning vid de lägre skolorna, till hvilka de endast på reallinien fullständiga läroverken då räknades, men ställde till Eders Maj:ts disposition en summa af 9,000 R:dr, att användas till arfvoden åt lärare i gymnastik, samt 10,000 R:dr att användas till arfvoden åt lärare i musik och sång samt teckning vid de lägre skolorna. Med afseende på den sålunda befintliga tillgången bestämde Eders Maj:t, genom nådigt cirkulär den 1 Oktober 1858,

1858, dessa arfvoden vid de på real-linien fullständiga läroverken för lärarne i gymnastik och teckning till 250 R:dr och för musiklärare till 150 R:dr. Erfarenheten har emellertid ådagalagt, att skickliga öfningslärare vid flera af ifrågavarande läroverk icke kunnat erhållas mot de sålunda bestämda arfvodena, till förhöjning hvari, så att de ej allt för mycket understiga dem, som för öfningslärarne vid de fullständiga läroverken äro fastställda, giltiga skäl förefinnas, då öfningslärarnes tid och skicklighet i båda dessa slag af skolor nästan lika tagas i anspråk.

Någon minskning i de belopp, som för öfningslärarne vid de lägre elementarläroverken blifvit ställde till Eders Maj:ts disposition, torde ändock ej kunna ske, dels emedan någon förhöjning i arfvodena för öfningslärarne äfven vid dem visat sig nödig, om kompetente och skicklige lärare skola erhållas, och dels med afseende på behofvet af arfvoden åt dylika lärare vid de nya elementar-läroverk, som möjligen under nästinstundande statsregleringsperiod komma att träda i verksamhet.

På grund häraf hemställer jag underdånigst, att Eders Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer:

att lön för ytterligare en Kollega vid hvartdera af de å real-linien fullständiga läroverken må å stat uppföras med 1,000 R:dr eller, under förutsättning att Norrköpings läroverk kommer att uppföras bland de högre fullständiga läroverken, tillsammans Sextusen Riksdaler;

att till arfvoden för lärare i gymnastik, i musik och sång samt i teckning vid dessa läroverk må anvisas 400 R:dr för hvarje lärare, att höjas efter 5 års väl vitsordad tjenstgöring till 600 R:dr och efter ytterligare 5 års sådan tjenstgöring till 800 R:dr; varande härtill för närvarande, under ofvannämnda förutsättning i afseende på Norrköpings läroverk, ett belopp af Sjutusentvåhundra Riksdaler behöfligt;

samt att de vid sistlidne riksdag till arfvoden åt Gymnastik-lärare vid de lägre elementar-läroverken anvisade 9,000 R:dr årligen, äfvensom de till arfvoden åt lärare i musik och sång samt i teckning vid samma läroverk beviljade 10,000 R:dr, jemväl för år räknadt, måtte få under nästinstundande statsregleringsperiod oförminskade utgå.

14:o.

Söderköpings skola hade haft 3:ne lärare till år 1859, då Eders Kongl. Maj:t förordnade, att en af dessa lärarebeställningar skulle indragas, och enligt nådiga cirkulärbrefvet den 20 Mars nästlidet år utgör det lägre elementar-läroverket i nämnde stad ett tvåklassigt läroverk med en Rektor och en Kollega. Lärjungarnes antal vid denna skola har emellertid sedermera varit så i tilltagande, att det under de sednaste läseterminerna icke understigit 60. Med anledning häraf, och då be- *f) Anslag till utvidgning af Söderköpings skola.*

mödandet att ändamålsenligt ordna undervisningen varit förenadt med den största svårighet samt icke heller kunnat till fullo lyckas i anseende till det antydda missförhållandet emellan lärarekrafter och lärjungarnes antal, har Dom-kapitlet i Linköping hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, att, för motverkande af skolans återfall i dess förra aftynande tillstånd, en tillökning i lärarnes antal med åtminstone en Kollega måtte i nåder beviljas.

Med anledning häraf, och då det, — så vida ej de fullständiga läroverken skola allt för mycket öfverhopas i de lägre klasserna, och lärjungarnes antal derstädes vexa till en höjd, som både för utrymmet och ordningens upprätthållande blir menlig, — är angeläget, att behofvet af undervisning i de lägre klasserna någorlunda tillfredställes å de orter, der det med någon kraft framträdt, tillstyrker jag i underdånighet, det behagade Eders Kongl. Maj:t föreslå Rikets Ständer Söderköpings skolas utvidgande till ett treklassigt läroverk, samt att följaktligen å dess stat måtte uppföras:

Förhöjning i Rektorns aflöning från 2,000 R:dr till 2,500 R:dr med .	500: —
samt aflöning för ytterligare en Kollega	1,000: —
R:mt R:dr	1,500: —

15:o.

g) *Anslag till ett lägre elementar-läroverk i Carl Johansförsamling.*

Hos Eders Kongl. Maj:t har Dom-kapitlet i Göteborg gjort förnyad underdånig framställning om behofvet af ett särskildt elementar-läroverk med en Rektor och minst två Kolleger för Carl Johans, invid Göteborgs stad belägna och Örgryte pastorat tillhörande, församling. Dom-kapitlet har dervid anfört, att nämnda socken, ehuru utgörande en landtförsamling, likväl måste betraktas såsom en förstad till Göteborg, att dess på ett ringa område samlade befolkning, som vid 1858 års slut uppgick till 8,642 personer, till ej ringa del består af familjfäder, hvilka både vilja och kunna för sina barn bekosta en vidsträcktare undervisning och bildning än den församlingens folkskolor kunna erbjuda, hvarför de ock hittills varit nödsakade att låta dem begagna undervisning i stadens elementar-läroverk, hvilken omständighet bidroge dertill, att detta läroverks klasser, synnerligen de lägre, erhålla ett allt för stort antal lärjungar; samt slutligen, att afståndet från nämnda läroverk vore så stort, att lärjungar, hvilka hafva sina bostäder inom Carl Johans församling, ofta förhindras att genom nödig hemläsning bereda sig för lektionerna på lärorummet äfvensom att bevista morgonbön-stunderna, den offentliga gudstjensten och dertill hörande predikoförhör samt exercitii-timmarne, till följd hvaraf sådana lärjungar måst i de flesta fall derifrån frikallas, hvarigenom ordningen och disciplinen inom skolan i någon mån lidit afbräck. Dom-kapitlet anser derföre, att på samma gång

det skulle lända Göteborgs elementar-läroverk till ganska väsendtligt gagn, om tillfälle bereddes Carl Johans församling att erhålla ett särskildt läroverk, skulle en sådan förmån i än högre måtto vara en vinst för församlingen, som derigenom undgick den stora olägenheten att sända sina barn ¼ till ½ mil för att mottaga skolundervisning, för såvidt denna sträcker sig till den första elementarbildningen.

På grund häraf, och då församlingen förklarat sig beredvillig att, om ett särskildt läroverk i Carl Johans församling inrättas, på egen bekostnad anskaffa och underhålla lärohus, äfvensom embetsgård åt blifvande Rektor, anhåller Dom-kapitlet underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till Rikets Ständer göra nådig proposition om statsanslag för sådant ändamål, hysande Dom-kapitlet desto mera förhoppning om behjertande af denna anhållan, som det tvifvelsutan synes med billighet öfverensstämmande, att Göteborgs stad, hvilken, sammanräknadt med Carl Johans församling, eger omkring 40,000 invånare, förses med ett lägre läroverk jemte det högre, då Stockholm, som ej räknar tredubbel folkmängd, eger ett högre och åtta lägre läroverk.

Genom hvad sålunda blifvit anfördt, finner jag visserligen behofvet af den ifrågasatta skolan fullt ådagalagdt, men då statens tillgångar redan för elementarläroverken tagas i så betydligt anspråk, anser jag mig ej kunna för närvarande i vidsträcktare mån till den gjorda anhållan tillstyrka bifall, än att Eders Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer att, för inrättande af en tvåklassig skola inom den vid Göteborgs stad belägna, Örgryte pastorat tillhörande, Carl Johans församling anslå löner till en Rektor 2,000 R:dr och till en Kollega 1,000 R:dr, eller tillsammans Tretusen R:dr Riksmynt.

16:o.

h) Anslag till ett lägre elementar-läroverk i staden Skenninge.

Sedan Rikets sednast församlade Ständer hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet hemställt, huruvida icke skolan i Skenninge, med endast en lärare, må vid dennes afgång kunna indragas, har Eders Maj:t anbefallt Dom-kapitlet i Linköping att i ämnet afgifva underdånigt utlåtande, som ock den 27 September 1858 inkommit, sedan Dom-kapitlet i frågan hört stadens invånare, hvilkas yttrande inhemtas af Magistratens af Dom-kapitlet jemväl insända protokoll. Enligt detta hafva stadens invånare enhälligt yttrat sig för skolans bibehållande och förklarat, att om, hvad de lifligt önskade, skolan blefve försedd med minst tvänne lärare, de i sådant fall vore beredvilliga att åt Rektor anskaffa lämplig boställsgård, så fort ske kunde, och att emellertid till honom årligen erlägga hushyresmedel. Magistraten, som äfven för sin del ansett en skola i staden med flere eller minst tvänne lärare vara af behofvet högt påkallad, har såsom skäl derför anfört bland annat: att stadens folkmängd numera utgör närmare 1,400 personer; att der idkas god handel, äfven-

som af handtverkerier och fabriker derstädes utgår större bevillning än i grannstaden Wadstena; att staden på alla sidor är omgifven af en förmögen allmoge, som för sina barns undervisning lifligt delar stadens önskan, att dess skola måtte varda utvidgad; att den nu befintliga skol-lokalen i rådhusets nedra våning innehåller utom gymnastik-inrättning, 2:ne lärorum och med ringa kostnad kan förses med ett tredje större sådant; att, ehuru undervisningen i skolan varit bestridd under de sistförflutne 12 år af blott en lärare, medeltalet af lärjungarne utgjort 20, således ungefärligen lika många som i Wimmerby och föga under lärjungarnes antal i Wadstena, i hvilka båda städer undervisning meddelats af 3:ne lärare; samt att enskilde personer tid efter annan gjort stiftelser, att användas såsom uppmuntran åt den vid skolan studerande ungdom, och hvilka medel icke utan den största orättvisa kunna till annan skola öfverflyttas. Med afseende härå, och då skolan i den närbelägna staden Wadstena icke kan anses göra en särskild skola i Skenninge obehöflig, emedan kostnaden för barnens underhållande på en ort utom hemmet är föga mindre betungande derföre, att afståndet är ringa, har Dom-kapitlet för sin del underdånigst afstyrkt den ifrågavarande indragningen af Skenninge lägre elementar-läroverk, men deremot förordat dess utvidgning med ännu en lärareplats.

Instämmande i denna Dom-kapitlets åsigt, hemställer jag underdånigst, det täcktes Eders Kongl. Maj:t föreslå Rikets Ständer att, för skolans i staden Skenninge utvidgande till ett lägre tvåklassigt elementar-läroverk, bevilja nödigt anslag af lön till en Rektor med Tvåtusen Riksdaler Riksmynt.

17:o.

i) *Förhöjning i anslaget till arfvoden för Bibliothekarier vid de högre elementarläroverken.*

Det reservations-anslag, 2,000 R:dr, som af Rikets sednast församlade Ständer beviljades till aflöning åt Bibliothekarier vid elementar-läroverken, har medgifvit arfvodens anvisande åt sådane tjenstemän endast vid de läroverk, hvilkas boksamlingar varit af särdeles betydenhet. Då likväl flera af de öfriga högre elementar-läroverken redan ega boksamlingar af ganska stort värde, hvilka, sedan den förut till statsverket ingående skol-afgiften blifvit anslagen till anskaffande af böcker och undervisnings-medel eller eljest behöflig materiel, komma att oafbrutit tillvexa, och då det är af vigt, att dessa bildningsmedel i möjligaste måtto komma läroverken och allmänheten till gagn, i hvilket fall Bibliothekarie-befattningen måste upptaga så mycken tid, att svårligen någon torde finnas villig att utan ersättning åtaga sig densamma, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå Rikets Ständer ofvanberörda anslags förhöjande från 2,000 till 3,000 R:dr Riksmynt, att, ställdt till Eders Kongl. Maj:ts disposition, användas till arfvoden åt Bibliothekarier vid de högre elementar-läroverken, med vilkor att boksamlingarne vissa timmar i veckan hållas för allmänheten tillgänglige.

18:o.

Hos Eders Kongl. Maj:t har Rektorn vid Piteå lägre Elementar-läroverk *J. P. Huss* underdånigst anhållit om beviljande af ett årligt anslag, räknadt från slutet af sistlidne vårtermin, af 500 R:dr Riksmynt, utöfver det belopp af 2,500 R:dr, han enligt sednast fastställda löneregleringen för rikets elementar-läroverk eger att uppbära, eller ock, derest nämnda anhållan ej kunde beviljas, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till Rikets Ständer aflåta nådig proposition om anvisande af omförmälda belopp såsom årlig förhöjning i sökandens lön.

k) *Löneförhöjning för Rektor vid Piteå lägre elementar-läroverk J. P. Huss.*

Till stöd för denna underdåniga anhållan har Rektor *Huss*, hvilken allt sedan år 1825 varit anställd såsom Kollega vid elementar-läroverken i Hernösands stift och år 1837 utnämndes till Rektor vid Piteå skola, i underdånighet anfört: att de med samma befattning förenade löneförmåner, enligt 1858 års lönestat, utgjorde 3,000 R:dr, hvaraf ock sökanden, sedan han förklarat sig villig underkasta sig de förändringar i afseende å tjenstgöringsskyldighet, som framdeles kunde föreskrifvas, varit i åtnjutande; att, till följd af det nya på real-linien fullständiga elementarläroverkets förläggande till Luleå, Piteå skola blifvit förvandlad till tvåklassigt eller, med anledning af särskilda förhållanden, tillsvidare treklassigt läroverk, hvarigenom rektorslönen derstädes blifvit nedsatt till den i gällande stat för tvåklassiga skolor bestämda, eller 2,000 R:dr, med tillökning för Rektor *Huss* af 500 R:dr för mer än 15 års tjenstgöring; samt slutligen att denna nedsättning i löne-inkomster vore för sökanden särdeles bekymrande, då den måhända hotade med hans ekonomiska obestånd, ett öde, hvilket han efter 34 års åt Staten egnad, väl vitsordad verksamhet icke trodde sig hafva förtjent.

Med afseende på de alldeles egna förhållanden, hvarigenom Rektor *Huss* sett sin löne-inkomst förminskad, anser jag mig böra i underdånighet föreslå, det täcktes Eders Kongl. Maj:t till Rikets Ständer aflåta nådig proposition om anvisande af 500 R:dr Riksmynt årligen, räknadt från slutet af nästlidne vårtermin, att såsom tillökning i den Rektor *Huss* enligt gällande stat tillkommande lön, under hans återstående tjenstetid såsom Rektor vid Piteå skola utgå.

19:o.

Hos Eders Kongl. Maj:t har Norrköpings stads Magistrat och Äldste i underdånighet anhållit om nådig proposition till Rikets Ständer, att anslag måtte beviljas för stadens skolas förändring till fullständigt högre elementar-läroverk med en Rektor, 3 Lektorer och 8 Adjunkter. Af ansökningarne jemte desamma bilagde handlingar inhemtas, att stadens folkmängd utgör 18,000 personer; antalet gossar emellan 6—15 år, eller den tidpunkt då elementarkunskaper sökas, utgör 1,400, bland hvilka 186 besöka elementar-läroverket, 82 äro intagne i Norrköpings lyceum, en privat-

l) *Anslag för elementar-läroverkets i Norrköping förändring till fullständigt högre elementar-läroverk.*

anstalt, som meddelar fullständig undervisning på båda linierna; folkskolorna lemna undervisning åt 400 och andra enskilda anstalter åt 180.

Betraktar man lärjungarnes fördelning inom elementar-läroverket efter klasser och de tvänne bildningslinierna, visade den sig under förflutne vårtermin sålunda: 1:a klassen 49; 2:a klassen 36; 3:e klassen 39, af hvilka 10 på klassiska linien; 4:e klassen 43, deraf 11 på klassiska linien, och 5:e klassen 16 af hvilka 11 på klassiska linien, och 6:e klassen 3; således 186 och ibland dessa inom de tre klasser, der linierna äro åtskiljda, 32 på den klassiska linien, oaktadt det för dem ogynsamma förhållande, att de vid utgången från 5:e klassen antingen måste söka annat läroverk eller öfvergifva studiet af de gamla språken.

I afseende på lärarekrafterna i skolan visa sig dessa redan otillräckliga, enär, enligt skolstadgans föreskrift, föreskrifna läsetimmarnes antal är 257 i veckan, men samtlige lärares undervisningsskyldighet icke uppgår till detta belopp, hvarföre ingen lärare för vissa timmar finnes på annat sätt, än att 6:e och 7:e klasserna till men för undervisningen sammanslås. Härtill kommer ytterligare det behof af biträde åt de ordinarie lärarne, vissa af de lägre klasserna genom sin öfverbefolkning förete. Ett antal af 12 lärare vore derföre för denna skola fullt behöfligt.

Såsom skäl för den underdåniga ansökningen anföres i öfrigt, att Linköpings stift, med en folkmängd, som vid 1855 års slut utgjorde 349,794 personer, har endast 1 fullständigt läroverk, under det att Strengnäs stift, med en folkmängd af 237,643 personer har 2, och Lunds stift med en folkmängd af 576,000 personer 4 dylika läroverk; att just i ett sådant samhälle, hvars naturliga riktning är praktisk, en motvigt emot denna uteslutande realistiska tendens är af behofvet påkallad, och att det således icke kan vara förenligt med högre intressen att just inom detta samhälle vid sidan af den tekniska skolan ställes ett läroverk fullständigt endast på den reala linien; att visserligen i staden finnes en privat läro-anstalt, i hvilken den för student-examen nödiga klassiska undervisningen meddelas, men att afgiften i densamma utgör för barn ifrån staden 200 R:dr och för barn ifrån landet 150 R:dr, så att den icke är tillgänglig för andra än förmögne mäns barn; att stadens myndigheter nu äro i begrepp att för läroverket uppföra en ny byggnad, och att det således vore i hög grad önskvärdt, om den för staden vigtiga frågan om läroverkets utvidgning nu kunde blifva enligt den underdåniga begäran afgjord, så att utrymmet och byggnadens inredning kunde derefter lämpas m. m.

Eforus öfver Linköpings stifts elementar-läroverk, hvars underdåniga utlåtande Eders Kongl. Maj:t behagat inhemta, har, under vitsordande af den beredvillighet, hvarmed stadens lärdomsskola alltid blifvit omfattad från stadsmyndigheternas sida, å ansökningen tillstyrkt nådigt bifall, så mycket heldre, som vid stiftets enda högre fullständiga elementar-läroverk i Linköping tilloppet af lärjungar är så betydligt, att den ordinarie lärarepersonalen befunnits alldeles otillräcklig, hvarföre det,

om icke Linköpings elementar-läroverk till hinder för undervisningens jemna gång skall blifva öfver måttan öfverhopadt med lärjungar, är behöfligt, att snart ett annat fullständigt läroverk uppstår i närheten, som delar antalet af de lärjungar, hvilka för sina studier söka en så beskaffad läro-anstalt. Med hänsigt härtill har en utvidgning af läroverket i Norrköpings stad synts Eforus hafva för sig talande skäl, äfven om icke detta samhälles ställning, i och för sig sjelf betraktad, skulle för närvarande anses påkalla läroverkets åsyftade utveckling; och då Norrköpings stad, med den fortskridande tillvext i befolkning och välmåga, som i sednare tider sig visat, snart blifver i oundgängligt behof af ett fullständigt elementar-läroverk, har Eforus funnit den åberopade omständigheten, att ny läroverksbyggnad der skall företagas, innebära giltigt skäl för bifall till ansökningen, äfven om närvarande förhållanden möjligen kunde medgifva frågans uppskjutande.

Med afseende på hvad sålunda blifvit anfördt, och då hela den öfverskjutande kostnaden för ett fullständigt högre elementar-läroverk i Norrköping sannolikt icke i sjelfva verket blir en ökad utgift för statsverket, enär ett sådant kommer att för Linköpings läroverk fördröja behofvet af ökadt antal lärare, tillstyrker jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer beviljandet af de anslag, som äro erforderliga för Norrköpings skolas förändring till ett fullständigt högre elementar-läroverk med en Rektor, 3 Lektorer och 8 Adjunkter, medförande denna förändring behofvet af en tillökning i läroverkets stat af 9,000 R:dr Riksmynt.

20:o.

Omföring af anslag emellan elementar-läroverkens och folk-skolornas stater.

I skrifvelse den 5 innevarande månad har Stats-kontoret, bland annat, fästat uppmärksamheten derå, att den kontanta ersättningen för mistad helgonskylds-spanmål, som utgår till Pedagogen i Cimbritshamn med 211 R:dr 58 öre och för den i Falkenberg med 35 R:dr 24 öre, måhända borde vid blifvande stats-reglering flyttas från anslaget till elementar-läroverken och i stället påföras anslaget för folkskolorna, hvaremot de från sistnämnda anslag till åtskilliga lärare vid Wisby högre elementar-läroverk utgående kontanta belopp af tillsammans 245 R:dr 25 öre rätteligen synas böra till anslaget för elementar-läroverken öfverföras.

Då det af Stats-kontoret anmärkta förhållande endast afser en större ordning, torde Eders Kongl. Maj:t behaga föreslå Rikets Ständer, att den ifrågasatta omföringen af ofvanberörda anslag må varda i en blifvande riks-stat iakttagen.

21:o.

Anslaget till folk-skolorna.

Sedan Rikets Ständer, i underdånig skrifvelse den 18 November 1854, anhållit, att Eders Kongl. Maj:t måtte vid den definitiva regleringen af elementar-

läroverken taga i öfvervägande, huruvida de så kallade pedagogierna eller mindre skolorna i åtskilliga af Rikets smärre städer må kunna sättas i närmare förhållande till Rikets öfriga läroverk, täcktes Eders Maj:t vid sistlidne riksdag föreslå Rikets Ständer, att 28 af dessa skolor måtte upptagas på elementar-läroverkens stat, med hvardera en Rektor och en Kollega, hvartill fordrades ett ökadt anslag af 63,449 R:dr R:mt. Rikets Ständer, som med anledning häraf beslöto att uppflytta trenne pedagogier till elementar-läroverkens klass, funne sig i öfrigt icke kunna bifalla Eders Kongl. Maj:ts nådiga förslag i denna del, men anvisade å Riksgälds-kontoret, för hvartdera af åren 1858, 1859 och 1860, ett reservations-anslag af 30,000 R:dr R:mt att, ställdt till Eders Kongl. Maj:ts nådiga disposition, användas till löneförbättring åt lärare vid, samt till utvidgning af sådana stads-pedagogier, uti hvilka undervisningen vunnit en högre grad af utveckling, äfvensom under samma vilkor åt läraren vid pedagogien i Awesta; hvarjemte Rikets Ständer i underdånighet anhöllo, att vid nu instundande riksdag måtte lemnas den utredning rörande ifrågavarande slags skolor, hvarom vid 1854 års riksmöte underdånig framställning af Rikets Ständer gjordes.

Utan tvifvel ligger det i sakens natur, att flertalet af pedagogierna i rikets städer småningom vinner den utveckling och det ökade antal lärjungar, att de böra upptagas bland elementar-läroverken och ställas under de för dessa gällande föreskrifter. Deremot synes mig ej nödvändigt, att genom ett beslut åstadkomma en sådan förändring förr, än den af städernas eget behof, oaktadt i sednare tider gjord tillökning i lärarekrafter, och derom uttalade önskningar, påkallas, helst det onekligen för vissa städer innebär en fördel, att läraren vid pedagogien kan leda de fåtaliga lärjungarnes undervisning längre, än skolstadgan för 2- eller 3-klassiga elementar-läroverk medgifver. I anledning häraf, och då pedagogierna i sin nuvarande form närmast torde vara hänförliga till de högre folkskolorna, hvarföre ock det dem från riks-staten tillkommande understöd utgår af det å åttonde hufvudtiteln för folkskolorna uppförda anslag, hemställer jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t, jemte öfverlemnandet till Rikets Ständer af den, enligt deras underdåniga anhållan, rörande pedagogierna verkställda utredning i afseende på dem endast täcktes föreslå Rikets Ständer, att ett belopp af 24,000 R:dr årligen må, under instundande statsregleringsperiod, — i stället för det vid sistlidne riksdag till utvidgning af och löneförhöjning vid pedagogierna å Riksgälds-kontoret anvisade anslag af 30,000 R:dr årligen, — få för samma ändamål användas, och, jemte öfriga anslag till folkskolorna om hvilka Eders Maj:t torde besluta särskild nådig framställning, utgå af den för folkskoleväsendets befrämjande afsatta andel i personliga skyddsafgiften.

22:o.

I underdånig skrifvelse den 28 Februari 1858 anhöllo Rikets Ständer, att Eders Maj:t täcktes låta utarbeta och till Rikets härnäst sammanträdande Ständer afgifva nådigt förslag till ett fullständigt ordnande af den civila helsovården i Riket; och har, sedan Eders Maj:t den 20 Mars nästlidet år anbefallt Dess Sundhets-kollegium att ett sådant förslag uppgöra, Kollegium, efter inhemtande af upplysningar och utlåtanden af Eders Maj:ts Befallningshafvande i länen, under den 11 sistlidne April, med underdånig framställning i ämnet till Eders Maj:t inkommit. *Medicinal-staten: anslag till provincial-läkare.*

Då detta Sundhets-kollegii utlåtande innehåller en högst fullständig och upplysande utredning af den vigtiga frågan om den civila helsovårdens ordnande i Riket, och Kollegii förslag, om ock medförande allt för stora kostnader för att kunna på en gång i sin helhet bringas till verkställighet, likväl torde förtjena att läggas till grund för de åtgärder, som tid efter annan komma att vidtagas, hemställer jag underdånigst, att Eders Maj:t täcktes med särskild nådig skrifvelse detta Kollegii utlåtande till Rikets Ständer öfverlemna.

Skulle Eders Maj:t behaga att härtill lemna nådigt bifall, lärer jag icke nu behöfva ingå i frågan vidare, än hvad som erfordras för ett afgörande i afseende på de anslag, som redan vid instundande Riksdag torde böra, såsom för den civila helsovårdens ordnande särdeles behöflige, af Rikets Ständer äskas.

De punkter af Sundhets-kollegii förslag, som afse nya eller förökade anslag, äro i korthet följande:

1:o att 48 nya provincialläkare, hvardera med 1,500 R:dr R:mt årlig lön, måtte anställas och inom länen fördelas enligt ett af Kollegium uppgjordt specielt förslag;

2:o att de hittills varande 26 extra provincialläkare-befattningarne varda på ordinarie stat uppförda med lika löner, som i föregående punkt säges, eller 1,500 Riksdaler hvardera, och innehafvarne deraf, så vidt de icke tillika äro militär-läkare, uppå underdånig anmälan, erhålla Eders Kongl. Maj:ts nådiga fullmagt:

3:o att för 15 vid olika län specificerade provincial-läkare-befattningar måtte, utöfver ordinarie lön, beviljas en efter omständigheterna lämpad löneförbättring, under benämning tjenstgöringspenningar;

4:o att åt en provincial-läkare inom hvarje län måtte uppdragas att, jemte vården om eget distrikt, i egenskap af förste provincial-läkare hafva det allmänna inseendet öfver länets helso- och sjukvårdsangelägenheter och derföre åtnjuta ett särskildt arfvode af 1,000 Riksdaler.

De i följd häraf behöfliga anslag skulle blifva:

Löner för 48 nya provincial-läkare	72,000: —
Löneförhöjning för 26 extra provincial-läkare à 500 R:dr	13,000: —
Tjenstgöringspenningar för 15 provincial-läkare till belopp af . . .	7,800: —
Arfvoden för en förste provincial-läkare inom hvarje län à 1,000 R:dr	24,000: —
R:dr R:mt	116,800: —

Att antalet af provincial-läkare behöfver ökas, lider visserligen intet tvifvel; och då man erinrar sig, att antalet af för den civila sjukvården disponible af staten aflönade läkare sedan år 1824 mer än fördubblats, utan att anspråken på lätt tillgänglig läkarevård synas minskade, kan man svårligen bestrida, att ju icke de af Sundhets-kollegium föreslagne 48 nya beställningarne äro eller snart skola blifva i ganska hög grad önskvärda. Häremot ställer sig likväl, så väl den betydliga kostnaden, som svårigheten att på en gång få ett så stort antal platser väl fyllda, hvarföre jag af Sundhets-kollegii ordförande inhemtat upplysning i afseende på de orter, der behofvet af ökad läkarevård synes mest trängande. Att, i händelse endast ett inskränktare antal nya löner af Rikets Ständer beviljas, fästa dessa vid bestämda orter, torde emellertid vara mindre rådligt, emedan hända kan, dels att vilkoren för en ny provincial-läkares tillsättande inom ett visst distrikt ej af dess invånare uppfyllas, dels att sökande till en sådan mindre lockande plats komma att saknas, i hvilka båda fall ett anslag blefve obegagnadt, som på ett annat håll kunde med fördel användas. Då jag således inskränker min underdåniga hemställan dertill, att löner för 12 nya provincial-läkare måtte af Rikets Ständer i nåder äskas, lära dessa lämpligast böra ställas till Eders Maj:ts disposition, för att användas till läkare inom de distrikt Eders Maj:t efter vederbörandes hörande, pröfvar skäligt bestämma.

Den af Sundhets-kollegium föreslagna, vilkorliga förhöjning i extra provincial-läkarnes löner är visserligen på goda skäl grundad, men då derigenom, åtminstone till en början, endast en jemförelsevis mindre tillökning i de för sjukvården tillgängliga läkarnes antal skulle vinnas, torde denna fråga kunna uppskjutas, till dess den föreslagna organisationen blifvit i vidsträcktare mån genomförd.

Med nedsättningen i det af Sundhets-kollegium föreslagna antalet af nya provincial-läkare följer ock ett minskadt behof af anslag till tjenstgöringspenningar åt sådane läkare i de orter, der läkaren af praktik utom tjensten endast kan påräkna en högst obetydlig inkomst, och således för sin bergning förblifver hänvisad till lönen.

De skäl Sundhets-kollegium anfört för anställande inom hvarje län af en förste provincial-läkare, med åliggande att vaka öfver allt hvad till allmänna helso- och sjukvården inom länet hörer, för att med full kännedom om förhållandet i detta hänseende kunna tillhandagå, så väl Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som Sundhets-kollegium, synas mig så öfvertygande, att jag icke tror denna del af Kollegii

förslag kunna utan stor olägenhet skjutas å sido, helst om nya stadganden i afseende på sundhetsåtgärder och helsovården skola kunna med någon enhet och kraft göras gällande. Att denne tjenstemans befattning likväl endast småningom skall utveckla sig till allt hvad den kan och bör blifva, är emellertid antagligt, och det af Sundhets-kollegium för förste provincial-läkarne föreslagna särskilda arfvode torde derföre kunna till en början utan olägenhet ej obetydligt nedsättas.

Med afseende på hvad sålunda förekommit, hemställer jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Rikets Ständer beviljandet af följande anslag, nemligen:

Löner för 12 nya provincial-läkare à 1,500 R:dr, med vilkor att kommunerna uppfylla de för provincial-läkares anställande vid sistlidne riksdag föreskrifna vilkor, angående anskaffande af fri bostad	18,000: —
Tjenstgöringspenningar för tre provincial-läkare à 500 R:dr . . .	1,500: —
Arfvoden för en förste provincial-läkare inom hvarje län à 500 R:dr	12,000: —
R:dr R:mt	31,500: —

23:o.

Anslag till Farmaceutiska Institutet.

Vid sistlidne riksdag beviljade Rikets Ständer för Farmaceutiska Institutet ett årligt anslag af 3,750 R:dr R:mt att utgå under innevarande statsregleringsperiod med vilkor, att Apothekare-societeten med lika belopp årligen bidrager; och har Sundhets-kollegium, då denna inrättning under den sedan sista riksdag förflutna tiden behörigt uppfyllt sin bestämmelse och gagnat den undervisningsgren, som utgör dess föremål, samt Apothekare-societeten icke underlåtit att på föreskrifvet sätt till dess underhåll bidraga, i underdånig skrifvelse den 25 sistlidne Augusti hemställt, det måtte Eders Kongl. Maj:t täckas till Rikets Ständer göra nådig proposition om fortfarandet under enahanda vilkor, som hittills af det till detta institut beviljade anslag af 3,750 R:dr årligen.

På de af Sundhets-kollegium anförda skäl tillstyrker jag i underdånighet, att denna framställning måtte af Eders Kongl. Maj:t i nåder bifallas.

24:o.

Anslag till Carolinska mediko-kirurgiska institutet.

I underdånig skrifvelse den 27 sistlidne Augusti hafva Professorerne vid Carolinska mediko-kirurgiska Institutet anfört, hurusom anslaget till kemiska laboratoriet vid Institutet, hvilket i 1841 års stat bestämdes till 300 R:dr och sedan dess varit oförändradt, länge visat sig otillräckligt, men att behofvet af dess ökande för närvarande är större än någonsin, derigenom att laborationerna redan nu till stor

del upptagas, och framdeles sannolikt ännu mer komma att upptagas af undersökningar, som stå i sammanhang med den kliniska undervisningen, hvarigenom kostnaderna ej obetydligt ökas; och hafva Professorerne på grund häraf i underdånighet anhållit, det Eders Maj:t täcktes föreslå Rikets snart sammanträdande Ständer att i anslaget för Institutets kemiska laboratorium bevilja en tillökning af 600 R:dr Riksmynt.

Äfven anslaget för Institutets bibliothek, samlingar och inventarier m. m. har sedan år 1841 varit oförändradt, nemligen 1,800 R:dr, men ringheten af medlen för det dyrbara bibliothekets underhåll och tillvext har i sednare tider föranledt betydliga inskränkningar, i samma mån medicinska arbeten fördyrats och deras antal ökats, äfvensom underhållet af de betydliga anatomiska och pathologiska samlingarne genom ökad dyrhet af sprit, glas och materialier af alla slag årligen försvårats. På det att dessa för läkekonstens studium så vigtiga samlingar ej skola råka i stillastående eller förfall, anhålla Professorerne i underdånighet om nådig framställning, att anslaget för nämnda behof måtte ökas med 400 R:dr Riksmynt.

Slutligen och med afseende å Artis obstetriciæ-adjunktens många och trägna göromål, ej mindre vid sjelfva undervisningen än ock vid tillsynen och förvaltningen af allmänna Barnbördshuset, som enligt Författningarne utan särskild ersättning är med lärare-kallet förenad, hafva Professorerne i underdånighet anhållit, att för honom måtte föreslås samma lön, som vid förlidne riksdag tillerkändes Anatomiæ och Kemiæ adjunkterna, enär han, i full likhet med dem, icke kan, till följd af tjenstens utsträckta fordringar, genom enskild praktik bidraga till sin utkomst.

Sundhets-kollegium, hvars underdåniga utlåtande öfver denna framställning Eders Maj:t behagat inhemta, har på de af Professorerne utvecklade skäl till densamma tillstyrkt nådigt bifall, öfverlemnande till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, huruvida frågan om dessa anslag kan behandlas annorlunda än i sammanhang med hvad Eders Maj:t finner godt besluta i anledning af särskilda Kommitterades afgifna betänkande om den medicinska undervisningens ordnande; dock har Kollegium ansett sig böra vitsorda att, hvad angår den begärda förhöjningen i anslagen för laboratorium och bibliotheket, densamma under alla omständigheter synes vara af behofvet påkallad.

I afseende på den af Sundhets-kollegium framställda betänklighet vågar jag underdånigst anse att alla de af Professorerne framställda frågor kunna behandlas oberoende af den angående den medicinska undervisningens ordnande, enär, hvilka förändringar Eders Maj:t ock kan finna skäligt att i afseende på denna besluta, klinisk undervisning alltid måste komma att vid Carolinska institutet meddelas, och, på sätt professorerne jemväl anfört, det kemiska laboratorium i sammanhang dermed mer och mer begagnas. Beträffande åter Artis obstetriciæ adjunktens aflöning, lärer icke heller den deri föreslagna förändring möta ett hinder i förslagen om den

medicinska undervisningens ordnande, då skilnaden i hans och de tvänne anförde adjunkternas inkomster utgöres af ett arfvode, som måste vara beroende af tjenstgöring och således icke lägger hinder i vägen för möjligen blifvande förändringar i Institutets organisation, i hvilket hänseende de särskilda kommitterade icke heller föreslagit indragning af andra vid Carolinska institutet befintlige lärare-platser, än professionen och adjunkturen i Materia medica och medicinsk natural-historia.

Hvad angår beloppet af de anslag, som af Institutets Professorer blifvit ifrågasatta, synes visserligen en ökning i anslaget för Institutets kemiska laboratorium från 300 till 900 R:dr vara ganska betydlig, men då Kongl. Maj:t vid sistlidne Riksdag, till underhållande af instrumental-apparater m. m. vid Upsala universitets trenne kemiska institutioner, föreslog och Rikets Ständer beviljade ett belopp af 4,700 R:dr, oberäknad förut befintlig tillgång af 1,275 R:dr, — af hvilka anslag omkring 1,300 R:dr ansetts erforderliga för den fysiologisk-kemiska läro-anstalten, — och äfven anslaget för kemiska laboratorium vid Lunds universitet uppgår, — vaktmästare-arfvode oberäknadt, — till 1,500, torde Professorerne icke kunna anses hafva i sin framställning öfverskridit hvad behofvet oundgängligen kräfver. Likaså, och enär den skilnad, som af Rikets sednast församlade Ständer gjordes i aflöningen för de särskilda adjunkterne vid Institutet, grundade sig på antagandet, att adjunkterna i anatomi samt kemi och farmaci hade, i jemförelse med de öfrige, trägnare tjenste-befattningar, men detta förhållande, enligt hvad Professorerne upplyst, icke eger rum, så vidt frågan rörer Artis obstetriciæ adjunkten lärer äfven den för honom begärda löne-förbättring vara af billighet påkallad.

Med stöd af hvad sålunda förekommit, tillstyrker jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer beviljandet af följande förhöjningar i anslaget för Carolinska medico-kirurgiska Institutet, nemligen för vård, underhåll och förökande af bibliotheket, samlingarne m. m. från 1,800 R:dr till 2,200 R:dr —
laboratorium från 300 R:dr till . . . . . 900 „ —
samt för Artis obstetriciæ adjunkten, jemte lönen, ett arfvode af 500 „ —
utgörande den härigenom uppkommande tillökningen i Institutets stat 1,500 R:dr Riksmynt.

25:o.

Anslag till Barnbördshusen.

Sedan en särskild afdelning af Allmänna barnbördshuset i Stockholm blifvit, till beredande af ytterligare förbättring uti barnmorske-elevernas undervisning, upplåten åt barnmorske-läraren, kunde den vid inrättningen anställda Föreståndersken, som enligt Kongl. brefvet den 15 Februari 1841 åtnjuter 250 R:dr Riksmynt, emot skyldighet att biträda barnmorske-läraren vid elevernas undervisning, icke medhinna att, jemte sina öfriga åligganden vid inrättningen i sin helhet, fullgöra berörde skyl-

dighet vid denna särskilda afdelning. Direktionen har derföre funnit nödigt att antaga en särskildt biträdande eller så kallad Instruktions-barnmorska, att, jemte bestridandet af närmaste sjukvården å den åt barnmorske-läraren upplåtna afdelningen, biträda denne vid elevernas undervisning, och har Eders Kongl. Maj:t under den 20 sistlidne April i nåder beviljat ett arfvode af 187 R:dr 50 öre Riksmynt åt en Instruktions-barnmorska för tiden från den 1 i sistnämnde månad till slutet af innevarande år. Då inrättningen nu saknar tillgång att fortfarande aflöna en sådan för densamma behöflig person, har Direktionen hos Sundhets-kollegium gjort framställning om behöfligheten af ett anslag för detta ändamål till belopp af 450 R:dr R:mt, med anmälan hvarom Kollegium, under vitsordande att en biträdande barnmorska otvifvelaktigt är för undervisningen af väsendtligt behof, i underdånig skrifvelse den 25 sistlidne Augusti hemställt, det måtte Eders Maj:t täckas af Rikets Ständer äska ett anslag af 450 R:dr årligen, att utgå från början af instundande år till aflöning åt en Instruktions-barnmorska vid Allmänna barnbördshuset i Stockholm.

I sammanhang härmed har Sundhets-kollegium äfven anmält, att, sedan Läraren vid barnmorske-undervisnings-anstalten i Göteborg, utöfver honom förut åliggande undervisningsskyldighet, jemväl erhållit uppdrag att derstädes bestrida undervisningen i den instrumentala förlossningskonsten, denna befattning tager hans verksamhet i anspråk till den grad, att det arfvode han hittills åtnjuter, 1,000 R:dr, är otillräckligt jemväl med afseende på den under sednare åren ökade lefnadskostnaden i Göteborg, på grund hvaraf Kollegium i underdånighet hemställt, att arfvodet för nämnde lärare måtte ökas till 2,000 R:dr, och att Eders Kongl. Maj:t måtte täckas af Rikets Ständer äska det till en sådan löneförhöjning erforderliga anslag af 1,000 R:dr Riksmynt årligen.

På de af Sundhets-kollegium anförda skäl finner jag det till aflöning åt en Instruktions-barnmorska begärda anslag visserligen behöfligt, dock torde utväg till en sådan persons aflönande under nästkommande år kunna, vid derom skeende anmälan, på annat sätt beredas, och således en framställning derom till Rikets Ständer ej vara behöflig för tiden före inträdet af nästa statsregleringsperiod.

Hvad åter angår läraren vid barnmorske-undervisnings-anstalten i Göteborg, fordrar visserligen billigheten, att han för sitt ökade åliggande vid undervisningen erhåller någon förhöjning i arfvode, men då hans undervisningsskyldighet ej torde kunna anses fördubblad, ej heller lefnadskostnaden i Göteborg under de sednaste åren, eller de som förflutit sedan staten vid sistlidne riksdag reglerades, kan hafva blifvit synnerligen ökad, lärer någon nedsättning i det af Sundhets-kollegium för honom begärda belopp lämpligen kunna ske.

Med stöd af det sålunda anförda, hemställer jag underdånigst, det täcktes Eders Kongl. Maj:t föreslå Rikets Ständer beviljandet af anslag till aflöning åt en

Instruktions-barnmorska vid Allmänna barnbördshuset i Stockholm, årligen R:dr 450: —

samt till ökande af Lärarens vid barnmorske-undervisnings-anstalten i Göteborg lön från 1,000 till 1,500 R:dr, årligen . . . . „ 500: —

R:mt R:dr 950: —

26:o.

Anslag till Gymnastiskt-orthopediska institutet.

Vid sistlidne riksdag äskade Eders Kongl. Maj:t af Rikets Ständer, att det dittills för Gymnastiskt-orthopediska institutet beviljade anslag, 3,750 R:dr, måtte få till oförändradt belopp utgå, hvaremot Rikets Ständer funno sig ega giltig anledning att förhöja detta anslag med 4,500 R:dr eller till 8,250 R:dr R:mt årligen, och har Sundhets-kollegium, då, enligt hvad de till Kollegium afgifna berättelser ådagalagt, de vid anslaget fästade vilkor blifvit af Institutet uppfyllda, samt då denna inrättning för öfrigt måste betraktas såsom en vigtig och behöflig sjukvårdsanstalt, hvilken utan understöd af allmänna medel icke skulle kunna ega bestånd, ännu mindre utsträcka sin välgörande verksamhet till behandlingen af obemedlade sjuke, som deraf äro i behof, i underdånighet anhållit, det Eders Kongl. Maj:t måtte täckas af Rikets Ständer äska det beviljade anslagets fortfarande på enahanda vilkor som hittills.

Till denna Sundhets-kollegii hemställan tillstyrker jag så mycket heldre Eders Kongl. Maj:ts nådiga bifall, som Rikets Ständer vid beviljandet af det ökade anslaget fästade, bland andra, det vilkor, att minst 15 obemedlade patienter skulle vid Institutet emottagas och kostnadsfritt vårdas, och denna fördel, oaktadt det kända nitet hos Institutets föreståndare svårligen skulle kunna fortfara utan det understöd, hvaraf Institutet under innevarande statsreglerings-period varit i åtnjutande.

27:o.

Anslag för Veterinär-inrättningen i Stockholm.

Hos Eders Kongl. Maj:t har Direktionen för Veterinär-inrättningen i Stockholm i underdånighet anhållit, att Eders Maj:t täcktes till Rikets härnäst sammanträdande Ständer göra nådig framställning om ny stat för Inrättningen. Till stöd för denna anhållan har Direktionen anfört svårigheten att för lärarebeställningarne vid Inrättningen erhålla, än mer att vid desamma fästa, personer med erforderlig allmän bildning och särskild sakkännedom, så framt utsigt betages dem att inom denna verksamhetskrets vinna den nödiga utkomst, de hafva skäl att påräkna, helst då andra, möjligen angenämare vägar, stå dem öppna. Då det likväl för utbildningen af de vetenskaper, som vid Inrättningen idkas, och för undervisningen är af största vigt, att icke ständiga ombyten af lärarepersonalen ega rum, måste de nuvarande låga lönerna inverka menligt både på den vetenskapliga utvecklingen och på

undervisningen. Af i denna sednare redan vidtagna förändringar har blifvit en följd, att lärarne erhålla ökade göromål, dels genom ökad föreläsningsskyldighet, dels genom dem åliggande ledning af ökade praktiska öfningar, hvilket åter vållat, att deras tid blifvit genom arbete inom Inrättningen i möjligaste måtto upptagen, så att för dem ringa eller ingen utsigt finnes för handen, att utom densamma förskaffa sig fyllnaden i lefnadsbehofven.

Föreståndaren har alltsedan Inrättningens stiftelse år 1820 åtnjutit 3,000 R:dr, men uppbar ända till år 1856, då hans befattning skiljdes från den likartade vid Skara Veterinär-inrättning, löneförmånerna vid båda Inrättningarne. Efter nämnde tid har han här åtnjutit uti lön såsom professor . . . . R:mt R:dr 2,400: —
och arfvode såsom föreståndare . . . . . „ „ 600: —
så att, genom skiljandet af båda befattningarne en högst betydlig löneförminskning för honom uppkommit. De öfriga Professorernes lönevilkor blefvo väl vid 1853—1854 årens riksdag höjde till 2,400 R:dr, men då Professorerne och Adjunkten vid detta läroverk måste i kunskaper och praktisk duglighet vara, enligt Direktionens förmenande, fullt jemförliga med dem vid Universiteterna och Teknologiska institutet, har Direktionen för dem föreslagit det för dem i staten upptagna belopp. Sedan Kongl. Maj:t tillåtit, att särskild Räkenskapsförare får vid Inrättningen anställas, och sedan räkenskapernas förande blifvit på tillfredsställande sätt ordnadt, hvilket medför högst betydligt ökadt arbete, har Direktionen jemväl för denna befattning föreslagit ökadt arfvode, äfvensom Direktionen för protokollens förande och skrifvelsers expedierande samt bibliothekets skötande anhållit om beviljandet af hittills ej i staten upptagna arfvoden, samt om tillökning i Instruktions-smedens, hvilket under det ständigt ökade tilloppet af arbete visat sig otillräckligt.

Vidare har Direktionen i underdånighet föreslagit arfvode åt tre Repetitörer att biträda vid undervisningen, särdeles de praktiska öfningarne; åt en vaktbetjent, ansedd nödig för indrifning af utestående fordringar m. m., en portvakt och en städerska, hvarförutan några fri-elever ansetts böra förses med ökadt understöd.

Till diverse utgifter har förut varit anslagne endast 2,170 R:dr R:mt, hvaraf Direktionen funnit otillräckligheten hafva lagt stora hinder i vägen för undervisningen.

Då härtill läggas ökade arbetskostnader, ökadt pris på nästan allt hvad för läroverkets behof erfordras, har Direktionen anhållit, att denna summa måtte ökas med 3,200 R:dr, och att dessutom den af Öfver-intendents-embetet för byggnadernes underhåll nödig ansedda summa af 1,000 R:dr R:mt måtte härtill anslås, så att hela anslaget till diverse utgifter och byggnadernas underhåll blefve 6,370 R:dr.

Slutligen har Direktionen hemställt, att den föreslagna nya staten måtte med instundande år vinna tillämpning, och har vid ansökningen blifvit fogadt följande:

Förslag

Förslag till ny stat för Veterinär-inrättningen i Stockholm.

	Nuvarande anslag.		Föreslagen tillökning.		Föreslagen summa.	
3 Professorer	7,200	—	4,800	—	12,000	—
Föreståndaren	600	—	——	—	600	—
1 Adjunkt	1,200	—	800	—	2,000	—
Räkenskapsföraren	200	—	400	—	600	—
Protokollsföraren	——	—	300	—	300	—
Bibliothekarien	——	—	200	—	200	—
Instruktionssmeden	900	—	600	—	1,500	—
3 Repetitörer	——	—	1,800	—	1,800	—
1 Vaktbetjent	——	—	500	—	500	—
2 Drängar	600	—	300	—	900	—
1 Portvakt	——	—	300	—	300	—
16 Fri-elever	2,880	—	240	—	3,120	—
1 Städerska	——	—	360	—	360	—
För byggnadernas underhåll	——	—	1,000	—	1,000	—
Till diverse utgifter såsom böcker, instrumenter, arbetshästars och inventariers anskaffande och underhåll, ved, ljus, skrifmaterialier, djur för undervisningen, medikamenter till försöks anställande, foder, onera m. m., som med Inrättningens föremål ega sammanhang	2,170	—	3,200	—	5,370	—
R:dr R:mt	15,750	—	14,800	—	30,550	—

I öfver denna ansökan infordradt underdånigt utlåtande har Sundhets-kollegium visserligen i allmänhet vitsordat behofvet af hvad Direktionen ansett erforderligt, men deremot trott sig böra hos Eders Maj:t förorda endast hvad under närmaste statsreglerings-period kan anses nödvändigt och derföre i underdånighet föreslagit:

att Professorerne, såsom närmast jemförlige med Professorerne vid Carolinska Medico-kirurgiska institutet, hvilka i årlig lön åtnjuta, de äldre 4,000 R:dr och de yngre 3,500 R:dr, måtte, såsom vid Inrättningen innehafvande boställen, erhålla

löneförhöjning motsvarande den för de yngre vid nämnda Institut från närvarande 2,400 R:dr till 3,500 R:dr hvardera;

att Adjunkten, som, enligt Eders Kongl. Maj:ts den 6 Augusti innevarande år fastställda reglemente för denna Veterinär-inrättning, är befriad från uppdraget att vara Protokollsförare vid Direktionens sammanträden, måtte beviljas löneförhöjning från 1,200 R:dr till 1,500 R:dr R:mt;

att Räkenskapsförarens lön måtte ökas från 200 till 500 R:dr R:mt;

att, då Direktionen under vanliga förhållanden har sammanträde endast en gång i månaden, Protokollsföraren måtte tilldelas ett årligt arfvode af 150 R:dr;

att det för Bibliothekarien begärda anslag för närvarande icke måtte anses vara af behofvet påkalladt, då Inrättningens bibliothek icke är större, än att det utan betungande kan vårdas af någon bland Lärarne;

att Instruktionssmeden, som, utom sin lön, har andel i nettobehållningen af smedjan, måtte beviljas löneförhöjning från 900 till 1,000 R:dr;

att det af Direktionen för Repititörer begärda anslag icke måtte vinna nådigt bifall, då de äro afsedda att vid undervisningen biträda Lärarne, hvilket biträde icke är af behofvet påkalladt, om Lärarnes löner enligt förslaget ökas så, att Lärarne uteslutande kunna egna sig åt sina tjenste-åligganden;

att likaledes det ifrågasatta anslaget för en vaktbetjent måtte få förfalla, då hvad honom skulle åligga bör kunna bestridas af Inrättningens drängar;

att deremot löneförhöjningen för dessa drängar måtte i nåder beviljas;

att löne-anslag för en portvakt icke måtte vinna nådigt afseende, enär en sådan för närvarande synes mindre behöflig;

att den ifrågasatta förhöjningen af 240 R:dr årligen åt 16 Fri-elever måtte i nåder beviljas, då äfven för dem lefnadskostnaden under sednare åren betydligt stigit;

att hvad Direktionen föreslagit till aflöning åt en städerska icke måtte vinna bifall, då inga nya förhållanden visat en sådan person vara mer behöfligare än förr;

att, beträffande det begärda anslaget af 1,000 R:dr till byggnadernas underhåll, detta måtte vinna Eders Kongl. Maj:ts nådiga bifall; samt

att den för diverse utgifter anvisade summan måtte förhöjas med 1,830 R:dr, eller till 4,000 R:dr Riksmynt:

öfverlemnande slutligen Kollegium till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning hvad Direktionen hemställt i afseende på den nya statens tillämpning med början af nästinstundande år.

Med anledning af Direktionens derom gjorda underdåniga framställningar och då det ej kunnat förbises, att lärare och betjening vid Veterinär-inrättningen i Stockholm jemförelsevis varit svagt aflönade, har Eders Maj:t de tvenne sednaste åren täckts bevilja dem en tillfällig förbättring deri, nemligen för Professorerne af 800

R:dr hvardera, Adjunkten 300 R:dr, Instruktionssmeden 300 R:dr och 2:ne drängar 100 R:dr hvardera, och anser jag att denna tillökning, hvad Professorerna och Adjunkten angår, tillsvidare och intilldess att inrättningen erhållit en större utveckling, kan vara någorlunda tillfredsställande, helst Professorerne äro försedde med för ett hushåll tillräckliga bostäder, och Adjunkten, ehuru hans bostad må vara mindre nöjaktig, skulle sålunda åtnjuta samma inkomst som de högst aflönade af Carolinska mediko-kirurgiska Institutets Adjunkter. I afseende på instruktions-smeden har väl Sundhets-kollegium ansett den för honom föreslagna löne-förbättring kunna nedsättas från 600 till 100 R:dr R:mt, men då smedjan otvifvelaktigt är en för undervisningen högst vigtig inrättning, och allmänhetens förtroende till det arbete, som der utföres i ekonomiskt hänseende är för inrättningen af väsendtlig betydelse, och det följaktligen är angeläget att genom tillräcklig aflöning vid densamma fästa en person med erkänd skicklighet, vågar jag fortfarande antaga den af mig vid föregående tillfälle för instruktions-smeden föreslagna löne-förbättring vara af behofvet påkallad. Deremot synes mig den för frieleverna föreslagna förhöjning af 240 R:dr icke vara ytterst nödig, enär inrättningens fleste elever der åtnjuta fria husrum, och det nuvarande anslaget 2,880 R:dr eller 180 R:dr för hvarje fri-elev icke kan betraktas såsom ett oväsendtligt bidrag till deras underhåll.

I allt öfrigt åberopande hvad Sundhets-kollegium i ämnet anfört, tillstyrker jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Rikets Ständer att för Veterinär-inrättningen i Stockholm bevilja följande dels förhöjningar i redan befintliga, dels nya anslag, nemligen:

3 Professorer, förhöjning från 2,400 till 3,200 R:dr eller 800 R:dr för hvardera	2,400: —
1 Adjunkt, förhöjning från 1,200 till 1,500 R:dr	300: —
Räkenskapsföraren d:o från 200 till 500 R:dr	300: —
Protokollsföraren, nytt anslag	150: —
Instruktions-smeden, förhöjning från 900 till 1,200 R:dr	300: —
2 drängar, förhöjning från 300 till 450 R:dr eller 150 R:dr för hvardera	300: —
För byggnadernas underhåll, nytt anslag	1,000: —
Till diverse utgifter, såsom böcker, instrumenter m. m. förhöjning från 2,170 till 4,000 R:dr	1,830: —
då tillökningen i Inrättningens stat blir R:dr R:mt	6,580: —

I en den 31 sistlidne Augusti till Eders Kongl. Maj:t ingifven skrift har Direktionen för Veterinär-inrättningen i Stockholm i underdånighet anmält behofvet

af åtskiliga anslag, dels för iståndsättande af vid Inrättningen befintliga äldre hus, dels för nybyggnader, och dervid anfört hufvudsakligen följande:

Sedan Rikets sednast församlade Ständer, med föranledande af Eders Maj:ts nådiga proposition om ett anslag af 30,000 R:dr för Inrättningens ordnande, för ändamålet anvisat ett belopp af 10,000 R:dr, hafva deraf användts till reparationer 8,000 R:dr, samt till möbler och sängkläder 2,000 R:dr, men som Öfver-intendents-embetets kostnads-förslag å nödiga reparations-arbeten, bifogadt Direktionens underdåniga skrifvelse den 31 Januari 1857, upptager behofvet till 33,142 R:dr 50 öre R:mt, återstår, efter afdrag af redan använde 8,000 R:dr, ett behof af 25,142 R:dr 50 öre, om hvars beviljande Direktionen nu i underdånighet anhåller.

Uti nyssnämnde underdåniga skrifvelse hade Direktionen jemväl anmält behofvet af en auditorii- och musei-byggnad, för hvilken kostnaden enligt nu bifogadt förslag är beräknad till R:dr R:mt 65,800; och anhåller Direktionen om beviljandet af denna summa.

Dessutom har Direktionen begärt stats-anslag af dels 12,000 R:dr för åstadkommande af ökadt utrymme för anatomisal och obduktionsrum med dithörande smärre lägenheter, hvilket, efter Direktionens tanka, bäst vinnes genom inredandet af det s. k. torkhuset;

dels 13,500 R:dr till stall åt nötkreatur och mindre husdjur, hvaraf bristen åstadkommer en lucka i undervisningen, i det att utgående elever ej haft tillfälle att under lärarnes ögon vinna nödig insigt i nämnde vigtiga djurslags skötsel och behandling;

dels 20,000 R:dr R:mt, afseende att, enär Inrättningens smedja är otillräcklig och dess inredning genom mångårigt bruk utsliten, göra tillbyggnad och uppföra skostall samt i byggnaden inreda material- och kolbodar, kontor för instruktionssmeden och rum för portvakt, jourhafvande, smeder och städerska;

dels 4,000 R:dr till inköp af kemiska och fysiska glas, apparater, botaniska och drogue-samlingar, jemte skåp såsom förvaringsrum för dessa samlingar;

dels 3,500 R:dr till inköp, första uppsättningen, af nötkreatur; utgörande således 143,942 R:dr 50 öre Riksmynt det belopp, om hvars beviljande Direktionen i underdånighet anhåller, att Eders Maj:t till Rikets näst församlade Ständer ville göra nådig framställning.

Sundhets-kollegium, hvars utlåtande öfver denna ansökning Eders Kongl. Maj:t behagat inhemta, har i underdånighet afstyrkt framställningen om anslag till auditorii- och museibyggnaden, — då inrättningens verksamhet ännu icke fått den utsträckning, att en sådan byggnad för närvarande är af trängande behof påkallad, — äfvensom till stall för nötkreatur och mindre husdjur, då elevernas antal här icke är större, än att de kunna bibringas den afsedda undervisningen, då omförmälda kreatur vid inrättningen förevisas; hemställande Kollegium såsom följd häraf, att be-

gäran om anslag till inköp af kreatur måtte få förfalla. Deremot har Sundhetskollegium i underdånighet tillstyrkt:

att af det begärda anslaget till reparationer måtte beviljas 10,000 R:dr R:mt, hvilket belopp Kollegium så mycket hellre antagit blifva under de närmaste åren tillräckligt, som både undervisningen och sjukvården skulle komma att lida, om alla eller större delen af husen skulle på en gång repareras;

att anslagen till inredande af det så kallade torkhuset till anatomisal och obduktionsrum m. m., som afser afhjelpandet af ett bland de största behofven, samt för inköp af kemiska och fysiska glas, m. m., såsom varande för undervisningen ett af de nödvändigaste, måtte vinna Eders Kongl. Maj:ts nådiga bifall; samt

att, ehuru smedjans reparation och tillbyggnad är högst behöflig, endast halfva summan, eller 10,000 R:dr, hvilken synes Kollegium tillräcklig att för de närmaste åren skaffa nödigt utrymme, nu måtte beviljas; och utgör således 36,000 R:dr det anslag, Sundhets-kollegium ansett till förberörda ändamål för närvarande behöfligt.

Utan att underkänna vigten af de föremål, för hvilka anslag blifvit af Veterinär-inrättningens Direktion begärda, anser jag mig pligtig fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet derå, att på en af inrättningens stora, invid hvarandra belägna tomter å Ladugårdslandet finnes ett stenhus af ganska betydlig storlek och till det yttre visserligen något förfallet, men hvars murar likväl, enligt uppgift, lära vara väl behållna. Endast en mindre del häraf begagnas till auditorium, laboratorium, bibliothek, rum för inrättningens elever, ridhus m. m., hvaremot återstoden utgöres af magasiner, som uthyras och bereda inrättningen en för dess utgifter väl behöflig inkomst. Det synes mig då vara med god ordning och hushållning vida mera öfverensstämmande, att inrättningens byggnader inredas för dess behof och att medel anslås till de oundgängliga utgifternas bestridande, än att anslag äskas för nybyggnader och inrättningen uppehålles genom hyra af de gamla. Af detta skäl och då Veterinär-inrättningens trädhus till större delen äro i det skick, att en tillfällig reparation derå icke torde kunna blifva af synnerligt gagn, samt det i sådant afseende ytterst nödvändiga bör kunna bestridas med det anslag, om hvars uppförande på inrättningens stat jag i underdånighet hemställt, att Eders Maj:t måtte till Rikets Ständer göra nådig proposition, kan jag icke tillstyrka framställningarne om anslag hvarken till reparation å inrättningens byggnader eller till uppförande af auditorii- och musei-byggnad och torkhusets inredande till anatomisal. Skadan deraf att inrättningens utveckling genom förbättrade lokaler under en hel statsregleringsperiod fördröjes, skulle emellertid på ett ändamålsenligare sätt förekommas, om Rikets Ständer funne för godt att till Eders Kongl. Maj:ts disposition ställa ett visst belopp, för att, sedan en fullständig plan till ordnandet af Veterinär-inrättningens byggnader

blifvit uppgjord, användas till sådana deri ingående arbeten, som af ögonblickets behof mest påkallas.

I afseende på det föreslagna stallet för nötkreatur och mindre husdjur, kan jag väl icke dela Sundhets-kollegii mening, att elevernas ringa antal gör detsamma mindre behöfligt, enär föremålen för deras undervisning sådant oaktadt måste vara desamma, som vore eleverna flera, och bristen på vana att behandla nötkreaturens sjukdomar måste vara en väsendtlig olägenhet för det flertal af veterinär-läkare, som få sin verkningskrets i landsorterna; men då vid inrättningen finnes ett mindre stall, som, ehuru bristfälligt, kan i nödfall för sådana kreatur begagnas, och omständigheterna för närvarande mana till uppskof med sådana utgifter, som ej äro alldeles oundgängliga, anser jag äfven denna fråga kunna tills vidare sättas å sido.

Smedjans tillbyggnad och förbättrande äro otvifvelaktigt högst behöfliga. Med afseende på de inskränkningar, som kunna göras i den af inrättningens direktion föreslagna stat, till följd hvaraf icke allt det af direktionen i smedjehuset afsedda utrymme blir behöfligt, lärer dock kostnaden för dess tillbyggnad kunna något nedsättas, om ej så mycket som Sundhets-kollegium antagit, dock till 15,000 R:dr Riksmynt.

Äfven för inköp af kemiska och fysiska glas m. m. finner jag ett anslag behöfligt, ehuru beloppet torde kunna nedsättas till hälften af det föreslagna, eller 2,000 R:dr, helst om Rikets Ständer bevilja äskad tillökning i anslaget för inrättningens diverse utgifter, och dessutom utrymme ännu saknas för ett ändamålsenligt ordnande och uppställande af de samlingar, apparater m. m., som vid inrättningens större utveckling blifva nödiga.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer jag underdånigst det täcktes Eders Kongl. Maj:t för Veterinär-inrättningen i Stockholm af Rikets Ständer äska:

Till sådana byggnadsarbeten å den inrättningen tillhöriga egendom, som, i öfverensstämmelse med en fullständig, af Eders Maj:t godkänd plan, kunna pröfvas mest behöflige	13,000: —
Till smedjans reparation och tillbyggnad	15,000: —
Till inköp af kemiska och fysiska glas, apparater, botaniska och drogue-samlingar, samt skåp för samlingarne	2,000: —
R:dr R:mt	30,000: —

28:o.

Anslag för Veterinär-inrättningen i Skara.

I underdånig skrifvelse den 25 sistlidne Augusti har direktionen för Veterinär-inrättningen i Skara i underdånighet anmält, hurusom föreståndaren derstädes icke har annan lön sig anslagen, än den afkastning han kan skörda af sitt boställ-

le, som utgöres af omkring 100 tunnland jord i åker och äng vid Brogården samt af en obetydlig qvarn på landet, hvaremot han måste ansvara för gårdens särdeles tryckande onera och ikläda sig husröte-ansvar för alla till hans ekonomi hörande byggnader; att andre Lektorn har 1,000 R:dr R:mt af statsmedel i lön samt ett obetydligt hus i Skara och ⅜ af ett rusthåll på landet såsom boställe; att adjunkten har blott 500 R:dr af statsmedel i lön och två rum vid Brogården såsom bostad, och att Instruktions-smeden har 90 R:dr R:mt af inrättningens kassa i lön, och fria rum vid Brogården. Att inrättningens fordne lärare kunnat berga sig med dessa löner finner direktionen förklarligt endast derigenom att de, samtidigt med innehafvandet af deras tjenster vid inrättningen haft andra befattningar, af hvilka de hufvudsakligast haft sin utkomst, hvilket förhållande nu upphört, så att de nuvarande lärarne odeladt egna sin tid och sina krafter åt veterinär-yrket, och då det vore billigt att medel anvisades till deras bergning, har direktionen, med stöd af det sålunda anförda, i underdånighet anhållit, att Eders Maj:t behagade hos Rikets snart församlade Ständer göra nådig proposition om anvisandet till löneförbättringar för inrättningens lärare, utöfver hvad de för det närvarande innehafva, af ett anslag på ordinarie stat à 3,700 R:dr R:mt, att fördelas sålunda:

till Föreståndaren	2,000: —
„ andre Lektorn, tillökning af	1,000: —
„ Adjunkten	500: —
„ Instruktionssmeden, i utbyte mot nu innehafvande lön	200: —

Och har Sundhets-kollegium, som ansett lärarnes löner, äfven om dessa löneförhöjningar dem tilldelas, icke efter nuvarande lefnadsbehof öfverdrifna, ansökningen i underdånighet förordat.

Af hvad sålunda blifvit anfördt, finner jag väl fullt antagligt, att en löneförbättring är för lärarne vid Skara Veterinär-inrättning behöflig, men då dels denna, ursprungligen genom donation af enskild man grundade anstalt är af så väsendtligt gagn för kringliggande ort, att denna skäligen bör till dess uppehållande bidraga, dels ock uppgift i handlingarne alldeles saknas så väl angående den inkomst föreståndaren af det honom anslagna boställe åtnjuter, som ock rörande afkomsten af det andre Lektorn tilldelade ⅜ rusthåll, anser jag mig ej kunna i vidsträcktare mån till ansökningen tillstyrka nådigt bifall, än genom hemställan, att Eders Maj:t behagade föreslå Rikets Ständer beviljandet för Skara Veterinär-inrättning af en tillökning i dess anslag af 2,000 R:dr R:mt årligen, att af Eders Maj:t, efter direktionens hörande, emellan lärarne fördelas.

I förenämnda underdåniga skrifvelse har Direktionen för Skara Veterinärinrättning jemväl anfört, att Inrättningens sjukstallar och uthus äro af ålder mycket bristfälliga och ingalunda kunna genom reparation försättas i det skick, att de ens motsvara de mest anspråkslösa fordringar på nutidens byggnader för vårdandet af sjuka kreatur, hvartill kommer att de halmtak, hvarmed dessa uthus äro försedda, icke kunna i deras närvarande bristfälliga skick längre bibehållas, men att, då på grund af Skara stads brandordning, nya halmtak icke vidare få uppföras, byggnaderna måste förses med tak af tegel eller skiffer, hvilket åter blir för tungt för husens nuvarande svaga väggar och takresningar, och dessutom dyrare än Inrättningens tillgångar medgifva. Såsom menligt verkande på uppnåendet af Inrättningens ändamål anmärker Direktionen vidare bristen af ett rid- eller motionshus. Utom det att eleverna gå miste om tillfället att under lärotiden lära sig rida, är Inrättningen derjemte urståndsatt att lemna ändamålsenlig vård åt sådana djur, hvilkas sjukdomar förbjuda de sjukes inspärrande i bås eller spilta, såsom t. ex. koller, kolik, vattuskräck m. m. och då, under regn, köld eller snöyra, kirurgiska operationer förekomma, som fordra djurens omkullkastning, hvilket af brist på tjenlig plats mestadels verkställes under bar himmel, måste dessa operationer, — under afvaktan på väderlek, som möjliggör deras utförande, — uppskjutas, stundom med äfventyr för djurens lif eller på bekostnad af kurens framgång.

Med anledning häraf anhåller Direktionen underdånigst, att Eders Maj:t behagade föreslå Rikets Ständer anvisandet af nödiga medel, nemligen:

för uppförandet af ett nytt sjukstall, innehållande rum för hästar, nötkreatur, får och svin samt ett mindre rid- eller motioneringshus, — enligt vidfogad ritning ock kostnadsförslag, — beräknadt till R:dr R:mt . . . . . 19,000: —

samt för nedtagandet af de trädhus af foderlador, loge m. m., som äro med nuvarande sjukstallet sammanbyggde och deras återuppförande på särskild plats, samt med tillökning af ett separations-stall och förseende med tak af tegel i stället för halm . . . . . 7,000: —

Äfven i dessa delar har Sundhets-kollegium ansett sig ega fullt skäl att tillstyrka nådigt bifall till Direktionens underdåniga framställning.

Behöfligheten af de byggnader, för hvilka Direktionen påkallat anslag, torde väl icke heller kunna ifrågasättas, men då, såsom jag ofvan antydt, Skara Veterinärinrättning från början varit en enskild anstalt, synes mig statens bidrag till densamma väl, med afsende på dess allmänliga gagn, kunna sträckas till sådana föremål, som äro af större betydenhet och i allmänhet kunna anses öfverskrida enskildes förmåga, men ej till sådana mindre, tillfälliga utgifter, såsom reparationer, flyttning af gamla hus m. m., för hvilka inrättningens tillgångar måste anlitas eller

medel

medel på annat sätt af Direktionen beredas. På grund af denna åsigt tillstyrker jag underdånigst, att Eders Maj:t täcktes till Rikets Ständer göra nådig framställning endast om beviljandet för Skara Veterinär-inrättning af det af Direktionen till uppförande af nytt sjukstall samt rid- och motioneringshus begärda anslag af Nitton tusen Riksdaler Riksmynt.

29:o.

Anslag till Svenska Akademien.

I underdånig skrifvelse den 10 sistlidne Juni har Svenska Akademien anmält, hurusom Akademiens ordboks-arbete, till hvars fortsättande Rikets Ständer från och med år 1854 beviljat ett årligt anslag af 3,750 R:dr Riksmynt, numera sålunda fortskridit, att af den förberedande ordboks-stommen, som vid sednast afgifna berättelse var utskrifven till och med bokstafven K, och då upptagit tillsammans 1,120 ark, och 28,553 artiklar, ytterligare blifvit uppsatta bokstäfverna L till och med R, upptagande 987 ark och 22,500 artiklar, hvarjemte språkprofsamlingen blifvit ökad med 31,000 nya språkprof, så att hela samlingen för närvarande stiger till omkring 250,000 språkprof; och har Professor Hagberg, som hittills varit sysselsatt med förberedande delar af sitt arbete, nu öfvergått till sjelfva hufvudredaktionen. Åberopande hvad Akademien förut i underdånighet anfört i afseende på arbetets omfattning och omöjligheten att på förhand bestämma tiden för dess fullbordan, vitsordar Akademien nödvändigheten deraf, att det till slutet af nästkommande år beviljade anslag må jemväl framgent kunna påräknas till arfvode åt hufvudredaktör och erforderliga biträden. En minskning deraf skulle verka desto mer hämmande för arbetets fortgång, som detsamma alltifrån början med 750 R:dr R:mt understigit hvad Akademien ansett vara det minsta, hvarmed arbetet kunde företagas, hvarföre Akademien af andra och för vittra ändamål afsedda medel nödgats fylla bristen. Akademien har redan, med sin Höge Skyddsherres tillstånd, från stats-anslaget afört de derå uppförda pensioner för hennes ledamöter, för att af denna tillgång kunna bestrida de i en sednare tid tillkomna utgifter, hvaribland åtskilliga för ordboksarbetet. Under mer än 60 år har hennes stats-anslag, stort 2,250 R:dr R:mt, icke blifvit förhöjdt, men väl förminskadt, dels genom myntets förändring, dels genom indragning af den under någon tid Akademien beviljade så kallade silfvervexlingsrätt, eller förmånen att erhålla en del af sitt anslag i silfver, emot sedlar efter samma numerär, så att från år 1854 beviljade tillskott af 2,500 R:dr B:ko, i sjelfva verket endast utgör en ersättning för den förlust, Akademien sedan år 1834 fått vidkännas genom förvandlingen af nyssnämnda anslag från 1,500 R:dr specie, motsvarande 4,000 R:dr Banko, till 1,500 R:dr sistnämnde mynt, eller ett återställande af det vid stiftelsen beviljade stats-anslag till dess ursprungliga värde. Akademien, som till följd af det nuvarande ordinarie stats-anslagets otillräcklighet vid bestridandet af

de i hennes stat upptagne utgifter för offentliga sammankomster, prisbelöningar, minnespenningar, bibliotheksrum, arfvoden åt tjenstemän och vaktmästare, samt pensioner för utmärkta vetenskaps-idkare m. m., redan nödgats indraga större delen af sistnämnda belöningar för män, hvilka gjort sig förtjenta af vitterheten och språket och som, detta oaktadt, under sednare tider måst begränsa aflöningen för sin ende ständige tjensteman inom ett belopp af 800 R:dr Banko, hvilket jemförelsevis ringa arfvode torde, vid instundande ledighet, påkalla en ny årlig utgift för sysslans återbesättande, har slutligen i underdånighet hemställt, huruvida Eders Kongl. Maj:t skulle finna skäl för en framställning till Rikets Ständer, att meranämnda för vissa år beviljade tillskott å 2,500 R:dr Banko, eller 3,750 R:dr Riksmynt, för ordboksarbetets utförande, blefve å stat uppfördt såsom fyllnad i Akademiens nuvarande ordinarie stats-anslag, hvarigenom detsamma återfördes till samma penningevärde, som det egde vid Akademiens stiftelse.

Då Akademiens ordboks-arbete ännu kommer att en längre tid oförändradt fortgå, och det för detsamma beviljade tillskotts-anslag, äfven sedan en ordbok kunnat af Akademien utgifvas, måste blifva behöfligt, så vida ej Akademien skall nödgas afbryta eller åtminstone inskränka sin verksamhet, i hvilken arbetet för ordbokens riktande och fullkomnande alltid kommer att ingå såsom en ganska väsendtlig del, hvarföre anledning ej torde förefinnas, att det åt Akademien redan beviljade anslag kan utan skada för språk-odlingen och vitterheten framdeles förminskas, hemställer jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer att på ordinarie stat uppföra hela det anslag, 6,000 Riksdaler Riksmynt, med fortfarande af Akademiens förbindelse, att inför Eders Kongl. Maj:t afgifva redogörelse för ordboksarbetets fortgång.

30:o.

Anslag till Vetenskaps-akademien.

Sedan Rikets Ständer vid sistlidne riksdag för meteorologiska observationers anställande på särskilda orter inom riket beviljat en summa af 6,000 R:dr R:mt årligen under innevarande statsreglerings-period, har Vetenskaps-akademien i underdånig skrifvelse den 11 Juli innevarande år anmält, att, sedan med det särskildt för en gång anvisade belopp till meteorologiska instrumenter m. m., sådana blifvit anskaffade, justerade och till observatörerna öfversända, de vigtiga observationerna blifvit på ett, såsom Akademien hoppas, ändamålsenligt sätt öfver hela landet ordnade, men derjemte, att desamma ej skola kunna regelbundet fortgå och medföra de väntade resultaterna, om icke det årliga anslaget fortfarande kunde påräknas, hvarföre Akademien i underdånighet anhållit om nådig proposition till Rikets snart sammanträdande Ständer, att förstberörda anslag måtte varda på ordinarie stat uppfördt.

Med afseende på hvad Vetenskaps-akademien anfört, och då de meteorologiska observationerna få sitt värde hufvudsakligen derigenom, att de under en lång följd

af år planmässigt fortgå, hvaremot, genom ett afbrott i desamma, det ändamål, Rikets Ständer genom redan beviljadt anslag afsett, skulle förfelas, tillstyrker jag i underdånighet, att Eders Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer, att det till meteorologiska observationers anställande under innevarande statsreglerings-period anvisade belopp af 6,000 R:dr Riksmynt årligen måtte varda på Vetenskaps-akademiens ordinarie stat uppfördt.

31:o.

Anslag till Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademien.

Uti underdånig skrifvelse den 18 sistlidne Augusti har Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademien afgifvit redovisning för de medel, hvilka af sednast församlade Ständer blifvit Akademien beviljade, och framställt de behof Akademien anser oafvisliga, om hennes i sednare tider vidgade verksamhet skall kunna oafbrutet fortsättas.

Akademien anför härvid, att af anslaget till samlingarnes ökande, — så väl i Statens Historiska museum som i Kongl. Mynt-kabinettet, — hvilket vid sistlidne riksdag förhöjdes från 3,000 till 5,000 R:dr Riksmynt, utbetaldes under loppet af år 1858 för samlingarnes ökande kontant . . . . . R:dr 7,541: 3,
hvarjemte betäcktes en från 1857 balancerad öfverbetalning på
detta anslag . . . . . » 992: 87,
då således hela utgifts-summan uppgick till 8,533: 90,
hvilket belopp med 3,533 R:dr 90 öre öfverstiger det nya årsanslaget. Men som Akademien samma år fått af Åttonde Hufvudtitelns anslag till extra utgifter uppbära . . . . . R:dr 1,250: —
samt för försålde dupletter af mynt och medaljer influtit . . . » 328: 25.
R:dr 1,578: 25.
hade öfverbetalningen vid årets slut minskats till 1,955 R:dr 65 öre, hvilka till år 1859 äro balancerade. Ehuru Akademien äfven för innevarande år fått af Extra-utgifts-medlen uppbära 1,250 R:dr och dupletter af mynt och medaljer blifvit sålda för 1,254 R:dr 43 öre, kan likväl redan med full visshet antagas, att anslaget till samlingarnes ökande äfven för år 1859 blir otillräckligt, hvaraf visar sig, att den vid sista riksdagen beviljade förhöjning å detta anslag varit och fortfarande är behöflig.

De omständigheter, hvilka vid sednaste riksdag åberopades såsom skäl för den då begärda och af Rikets Ständer beviljade löneförhöjning åt Akademiens Sekreterare, anser Akademien i allt väsendtligt qvarstå oförändrade. Behofvet af de till biträden åt Riks-antiqvarien vid samlingarnes vårdande och till vaktbetjening, med inberäkning af de gamla lönerna, anslagne 3,050 R:dr R:mt, — af hvilka af Eders Maj:t blifvit disponerade till en t. f. Förste Amanuens 1,600:, till e. o. Amanuens-arfvoden, att af Akademien utdelas, 900:, till Akademiens ordinarie Vaktmästare 500 och till extra Vaktmästare-biträde 50 R:dr, — är icke blott lika stort nu som förut, utan

blir med hvarje år större, i den mån samlingarne tillvexa. Denna tillvext blef under sistlidet år större, än måhända under något föregående, genom inköp af två betydliga privatsamlingar, innehållande mellan 3 och 4,000 nummer. Öfver Akademiens med anledning häraf framställda anhållan om nådig proposition, att dessa anslag må på ordinarie stat uppföras, lärer jag nu ej behöfva särskildt yttra mig, då Eders Maj:t redan i detta ämne fattat nådigt beslut.

Då vidare det skulle vara af stor vigt, om Akademien egde att använda ett särskildt anslag för att kunna verkställa antiqvariska undersökningar, vidtaga åtgärder till fornlemningars skydd och deras iståndsättande, när sådant påfordras, samt för att besörja noggranna afteckningar af sådana gamla kyrkomålningar och andra forntida konstverk, som icke kunna bibehållas, men hvad för dessa ändamål kan användas af det på Akademiens stat till resekostnader m. m. uppförda anslag af 850 R:dr R:mt, blir högst obetydligt, sedan af nämnda summa först utgått årets resestipendier och vidare alla öfriga utgifter, hvilka icke under särskilda titlar upptagas å Akademiens stat, såsom lyshållning, rengöring, reparation o. s v. i Museum och arbetsrummen, annonser, textning, transporter m. m., hemställer Akademien underdånigst, om Eders Maj:t skulle finna skäl nådigst föreslå Rikets Ständer ofvannämnda anslags höjande med 450 R:dr R:mt, eller till 1,300 R:dr.

I underdånig skrifvelse den 6 Juli 1857 anhöllo Rikets Ständer, det täcktes Kongl. Maj:t i nåder »utfärda en ny Författning till skyddande af landets fornlemningar, med stadgande af tjenliga ansvars- och vites-bestämmelser för förstöring af desamma, samt låta upprätta och sprida förteckningar å dessa minnesmärken, äfvensom i öfrigt vidtaga de åtgärder, som för deras bevarande kunna anses lämpliga, och, der Rikets Ständers medverkan för sådant ändamål finnes nödig, i ämnet aflåta nådig proposition.»

I afseende på den af Rikets Ständer önskade nya Författning till skyddande af landets fornlemningar har förslag till en sådan blifvit af Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademien afgifvet, och skall detsamma framdeles blifva underställdt Eders Maj:ts nådiga pröfning, så snart vederbörandes deröfver infordrade utlåtande hinner inkomma.

Hvad åter beträffar den sednare delen af Rikets Ständers underdåniga anhållan, täcktes Eders Maj:t jemväl af Akademien inhemta underdånigt utlåtande, som den 27 Oktober 1857 afgafs. Under yttrande af den öfvertygelse, att hvarken förteckningar eller skärpta lagbestämmelser blifva tillräckliga att bereda nödigt skydd åt våra fornlemningar, om icke derjemte tillfälle beredes att förordna särskilde tjenstemän, med åliggande att kringresa i landsorterna, för att vaka öfver fornlemningarnes vård och efterlefnaden af de författningar, som till deras fredande och bevarande utfärdas, samt till laga åtal anmäla skeende öfverträdelser m. m , och hvilka tjenstemän jemväl böra hafva till åliggande att under resor vidare uppspana fornlemningar, som vid en af Akademien föreslagen allmän undersökning kunnat blifva förbi

sedda, efterforska äfven sådana fornminnen, som endast i den mundtliga traditionen äro bevarade, med annat mera, som till den antiqvariska forskningens befrämjande kan bidraga, — och då hvarken för Riks-antiqvarien eller hans närmaste biträde tid blifver öfrig att företaga längre och regelmässiga forskningsresor i landsorterna, föreslår Akademien i underdånighet, att *tvenne ordinarie tjenstemän*, med benämning af Antiqvitets-intendent, måtte antagas och förses med en fast årlig lön af 2,000 R:dr R:mt hvardera, samt att dessutom måtte på ordinarie stat, till bestridande af resekostnader och andra extra utgifter, uppföras årligen 2,000 R:dr samma mynt, ställda till Akademiens disposition, att efter behof användas.

Dessa tjenstemän borde till en början uteslutande egna sin verksamhet åt upprättandet af förteckningar och beskrifningar öfver fäderneslandets fornlemningar, att för framtida efterrättelse öfverlemnas till offentlig vård i Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademiens arkiv.

Då Akademien derjemte af anförda skäl anser det ligga stor vigt derpå, att upprättandet af dylika förteckningar och beskrifningar må, så vidt möjligt är, fortskyndas, föreslår Akademien vidare, att till en början ännu en *tredje person* må få dermed tillsvidare sysselsättas, intilldess det förberedande arbetet kunde blifva fullbordadt, och för sådant ändamål förses med extra arfvode till lika belopp med den lön, som för hvardera af de ordinarie Intendenterna blifvit föreslagen; hvarjemte, så länge hans uppdrag varar, skulle till resekostnader och andra extra utgifter erfordras ett årligt anslag af 1,000 R:dr R:mt.

Då denna Akademiens underdåniga skrifvelse den 6 November 1857 inför Eders Maj:t föredrogs, var den då pågående riksdagen redan så långt framskriden, att Eders Maj:t fann Akademiens framställning för det dåvarande icke böra till någon åtgärd föranleda, men täcktes i nåder förklara Sig vilja vid nästföljande riksdag taga i nådigt öfvervägande, huruvida proposition i ämnet måtte till Rikets Ständer aflåtas.

Enär det således åligger mig att detta ärende ånyo inför Eders Maj:t föredraga, förbiser jag ingalunda hvarken vigten af det föremål, hvartill anslag af Akademien ansetts behöfliga, eller ändamålsenligheten af de åtgärder Akademien föreslagit, men då redan mycket torde vara vunnet, om *en* tjensteman funnes, med de af Akademien antydda åligganden, hvarigenom, såvida han i deras uppfyllande ådagalägger verksamhet och drift, allmänhetens uppmärksamhet i väsendtlig mån skulle blifva fästad på dess förpligtelse att åt våra dyrbara fornlemningar egna nödig vård och skydda dem mot förödelse; då det vidare torde vara skäl att bereda sig någon erfarenhet i detta hänseende, innan större kostnader för ändamålet göras, och då slutligen ett bifall till Akademiens önskan om en förhöjning i redan å dess stat uppförda anslag till resekostnader m. m. skulle sätta Akademien i tillfälle att, åtminstone i någon mån, verksammare än hittills, bidraga till samma ändamåls vinnande, — vågar jag ej sträcka min underdåniga tillstyrkan längre, än att Eders Maj:t måtte föreslå Rikets Ständer dels att med 450 R:dr, eller till 1,300 R:dr R:mt, förhöja

det på Akademiens stat uppförda anslag till resekostnader m. m.; dels att på samma stat uppföra 2,000 R:dr Riksmynt årligen såsom lön för en Antiqvitets-intendent samt ett årligt anslag af 1,000 R:dr, att af Akademien disponeras och efter behof användas till resekostnader och andra extra utgifter, som med Intendentens åliggande ega gemenskap.

32:o.

Anslag till Naturhistoriska Riks-museum.

I underdånig skrifvelse den 10 sistlidne Juli har Vetenskaps-akademien anmält, det fortfarande behofvet af den vid sistlidne riksdag beviljade tillökning, 9,000 R:dr, å anslaget till Naturhistoriska Riksmusei materiel, till inköp af sällsynta föremål samt till vetenskapligt biträde vid de naturhistoriska samlingarnes ordnande, såsom varande för de dyrbara och lärorika naturalie-samlingarnes behöriga vård och förökande ovilkorligt erforderliga. I hvilken grad dessa samlingar väcka allmänhetens intresse synes af den stora mängd besökande, — under sistlidet år nära 15,000 personer, — hvilka, sedan förevisningen numera, enligt det vilkor, Rikets Ständer vid de beviljade löneförhöjningarne åt Musei tjenstemän fästat, vissa timmar i veckan är kostnadsfri, bese och begagna desamma, och skall säkert ännu mera visa sig, när den nya tillbyggnaden af Akademiens hus, som nu är under uppförande, tillåter deras lämpligare ordnande.

Med afseeende på hvad Vetenskaps-akademien sålunda i underdånighet anfört, och då det synes lämpligt att alla de anslag, om hvilkas fortfarande behöflighet och ändamålsenliga användande man kan vara förvissad, äfven anvisas i en sådan form, att icke vid hvarje riksdag framställning i afseende på dem blir erforderlig, hemställer jag att Eders Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer, att det vid sednaste riksdag från 3,300 till 12,300 R:dr R:mt förhöjda anslaget till Riksmusei materiel, till inköp af sällsynta föremål samt till vetenskapligt biträde vid de naturhistoriska samlingarnes ordnande, må varda till sistnämnda belopp i Musei ordinarie stat uppfördt.

33:o.

Ytterligare anslag till utskrifning af Riksregistratur.

Hos Eders Kongl. Maj:t har Riks-arkivarien i underdånighet anmält, att af det anslag, 9,000 R:dr R:mt, som af Rikets Ständer vid sistlidne riksdag beviljades till bestridande af kostnader för utskrifning af registratur inom de särskilda afdelningarne af Kongl. Maj:ts Kansli, för dermed afsedda ändamål blifvit använda hela andelen för år 1858 och för nu löpande år omkring 1,750 R:dr, så att af detsamma ännu återstå 1,250 för innevarande och hela andelen för nästkommande år. Då likväl, ehuru hittills ej mer än 37½ öre Riksmynt blifvit för hvarje renskrifvet, kollationeradt ark erlagde, den återstående summan på långt när icke förslår till kostnaderna för utskrifning af den högst betydliga massa registratur, som ännu uti de särskilda afdel-

ningarne af Eders Maj:ts Kansli för en mängd år tillbaka endast i koncept förvaras, har Riks-arkivarien underdånigst hemställt, huruvida icke Eders Kongl. Maj:t skulle i nåder finna skäligt, att till Rikets näst sammanträdande Ständer aflåta nådig proposition om beviljande af nytt anslag till samma belopp, som det sednaste, för fortsättande af Riks-registraturens utskrifning.

Med afseende på ändamålets vigt hemställer jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer, att för fortsättande af Riks-registraturens utskrifning bevilja ett anslag af 3,000 R:dr Riksmynt årligen, att utgå under den tid näst skeende statsreglering kommer att omfatta.

34:o.

Anslag till utgifvande af äldre Historiska skrifter.

Sedan Rikets Ständer vid sistlidne riksdag beviljat det af Eders Maj:t, för utgifvande af sådana i Riks-arkivet samt andra allmänna och enskilda samlingar befintliga skrifter och handlingar, hvilka äro af vigt för fäderneslandets historia och offentliga förhållanden, äskade anslag af 9,000 R:dr, att med 3,000 R:dr årligen under innevarande statsreglerings-period utgå, och Eders Maj:t under den 20 Mars nästlidet år anbefallt Riks-arkivarien att inkomma med underdånigt förslag, angående användandet af detta anslag, samt Eders Maj:t vidare den 20 April innevarande år i nåder bifallit Riks-arkivariens underdåniga framställning i afseende på så väl de handlingar, hvilka borde till trycket befordras, som sättet och vilkoren för deras utgifvande, har Riks-arkivarien nu anmält, att, ehuru till förverkligande af ändamålet med berörde anslag förberedande arbeten i Riks-arkivet blifvit verkställda och vidare komma att fortsättas, behof att af anslaget lyfta och utbetala någon del ännu ej förekommit, men tillika hemställt, huruvida icke, — då syftemålet med detta anslag utan tvifvel alltid kommer att bibehålla sin vigt, och väl icke torde böra få förfalla, om än medlet för dess uppnående, eller sjelfva anslaget, icke under nu löpande statsreglerings-period kan varda till fullo taget i anspråk, Eders Maj:t i nåder täcktes finna godt att till Rikets snart ånyo sammanträdande Ständer aflåta nådig proposition om samma anslags förnyande äfven för nästkommande statsreglerings-period.

Då de i Riks-arkivet förvarade handlingar från 16:de seklet, hvilka nu äro till utgifvande afsedda, nemligen i främsta rummet Riks-registraturen, dernäst de så kallade Rådslagen och Rikdags-förhandlingarne, äfvensom handlingar angående rättegångsordningens och rätts-skipningens beskaffenhet samt rörande vårt kyrkoväsende, och slutligen sådana handlingar, som angå vigtigare momenter i Sveriges historia, så väl i afseende på Rikets förhandlingar med främmande magter som de administrativa åtgärder, hvilka vidtagits i den inre ekonomien, i och för sig äro af den omfattning, att det redan beviljade anslaget måste för deras ordnande och befordrande till trycket blifva otillräckligt, samt i öfrigt på de af Riks-arkivarien anförda skäl, tillstyrker jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t måtte af Rikets Ständer äska ett anslag af

9,000 R:dr, att utgå med 3,000 R:dr årligen under nästa statsreglerings-period och af Eders Kongl. Maj:t för ifrågavarande ändamål disponeras.

35:o.

Anslag för tillbyggnad af Vetenkaps-akademiens hus.

Vid sistlidne riksdag beviljade Rikets Ständer för tillbyggnad af Vetenskaps-akademiens hus ett anslag af 450,000 R:dr R:mt, hvaraf halfva beloppet eller 225,000 R:dr skulle under innevarande statsreglerings-period, i mån af behof, till vederbörande utbetalas; och har Akademien i underdånig skrifvelse den 11 sistlidne Juli antydt behöfligheten af ett beslut om utgåendet under nästkommande statsreglerings-period af den sednare hälften af samma anslag.

Enär Rikets Ständer redan, med bifall till Eders Maj:ts den 31 Mars 1857 aflåtna nådiga proposition, anslagit hela det för tillbyggnad af Vetenskaps-akademiens hus nödiga belopp, torde Eders Maj:t nu endast täckas af Rikets Ständer äska, att den derå återstående andel, 225,000 R:dr Riksmynt, måtte anvisas att under nästkommande statsreglerings-period, i mån af behof, till vederbörande utbetalas.

36:o.

Anslag till fortsatt inredning af Historiska Museum och Mynt-kabinettet.

I underdånig skrifvelse den 18 sistlidne Augusti har Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademien anmält, att af de vid förlidne riksdag till fortsatt inredning af Museum och Mynt-kabinettet för en gång, anslagna 3,000 R:dr, utbetaltes under år 1858 för ett myntskåp m. m. samt till betäckande af ett äldre förskott tillsammans . . . . . R:dr 942: 59.
och att under arbete äro två dubbla myntskåp och ett nyckelskåp, hvilka snart äro färdiga att efter ackord betalas med . . . . . » 1,575: —

R:mt R:dr 2,517: 59;

hvarefter af anslaget endast återstå 482 R:dr 41 öre, hvilket öfverskott är otillräckligt för ett enda större myntskåp, än mindre förslår till de skåp m. m., som äro behöfliga i den mån samlingarnes ordnande fortgår. Då alla skåp göras sådana, att de äfven efter samlingarnes flyttning till National-museum kunna begagnas och således de härpå använda kostnader komma att minska utgifterna för nämnde Musei inredning, hemställer Akademien underdånigst, om icke Eders Maj:t skulle behaga till Rikets Ständer aflåta nådig proposition om ytterligare ett anslag för en gång af 2,000 R:dr R:mt att användas till fortsatt inredning i Museum och Mynt-kabinettet.

På de af Akademien anförda skäl tillstyrker jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till denna framställning lemna nådigt bifall.

37:o.

Anslag till National-Musei-byggnadens fullbordande.

I underdåning skrifvelse den 31 sistlidne Augusti har Chefen för National-musei-byggnaden, General-majoren J. Kleen anmält, att han, då underdånigt förslag år 1856 af honom inlemnades öfver då återstående arbeten å musei-byggnaden, var fast öfvertygad, att den i förslaget upptagna summa 750,000 Riksdaler Riksmynt skulle för byggnadens fullbordan blifva tillräcklig, och att således, sedan af nämnda belopp 600,000 Riksdaler blifvit vid sistlidne riksdag af Rikets Ständer anslagna, vid nu blifvande riksdag ingen annan framställning till Rikets Ständer skulle blifva behöflig, än i afseende på de enligt förslaget ännu återstående 150,000 Riksdaler. Af ett det underdåniga memorialet bifogadt kostnadsförslag öfver de arbeten, som vid 1860 års slut anses ofulländade, visar sig emellertid, att denna summa varit för lågt beräknad, och att utöfver sistnämnda summa erfordras ytterligare 300,000 R:dr, eller tillsammans 450,000 R:dr, att utgå under åren 1861, 1862 och 1863, då hela byggnaden till början af år 1864 kan vara fullbordad. Med förbigående af förslagets detaljer, upptager detsamma nemligen:

Till mur-arbete	138,000: —
Inrednings-arbeten	168,000: —
Ornering, målning samt byggnadens fulländning .	130,000: —
Diverse omkostnader	14,000: —
	R:dr 450,000: —

Såsom anledning till detta ytterligare behof af medel uppgifver Byggnads-chefen dels de, sedan förra förslaget ingafs, synnerligen under året 1857, stegrade arbetslöner och pris å materialer, af hvilka de förstnämnda sedermera förblifvit oförändrade, utan att kunna nedsättas; dels bristande erfarenhet att rätt uppskatta kostnaderna för ett i alla hänseenden svårt och i vårt land så ovanligt arbete, som musei-byggnaden; tilläggande Chefen, att slutinredningen är beräknad att utföras med all möjlig sparsamhet, så vidt sådant kan stå i ett värdigt sammanhang med det öfriga, samt att det egentliga kostbara i musei-byggnaden har haft till föremål dess fasthet och styrka, på samma gång som man sökt att dermed förena ett verkligt och för all framtid beståndande konstvärde.

Utan tvifvel hafva Rikets Ständer, då de beviljat de föregående rikliga anslagen till musei-byggnaden, dermed afsett åstadkommandet af ett verk, värdigt ett folk med kärlek till vetenskap och konst, med vördnad för sin forntids minnen, och hvilket till efterkommande skulle bära vittnesbörd, huru dessa föremål af vår tid varit omhuldade och uppskattade. Rikets Ständer skola derföre visserligen ock finnas villige att ytterligare anslå det oväntadt stora belopp, som än vidare erfordras för det stor-

artade arbetets utförande. Jag bör emellertid härvid icke dölja, att innan museum kan för sitt ändamål begagnas och alla med denna byggnad sammanhängande utgifter äro bestridda, fordras dertill ganska betydliga kostnader, hvilka, såsom icke afseende sjelfva byggnaden, icke äro i förslaget upptagne. Bland föremålen för dessa må jag underdånigst anföra: Värme-apparat, för hvilken kostnaden, efter olika system för dess utförande, kan vexla från 75,000 till 25,000 R:dr R:mt; inredning af bibliotheket, möjligen stigande till förstnämnde belopp; fotställningar till bildhuggeri-arbetena, konstsakernas flyttning och uppställning; expropriation; quai-byggnad på musei bakre sida m. m., hvilket allt jag visserligen icke förmår att till sitt värde uppskatta, men som dock icke *kan* aflöpa, utan en utgift öfverstigande hvad som enligt beräkning vid 1860 års slut skulle återstå för sjelfva byggnaden. Ändamålsenligast vore ock utan tvifvel, om större delen af här antydda arbeten kunde utföras eller åtminstone förberedas under sjelfva byggnads-arbetets sednare år, emedan i annat fall museum, sedan det blifvit färdigt, kommer att en längre tid förblifva obegagnadt. En del kan likväl utan synnerlig olägenhet uppskjutas, och då Rikets Ständer i alla händelser blifva i tillfälle att vid följande riksdag taga i öfvervägande de anslag, som under år 1863 blifva för ändamålet behöfliga, anser jag mig icke böra för närvarande härutinnan framställa något förslag.

På grund af hvad sålunda förekommit, tillstyrker jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t måtte till Rikets Ständer göra nådig framställning om beviljande af den, enligt Byggnads-chefens förslag, till musei-byggnadens fullbordandeerforderliga summa, 450,000 R:dr Riksmynt, att, i mån af behof, af Eders Kongl. Maj:t för byggnadsarbetet disponeras med 150,000 R:dr under hvartdera af åren 1861, 1862 och 1863, hvarjemte Rikets Ständer torde medgifva att hvad af byggnads-anslaget möjligen kan finnas obehöfligt, får af Eders Kongl. Maj:t till inredningen användas.

38:o.

Anslag för fortsatt utgifvande af arbetet: »Svenska Språkets Lagar".

Med afseende på det stora vetenskapliga värdet af arbetet: »Svenska Språkets Lagar» beviljade Rikets sednast församlade Ständer, såsom understöd för fortsatt utgifvande af detsamma, ett anslag af 1,500 R:dr årligen under hvartdera af åren 1858, 1859 och 1860. Enligt mig af författaren meddelad uppgift, är af dess fortsättning ett häfte nu under tryckning och ett annat förberedt så vida, att äfven dess tryckning under nästkommande år torde kunna börja; och får jag på de giltiga skäl, som för anslagets beviljande vid sistlidne riksdag anfördes, i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Rikets Ständer, att för samma ändamål ytterligare bevilja 4,500 R:dr, att utgå med 1,500 R:dr årligen under hvartdera af åren 1861, 1862 och 1863.

39:o.

Anslag till hospitalsbyggnaderna i Wexiö, Wadstena och Hernösand.

Uti underdånig skrifvelse den 14 Maj innevarande år har Serafimer-ordensgillet redogjort för byggnads-arbetets fortgång vid Wexiö, Wadstena och Hernösands hospitaler, för hvilka anslag blifvit af Rikets Ständer beviljade, och framställt de behof, som för dessa arbetens fullbordan ytterligare återstå att fylla. Af denna underdåniga redogörelse inhemtas hufvudsakligen följande:

I afseende på *Wexiö* hospital, der byggnads-anslaget utgjorde 127,000 R:dr Banko, hvaraf 10,000 R:dr skulle reserveras till inventarier, förekommer, att, sedan under byggnads-arbetet det fastställda anslagets otillräcklighet utrönts, blef, genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 20 Juni 1856 tillåtet, att jemväl nyssberörde 10,000 R:dr Banko skulle för byggnads-arbetet få användas, hvarefter och då jemväl detta belopp icke var tillräckligt, Eders Kongl. Maj:t den 10 Januari 1857 i nåder förordnat, att härtill finge användas 2,500 R:dr Banko af de kreditiv-medel, Rikets Ständer anvisat till hospitalernas understöd. Hospitalsfonden har således särskildt måst bekosta uppsättningen af inventarier, beklädnad-spersedlar samt inredning och planerings-arbeten, som egentligen tillhörde byggnaden, hvartill, enligt bilagd räkning, åtgått 13,429 R:dr 21 öre Riksmynt; dock fordras ytterligare, enligt hvad för Serafimer-ordens-gillet blifvit anmäldt, för detta hospitals försättande i ett ändamålsenligt skick, att vid hospitalet uppföra ett brygg- och tvätthus, samt att, för uppfordring af friskt vatten från sjön, inrätta en presspump, äfvensom önskligt vore, om ett mindre bönhus eller kapell kunde blifva för gudstjensts hållande uppbygdt.

Vid *Wadstena* hospital, för hvilket det af Rikets Ständer år 1854 beviljade anslag utgjorde 75,000 R:dr R:mt, befanns kort efter arbetets början år 1856, att de dertill anslagna medel på långt när icke skulle förslå, hvadan, på Ordens-gillets anmodan, Löjtnanten vid Ingeniör-korpsen Landegren, efter på stället tagen kännedom af förhållandet, den 12 Juni 1857 upprättat nytt kostnadsförslag, upptagande hvad af byggnads-arbetet redan var gjordt och vidare återstod, med tillägg af några mindre, förut ej beräknade arbeten, alltsammans uppgående till R:dr 90,470: 29. hvartill kom kostnaden för Sysslomans-boställets flyttning, beräknad till . . . . . » 3,326: 28.

B:ko R:dr 93,797: 9.

eller i Riksmynt . . . . . » 140,696: 68.

Till dessa byggnader har från Hospitalsfonden hittills blifvit utbetalde 36,000 R:dr R:mt utöfver ofvanberörde 75,000 R:dr, eller tillhopa 111,000 R:dr. Ytterligare skulle således för de redan beslutade byggnaderna vid Wadstena hospital, enligt Löjtnant Landegrens beräkning, erfordras 26,696 R:dr 68 öre, men enligt af Konduktörerne A. och J. R. Nyström, som utfört ifrågavarande arbete, den 12 April innevarande år gjord uträkning, utöfver sistnämnde belopp ytterligare 4,443 R:dr 32

öre, hvarförutom Hospitals-direktionen nu anmält behofvet af åtskilliga angelägna mindre byggnader vid hospitalet, nemligen brygghus, portvaktarstuga, smedja och snickareverkstad, ved- och halmbod, jemte uppförande af stängsel omkring den större promenadplatsen vid nya byggnaden, hvartill komme anskaffandet af sand och grus för de nya gårdarne och promenadplatserna, för hvilket allt kostnaderna, enligt af bemälde Konduktörer upprättadt förslag, skulle uppgå till 18,000 R:dr Riksmynt.

Sedan den utvidgning och förbättring af hospitalet, som genom nämnde nybyggnad var afsedd, sålunda vunnits, måste, för det ökade antal af omkring 80 patienter, som kunna komma att å hospitalet intagas, anskaffas inventarier och all annan utredning, för hvilket kostnaden, enligt deröfver uppgjordt förslag, är beräknad till 11,243 Riksdaler Riksmynt.

För Wadstena hospitals utvidgande har således, utöfver de redan anslagne 75,000 R:dr, dels redan åtgått . . . . . R:dr 36,000: —
dels erfordras ytterligare, till byggnadens fullbordande . . . . » 34,140: —
till brygghus med flera smärre byggnader . . . . . » 18,000: —
och till inventarier . . . . . » 11,243: —

R:mt R:dr 99,383: —

För byggnaden vid *Hernösands* hospital, dertill Rikets Ständer anslagit 75,000 R:dr Riksmynt, och hvilken byggnad började 1856, har åtgått icke blott berörde anslag, utan dessutom af hospitalsmedlen 46,096 R:dr 75 öre, hvarefter, i brist af medel till arbetets fortsättande, detsamma måste inställas, sedan husets stomme blifvit färdig och under tak. Enligt uppgjordt kostnadsförslag skulle för arbetets fullbordande erfordras 34,499 R:dr, hvartill kommer obetaldt stenhuggare-arbete, utgörande 1,260 R:dr 25 öre; kostnaden till inköp af en större och några mindre besparings-spislar omkring 500 R:dr; för anskaffande af inventarier och utredning för det ökade antalet af 50 patienter omkring 8,000 R:dr, samt till stängsel och planering 5,740 Riksdaler 75 öre, eller tillhopa med ofvanberörde redan förskjutne 46,096 R:dr 75 öre, ett belopp af 96,096 R:dr 75 öre Riksmynt. I särskild underdånig skrifvelse af den 23 sistlidne Augusti har Serafimer-ordens-gillet dessutom anmält, att sedan, genom timad eldsvåda, en vid Hernösands hospital befintlig uthusbyggnad, som, ehuru varande sysslomannens enskilda tillhörighet, likväl i flera delar varit för hospitalets behof använd, blifvit alldeles förstörd, uppförandet af nya uthus blir af största nödvändighet, och har Direktionen låtit upprätta kostnadsförslag och ritning till två uthusbyggnader, den ena afsedd till halm- och vedbodar, den andra till stall, fähus, vagnslider, afträden m. m., för hvilka kostnaden sammanlagdt uppgår till 4,290 R:dr 54 öre Riksmynt, så att hela den för Hernösands hospital nödiga anslags-summa utgör 100,387 R:dr 29 öre Riksmynt.

De utgifter, hvilka sålunda för att verkställa Rikets Ständers vid föregående riksdagar i afseende på dessa trenne hospitalers utvidgande och förbättrande uttalade

önskningar, dels redan äro, utöfver de för ändamålet af Rikets Ständer beviljade anslag, af Hospitalsfonden bestridda, dels ock vidare beräknas förestå, äro således:

vid Wexiö hospital	R:dr	13,429: 20.
» Wadstena hospital	»	99,096: 75.
» Hernösands hospital	»	100,387: 29.
	R:mt R:dr	212,913: 24,

till hvilkas gäldande Hospitalsfonden, — som icke, utan anlitande af det kreditiv, Rikets Ständer beviljat för betäckande af de brister, som för löpande årliga utgifter kunna uppkomma, kan dessa bestrida, — saknar all tillgång Den förlägenhet, hvari Hospitalsfonden sålunda råkat, är väsendtligen en följd af den under åren 1853—1857 inträffade stegring i materialpriser och dagsverkslöner, och Ordens-gillet hade redan vid sistlidne riksdag skolat anhålla om nådig proposition till Rikets Ständer om tillökning för ofvannämnde tre hospitals-byggnader, om icke riksdagen så långt framskridit, innan fullständiga uppgifter i afseende på de återstående behofven kunnat tillvägabringas, att en framställning härom icke syntes lämplig. Emellertid har Serafimer-Ordens-gillet måst upptaga förskott, dels, enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd, i Stats-kontoret, dels i Rönnowska testamentsfonden, och anhåller nu om nådig proposition till Rikets näst sammanträdande Ständer om ett anslag af 212,913 R:dr 24 öre Riksmynt, dels för fortsättandet af under hand varande byggnads-arbeten vid ofvanberörda hospital, dels till förskaffande af dertill erforderliga inventarier, dels ock till Hospitalsfondens godtgörande för de tillskott, denna fond för nämnda byggnader och hvad dermed egt sammanhang fått vidkännas.

Då samtliga de hospitals-byggnader, för hvilka anslag nu blifvit af Serafimer-Ordens-gillet begärda, dels äro af största behof påkallade, dels ock redan äro så nära sin fullbordan, att denna, så vidt anslag beviljas, kan inom en kortare tid förutses, och Hospitalsfondens tillgångar icke kunna för ändamålet användas, utan att i och för hospitalernas vård och underhåll en brist uppstår, som i sådant fall måste på annat sätt fyllas, finner jag häri giltig anledning till den underdåniga hemställan, att Eders Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer, att för ofvan omförmälda behof bevilja det af Serafimer-Ordens-gillet ifrågasatta anslag, eller i rund summa 213,000 R:dr Riksmynt.

40:o.

— — — — — — — — — — — — — — — — *Anslag för tillbyggnader vid Upsala Hospital.*
— — — — — — — — — — — — — — — —

41:o.

Anslag för teckningar af vexter ur Sveriges Flora m. m.

Under förmälan, hurusom med de särskildt beviljade medlen till utgifvande af ett plancheverk öfver Svenska svamparter, särdeles de ätliga samt giftiga, det afsedda arbetet, under inseende af Professor Fries, är så förberedt, att början deraf snart kan utkomma, har Vetenskaps-akademien i underdånig skrifvelse den 11 sistlidne Juli anmält, att med det af Rikets Ständer vid sistförflutne riksdag å allmänna Indragnings-staten, till understöd ej mindre för anskaffande af teckningar utaf inhemska vexter till arbetet: Sveriges Flora, än ock för utgifvande af teckningar utaf zoologiska föremål, beviljade 1,200 R:dr årligen, ett större antal svampmålningar, jemväl under ledning af Professor Fries, blifvit utförda, och då detta anslag vidare för sina afsedda ändamål påkallas, har Akademien i underdånighet hos Eders Maj:t anhållit om nådig proposition till Rikets Ständer om fortfarandet af detsamma.

Till denna Akademiens framställning tillstyrker jag i underdånighet nådigt bifall, dervid särskildt åberopande de skäl, som vid sednaste riksdag anfördes till stöd för den i nåder föreslagna förhöjningen af ifrågavarande anslag, och hvilka då af Rikets Ständer godkändes.

42:o.

Fortsatt understöd åt Sekreteraren Strinnholm.

Hos Eders Maj:t har Sekreteraren A. M. Strinnholm, jemte anmälan att 6:te och 7:de banden af »Svenska Folkets Historia från äldsta tider», — för hvars utarbetning och utgifvande af trycket han vid sistlidne riksdag erhöll ett årligt understöd af 2,250 R:dr, — ofördröjligen komma att läggas under pressen, i underdånighet anhållit om nådig framställning till Rikets snart sammanträdande Ständer, att han fortfarande måtte få åtnjuta samma understöd.

Med afseende på Sekreteraren Strinnholms redan ådagalagda nit och samvetsgrannhet vid forskningen i fäderneslandets häfder, hemställer jag underdånigst, att Eders Maj:t måtte i nåder föreslå Rikets Ständer det begärda anslagets beviljande för ytterligare trenne år.

43:o.

Pension för Konsertmästaren A. Berwald.

I en den 28 sistlidne Juni inlemnad underdånig skrift har Konsertmästaren A. Berwald hos Eders Maj:t i underdånighet anhållit, att då han, som är född den 24 Augusti 1798 och i 45 år tjenstgjort vid Eders Kongl. Maj:ts Hofkapell, der han år 1815 blef antagen till ordinarie Kammarmusikus och sedan år 1832 varit anställd såsom Förste Konsertmästare, numera vid tilltagande ålder befinnes lidande af en ögonsjukdom, hvilken, enligt bifogadt läkarebetyg, redan gått så långt, att någon fullständig återställelse ej är möjlig, och att han ej mera kan anses i stånd att sin

tjenst bestrida, likväl af sin ekonomiska ställning hindras att lemna densamma, Eders Maj:t täcktes genom nådig proposition till Rikets näst sammanträdande Ständer, bereda honom en pension af allmänna medel, att efter hans afskedstagande utgå med 900 R:dr R:mt årligen eller det mindre belopp, Eders Kongl. Maj:t kan finna lämpligt och skäligt; och anför sökanden i öfrigt, att om äfven den tjenst, åt hvilken han egnat sina bästa krafter, icke befinner sig i alldeles samma kategori som Statens öfriga tjenster, hvilkas innehafvare efter ännu kortare tjenstgöring än den han redan tillryggalagt, äro berättigade att vid afskedstagandet njuta sin lön såsom pension, hans arbete likväl icke torde varit mindre mödosamt, enär han under sin tjenstetid dels anfört, dels biträdt vid omkring 1,000 konserter, samt i mer än 20 år tidtals förrättat kapellmästare-tjensten, utan att för de derigenom ökade göromål erhålla någon ersättning.

Af ansökningen och dervid fogade handlingar inhemtas, att sökanden såsom lön i Hofkapellet åtnjuter 2,200 R:dr R:mt, hvarjemte han på Indragnings-stat sedan Hans Maj:t Konung Carl XIII:s död årligen uppbär 150 R:dr, och har han sedan den 1 Oktober 1815 till Hofkapellets pensions-kassa erlagt stadgade afgifter, medförande en årlig pension af 1,200 R:dr R:mt, så att hans inkomster efter afskedstagandet skulle minskas med 1,000 R:dr Riksmynt.

Vid pröfning af denna underdåniga ansökan är det uppenbart, att sökanden såsom tjensteman icke kan vara berättigad till någon pension på Allmänna Indragnings-staten. De sköna konsternas vigt och inflytande på folkets allmänna bildning torde likväl icke desto mindre gifva deras mera framstående idkare ett ej alldeles ogrundadt anspråk på ett offentligt erkännande af deras förtjenst, ett deltagande för deras bekymmersamma ställning. Allmänhetens bifall kan för den unge konstnären vara hänförande, och under hans verksammaste tid tjena såsom en kraftig uppmuntran, men minnet deraf tryggar ej hans ålderdom mot nöd och försakelser, hvilka beklagligen inom fäderneslandet vanligen äro konstnärens slutliga lott. Rikets Ständer hafva ock derföre någon gång, såsom vid 1828 och 1840 årens riksdagar, genom tilldelandet af pensioner åt äldre, förtjenstfulle konstnärer ådagalagt sin omvårdnad om det allmänt gagnande, under hvilken form detta än må uppenbara sig, och det är med öfvertygelse, att samma uppfattning af konstens betydelse framgent gör sig gällande, som jag underdånigst hemställer, det Eders Maj:t täcktes hos Rikets Ständer föreslå Konsertmästaren A. Berwald att, sedan han från Konsertmästaretjensten erhållit afsked, varda uppförd på Allmänna Indragnings-staten, att der under sin återstående lifstid få årligen uppbära ett belopp af 750 R:dr Riksmynt.

44:o.

Hos Eders Kongl. Maj:t har Kurhus-läkaren vid Borgholms kurhus J. Lidén underdånigst anhållit, att då han, efter att hafva inträdt i sitt 63 år och tillbragt *Pension för Kurhusläkaren J. Lidén.*

30 år i Statens tjenst, numera af sjuklighet vore förhindrad att fortsätta sin läkareverksamhet, men saknar enskild förmögenhet, Eders Maj:t täcktes till Rikets Ständer afgifva nådig proposition om en pensions beviljande åt honom efter afskedstagandet.

Af ansökningen vidfogade handlingar styrkes, att Lidén, som är född den 6 Mars 1797 och promoverades till Medicine Doktor i Upsala den 15 Juni 1827, förordnades den 23 December 1828 att vara ordinarie Grufve-läkare och Grufvekirurg vid Stora Kopparberget, år 1835 att vara Hytte-kirurg derstädes samt år 1842 att vara läkare vid kurhuset i Borgholm, hvilken tjenst ännu af honom innehafves, äfvensom att han i följd af kroniskt lidande och hjertfel, hvarmed under de 2:ne sistförflutna åren varit förenad en djup sinnesnedstämning, är oförmögen både att sin innehafvande tjenst med erforderlig kraft och uthållighet bestrida, och att med enskild praktik sig befatta

Eders Maj:ts Befallningshafvande i Calmar län har, under vitsordande af Lidéns fattigdom, samt att han gjort sig känd såsom särdeles skicklig läkare, äfvensom med åberopande af Lidéns förtjenster om fäderneslandets äldre historia, i hvilket afseende han fordom tagit en verksam del i utarbetandet af ett värdefullt vetenskapligt verk, Diplomatarium Dalecarlicum, i underdånighet förordat den gjorda ansökningen, varande bifall till densamma jemväl i underdånighet tillstyrkt af Sundhetskollegium, med vitsord att Lidén under sin utöfver 30 år långa tjenstemannabana städse med nit och skicklighet fullgjort sina åligganden till det allmännas och enskildas bästa.

Med stöd af dessa intyg, och då Lidén såsom Kurhus-läkare icke eger rätt till pension, till hvilkens bestridande kurhusmedlen icke lära lemna tillgång, helst Calmar läns stora utsträckning föranledt dess delande i trenne särskilda distrikter, hvarigenom läkare- och förvaltnings-kostnader betydligt ökas, tillstyrker jag underdånigst, det täcktes Eders Maj:t föreslå Rikets Ständer att bevilja Kurhus-läkaren Lidén, vid afskedstagandet, en pension på Allmänna Indragnings-staten af 750 Riksdaler Riksmynt, motsvarande den lön han nu i egenskap af Kurhus-läkare åtnjuter.

45:o.

Lån till uppförande af en laboratoriebyggnad för Farmaceutiska institutet.

I underdånig skrifvelse den 23 sistlidne Augusti har Apothekare-societetens Direktion i underdånighet anfört, hurusom för vinnande af det med inrättandet här i Riket af ett Farmaceutiskt institut afsedda ändamål vore nödigt, att för den praktiska undervisningen i Farmacien anskaffades ett laboratorium, hvaraf behofvet sedan lång tid gjort sig gällande, men att det till Farmaceutiska institutet anslagna bidrag, 7,500 R:dr, som utgår af Staten och Apothekare-korpsen till hälften hvardera, befunnits otillräckligt för afhjelpande af denna brist, och då Societeten inköpt en vid Rör-

Rörstrandsgatan № 20 belägen fastighet, hvilken, saknande lämpliga byggnader för inrymmande af en läro-anstalt, deremot innehåller en större byggnadsplats, hvarå, enligt vid sednaste Apothekaremöte fattadt beslut, såvidt erforderliga medel kunna emot låg ränta och inteckning-säkerhet erhållas, skulle komma att uppföras en byggnad för Farmaceutiska institutet, har Direktionen i underdånighet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till Rikets Ständer vid instundande riksdag aflåta nådig proposition derom, att Apothekare-societeten måtte af statsmedel undfå ett lån å 50,000 R:dr emot 3 procent årlig ränta och en procent årlig afbetalning å kapitalet eller på andra vilkor, som Eders Kongl. Maj:t må täckas i nåder föreslå, och hvilka icke öfverstiga Societetens förmåga, för att å Societetens egendom i hörnet af Rörstrands- och Stora Gråbergsgatorna uppföra en byggnad i enlighet med bifogad ritning, och tjenande att inrymma Farmaceutiska institutet.

Sundhets-kollegium, hvars underdåniga utlåtande öfver denna ansökan Eders Kongl. Maj:t behagat inhemta, har med anledning deraf yttrat, att då Apothekare-societeten genom bidrag till lika belopp med de af Staten beviljade anslag, med icke ringa uppoffringar under flera år berömligen sökt upprätthålla en för den Farmaceutiska undervisningen oundgängligen behöflig läro-anstalt, men, detta oaktadt, det kan anmärkas, att denna läro-anstalt, så väl i anseende till otillräckligheten af de medel, hvilka funnits för ändamålet att tillgå, som den provisoriska fot, hvarpå den genom de endast från riksdag till riksdag beviljade anslag, samt i saknad af egen lokal, varit och ännu är ställd, hittills icke kunnat och framgent svårligen skall kunna uppfylla alla billiga fordringar af ett läroverk, derest icke Staten mellankommer med erforderligt understöd; då härvid i betraktande tages, att icke allenast Professorerna vid Carolinska Medico-kirurgiska institutet, der Farmaceuterne under de sednare åren likaledes provisoriskt haft tillåtelse att begagna det kemiska laboratoriet, men äfven Apothekare-societetens Direktion funnit önskligt och nödigt för båda undervisningsverkens bästa, att den Farmaceutiska undervisningen helt och hållet förflyttades ifrån sistnämnda institut, samt derom hos Kollegium gjort anmälan; då Apothekare-societeten, genom enskilda bidrag, nu väl blifvit i stånd att bekosta inredning till ett eget laboratorium, men saknar erforderliga medel för uppförande af en dertill passande byggnad; och då ändtligen det är Kollegii pligt att nu, såsom tillförene, vitsorda behofvet och vigten deraf, att det Farmaceutiska läroverket måtte vinna en för framtiden fast och af andra läroverk oberoende ställning, Kollegium, under åberopande af hvad Kollegium redan år 1840 i saken yttrat och här äfven blifvit anfördt, i underdånighet tillstyrker nådigt bifall till den af Apothekare-societeten gjorda underdåniga framställning.

På de af Sundhets-kollegium anförda skäl och då Farmaceutiska institutet, om ock ursprungligen en enskild anstalt, likväl måste anses vara af en vidsträckt allmän nytta, samt då slutligen angeläget är, att ej Carolinska Medico-kirurgiska institutets

laboratorium upptages af elever, som för detsamma äro främmande, och Apothekare-societeten för beredandet häraf dels inköpt tomt, dels tillskjutit bidrag till inredningen af nytt laboratorium, så att ytterligare anspråk å dess medverkan för ändamålet, än hvartill densamma sig erbjudit, ej torde kunna göras, tillstyrker jag underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer beviljandet af det lån å 50,000 R:dr för uppförandet af en byggnad för Farmaceutiska institutet, hvarom Apothekare-societetens Direktion gjort underdånig framställning.

46:o.

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Hvad Herr Departements-chefen i ofvanberörde afseenden i underdånighet yttrat och hemställt, täckes Kongl. Maj:t, uppå tillstyrkan af Stats-Rådets öfrige Ledamöter, i nåder gilla och bifalla.

56:o

Angående hyresersättning åt Chefen för Ecklesiastik-Departementet.

Slutligen och då Kongl. Maj:t, enligt protokollet öfver Finans-ärenden den 18 sistlidne Februari, i sammanhang med nådigt beslut, att den till boställe åt Chefen för Ecklesiastik-departementet, under den 29 September 1848, tills vidare upplåtna våning 2 trappor upp i Kanslihuset skulle från den 1 April innevarande år användas till embetsrum åt Justitie-revisionen och Ecklesiastik-departementets expedition, hvarigenom det blefve möjligt att i nämnde Kanslihus bereda lokal åt Statistiska Central-byrån, och derigenom inbespara 1,000 R:dr, hvilka Rikets Ständer i och för detta ändamål anslagit, förklarat sig vilja, på särskild underdånig föredragning, taga i nådigt öfvervägande frågan om hyres-ersättning åt Chefen för sistnämnda Departement, hvilken fråga borde vid nu skeende statsreglering förekomma; men Departements-chefen, Herr Stats-rådet Grefve Hamilton, hvars rätt vore af detta ärendes utgång beroende, följaktligen var af jäf hindrad att samma ärende föredraga eller i öfverläggningen derom deltaga; anmälde, enligt nådigt förordnande, Stats-rådet Gripenstedt ofvanberörda hyresersättnings-fråga och hemställde i underdånighet, att, enär Ecklesiastik-departementets Chef genom ofvanberörda beslut den 18 sistlidne Februari gått i mistning af förut åtnjuten boställsförmån och numera vore bland Stats-departements-cheferne den ende, som hvarken hade boställe eller kontant ersättning derför, Kongl. Maj:t måtte i nåder föreslå Rikets Ständer att åt Chefen för Ecklesiastik-departementet, i likhet med hvad vid sistlidne riksdag anslogs åt Chefen för Finans-departementet, bevilja en årlig hyres-ersättning af 2,000 R:dr Riksmynt, att från början af nästa statsreglering utgå på Riks-statens Åttonde Hufvudtitel; samt att till

dylik ersättning för tiden från den 1 nästlidne April till utgången af innevarande statsreglerings-period, eller 1¾ år, uppföres bland anslag för tillfälliga behof en summa af 3,500 R:dr Riksmynt.

I detta Stats-rådet Gripenstedts yttrande instämde Stats-rådets öfriga Ledamöter.

Kongl. Maj:t täcktes hvad Stats-rådet sålunda hemställt i nåder bifalla; Och behagade Kongl. Maj:t derjemte förordna, att utdrag af protokollet skulle till Finans-departementet öfverlemnas, för att tjena till ledning vid författande af Kongl. Maj:ts Nådiga proposition till Rikets nu sammanträdande Ständer, angående Statsverkets tillstånd och behof, i hvad den kommer att röra Åttonde och Nionde Hufvudtitlarne; äfvensom att handlingarne rörande de ärenden, hvarom framställning till Rikets Ständer blifvit beslutad, framdeles skulle till vederbörande Utskott öfverlemnas.

— — — — — — — — —

— — — — — — — — —

Ex protocollo

Edv. Heijkenskjöld.

STOCKHOLM, tryckt hos N. Marcus 1859.

N:o 2.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Proposition till Rikets Ständer om användande af en del af de till fångars vård och underhåll anslagna medel för nödiga nybyggnader vid fästningsfängelset i Landskrona; Gifven Stockholms Slott den 14 Oktober 1859.

Sedan vid fästningsfängelset i Landskrona en fabriksbyggnad blifvit med Rikets Ständers bifall uppförd och, enligt ett med Grosshandlanden Grefve Sten Lewenhaupt afslutadt kontrakt, tillfälle blifvit beredt att der med arbete sysselsätta 300 lifstidsfångar, har afsedt varit att å nämnde fästningsfängelse, hvarest vid nästlidne Juli månads slut förvarades 302 lifstidsfångar, skulle komma att inrymmas omkring 450 sådana fångar, hvarigenom, oberäknadt vigten deraf att hafva ett så stort antal lifstidsfångar nyttigt sysselsatta, jemväl den stora fördel skulle vinnas, att det högst olämpliga lifstidsfängelset i Christianstad kunde indragas och kostnaden för detsammas administration Statsverket besparas.

Som emellertid, för att kunna sålunda tillöka fångarnes antal å fängelset i Landskrona samt ibland dem kunna upprätthålla ordning och disciplin, nödigt är att detta fängelse förses ej allenast med tillräckligt antal ändamålsenligt inrättade celler för verkställande af disciplinär-bestraffningar och till förvarande af sådana fångar, hvilkas opålitliga förhållande gör deras afskiljande från öfriga fångarne under en längre tid nödvändigt, utan äfven med en under Fängelse-direktören ställd Bevaknings-befälhafvare och i förhållande till den större fångpersonalen nödig tillökning i den inre bevakningen; har Styrelsen öfver fängelser och arbets-inrättningar i Riket, enär de nio vid fästningsfängelset i

Landskrona nu befintliga celler äro både till antalet otillräckliga och för det dermed afsedda ändamål otjenliga, samt tillfälle saknas att inom befintliga byggnader bereda bostad åt en ökad tjenstepersonal; hvartill kommer att den bostad, som begagnas af nuvarande Fängelse-direktören, som förut varit såsom vaktmästare vid fängelset anställd, är af sådan beskaffenhet, att vid hans afgång stor svårighet otvifvelaktigt skall uppstå att finna någon efter nutidens fordringar för denna vigtiga och ansvarsfulla plats lämplig person, som kan vara villig att densamma emottaga, med mindre en annan mera passande bostad åt Fängelsedirektören beredes, låtit upprätta och till Kongl. Maj:ts godkännande öfverlemnat ritningar och kostnadsförslag, dels för inredande af 30 celler och 2:ne vaktrum, hvilket ansetts ändamålsenligt och för minsta kostnad kunna ske medelst påbyggnad af östra tornet, som både genom sitt läge och sitt fasta byggnadssätt i berörde hänseende erbjuder största fördel; dels ock för uppförande af en ny byggnad till beredande af passande bostad åt fängelsets Direktör samt en del af vaktbetjeningen; dervid Styrelsen, enär det gamla Corps de gardet, som af Kongl. Maj:ts och Rikets Krigs-kollegium blifvit till Styrelsens disposition öfverlåtet, är i så dåligt skick, att det ej kan på- eller tillbyggas, men den plats, som af detsamma upptages, är för den nu ifrågavarande byggnaden särdeles lämplig, helst der lemnas tillfälle att få expeditionsrummet och vaktknektarnes bostäder förlagda inåt fängelsets yttre gård med ingången derifrån, samt Direktörens bostad afskiljd från denna gård med utgångar nedan vallmuren, helt och hållet utanför fängelset, hvarigenom hans tjenstefolk i möjligaste måtto kan förhindras komma i beröring med fångpersonalen, i underdånighet föreslagit att den nu ifrågasatta nybyggnaden måtte få uppföras på den plats, som nu upptages af det gamla Corps de gardet, och att detta således måtte nedrifvas och borttagas; Och har Styrelsen anhållit att de för ifrågavarande byggnadsföretag erforderliga belopp, som uti de af Styrelsens Byggnads-kontor uppgjorda kostnadsförslag beräknats att uppgå för cellbyggnaden till 30,000 och för bostadsbyggnaden till 20,000, eller tillsammans 50,000 R:dr R:mt, måtte, så snart ske kan, varda till Styrelsens disposition anvisade, på det dessa högst magtpåliggande byggnadsföretag, som äro afsedda att till största delen genom fångar utföras, må kunna med det snaraste taga sin början.

Med föranledande häraf vill Kongl. Maj:t nu föreslå Rikets Ständer att kostnaden för omförmälda för fångvården nödiga byggnadsföretag må med de till fångars vård och underhåll anslagne medel få bestridas.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Louis De Geer.

Utdrag af Protokollet öfver Justitie-Departements-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott den 14 Oktober 1859.

i närvaro af

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-Ministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Stats-Ministern för Utrikes Ärendena Frih. *Manderström*,
Statsråden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna,
Malmsten.

Vidare anmälde Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern i underdånighet Styrelsens öfver fängelser och arbets-inrättningar i Riket underdåniga skrifvelse den 30 nästlidne Augusti, deruti anföres, att sedan den fabriksbyggnad, om hvars uppförande vid Landskrona fästning, i enlighet med de genom nådiga Brefvet den 4 Maj 1858 meddelade föreskrifter, Styrelsen gått i författning, hunnit fullbordas och tillfälle såmedelst blefve beredt att, enligt det med Grefve Sten Lewenhaupt afslutade kontrakt, derstädes sysselsätta 300 lifstidsfångar, afsedt varit att å nämnde fästnings-fängelse, hvarest vid nästlidne Juli månads slut förvarades 302 lifstidsfångar, skulle komma att inrymmas omkring 450 sådana fångar, hvarigenom, oberäknadt vigten deraf att hafva ett så stort antal lifstidsfångar nyttigt sysselsatte, jemväl skulle vinnas den vigtiga fördel, att det högst olämpliga lifstidsfängelset i Christianstad skulle kunna indragas, och kostnaden för detsammas administration Statsverket besparas; men som emedlertid, för att kunna sålunda tillöka fångarnes antal å fästnings-fängelset i Landskrona samt bland dem kunna upprätta ordning och disciplin, vore, enligt Styrelsens åsigt, ovilkorligen nödigt att detta fängelse förses, ej allenast med tillräckligt antal ändamålsenligt inrättade celler för verkställande af disciplinär-bestraffningar och

till förvarande af sådana fångar, hvilkas opålitliga förhållande gjorde deras afskiljande från de öfriga fångarna under en längre tid nödvändigt, utan äfven med en under Fängelse-direktören ställd Bevaknings-befälhafvare och med en i förhållande till den större fångpersonalen nödig tillökning i den inre bevakningen; — Styrelsen, — enär de 9 vid fästningsfängelset i Landskrona nu befintliga celler voro både till antalet otillräckliga och för det dermed afsedda ändamålet otjenliga, samt tillfälle saknades att inom befintliga byggnader bereda bostad åt en ökad tjenstepersonal, och den bostad, som begagnades af nuvarande Fängelse-direktören, hvilken förut varit såsom vaktmästare vid fängelset anställd, vore af sådan beskaffenhet, att vid hans afgång stor svårighet otvifvelaktigt skulle uppstå att finna någon efter nuvarande tids fordringar för denna vigtiga och ansvarsfulla plats lämplig person, som kunde vara villig att densamma emottaga, med mindre en annan mera passande bostad åt Fängelse-direktören bereddes, — ansett sig böra låta upprätta och till Kongl. Maj:ts nådiga godkännande i underdånighet öfverlemna ritningar och kostnadsförslag, dels för inredande af 30 celler och 2:ne vaktrum, hvilket ändamålsenligast och för minsta kostnad ansågs kunna ske medelst påbyggnad af östra tornet, som både genom sitt läge och sitt fasta byggnadssätt i berörde afseende erbjöde största fördel, dels ock för uppförande af en ny byggnad till beredande af passande bostad åt fängelsets Direktör samt en del af vaktbetjeningen: hvarjemte och enär det gamla Corps-de-gardet, som af Krigskollegium blifvit till Styrelsens disposition öfverlåtet, vore i så dåligt skick, att det ej kunde på- eller tillbyggas, men den plats, som af detsamma upptoges, vore för den ifrågavarande byggnaden särdeles lämplig, helst der lemnades tillfälle att få expeditionsrummet och vaktknektarnes bostäder förlagda inåt fängelsets yttre gård, med ingången derifrån, samt Direktörens bostad, afskiljd från denna gård med utgångar nedan vallmuren, helt och hållet utanför fängelset, hvarigenom hans tjenstefolk i möjligaste måtto kunde förhindras komma i beröring med fångpersonalen, Styrelsen ansett sig böra i underdånighet föreslå, att den nu ifrågasatta nybyggnaden måtte få uppföras på den plats, som nu upptages af det gamla Corps-de-gardet, och att detta således måtte nedrifvas och derifrån borttagas; — och har Styrelsen, för den händelse nu framställda underdåniga förslag vunne Kongl. Maj:ts nådiga bifall, underdånigst anhållit, att de för ifrågavarande byggnadsföretag erforderliga summor, som uti de af Styrelsens Byggnads-kontor uppgjorda kostnadsförslag beräknades uppgå, för cellbyggnaden till 30,000 R:dr och för bostadsbyggnaden till 20,000, eller sammanlagdt till 50,000 R:dr R:mt, måtte, så snart ske kunde, blifva till Styrelsens disposition i nåder anvisade, på det dessa högst magtpåliggande byggnadsföretag, som voro afsedda att till största delen genom fångar utföras, måtte kunna med det snarast taga sin början.

Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern hemställde, att Kongl. Maj:t

måtte täckas i nåder gilla hvad Fångvårds-styrelsen i fråga om behofvet af ifrågavarande byggnadsföretag yttrat och hemställt, samt att i följd deraf och enär anslaget till fångars vård och underhåll, af hvilket kostnaderna för dylika byggnads-arbeten vid fästningsfängelserna hittills blifvit bestridda, icke vidare borde, i strid emot Rikets Ständers anhållan vid sistlidne Riksdag, utan Ständernas eget medgifvande, till sådana ändamål användas, hos Rikets näst sammanträdande Ständer måtte ske nådig framställning derom, att beloppet 50,000 R:dr R:mt finge utgå af de till fångars vård och underhåll anslagne medel.

Häruti instämde Stats-Rådets öfrige ledamöter;

Och behagade Kongl. Maj:t i nåder bifalla hvad Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern sålunda hemställt; i följd hvaraf nådig Proposition skulle till Rikets Ständer aflåtas, på sätt bilagan till detta protokoll innehåller.

Ex protocollo
N. Becker.

N:o 3.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Skrifvelse till Rikets Ständer om förordnande af en Statsråds-ledamot i afseende på handläggningen af vissa i Riksdags-Ordningens 36 och 42 §§ omförmälda riksdagsärenden; Gifven Stockholms Slott den 21 Oktober 1859.

Kongl. Maj:t vill härmed gifva Rikets Ständer tillkänna, att Kongl. Maj:t i nåder förordnat Statsrådet, Kommendören med Stora korset af Kongl. Maj:ts Nordstjerne-Orden Nils Fredrik Wallensteen att, under innevarande riksdag, ut-

öfva den befattning med riksdags-ärenden, som enligt 36 och 42 §§ Riksdagsordningen, en ledamot af Statsrådet tillkommer.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Ludv. Almqvist.

Utdrag af Protokollet öfver Civil-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 21 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-Ministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens HerrStats-Ministern för Utrikes Ärendena, Frih. *Manderström*,
råden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Sedan Kongl. Maj:t under den 14 innevarande månad i nåder förordnat Statsrådet och Kommendören med Stora Korset af Kongl. Nordstjerne-Orden N. F. Wallensteen, att under innevarande Riksdag utöfva den befattning med Riksdags-ärenden, som, enligt §§ 36 och 42 af Riksdagsordningen, en Ledamot af Statsrådet tillkommer; så uppläste Departements-chefen, Statsrådet Alm-

qvist, nu ett förslag till Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse till Rikets Ständer angående detta ämne;

och täcktes Kongl. Maj:t, uppå Statsrådets öfriga ledamöters underdåniga tillstyrkande, berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, i nåder gilla samt befalla att i enlighet med samma förslag nådig Skrifvelse skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo

Otto W. Seippel.

N:o 4.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl 2 e. m.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Skrifvelse till Rikets Ständer, i anledning af väckt fråga om undervisningens ordnande för den qvinliga ungdomen; Gifven Stockholms Slott den 21 Oktober 1859.

Uti underdånig skrifvelse den 25 Februari 1858, angående reglering af utgifterna under Riks-statens Åttonde Hufvudtitel, hafva Rikets Ständer, som »ansett att undervisningen för den qvinliga delen af nationen bör blifva på ett ändamålsenligt sätt ordnad», i underdånighet anhållit, att »Kongl. Maj:t täcktes låta uppgöra och till Rikets näst sammanträdande Ständer öfverlemna förslag till undervisningens ordnande för den qvinliga ungdomen, med hufvudsakligt afseende fästadt på bildandet af lärarinnor».

Kongl. Maj:t, som förutsätter, att Rikets Ständer härmed icke åsyftat den del af undervisningen för den qvinliga ungdomen, som egentligen ligger inom folkskolans område, utan meddelandet af en bildning i viss mån motsvarande, om också både i afseende på läroämnen och kursernas vidd i åtskilliga delar

skiljaktig från den, som af ynglingar inhemtas vid Elementar-läroverken, har funnit det hvarken vara lämpligt eller, med afseende å deraf följande betydliga kostnad, för närvarande möjligt att ordna undervisningen för den qvinliga ungdomen på ett sådant sätt, att denna, liksom den manliga, för erhållande af en mot hvars och ens samhällsställning svarande bildning hänvisas till offentliga läroanstalter. Då qvinnans hufvudsakliga och naturliga verksamhet, för samhället ej mindre betydelsefull och vigtig än mannens, likväl i allmänhet är förlagd till ett annat område, det enskilda lifvets och familjens, synes redan deraf följa, att det är på detta område, som hon naturenligt bör söka och erhålla sin bildning. Å andra sidan måste erkännas, att tillfälle dertill ofta nog för henne saknas, att hon ej alltid kan inom familjen erhålla hvarken den undervisning eller uppfostran, som för hennes framtida verksamhet äro behöfliga, och för dessa fall äro undervisnings-anstalter äfven för den qvinliga ungdomen otvifvelaktigt af behofvet påkallade. Kongl. Maj:t har emedlertid, vid ärendets pröfning, ansett åstadkommandet af sådana anstalter böra fortfarande öfverlemnas åt enskildes eller kommunernas omsorg, och Statens verksamhet inskränka sig till den del af frågan, som dels genom sin större omfattning och allmännare vigt, dels till följe af dermed förenade kostnader, måste öfverskrida de enskildes förmåga, nemligen bildandet af lärarinnor. Kongl. Maj:t skulle ock önskat, att omständigheterna medgifvit Rikets Ständer att redan vid innevarande Riksdag för detta ändamål anslå nödiga medel; men då Statens tillgångar, enligt hvad Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående Stats-verkets tillstånd och behof utvisar, tagas i anspråk af andra vigtiga föremål, hvilka ej tåla uppskof, vill Kongl. Maj:t nu endast, till svar å Rikets Ständers framställning i ämnet, meddela Rikets Ständer den utredning af frågan om inrättandet af ett institut för lärarinnor, samt dermed förenade kostnader, som innefattas i bilagde Protokoll öfver Ecclesiastik-Ärenden för den 9 sistlidne September månad.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Henning Hamilton.

Utdrag

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 21 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Justitie-Stats-Ministern, Herr Friherre *De Geer*,
Hans Excell. Stats-Ministern för Utrikes-Ärendena, Herr Frih. *Manderström*,
Stats-råden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Vidare föredrog Departements-chefen, Stats-rådet Herr Grefve *Hamilton*:

7:o.

Underdånigt förslag till den af Kongl. Maj:t beslutade nådiga skrifvelse till Rikets Ständer, i anledning af väckt fråga om undervisningens ordnande för den qvinliga ungdomen.

Stats-rådet tillstyrkte i underdånighet, att Kongl. Maj:t täcktes berörde förslag i nåder gilla samt i enlighet dermed låta nådig skrifvelse, sådan den finnes detta protokoll bilagan N:o 3 vidfogad, till Rikets Ständer expedieras.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Hvad Stats-rådet beträffande de under förestående 29 punkter upptagna mål underdånigst yttrat och tillstyrkt, behagade Kongl. Maj:t till alla delar i nåder gilla och bifalla.

— — — — — — — — — — — —

Ex protocollo
A. J. Olde.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott den 9 September 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-Ministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excell. Herr Stats-Ministern för Utrikes Ärendena, Frih. *Manderström*,
Stats-råden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle, och
Malmsten.

— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

Slutligen yttrade Herr Departements-chefen, Stats-rådet Grefve Hamilton:

I underdånig skrifvelse den 25 Februari 1858, angående reglering af utgifterna under Riks-statens Åttonde Hufvudtitel, hafva Rikets Ständer, som »ansett att undervisningen för den qvinliga delen af nationen bör blifva på ett ändamålsenligt sätt ordnad», i underdånighet anhållit, att »Kongl. Maj:t täcktes låta uppgöra och till Rikets näst sammanträdande Ständer öfverlemna förslag till undervisningens ordnande för den qvinliga ungdomen, med hufvudsakligt afseende fästadt på bildandet af lärarinnor». Det förslag, som föranledde denna Rikets Ständers underdåniga anhållan, afsåg inrättandet af offentliga skolor för flickor på flera ställen i riket eller, då sådant måhända skulle medföra för stora kostnader, af en normalskola i Stockholm, hvarest tillika skickliga lärarinnor kunde bildas. Man kan i följd deraf antaga, att Rikets Ständer, lika litet som motionären, åsyftat den del af undervisningen för den qvinliga ungdomen, som egentligen ligger inom folkskolans område, och att frågan således här endast är om en bildning i viss mån motsvarande, om också både i afseende på läroämnen och kursernas vidd i åtskilliga delar skiljaktig från den, som af ynglin-

gar inhemtas vid elementar-läroverken. Att uppgöra förslag till ett fullständigt ordnande af denna del af undervisningen för den qvinliga ungdomen skulle visserligen erfordra insamlandet af några ännu saknade uppgifter, men vore i öfrigt utan synnerliga svårigheter, hvaremot för verkställigheten af ett sådant förslag oöfverstigliga hinder, åtminstone för närvarande, synas möta. Statsverkets utgift för elementar-läroverken öfverstiger redan en million riksdaler, och ehuru dess inkomster under näststundande tider ej kunna vara med full visshet kända, lära de dock icke i någon händelse medgifva den betydliga tillökning i utgift, som skulle blifva nödig, om ett större antal väl ordnade flickskolor skulle på Statens bekostnad inrättas, helst om anspråken sträcktes derhän, att särskilda skolor skulle bildas för meddelandet af den olika undervisning, som en olika samhällsställning kan påkalla. Vidare må anmärkas behofvet af tjenliga skolhus. Anskaffandet af dessa skulle förmodligen blifva ett kommunernas åliggande, men hvilket dessa i allmänhet så mycket mindre torde finnas benägna att ikläda sig, som skyldigheten att bereda utrymme åt de skolor, för hvilka anslag vid sednaste riksdag af Rikets Ständer beviljades, redan i åtskilliga fall visat sig ganska tryckande och framkallat önskningar om Statens mellankomst. Det väsendtligaste hindret skulle dock möta i bristen på lärarekrafter, — en brist som, äfven med rikliga anslag, först efter en längre tids bemödanden kan fyllas.

Äfven om allt detta medgifves, torde man emellertid anse nödigt och nyttigt, att en omfattande plan för den qvinliga ungdomens undervisning uppgöres, såsom ett mål, till hvilket man har att sträfva, i den mån Statens eller kommunernas tillgångar sådant medgifva, och med afseende härpå lärer, innan man går vidare, i första rummet böra undersökas, *huruvida det såsom regel må vara lämpligt och önskvärdt, att landets qvinliga ungdom, likasom den manliga, för erhållande af en mot hvars och ens samhällsställning svarande bildning, hänvisas till offentliga läro-anstalter.*

För min del vågar jag underdånigst anse denna fråga böra nekande besvaras. Ju mera vigt det för samhället ligger derpå, att qvinnan uppfostras *för* hemmet, desto angelägnare, eller åtminstone lyckligare måste det vara, att hennes uppfostran äfven sker *i* hemmet, der modrens och barnets ögon ständigt kunna följa hvarandra, der den förra kan *undervisa* äfven under utöfningen af sina öfriga, dyrbara pligter, — det sednare *lära* äfven under lekarne. En stor del af hvad qvinnan måste lära, för att rätt motsvara sin sköna bestämmelse, kan ej heller inhemtas under vissa, sammanhängande eller strängt bestämda lärotimmar. I husmodrens lif gäller, om någonsin, icke blott att hvarje dag, men att hvarje stund af dagen har sin särskilda omsorg, hvilken den unga qvinnan tidigt kan dela, men för hvilken hon allt för länge hålles främmande, om hennes barndom och ungdom skall, såsom ynglingens, förflyta i det afskiljda skolrummet. Redan här endast i korthet antydda omständigheter synas mig göra

skol-undervisning för den qvinliga ungdomen mindre lämplig. Härtill kommer likväl ytterligare, att skolan icke medförer samma fördelar för flickor, som för ynglingar, men deremot för de förra har olägenheter, hvilka för de sednare icke förefinnas, eller åtminstone äro af mindre vigt. *Kamratlif och subordination* äro tvenne ord, hvilka för qvinnan ega en helt annan betydelse än för mannen. Hvad hon för umgänget med andra uti skolan kan vinna i frihet och ledighet, löper hon fara att förlora i qvinligt behag; — om hon skall vara lycklig, måste hennes lydnad grunda sig på kärlek, mera än på känslan af pligt. I en större samling af barn eller ungdom kan man icke hoppas, att uppfostran under de tidigaste åren skall hos *alla* hafva lagt en lika stark och sedlig grund, men det dåliga efterdömet af en eller några få verkar bland ynglingar mindre förstörande, emedan deras uppmärksamhet och deras sinne vid denna ålder hufvudsakligen äro vända utåt, under det den unga qvinnan, såsom Maria, gömmer orden, betraktande dem i sitt hjerta, hvilket, likasom den ädla frukten, förlorar sitt höga värde ej först då kärnan är angripen, men så snart en fläck visar sig på skalet. — Slutligen möta ock större svårigheter att förekomma skol-lifvets menliga inflytande på den unga qvinnans, än på ynglingens fysiska utveckling, emedan den förra icke kan, i lika mån som den sednare, under några minuters hvila mellan lärotimmarne, genom uppfriskande och stärkande lekar i fria luften, utan synnerligt afseende på årstid och väderlek, underhålla och lifva de krafter, som fordras att uthärda stillasittandet och ansträngningarne i skolrummet.

Härmed må dock ingalunda vara sagdt, att all skol-undervisning för qvinlig ungdom är fördömlig och bör förhindras. Alla föräldrar äro icke i den lyckliga belägenhet, att de yttre bestyren eller husliga omsorgerna lemna dem tid öfrig för deras döttrars fullständiga undervisning, eller att de för denna kunna i sina hem underhålla och aflöna särskilda lärarinnor. Tvärtom äro undantagen från detta lyckliga förhållande så många, att afseende på dem nödvändigt måste fästas. För dem är tillgången på en god skola, der den qvinliga ungdomen kan njuta undervisning, och, i viss måtto, äfven uppfostran, ett verkligt behof, och den andra hufvudfrågan man har att utreda är således den: i hvad mån Staten kan anses pligtig att medverka till fyllandet af detta behof.

Då Staten ej omedelbart för sin tjenst tager i anspråk någon viss grad af bildning hos qvinnan, har man velat deraf draga den slutsats, att hennes undervisning vore ett för Staten fullkomligt främmande föremål, och denna åsigt har vunnit stöd hos dem, hvilka, lika med mig, icke anse skol-undervisning för den qvinliga ungdomen företrädesvis eller annorlunda, än i brist af något bättre, önskvärd, dels ock hos dem, som med skäl frukta de högst betydliga utgifter, hvilka otvifvelaktigt skulle förorsakas det allmänna, om skolor för unga qvinnor borde på dess bekostnad inrättas på flera ställen i riket, åtminstone i alla städer af någon betydenhet, hvilket snart skulle yrkas, om blott grundsatsen om Sta-

tens förbindelse i detta hänseende vore godkänd, och början med dess tillämpning någonstädes gjord. Huru stor vigt man än må tillerkänna dessa betänkligheter, torde man likväl nödgas medgifva, *att den qvinliga undervisningen och bildningen ingalunda äro för samhället likgiltige.* Qvinnans pligter äro af den art, att deras värdiga uppfyllande ofta kräfver hos henne, ej mindre än hos mannen, egenskaper, hvilka förutsätta en visserligen ej strängt vetenskaplig, men det oaktadt ganska omfattande allmän bildning. Ju mera man önskar att till hemmet förlägga ungdomens egentliga uppfostran och åtminstone den qvinligas undervisning, desto klarare måste man ock uppfatta behofvet deraf, att de, åt hvilka denna uppfostran och undervisning hufvudsakligen äro anförtrodda, ej sakna härtill nödig bildning och erforderliga insigter. Otvifvelaktigt är ock, att Staten för sin tjenst skulle kunna, i vissa fall med stor fördel, använda qvinnor, om sådana vore att tillgå med tillräckliga, ehuru ändock icke synnerligen omfattande kunskaper. Man ser dagligen i andra länder, huru fruntimmer användas vid telegraf-inrättningar, vid förvaltningen af mindre postkontor, såsom biträden vid den allmänna sjukvården o. s. v., der de i allmänhet med stor ordning och noggrannhet fullgöra sina åligganden; och Staten har häraf en dubbel fördel, då qvinnan, som på lediga stunder sjelf kan sköta sitt hushåll, förfärdiga sina kläder eller eljest med handarbete något förtjena, just derföre kan finna sig tillfredsställd med en aflöning, som för mannen vore otillräcklig för fyllande af de oundgängligaste lefnadsbehofven. Slutligen, och då Staten gör så betydliga uppoffringar för det manliga slägtets undervisning och bildning, synes billigheten fordra, att den åt qvinnan bereder eller *åtminstone underlättar* möjligheten att förvärfva sig de kunskaper, hvaraf hon sjelf finner sig vara i behof, *så vida ej dessa ligga utom en förnuftig uppfattning af hennes natur och bestämmelse.*

På grund af hvad jag sålunda i underdånighet anfört och då jag anser:

att en offentlig, utöfver folkskolans område sträckt skolundervisning för hela den qvinliga ungdomen hvarken är önskvärd eller för närvarande möjlig att åstadkomma;

att följaktligen ett fullständigt förslag till ordnandet af en sådan undervisning, åtminstone för det närvarande, ej är af behofvet väsendtligen påkalladt, men deremot skulle verka menligt, om det, såsom sannolikt är, framkallade å ena sidan anspråk, som ej kunna tillfredsställas, å den andra motvilja äfven för sådana åtgärder, hvilka man skulle vara benägen att, i och för sig betraktade, erkänna såsom både nyttiga och möjliga att verkställa;

att det ändock är Statens både fördel och pligt att äfven åt den qvinliga ungdomens bildning egna sin omsorg; men

att Staten ej i detta afseende bör göra annat eller mera, än hvad som är ytterst nödvändigt och öfverskrider enskildes, — vare sig personers eller kommuners, — förmåga, vägar jag i underdånighet tillstyrka Eders Maj:t att för närvarande gå

den af Rikets Ständer framställda önskan till mötes endast så till vida, som densamma afser vidtagandet af åtgärder för *bildandet af lärarinnor*.

Behofvet af en fullständig läro-anstalt för detta ändamål har länge varit känbart och öfverklagadt. Svårigheter hafva icke blott för enskilde förefunnits att erhålla lärarinnor, skickliga att bibringa deras döttrar en mot tidens anspråk svarande bildning, hvarföre många, hvilkas tillgångar det medgifvit, sökt att från främmande länder förskaffa sig sådana, eller sjelfve med sina döttrar begifvit sig utrikes att söka, hvad fäderneslandet icke hade att erbjuda, genom hvilka båda utvägar man väl kunnat vinna en nödig och nyttig språk-kunskap, men måhända icke alltid den bildning, som för Svenska husmödrar företrädesvis är att önska. Ännu svårare har förhållandet varit för dem, hvilkas omständigheter ej tillåtit dem att inom hemmet bereda sina döttrar undervisning, och hvilka haft att beklaga sig icke blott öfver brist på flickskolor, utan måhända ännu oftare deröfver, att, der sådana funnits, undervisningen i desamma saknat både omfattning och grundlighet. Felet härvid må ingalunda tillskrifvas fruntimren. Huru lifligt det rådande missförhållandet af dem sjelfva uppfattas, visade sig på ett anmärkningsvärdt sätt, då en lärokurs för fruntimmer genom enskilda, förtjenstfulla bemödanden under sistlidne vinter öppnades i hufvudstaden. Denna bevistades nemligen af ej mindre än 131 elever och åhörarinnor, bland hvilka 58 voro eller hade för afsigt att blifva lärarinnor.

Till ett skyndsamt och fullständigt afhjelpande af den öfverklagade bristen skulle måhända flera bildnings-anstalter för lärarinnor vara behöfliga, men då dels dermed förenade kostnader skulle blifva ganska betydliga; dels en egen, inhemsk erfarenhet torde böra vinnas i afseende på det system, som vid sådana anstalters organisation företrädesvis är att följa, innan man sträcker sin verksamhet allt för långt; dels ock slutligen tillräckliga lärare-krafter af den beskaffenhet, som här måste sökas, sannolikt icke för närvarande äro att tillgå, torde det redan kunna anses såsom en väsendtlig fördel, om i hufvudstaden eller dess aldra närmaste grannskap en fullständig bildningsanstalt för lärarinnor blefve inrättad.

I afseende på organisationen af densamma torde ledning böra hemtas af främmande länders föredöme och erfarenhet, på grund hvaraf tvänne särskilda vägar synas kunna följas, nemligen inrättandet af antingen

a) ett *Seminarium*, der undervisning meddelas i de för en lärarinna nödiga kunskapsarter, utan att lärjungarne i öfrigt äro vid skolan fästade, eller

b) ett *Institut för lärarinnor* så ordnadt, att åtminstone ett visst antal lärjungar vid anstalten åtnjuta bostad och föda, samt att undervisning der meddelas ej blott i bokliga kunskaper, utan ock i musik, teckning, målning och finare handarbeten, hvarjemte de äldre lärjungarne genom deltagande i de yngres undervisning förberedas till sitt blifvande kall såsom lärarinnor;

kunnande, i hvilketdera fallet som helst, med fördel en *modell-skola* för barn med inrättningen sättas i förbindelse.

Såsom fördelar af det förra alternativet uppgifves hufvudsakligen:

1:o att, sedan man en gång erhållit ändamålsenlig lokal, kostnaderne för ett Seminarium äro vida mindre än för ett Institut, oaktadt lättheten att vid det förra meddela undervisning åt ett betydligt antal elever är större, än vid det sednare, hvarföre också undervisningen vid Seminariet kan blifva alldeles eller åtminstone i det närmaste afgiftsfri, utan att Staten oskäligt betungas;

2:o att Seminariet, genom möjligheten att emottaga ett större antal lärjungar, bättre tillfredsställer det *närvarande behofvet*, helst det tillåter *redan varande* lärarinnor att fullborda sig i kunskapsämnen, hvari de finna sig underhaltiga. Samma fördel kan ock med lätthet der beredas och skall *alltid* blifva önskvärd för fruntimmer, hvilka först vid en mera framskriden ålder egna sig åt lärarinnekallet, och hvilka, med afseende på vunnen stadga och erfarenhet af lifvet, visserligen icke böra anses af mindre värde för sjelfva yrket, än många af de unga flickor, som vid tidiga år ingå i ett institut, för att bilda sig till lärarinnor, men efter afgången derifrån kanske snart finna giltiga skäl att utbyta lärarinnans kall emot husmoderns;

3:o att fattiga elever kunna, genom att på lediga timmar meddela undervisning, på en gång förbereda sig för sitt yrke och förskaffa sig en behöflig förtjenst; o. s. v.

Otvifvelaktigt förtjenar detta och hvad mera, som till fördel för ett Seminarium kan anföras, att tagas i öfvervägande; dock kan jag icke tillerkänna detsamma en afgörande vigt.

Hvad beträffar Sveriges närvarande behof af lärarinnor, torde bristen ligga vida mindre i antalet, än i grundligheten af flertalets bildning. Skolor och pensioner för flickor finnas i betydlig mängd icke blott i hufvudstaden, utan ock i åtminstone de flesta mindre städer, och, om en lärarinna önskas i ett enskildt hus, torde det vara ett sällsynt undantag, att sökande till platsen saknas. Det är icke heller deröfver man beklagar sig, men väl öfver ytligheten i de tillgängliga lärarinnornas bildning. Skulden härtill ligger likväl, efter min öfvertygelse, icke hos dessa. Intet skäl finnes att hos dem betvifla det nit, den ihärdighet i arbete, hvaruti qvinnan i allmänhet ingalunda är mannen underlägsen, men de hafva sjelfva i sin barndom saknat en säker handledning, och de sakna ännu allt tillfälle att, så vidt sig göra låter, återtaga hvad i den tidigare åldern blifvit försummadt. Är detta allt en sann teckning af det närvarande tillståndet, då bör ock rigtningen af Statens verksamhet för åstadkommande af ett bättre dermed vara gifven. Det ligger i sådant fall vida mindre vigt på antalet af de lärarinnor, som genom dess försorg dana, — i hvilket afseende tillgängliga medel samvetsgrannt må tagas i betraktande. *Hufvudsaken är, att de Lära-*

rinnor, som från Statens Bildnings-anstalt utgå, äro sitt kall fullständigt vuxna, icke blott genom mångsidig, utan väsendtligast genom grundlig bildning, och i förmåga att bibringa en sådan torde ett Institut obestridligen, under i öfrigt lika förhållanden, vara ett Seminarium öfverlägset. Det ligger nemligen i sjelfva sakens natur, att, i ett Institut, föreståndare och lärare eller lärarinnor, hvilka ständigt hafva det jemförelsevis ringa antalet lärjungar under ögonen, skola med vida större noggrannhet kunna följa deras arbeten och upptäcka hvarje lucka, som undervisningen möjligen lemnat i deras kunskaper, äfvensom det för lärjungarne måste vara en stor fördel att, under det åt sjelfstudium lemnade timmarne, alltid hafva en lärares eller lärarinnas upplysningar och råd att tillgå.

Det torde icke heller böra förbises, att ett Seminarium, jemte sina obestridda fördelar, äfven har olägenheter, hvilka svårligen kunna undvikas. Bland dessa må anföras, *att*, då lärjungarne endast under de egentliga lärotimmarne befinna sig under föreståndares eller föreståndarskas ögon, desse icke kunna hafva någon tillsyn å eller ansvar för det sätt, på hvilket de unga till förkofran i sitt blifvande kall använda den öfriga tiden; *att* åtminstone mera aflägse boende lärjungar svårligen kunna flera gånger om dagen vandra fram och åter mellan skolan och hemmet, hvarföre undervisningen måste fortgå under flera sammanhängande timmar, således blir ansträngande, utan att ändock så mycken tid derät kan egnas, som om densamma med vissa afbrott fortginge hela dagen; *att* vexelverkan mellan äldre och yngre lärjungar blir vida mindre, än i ett Institut, der de gemensamt tillbringa hela dagen, och således de sednare äro i tillfälle att ständigt erhålla en undervisning, som det för de förra utgör en gagnelig öfning att få meddela; *att* då åtskilligt af det, hvari en lärarinna bör förvärfva sig öfning och skicklighet, såsom talande af främmande språk, handarbeten med mera, kan utgöra en hvilande sysselsättning under de från studier lediga timmarne, en dyrbar tid går förlorad, om en viss del af skoltimmarne måste derå användas, hvarigenom ock studie-kursen skulle så öfverdrifvet förlängas, att dylika öfningar hellre lemnades åsido o. s. v.

Af dessa med flera skäl, som det skulle blifva allt för vidlyftigt att här anföra, torde man väl i allmänhet och der omständigheterna sådant medgifva, föredraga inrättandet för lärarinnor af sådana bildnings-anstalter, der lärjungarne jemväl kunna erhålla husrum och kost, der det således är möjligt att ordna deras undervisning på det mest ändamålsenliga sätt, och der föreståndaren kan, under ett ständigt umgänge med eleverna, icke blott med noggrannhet följa deras framsteg, utan ock bedöma deras fallenhet för det kall, hvartill de skola bildas, äfvensom slutligen deras skicklighet i dess utöfning. Instituter af denna art finnas derföre åtminstone i de flesta europeiska stater, och har jag särskildt till ledning vid frågans behandling förskaffat mig reglementen och planer för dylika i Tyskland, Frankrike och Schweitz.

Omkost-

Omkostnaderna för en sådan anstalt i stor skala äro visserligen så betydliga, att man, — åtminstone till en början och intilldess någon erfarenhet vid förvaltningen deraf blifvit vunnen, — hos oss måste åtnöja sig med inrymmandet af ett mindre antal elever. Fördelarne af inrättningen kunna emellertid utsträckas till vida flera derigenom, att dels föreläsningarne i vissa ämnen göras tillgänglige, mot en ringa afgift, för till anstalten icke hörande fruntimmer, som vilja egna sig åt lärare-kallet; dels ock att dessa tillåtas der afiägga prof och erhålla vitsord öfver sin skicklighet, samt derigenom vinna utsigt för lättare anställning eller ett allmännare förtroende, om de sjelfva skulle vilja inrätta en flickskola eller söka anställning vid någon af de flickskolor, hvilka otvifvelaktigt skola blifva inrättade genom vissa kommuners försorg, så snart desse erhållit visshet, att ej brist på lärarinnor, med förmåga att ändamålsenligt leda en sådan anstalt, kan göra deras bemödanden fruktlösa. Att sedan en fullständig bildningsanstalt för lärarinnor någon tid varit i verksamhet, fullkomligt enskilda flickskolor med grundade anspråk på allmänhetens förtroende skola uppstå allestädes, der behofvet deraf gjort sig känbart, lider väl intet tvifvel. Deras ändamålsenlighet skulle också kunna betryggas derigenom, att de, som vid bildningsanstalten vilja njuta undervisning, förpligtas att, i händelse de framdeles sjelfva vilja inrätta flickskolor, underkasta sig de reglementariska föreskrifter och kontroller, som för sådant ändamål kunna varda anbefallda. Måhända skall sålunda den qvinliga undervisningen, utan Statsverkets synnerliga betungande, ordna sig sjelf på ett naturligt sätt, hvilket åtminstone under en lång följd af år kan tillfredsställa alla billiga önskningar.

Såsom en närmare utveckling af de allmänna åsigter, jag här vågat i underdånighet framställa, äro inom Ecklesiastik-departementets afdelning för allmänna uppfostran och undervisningen uppgjordt förslag till en *Bildnings-anstalt för Lärarinnor* med fullständigt Reglemente samt approximativ kostnadsberäkning för dess första inrättande och årliga underhåll, jemte Aflönings-stat, och har jag af Rektorn vid nya Elementar-skolan, Siljeström, erhållit benäget biträde för nppgörande af planen för ett *Seminarium* med tillhörande *modellskola*. Då emellertid Rikets Ständer sannolikt icke finna lämpligt att ingå i granskning af den vidlyftiga frågans alla detaljer, lärer icke heller Eders Maj:t vilja för närvarande i afseende på dem fatta Sitt nådiga beslut, och detta så mycket mindre, som i utförandet åtskilligt måste blifva beroende af de anslag, som för ändamålet varda beviljade.

Endast i afseende på den allmänna planen och dermed förenade kostnader torde jag böra nu i underdånighet anföra, att ehvad Rikets Ständer skulle bevilja anslag för ett Institut med åtminstone till en del, på stället boende elever, eller för ett Seminarium, i första rummet fordras inköpandet af härtill lämpligt

hus. Kostnaden, något mindre för ett Seminarium, kan, efter de upplysningar jag kunnat vinna, för ett Institut ej beräknas lägre än till 120,000 R:dr R:mt, under antagande att föreståndare och lärarinnor skola vid anstalten hafva fria husrum, samt att framdeles en modell-skola skall kunna med densamma förenas. Att för ändamålet hyra lokal möter stora svårigheter, då endast undantagsvis något hus lärer finnas, hvilket utan betydlig förändring af dess inredning vore härtill användbart. Kostnaden skulle ock, för en längre tid beräknad, sannolikt blifva större, då härtill fordrades ett årligt anslag af omkring 8,000 Riksdaler Riksmynt.

Den öfriga årliga kostnaden kunde för ett Seminarium inskränkas till 9,500 R:dr nemligen:

Föreståndarinna, utom husrum och ved	1,500: —
En Studie-direktör	500: —
5 Lärare (beräknadt efter 1 R:dr 50 öre per timma) . . .	5,850: —
Materiel och diverse utgifter	1,650: —
Summa R:dr	9,500: —

hvartill under första året kommer för Seminariets ordnande, inköp af möbler med mera, ett särskildt anslag af 10,000 Riksdaler Riksmynt.

Den årliga kostnaden åter för ett Institut beror naturligen af åtskilliga omständigheter, hvilka i fråga om ett Seminarium föga eller alldeles icke behöfva ingå i beräkning. Sådane äro t. ex. lärjungarnes antal, den större eller mindre enkelhet, som antages kunna vid anstalten vara rådande, och i högst väsendtlig måtto, de afgifter, som eleverna erlägga. I afseende på dessa sednare måste tagas i betraktande, att ganska få bland de fruntimmer, som egna sig åt lärarekallet, kunna för sin egen undervisning göra någon synnerligt stor uppoffring. Det må redan anses nog, om man antager, att flertalet förmå bekosta sitt underhåll under lärotiden. Vill man ej utesluta de öfriga från det öppnade tillfället till undervisning, måste Staten i någon mån träda mellan med sin hjelp, lämpad efter behofvet och de förhoppningar, den medellösa lärjungen genom vid inträdet i läroanstalten ådagalagde kunskaper och anlag gifver anledning att vid sig fästa.

För att emellertid, oaktadt mängden af till en del på godtycke beroende förhållanden, kunna komma till någon slutsats, har jag såsom grund för beräkningarne antagit ett fullständigt Institut med treårig lärokurs och 45 vid inrättningen boende elever, af hvilka 25 betala en afgift motsvarande de utgifter, inrättningen för deras vistande derstädes har att bestrida, 10 betala half afgift, och 10 äro alldeles afgiftsfria. De afgifter, som möjligen böra erläggas af dem, hvilka utan att tillhöra Institutet, erhålla tillåtelse att bevista dess föreläsningar, äro icke tagne i beräkning, då de skäligen böra såsom en extra inkomst mellan lärare och lärarinnor fördelas. Utom alldeles oundgängliga utgifter äro endast uptagne

för premier 500 Riksdaler, hvilka likväl synas vara af behofvet påkallade, icke blott för att tjena såsom en uppmuntran till flit och framsteg, men såsom en utväg för Inrättningens Styrelse att understödja sådana elever, hvilka, ehuru medellösa, nödgas af brist på friplatser bereda sig utväg till afgifts erläggande, naturligtvis alltid under förutsättning, att de derjemte genom flit och berömligt uppförande gjort sig af sådant understöd förtjenta.

Under dessa förutsättningar äro kostnaderna för Institutet beräknade att årligen utgöra 16,750 R:dr, nemligen:

Löner till Föreståndare, ordinarie Lärare och Lärarinnor		8,000: —
Extra Lärare i musik, ritning, gymnastik		1,500: —
Ved och lyshållning		1,500: —
Aflöning till tjenstfolk		250: —
Mathållning för Lärarinnor, Elever och tjenstfolk		12,000: —
Materiel och diverse utgifter, ...		2,000: —
Premier		500: —
	Summa R:dr	25,750: —
Hvarifrån afgår:		
Hel afgift af 25 elever à 300	7,500: —	
Half afgift af 10 elever à 150	1,500: —	9,000: —
	Återstår utgift R:dr	16,750: —

hvarförutan till inrättningens första ordnande, samt uppsättning af möbler, husgeråd m. m. erfordras ett anslag af 20,000 R:dr R:mt, hvilket dock med afseende derpå, att icke hela antalet elever genast kan intagas, utan olägenhet kan på tvenne år fördelas med 10,000 R:dr hvartdera året.

Ehuru vid Institutet de äldre lärjungarne under sista läroåret skulle använda en bestämd tid för deltagande i de yngres undervisning, är likväl någon öfning äfven i mindre barns handledning utan tvifvel nödig för deras fullständiga utbildning till lärarinnor, och det vore således önskvärdt, om man med den högre läroanstalten kunde förbinda en *modellskola för mindre flickor*, för hvilken den årliga kostnaden är beräknad till omkring 5,000 R:dr R:mt. Då emellertid Statsverkets tillgångar för närvarande påkalla all den sparsamhet, som utan verklig skada kan iakttagas, och en läroanstalt för lärarinnor, — det vare sig Seminarium eller Institut, — fordrar någon tid för att komma i full verksamhet, samt det icke torde vara omöjligt att under denna tid bereda eleverna tillfälle till nödig öfning uti någon inom hufvudstaden befintlig flickskola, har jag ansett mig icke nu böra i afseende på modellskolan framställa något underdånigt förslag.

Hvad åter beträffar bildnings-anstalten för Lärarinnor, kan det icke förnekas, att skilnaden i kostnaden för ett Seminarium och ett Institut, med den olikhet i plan och organisation, som jag i underdånighet antydt, skulle blifva ganska

betydlig, uppgående nemligen till 7,250 R:dr årligen men då efter min öfvertygelse ett väsendtligen större gagn skulle genom det sednare alternativet för hela samhället vinnas och omfattningen af Rikets Ständers underdåniga anhållan i ämnet otvetydigt antyder en benägenhet att för det vigtiga ändamålet göra vida större uppoffringar, än jag nu vågar sätta i fråga, antager jag såsom sannolikt, att derest medel blifva att tillgå, Rikets Ständer skola föredraga att för inrättandet af ett Institut för lärarinnor bevilja nödiga anslag, nemligen:

a) till inköp af ett för inrättningen lämpligt hus, för en gång R:dr 120,000: — med vilkor, att om köpeskillingen skulle understiga detta belopp, återstoden måtte få användas till de reparationer eller den förändrade inredning, som kunna finnas behöfliga;

b) till Institutets första ordnande, inköp af möbler, husgeråd, linne, m. m. fördeladt på tvänne år . . . . . R:dr 20,000: — samt

c) såsom årligt anslag, att under nästkommande statsreglerings-period af Kongl. Maj:t för ändamålet disponeras ett belopp af . . . R:dr 16,500: —

Då emedlertid Statsverkets tillgångar under instundande statsreglerings-period tagas i anspråk af många och vigtiga föremål, hvilka ej tåla uppskof och i afseende å hvilka Eders Maj:t lärer besluta nådig Proposition, måste jag deraf anse mig hindrad att för närvarande sträcka mitt underdåniga tillstyrkande längre än att Eders Maj:t täcktes i nådig Skrifvelse meddela Rikets Ständer den utredning af ämnet som i detta mitt underdåniga yttrande innehålles.

Hans Maj:t Konungen behagade hvad Herr Departements-Chefen sålunda yttrat, deruti Statsrådets öfriga Ledamöter instämde, i nåder gilla och bifalla.

Ex protocollo
C. A. Th. Ädelgren.

N:o 5.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Skrifvelse till Rikets Ständer, med öfverlemnande af förslag till nya Predikotexter och till ny Kyrkohandbok; Gifven Stockholms Slott den 21 Oktober 1859.

Sedan Rikets Ständer genom underdånig skrifvelse den 18 Oktober 1848 anhållit att Kongl. Maj:t täcktes genom dertill utsedde tjenlige män i nåder låta besörja utväljande ur Nya Testamentets heliga Skrifter af 2:ne nya årgångar predikotexter samt utarbetandet af dertill hörande kollekter och böner, att vid den allmänna gudstjensten begagnas jemte de nu påbjudna, hvilka jemväl skulle bibehållas, och Kongl. Maj:t, med nådigt bifall till denna underdåniga anhållan, under den 6 Juli 1849 förordnat en särskild Kommitté att förslag i omförmälde hänseende meddela, blef detta nådiga uppdrag af kommitterade fullgjordt och det anbefallda förslaget den 3 Augusti 1850 till Kongl. Maj:t inlemnadt. Kongl. Maj:t behagade derefter från Konsistorierna i rikets stift och i Stockholm infordra underdåniga utlåtanden i ämnet och anbefallde slutligen, genom nådig Skrifvelse den 21 Mars 1851, det då församlade Preste-ståndet att öfver nämnde förslag och yttranden underdånigt utlåtande afgifva, hvilken nådiga befallning af Preste-ståndet i underdånig skrifvelse den 11 Augusti samma år fullgjordes.

Då emellertid Preste-ståndet vid den derefter följande riksdagen till pröfning företog frågan om ny Kyrkohandbok och till en sådan uppgjorde förslag, som af ståndet genom underdånig skrifvelse den 13 November 1854 till Kongl.

Maj:t öfverlemnades, förblef frågan om de nya predikotexterna hvilande, för att i sammanhang med den om Handbokens förändring till afgörande förekomma. Genom nådig remiss den 4 Januari 1855 infordrades öfver Preste-ståndets berörde förslag underdånigt yttrande af kommitterade för uppgörande af ny redaktion af Kyrkohandboken, hvilka den 1 November samma år ytterligare afgåfvo ett nytt förslag, i nära öfverensstämmelse med det af Preste-ståndet uppgjorda, men med vissa afvikelser, för skälen hvartill i kommitterades underdåniga betänkande redovisades, och blefvo, sedan Kongl. Maj:t öfver kommitterades förslag inhemtat underdåniga utlåtanden af samtlige Konsistorierne i Riket, alla dessa handlingar den 19 November 1856 öfverlemnade till det då församlade Preste-ståndet, hvars underdåniga utlåtande i ämnet den 10 Oktober påföljande år afgafs.

Sedan de tvänne frågorna om nya predikotexter och om förändringar i Kyrkohandboken sålunda erhållit den förberedande behandling, som af föremålens höga vigt varit påkallad, öfverlemnar Kongl. Maj:t desamma härmed till Rikets Ständers beprövande, viljande Kongl. Maj:t, efter inhemtandet af Rikets Ständers underdåniga yttrande, dem till nådigt afgörande företaga.

Samtliga de till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas det Rikets Ständers Utskott, som med frågan kommer att taga befattning.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Henning Hamilton.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 21 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Justitie-Stats-Ministern Herr Friherre *De Geer*,
Hans Excell. Stats-Ministern för Utrikes Ärendena Herr Frih. *Manderström*,
Statsråden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna,
och *Malmsten*.

— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

8:o

Ang. öfverlemnande till Rikets Ständer af förslag till nya predikotexter och till ny kyrkohandbok.

Derefter hemställde föredragande Herr Departements-chefen i underdånighet, att sedan de båda frågorna om 2:ne nya årgångar predikotexter och om ny redaktion af Kyrkohandboken nu mera erhållit den förberedande behandling, som af föremålens höga vigt varit påkallad, och då 15:de punkten i de för Presterskapet den 16 Oktober 1723 utfärdade privilegier innehölle, att »med kyrkodisciplinen och andra ceremonier förblifver efter 1686 års kyrkolag och kyrkohandboken, hvilka Kongl. Maj:t är benägen att, efter Ständernas godtfinnande, låta förmeras och förbättras» Kongl. Maj:t, vid sådant förhållande, täcktes medelst nådig Skrifvelse öfverlemna berörde frågor till Rikets nu församlade Ständer, för att, efter inhemtande af Rikets Ständers underdåniga yttrande, desamma till nådigt afgörande företaga; och uppläste föredragande Herr Departementschefen ett i sådant afseende uppsatt förslag till skrifvelse, af den lydelse bila-

gan N:o 4 vid detta protokoll innehåller, i enlighet med hvilket förslag Herr Föredragande ock underdånigst tillstyrkte Kongl. Maj:t att låta nådig Skrifvelse till Rikets Ständer expedieras; uti hvilket underdåniga tillstyrkande Stats-Rådets öfriga Ledamöter förklarade sig instämma.

— — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Hvad Stats-Rådet beträffande de under förestående 29 punkter upptagna mål underdånigst yttrat och tillstyrkt behagade Kongl. Maj:t till alla delar i nåder gilla och bifalla.

— — — — — — — — — — — —

Ex protocollo
A. J. Olde.

N:o 6.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl: 2 e. m.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående öfverlåtelse till Allmänna Barnhus-inrättningen i Stockholm af en utaf Stockholms Stads och Läns Kurhus å Kungsholmen begagnad tomt; Gifven Stockholms Slott den 21 Oktober 1859.

Uti underdånig skrifvelse den 20 Januari sistlidet år har Direktionen öfver Allmänna Barnhus-inrättningen i Stockholm förmält, att det under de sednare åren allt mer tilltagande antalet af inom inrättningen vårdade barn gjort behofvet

hofvet af förökadt utrymme oundgängligt, hvilket äfven Rikets Ständers Revisorer, i anseende till den stora dödligheten inom Barnhuset, vitsordat, men att flera vigtiga betänkligheter emot en tillbyggnad å inrättningens nuvarande, vid Drottninggatan och Smedjegårdsgränden belägna, boningshus förefunnos, såsom dels att den gamla byggnadens beskaffenhet och inredning icke motsvarade de tidsenliga anspråken på en barnhus-anstalt af sådan omfattning, som den härvarande, dels att en ändamålsenlig förändring derutinnan, äfven om den kunde tillvägabringas, skulle vara förenad med kostnader, föga understigande dem för en nybyggnad från grunden, och icke vore verkställbar, så framt ej barnhusbarnen under den tid, ombyggnaden försiggick, eller minst två år, kunde på annat ställe inrymmas, dels att den trakt, hvarest Barnhuset är beläget, endast obetydligt höjer sig öfver Rörstrandssjöns träskartade strand, och i följd deraf utgör en i allmänhet mindre sund och, vid epidemiska sjukdomars härjande, företrädesvis hotad punkt af hufvudstaden; samt dels att barnhuset, ursprungligen förlagdt, om icke utom, åtminstone på den yttersta gränsen af den bebyggda staden, redan blifvit kringbygdt och till följd af den riktning, som Stockholms utvidgande tagit, mer och mer förflyttas närmare medelpunkten för hufvudstadens växande befolkning och rörelse, hvilket också måste menligt inverka på det sanitära tillståndet; — att Inrättningens förflyttning till någon annan för densamma mera tjenlig, men för allmänheten, i anseende till läget, mindre begärlig och dyrbar byggnadstomt sannolikt skulle, genom tillfället att försälja eller utarrendera den nuvarande Barnhusbyggnaden, bereda Inrättningen en ganska betydlig ekonomisk fördel; att då Allmänna Barnbördshuset, hvarifrån ett betydligt antal barn vanligen inom de första åtta dagarne af deras lefnad till Barnhuset öfverlemnas, nu mera kommer att förläggas på Kungsholmen, vore denna omständighet, i anseende till den lifsfara, hvarmed transporten af de späda barn, serdeles under den kalla årstiden, är förenad, en vigtig anledning för jemväl Barnhusets förflyttning till Kungsholmen, som dessutom har sund belägenhet, friskt vatten, är aflägse från den stora och störande rörelsen, samt är säte för hufvudstadens medicinska läroanstalter, till hvilka jemväl nämnda Inrättning i viss mån måste räknas; och att Direktionen vid de undersökningar, som till utrönande af en tjenlig plats för Inrättningen egt rum, funnit den tomt, som nu disponeras af Stockholms stads och läns Kurhus, och sträcker sig från Handtverkaregatan ned till Mälaren, med ett jemförelsevis högt läge, sluttande mot söder, samt med frisk luft från land- och sjösidan, erbjuda synnerliga fördelar för ordnandet af ett Barnhus; men då Rikets Ständer genom underdånig skrifvelse den 27 Juli 1815 öfverlåtit nämnde tomt, som tillförene varit nyttjad till bränvinsbränneri-verk, att, under förbehåll af Bankens panträttighet deruti, begagnas för den gemensamma Kurhus-inrättningen för Stockholms stad och län,

och egendomens upplåtande för annat ändamål således icke torde utan Rikets Ständers samtycke kunna af Kurhusets styrelse medgifvas, har Direktionen för Allmänna Barnhuset underdånigst hemställt, att Kongl. Maj:t täcktes till Rikets Ständer affåta nådig Proposition derom, att, derest öfverenskommelse om vilkoren i öfrigt kunde mellan Direktionerna för Kurhuset och Barnhus-inrättningen träffas rörande omförmälda tomts öfverlåtande till Barnhuset, och Kongl. Maj:t skulle en sådan öfverenskommelse i nåder gilla, Rikets Ständer för sin del måtte förklara hinder icke möta för densammas afslutande och framtida bindande kraft.

Till åtlydnad af Kongl. Maj:ts nådiga befallning har Direktionen för Stockholms stads och läns Kurhus häröfver afgifvit underdånigt yttrande och deruti förklarat, att då den tomt, som för närvarande begagnas till Kurhuset, kunde anses vara något större än som för den gemensamma Kurhus-inrättningen vore behöfligt, och då de derstädes nu befintliga byggnader icke motsvara de tidsenliga anspråken på utrymme och hvad af en väl ordnad sjukvårdsanstalt erfordras, Direktionen, för att möjligen kunna erhålla ett Kurhus motsvarande behofvet, och äfven i någon mån befrämja det gagneliga ändamål, som med Barnhusets flyttning vore för det allmänna afsedt, ansåge sig för sin del böra i underdånighet tillstyrka nådigt bifall till Barnhus-Direktionens ifrågavarande framställning; hvarefter så väl Öfver-Ståthållare-embetet som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms län med anbefallda utlåtanden i ämnet inkommit och hvar för sig samma underdåniga framställning till nådigt bifall förordat, deruti Kommitterade för förvaltningen af länets kurhusmedel, hvilka jemväl blifvit hörde, sig förenat, med förbehåll att billig ersättning för tomten med derå befintliga byggnader erhölles, samt Stockholms Län af den vederlagssumma, som kunde komma att bestämmas, finge sig tillerkänd en anpart, motsvarande den genom Rikets Ständers skrifvelse af den 27 Juli 1815 länet tillagda andel i meranämnda egendom, sådan denna vid öfverlåtelsen befanns.

Med anledning häraf och då i Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 27 Juli 1815 väl är bestämdt, att den ifrågavarande egendomen blifvit upplåten »till begagnande för den gemensamma Kurhus-inrättningen för Stockholms stad och län», hvaraf måste följa, att staden och länet till densamma ega lika rätt, men i samma skrifvelse ej är nedlagd någon rättighet för dem, att egendomen på annat sätt använda eller till annan person eller inrättning öfverlåta, samt då i öfrigt af handlingarne upplyses, att tomten, ehuru för en sjukvårdsanstalt väl belägen, är af en för Kurhus-inrättningen öfverflödig storlek, så att, genom dess upplåtande mot skälig ersättning till Barnhus-inrättningen, en större fördel skulle så väl det allmänna som Stockholms stad och län beredas, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Rikets Ständer, att derest öfverenskommelse om vilkoren i öfrigt kan mellan Direktionen för Barnhus-inrättningen samt Stockholms stads och läns för ändamålet utsedde Deputerade träffas rörande öfverlåtelsen

af ofvan omförmälda tomt jemte derå vid upplåtelsen befintliga byggnader, och en sådan öfverenskommelse varder af Kongl. Maj:t i nåder gillad, Rikets Ständer för sin del må förklara hinder icke möta för densammas afslutande och framtida kraft, såsom hade berörda tomt och byggnader varit Kurhus-inrättningen med full eganderätt tillerkända.

De till detta ärende hörande handlingar skola tillhandahållas det Rikets Ständers Utskott, till hvars behandling frågan varder öfverlemnad.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Henning Hamilton.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 21 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens Justitiæ-Stats-Ministern, Herr Friherre *De Geer*.
Hans Excel. Stats-Ministern för Utrikes-Ärenderne, Herr Frih. *Manderström*.
Statsråden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

Statsrådet Herr Grefve Hamilton föredrog vidare:

9:o

Underdånigt förslag till den af Kongl. Maj:t beslutade nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående öfverlåtelse till Allmänna Barnhusinrättningen i Stockholm af en utaf Stockholms stads och läns Kurhus å Kungsholmen begagnad tomt.

Statsrådet tillstyrkte i underdånighet, att Kongl. Maj:t täcktes berörda förslag i nåder gilla samt i enlighet dermed låta nådig proposition, sådan den finnes detta protokoll, bilagan N:o 5, vidfogad, till Rikets Ständer afgå.

— — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Hvad Statsrådet beträffande de under förestående 29 punkten upptagna mål underdånigst yttrat och tillstyrkt behagade Kongl. Maj:t till alla delar i nåder gilla och bifalla.

— — — — — — — — — — — —

Ex protocollo

A. J. Olde.

N:o 7.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående upphörande af de inom Lappmarkerne i Norrbottens och Westerbotteus län under namn af Domare- och Tingstolk-näster utgående afgifter; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Sedan äldre tider tillbaka har af allmogen inom Lappmarkerne i Norrbottens och Vesterbottens län till Domhafvanderne derstädes utgjorts en afgift under namn af näst, motsvarande ett slags kosthållning åt Domhafvanderne under

deras vistande i Lappmarkerne för ordinarie Tingshållande och bestående till större delen af matvaror, såsom renstekar och rentungor, men äfven till en del af penningar; hvarjemte Lappmarkernes innevånare dessutom varit pligtige att fortskaffa Domhafvanderne under deras resor i Lappmarkerne för nyssnämnde ändamål, hvilken skyldighet, förut fullgjord på det sätt, att allmogen tillhandahållit ett visst antal renar, i sednare tider förvandlat sig till en stående afgäld eller skjutsersättning i penningar. Likaledes har till ersättning åt de till allmogens biträde anställda tings-tolkar utgått en särskild afgift kallad tolknäst; denna sednare näst har dock numera upphört inom Westerbottens län, sedan lappallmogen der på sednare tiden börjat tala och förstå Svenska språket, men utgöres fortfarande af lappallmogen inom Norrbottens län och utgår i ett visst antal rentungor.

Grunden för ifrågavarande afgifter äfvensom tiden då de först börjat utgöras har väl icke med fullkomlig visshet kunnat bestämmas, men sannolikt synes vara att då till lättnad för lappmarkernes innevånare, hvilka i äldsta tider måste färdas derifrån till kustlandet för att vid dess Domstolar få sina tvister afgjorda, för omkring två århundraden tillbaka den förändring vidtogs, att ting skulle hållas uppe i de särskilde lappmarkerne, innebyggarne derstädes fått sig ålagdt att till Domarnes underhåll under tingen erlägga en viss afgift, eller så kallad näst, samt kostnadsfritt fortskaffa dem under deras för sådant ändamål företagna resor. Huruvida tolknästen, som nu särskildt debiteras och uppbäres, ursprungligen utgjordt en del af domarenästen eller redan före denne haft sin tillvaro synes ovisst, men att ingendera af dessa afgifter och ej heller skjutsersättningen till Domrarne vid skattläggningar inom lappmarkerne tagits i beräkning torde desto hellre kunna antagas, som något stadgande derom icke igenfinnes hvarken uti Kongl. Resolutionen den 24 November 1749, för dem som bygga och bo uti Lappmarken eller uti Instruktionen för fogdarne derstädes af den 5 Augusti 1760, hvilka äro de enda intill sednare tider gällande författningar, som innehålla föreskrifter om skattläggning i Lappmarkerne, och enligt den år 1850 utfärdade stadga angående afvittning och skattläggning i Luleå lappmark har ej heller domarenästen tagits i betraktande vid hemmanens skattläggning.

Sedan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län, med åberopande ibland annat deraf, att omförmälde afgifter som af Lapp-allmogen inom länet utgjordes till domhafvanderne, voro de enda i sitt slag i riket och jemväl föranledt klagan från allmogens sida, i underdånighet hemställt huruvida icke, sedan lagmans- och häradshöfdinge-räntan jemte tingsgästnings-penningarne, hvilka syntes närmast motsvara domarenästen, blifvit uti det öfriga riket afskaffade och tingsgästningen i stället å stat uppförd, äfven ifrågavarande till domhafvanderne i länets Lappmarker utgående näst- och skjuts-ersättning kunde upphöra och domhafvanderne på annat sätt beredas godtgörelse för den

inkomst de deraf hittills haft; samt i sammanhang dermed jemväl fråga uppstått om Lappallmogens inom Vesterbottens län befriande från dylika afgifter, äfvensom upphörande af tingstolknästen, har Kongl. Maj:t den 13 Juni 1856 anbefallt Dess Befallningshafvande i Norrbottens och Vesterbottens län att infordra och till Kongl. Maj:t inkomma med upplysning angående beloppet af nämnde skattetitlar under de sednast förflutna fem åren; och af de, till följd häraf, insända uppgifter inhemtas, att sedan de in natura utgående persedlarne blifvit i penningar förvandlade, domhafvandernes inkomst af näst- och skjuts-ersättning i medeltal uppgått för domhafvanden i Vesterbottens södra domsaga till Niohundrafyra Riksdaler fyratiofyra skillingar, för domhafvanden i Westerbottens norra domsaga till Trehundrasextioåtta Riksdaler nio skillingar sex runstycken, för domhafvanden i Norrbottens södra domsaga till Trehundraåttiofem Riksdaler och för domhafvanden i Norrbottens norra domsaga till Trehundra-aderton Riksdaler trettiotvå skillingar, allt banko, årligen; hvarjemte den inom Norrbottens län utgående tolknäst i värde uppskattats till Etthundratre Riksdaler åtta skillingar samma mynt.

Uti infordradt underdånigt utlåtande i ämnet den 31 Juli 1857 hafva Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-kollegium och Stats-kontor hufvudsakligen anfört: att då tolknästen uppginge till ringa belopp och således icke för Lappallmogen vore särdeles betungande, samt det vore att förutse att, såsom i Vesterbottens län redan inträffat, i samma mån Svenska språket alltmera hunne utbreda sig inom lapp-allmogen i Norrbottens län, behofvet af tingstolkar och i följd deraf ersättning till dem äfven der komme att i en måhända icke alltför aflägsen framtid af sig sjelf upphöra, ansåges någon åtgärd för afskaffande af den till tolkarne nu utgående näst icke nödig; men då det icke kunde anses med billighet öfverensstämma, att Lappmarkernes i allmänhet särdeles torftiga befolkning för rättvisans skipande få vidkännas en utgift, hvarifrån rikets öfriga allmoge fått njuta befrielse och som, der den utgår i persedlar, skulle i framtiden komma att kännas alltmera tryckande i samma mån dessa, för det mesta i renstekar och rentungor bestående persedlar, år efter år förekommo i mindre öfverflöd och följaktligen stego i pris, ansågo Kollegierne sig härutinnan och i de af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län åberopade omständigheter, ega full anledning förorda upphörandet af den till domhafvanderne utgående näst och skjuts-ersättning; dervid dock, enär sådant svårligen kunde ske utan att en motsvarande godtgörelse derför bereddes vederbörande domare, hvilka af den vid tingen i Lappmarkerna fallande expeditionslösen torde kunna påräkna endast en ringa ersättning för sitt arbete och sina besvärliga resor i Lappmarkerna för hållande af tingen och andra der förekommande förrättningar, samt dessutom, hvad de närvarande domhafvanderne beträffar, desse vore försäkrade om ett fortfarande åtnjutande af de vid deras tillträde af tjensterna dermed

förenade inkomster, Kollegierna i underdånighet hemställde, det nådig framställning till Rikets Ständer måtte ske om beviljande för nämnde ändamål af ett nästen ooh skjuts-ersättningen motsvarande anslag af Ett tusen niohundrasjutio-sex Riksdaler tretiosju skillingar sex runstycken Banko årligen.

Sedan härefter vederbörande domhafvande lemnats tillfälle att, i afseende å tingstolkarne och den till dem utgående näst, afgifva underdåniga yttranden, samt dessa icke föranledde till antagande deraf att, på sätt Kollegierna förutsatt, samma näst sannolikt skulle komma att af sig sjelf upphöra, utan fastmera gåfvo vid handen, att i framtiden skulle uppstå svårigheter att erhålla nödigt antal tolkar, derest icke högre aflöning, än den nuvarande nästen, åt dem bereddes; har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län blifvit anbefalldt, att i fråga om upphörande af denna näst afgifva underdånigt utlåtande samt inkomma med förslag till tolkarnes aflönande från Statsverket till det antal och med de belopp, som för ändamålet kunde erfordras; till fullgörande hvaraf Landshöfdinge-embetet i nämnde län, efter vederbörande domhafvandes hörande, i underdånig skrifvelse den 7 sistlidne Juli upplyst, att inom länet finnes sex Lappmarker, nemligen *Arvidsjaur* och *Arjeplougg*, i judicielt hänseende lydande under Vesterbottens norra domsaga, *Jockmock* (med kapellaget Qvickjock) och *Gellivare*, hörande till Norrbottens södra domsaga samt *Juckasjärvi* och *Enontekis*, lydande under Norrbottens norra domsaga; att tolkarnes aflöning hittills bestridts af Lappmarkernas innevånare sjelfva och utgått i rentungor; att deraf, enligt de år 1856 infordrade och afgifna uppgifter, under nämnde år erlades till tolken i Arvidsjaur åttio, i Arjeplougs nittiosju, i Jockmocks och Qvickjocks sjutiofem, i Gellivare sextiofyra, i Juckasjärvi etthundratjugo och i Enontekis nittioen stycken rentungor; men att, enligt grunderna för aflöningens utgörande, denna ökas i mån af befolkningens tillväxt i hvarje lappmark; och ehuru denna aflöning, förvandlad i penningar efter nu gängse pris, aderton à högst tjugofem öre för hvarje rentunga, ej uppginge till särdeles högt belopp för hvarje Lappmark, ansåge likväl, vid betraktande deraf att oaktadt aflöningens årliga förhöjning genom folkmängdens tillvext, svårigheter redan skola mött att erhålla pålitliga tingstolkar; att till dessa befattningar böra väljas personer, som med sakkännedom och godt omdöme, jemte förmåga af en redig och obehindrad tolkning, förena ett sådant uppförande att de njuta, såväl domhafvandens, som vederbörande parters fulla förtroende för redbarhet och oveld, samt att tolkarne, derest deras biträde erfordras vid förrättningar utom tings-stället i orten, böra med hänsyn till Lappmarkernas stora vidsträckthet, derigenom förrättningsresorna väsendtligen fördyras, få njuta rätt till godtgörelse för rese- och traktamentskostnader enligt gällande resereglemente, Landshöfdinge-embetet sig, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med domhafvandernes uttalade åsigter, böra föreslå: att inom hvarje af Norrbottens läns Lappmarker må, på Statens bekostnad, anställas en tingstolk, med skyldighet att tillhandagå

med tolkning uti finska och lappska språken, såväl vid de, en gång om året derstädes inträffande ordinarie tingen, som ock vid deremellan förefallande urtima ting och förrättningar, och med rättighet att i årligt arfvode derför af Statsverket uppbära femtio Riksdaler Riksmynt, jemte skjuts- och traktaments-ersättning, beräknad efter gällande resereglemente, från tings-stället i orten och dit åter för biträde vid alla de extra förrättningar, som ej å vanliga tingstället ega rum, äfvensom att tolkbefattningen uti de till samma domsaga hörande Lappmarker må, derest sådant finnes utan olägenhet kunna ega rum, förenas i en hand, dock så, att der resekostnads-ersättning för extra förrättningar ifrågakommer, sådan ersättning ej må beräknas annorlunda än från tings-stället i den lappmark, hvarinom förrättningen eger rum och åter till samma ställe, men ej från tingstolkens hemvist.

Lika med Kammar-kollegium och Stats-kontoret och på de af bemälde Kollegier anförde skäl anser Kongl. Maj:t den till domhafvanderne i Norrbottens och Vesterbottens län, på sätt ofvan förmäles, af de inom deras domsagor belägna Lappmarkers innevånare nu utgående näst och skjuts-ersättning böra upphöra, och domhafvanderne, för den inkomst de af nämnde skattetitlar hittills haft, på annat sätt beredas ersättning, hvilken, med ledning af de å samma skattetitlars belopp lemnade uppgifter, Kongl. Maj:t, dels för summornas jemnande och dels på det domhafvanderne ej må gå i mistning af den förhöjning, som genom stegrade priser å den in natura utgående nästen på sednare tider sannolikt egt rum, anser böra bestämmas till Ett tusen fyra hundra Riksdaler Riksmynt för domhafvanden i Vesterbottens södra domsaga och Sex hundra Riksdaler samma mynt för hvardera af domhafvanderne i Vesterbottens norra domsaga och de båda domsagorna i Norrbotten; och som de skäl, hvilka blifvit åberopade för afskaffande af domarenästen äfven gälla i fråga om den till tingstolkarne af Lappmarkernas innebyggare i Norrbottens län utgående tolknäst, samt, enligt hvad såväl vederbörande domhafvande som Landshöfdinge-embetet upplyst, anledning ej är att antaga det behofvet af tingstolkar för Lapp-allmogen och i följd deraf jemväl ifrågavarande näst framdeles skall komma att af sig sjelf upphöra, utan fasthellre svårigheter att erhålla nödigt antal tolkar mot den nuvarande ersättningen synas vara att befara, vill Kongl. Maj:t förthy härigenom föreslå Rikets Ständer *dels* att ett årligt anslag af Tre tusen två hundra Riksdaler Riksmynt må beviljas att uppföras under Riks-statens Andra Hufvudtitel, från och med det år, då den nya Statsreglering träder i verkställighet, och emellan Domhafvanderne i Norrbottens och Vesterbottens län på här ofvan uppgifne sätt fördelas, emot skyldighet å deras sida att afstå från den dem nu af Lappmarkernes innebyggare tillkommande näst och skjuts-ersättning; och *dels* att likaledes den af Lapp-allmogen i Norrbottens län till tingstolkarne utgående näst må upphöra från och med det år då ny Statsreglering träder i verket, samt i stället ett årligt anslag af Tre-hundra Riksdaler

daler Riksmynt uppföras å Andra Hufvudtiteln, att utgå till arfvoden åt en tingstolk inom hvarje af Norrbottens läns sex lappmarker, nemligen Arvidsjaurs, Arjeplougs, Jockmocks med Qvickjocks, Gellivare, Juckasjärvi och Enontekis, emot skyldighet för tolkarne att tillhandagå med tolkning uti finska och lappska språken, såväl vid de ordinarie tingen, som vid urtima ting och extra förrättningar; äfvensom att dessa tingstolkar må af Statsverket tillgodonjuta skjuts- och traktaments-ersättning efter gällande rese-reglemente i 11:te klassen, för biträde vid alla de förrättningar, som ej å vanliga tings-stället ega rum, dervid resan beräknas från tings-stället i orten och dit åter.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Louis De Geer.

Transsumt af Protokollet öfver Justitie-Departements-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott Thorsdagen den 27 Oktober 1859,

i närvaro af:

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-Ministern, Friherre *De Geer;*
Hans Excell. Herr Stats-Ministern för Utrikes Ärendena, Frih. *Manderström;*
Statsråden *Wallensteen,*
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Hr Grefve *Hamilton,*
Lagerstråle,
Björnstjerna,
Malmsten,
Justitieråden *Alexanderson,* och
Cramér.

Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern uppläste till justering:

1:o. Förslag till Kongl. Maj:ts den 29 Juli innevarande år beslutade nå-

diga Proposition till Rikets Ständer, angående upphörande af de inom Lappmarken i Norrbottens och Westerbottens län under namn af domare- och tingstolks-näster utgående afgifter;

2:o. — — — — — — — — — — — — — —

3:o. — — — — — — — — — — — — — —

Uppå Statsrådets hemställan täcktes Kongl. Maj:t i nåder godkänna dessa förslag till nådiga Propositioner och Skrifvelse, sådana de finnas detta protokoll bilagde.

Ex protocollo

Oscar David Egge.

STOCKHOLM. TYPOGRAFISKA FÖRENINGENS BOKTRYCKERI, 1859.

№ 8.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående upplåtande till Norrbottens läns Hushållnings-sällskap af gamla länsfängelse-byggnaden i Piteå; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Sedan nytt länscellfängelse blifvit för Norrbottens län i Luleå uppfördt och till förvaring af fångar upplåtet, samt Styrelsen öfver fängelser och arbetsinrättningar i riket, som, vid derefter uppkommen fråga huruvida gamla länshäktet i Piteå vidare vore för fångvården behöfligt, ansett anledning förefinnas, att de vid samma länshäkte befintliga två flyglar, af hvilka den ena begagnats till bostad åt fångvaktmästaren och den andra till uthus, skulle vara länets innevånare tillhöriga, af sådan orsak infordrat upplysning huruvida dessa gjorde anspråk på eganderätten till nämnde byggnader; så hafva länets innevånare, inför Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, genom deputerade, i ämnet hörde, enhälligt framställt anspråk ej mindre på omförmälda två flygelbyggnader, utan ock på sjelfva fängelsehuset, men tillika förklarat att samtliga dessa byggnader af dem upplätes åt Länets Hushållnings-sällskap att för sällskapets ändamål, på sätt lämpligast syntes, användas; och har med anmälan härom samt med tillkännagifvande derjemte att, enligt hvad Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län upplyst, tjenliga lokaler i Piteå och i grannskapet deraf finnas att tillgå till förvarande af såväl stadens fångar som transportfångar, så att anledning icke vore för handen att ifrågasätta länsfängelsebyggnadernes i Piteå användande för någotdera af dessa ändamål; Fångvårds-styrelsen i underdånighet anhållit om Kongl. Maj:ts nådiga förordnande, huruvida länsfängelsehuset i Piteå med dertill hörande flygelbyggnader må till Norrbottens läns innevånares disposition, i öfverensstämmelse med det derom framställda anspråket, afträdas, eller huru med meranämnde hus och byggnader eljest må förhållas.

Uti infordradt underdånigt utlåtande har Justitie-Kanslers-embetet, med ledning af de från Fångvårds-styrelsens insända och öfriga för bemäldta Embete tillgängliga handlingar, upplyst: att innevånarne i de norra länen af ålder bekostat byggnad och underhåll af länets fängelser; att, efter det, till följd af Kongl. Kungörelsen den 21 Maj 1810, Westerbottens län blifvit uti tvenne län fördeladt, fråga uppstått, att, i stället för det förut gemensamma, förfallna länshäktet vid Piteå, uppföra ett nytt länshäkte uti hvartdera länet; att sedan Westerbottens läns innevånare erbjudit sig att uppföra länsfängelse vid Umeå, Kongl. Maj:t, genom nådigt Bref den 29 Juni 1814, berörda anbud antagit; att fullmägtige för allmogen i Westerbottens och Norrbottens Län vid 1815 års riksdag, med förmälan att Rikets Ständers Justitie-Ombudsman, under embetsresa 1814, underrättat allmogen derom, att den icke mera än i öfriga orter, der länsfängelse på Kronans bekostnad byggdes, borde besväras med dylik byggnad och dess underhåll, hos Kongl. Maj:t sökt befrielse, bland annat, från uppbyggande af länsfängelser, men att Kongl. Maj:t den 9 Juli 1816, af anförda skäl, i nåder förklarat, dels att, i afseende å Westerbottens län, borde förblifva vid hvad den 29 Juni 1814 blifvit härom stadgadt och dels att Norrbottens läns innevånare saknade skälig anledning att från ett sådant, dittills utan allt klander fullgjordt besvär, söka befrielse; att Norrbottens läns innevånare derefter gått i författning om uppförande af nytt fängelse, dertill ett belopp af 4,191 R:dr 31 sk. 8 rst. Banko skall hafva blifvit af innevånarne sammanskjutet och att, enär, för fängelsets försättande i fullt ändamålsenligt skick ytterligare 2,247 R:dr 37 sk. 8 rst. nyssnämnde mynt erfordrades, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmält innevånarnes underdåniga anhållan att ej mindre till nyss uppgifna ändamål, än ock till fängelsets framtida underhåll, allmänna medel måtte i nåder anvisas; att sedan, vid 1828—1829 årens riksdag, denna jemte flera väckta frågor om byggnad och underhåll af häkten i de norra länen blifvit gemensamt handlagda, Rikets Ständer, i underdånig skrifvelse den 28 September 1829 yttrat, att då, med undantag endast af de norra länen, innevånarne i rikets öfriga län blifvit från byggande och underhållande af länshäkten befriade, funno Rikets Ständer billighet och jemlikhet i rättigheter medborgare emellan påkalla, att enahanda befrielse borde de norra länens innevånare tillgodokomma och beslöto derföre, för sin del, att, emot det allt anspråk på ersättning för uppförande af sjelfva fängelsehusen uti Westernorrlands, Westerbottens och Norrbottens län förfölle och hvarken då eller framdeles finge väckas, Staten skulle öfvertaga och framgent ensamt bekosta underhållet af länsfängelserna i samma län, på sätt med de i rikets öfriga län varande dylika byggnader egt rum; att Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse härmed, den 31 Oktober 1829 i nåder förordnat, det Staten må öfvertaga och derefter af de medel, hvaraf kostnaderne för de öfriga fängelsernas underhåll utgå, ensamt bekosta länsfängelsernas i nyssnämnde tre län, under vilkor att något anspråk på ersättning för sjelfva fängelsehusen i dessa län icke måtte ega rum; i följd hvaraf ock den af Norrbottens läns innevånare gjorda anhållan om godtgörande af Staten för en nyss förut å fängelset derstädes gjord reparation förklarades böra förfalla; och att, Justitie-Kanslers-embetet veterligen, Norrbottens läns innevånare derefter icke vidare befattat sig med länets fängelses fullbordan och vidmagthållande; och har Justitie-Kanslers-embetet derjemte för sin del yttrat: att då båda Statsmagterne befriat de norra länens innevånare från den dem förut åliggande skyldighet att bygga och underhålla länshäkten, endast med uttryckligt vilkor, det något anspråk på ersättning för sjelfva fängelsehusen icke finge ega rum; då, äfven om innevånarne i Norrbottens län, icke

veterligen, genom något öppet förklarande ingått på detta vilkor, de likväl måste anses hafva lemnat ett tyst bifall dertill, enär de, under en längre tidsföljd af nära 30 år begagnat sig af den, endast under berörda vilkor, dem förunnade fördel; då godkännande af det nu väckta anspråket sannolikt skulle framkalla lika beskaffade, icke blott i de öfriga norrländska länen, utan möjligen äfven i andra län, der gamla länshäkten funnits uppförda utom residensen; då, såvidt förhållandet för närvarande kunde bedömas, anledning vore för hand, dels att Westerbottens läns innevånare lemnat bidrag till ifrågavarande fastighets förvärfvande och första bebyggande, och dels att statsmedel jemväl blifvit använda för fängelsets fullbordande; samt då det icke heller torde kunna medgifvas att ett för allmänt ändamål, om ock genom tillskott eller med biträde af innevånarne i orten uppfördt hus bör, helt och hållet eller i mån af utgjordt biträde eller annat bidrag, anses tillhöra dem, som bidragen lemnat, funne Justitie-Kanslers-embetet sig böra i underdånighet afstyrka bifall till det af Norrbottens läns innevånare väckta anspråk att få disponera de till numera upphörda länsfängelset i Piteå hörande byggnader, hvilka, såvida de icke genom laga rättegång Staten frånvinnas, borde såsom dess egendom fortfarande anses; dock har, med afseende dels derå att Norrbottens läns innevånare otvifvelaktigt sednare, än uti de flesta andra län, lemnat ett betydligt tillskott för uppförande af länsfängelset, hvilket nu vore för fångvården umbärligt, dels ock å det nyttiga ändamål, för hvilket, enligt läns-innevånarnes tillkännagifna önskan, byggnaderna skulle användas, Justitie-Kanslers-embetet i underdånighet hemställt, om icke Kongl. Maj:t skulle täckas göra frågan angående byggnadernas öfverlåtande till Norrbottens läns Hushållnings-sällskap till föremål för nådig framställning till Rikets Ständer.

Då Norrbottens läns innevånares anspråk på eganderätten till ifrågavarande byggnader icke är ostridig, utan fasthellre, med afseende å hvad i ämnet upplyst blifvit, det vill synas som skulle byggnaderna vara Kongl. Maj:t och Kronan tillhöriga, har Kongl. Maj:t, vid ärendets underdåniga föredragning den 1 Februari innevarande år, väl förklarat den gjorda framställningen om desammas afträdande till länsinnevånarnes disposition nu icke kunna bifallas; men på grund af ofvanomförmälde af Justitie-Kanslers-embetet anförde skäl, vill Kongl. Maj:t likväl härigenom föreslå Rikets Ständer att såväl det gamla länsfängelset i Piteå som öfriga ofvannämnde dertill hörande byggnader måtte få upplåtas till Norrbottens läns Hushållnings-sällskap, för att af detsamma användas på sätt för befrämjande af Sällskapets ändamål lämpligast synes; och har Kongl. Maj:t emellertid tillåtit, att samma byggnader må tills vidare och intill dess Rikets Ständer i ämnet sig yttrat, få af bemälde Hushållnings-sällskap begagnas.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Louis De Geer.

Transsumt af Protokollet öfver Justitie-Departements-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott Thorsdagen den 27 Oktober 1859.

i närvaro af:

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-Ministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Stats-Ministern för Utrikes-Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-råden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna,
Malmsten;
Justitie-råden: *Alexandersson* och
Cramér.

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-Ministern uppläste till justering:

1:o. — — — — — — — — — — — — — — — —

2:o. Förslag till Kongl. Maj:ts den 1 Februari innevarande år beslutade nådiga proposition till Rikets Ständer, angående upplåtande till Norrbottens läns Hushållnings-sällskap af gamla länsfängelse-byggnaden i Piteå.

3:o. — — — — — — — — — — — — — — — —

Uppå Stats-Rådets hemställan täcktes Kongl. Maj:t i nåder godkänna dessa förslag till nådiga propositioner och skrifvelse, sådana de finnas detta Protokoll bilagda.

Ex Protocollo

Oscar David Egge.

№ 9.

Ank. till Exp. Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts

Nådiga Skrifvelse till Rikets Ständer, i anledning af åtskillige af Rikets Ständer vid sistförflutna riksmöte beslutade lagförändringar; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Då nedannämnde af Rikets sednast församlade Ständer beslutade lagförändringar, öfver hvilka Kongl. Maj:t, innan Ständerne åtskiljdes icke kunnat fatta och meddela sitt nådiga beslut, ej heller sedermera blifvit af Kongl. Maj:t i nåder antagna, vill Kongl. Maj:t nu, i öfverensstämmelse med 87 § Regeringsformen, underrätta Rikets Ständer om de skäl, som derför utgjort hinder.

Uti underdånig skrifvelse den 22 Augusti 1857 hafva Rikets Ständer anhållit att, genom utfärdande af en författning angående underhållet af de hus, som enligt 26 Kap. 2 § Byggninga-balken, af socknemännen skola Kyrkoherden färdiga antvardas, måtte förklaras: att vården och underhållet af dessa hus till alla deras särskilda delar åligger Kyrkoherden, samt att socknemännens skyldighet i berörde hänseende icke vidtager förr, än husen, genom ålder och bruk, eller genom vådeld, storm, husets sättning, eller annan tillfällighet, som innehafvaren bevisligen icke kunnat förekomma, befinnas så bristfälliga att ny- eller ombyggnad eller annan hela huset eller dess väsendtligare beståndsdelar omfattande större förbättring är af nöden.

Sedan Preste-Ståndet med särskild underdånig framställning i detta ämne till Kongl. Maj:t inkommit, samt Stats-Rådet och Högsta Domstolen öfver ifrågavarande förslag blifvit hörde, har Kongl. Maj:t detsamma i öfvervägande tagit; och då ordalagen i förslaget medgifva en tydning, hvarigenom prests skyldighet att vidmagthålla de honom af socknemännen antvardade hus skulle utsträckas längre, än Kongl. Maj:t anser med syftningen i 26 Kap. 2 § Byggninga-balken öfverensstämma, samt det sökta ändamålet att förekomma tvister, till följd af uttryckens obestämdhet, sannolikt icke skulle genom förslagets antagande vinnas, har Kongl. Maj:t ansett sig icke böra detsamma bifalla.

Kongl. Maj:t har dock, lika med Rikets Ständer, funnit tydligare bestämmanden i ämnet än de, som innefattas i 26 Kap. 2 § Byggninga-balken behöfliga samt förklarat sig vilja, i sammanhang med frågan om förändring i sättet för Presterskapets aflöning, taga detta ämne i vidare öfvervägande.

Rikets Ständer hafva vidare uti underdånig skrifvelse den 25 Februari 1858 anmält, hurusom de, för sin del, beslutat en författning angående en förändrad organisation af Domkapitlen, af det innehåll, samma skrifvelse närmare utvisar.

Ifrågavarande lagförslag, i anledning hvaraf Preste-Ståndet likaledes med särskild underdånig framställning inkommit, samt Rikets samtlige Konsistorier infordrade underdåniga utlåtanden afgifvit, har Högsta Domstolen funnit föranleda till åtskilliga anmärkningar, hvaribland Högsta Domstolen ansett sig tillkomma att fästa uppmärksamhet vid följande, nemligen: att det föreslagna stadgandet, enligt hvilket hälften och på flera ställen två tredjedelar af Domkapitlets ledamöter skulle för viss tid väljas af de Kapitlet underlydande prester och skollärare, oaktadt dessa fortfarande kommo att vara Domkapitlets domsrätt underkastade i afseende på begångna tjenstefel, icke syntes lämpligt; att då dessutom de Kyrkoherdar, hvilkas hemvist vore mer än fem mil från stifts-staden aflägset, skulle ega att undandraga sig ledamotskap i Domkapitlet, samt ej heller de, som på grund af val en gång fem år innehaft sådan befattning, kunde emot sin vilja återväljas, det lätt skulle kunna inträffa, att de väljande blefvo vid valet inskränkta inom alltför trånga gränser, samt att, till följd af täta ombyten, af Domkapitlets ledamöter, nödig enhet i Kapitlets åtgärder och beslut kunde komma att saknas.

Med afseende å dessa af Högsta Domstolen emot förslaget framställda anmärkningar och då den af Rikets Ständer föreslagna organisation af Domkapitlen, enligt hvilken till ledamöter kunde inväljas dels Kyrkoherdar utan högre lärdomsbildning och dels Lektorer utan presterlig bildning och bekantskap med stiftets förhållanden, icke i högre grad än den nuvarande organisationen medför säkerhet derom, att Domkapitlen endast komma att bestå af sådana ledamöter, som hvar för sig äro skicklige att deltaga i alla de olikartade göromål, som nu tillhöra Domkapitlens handläggning, har Kongl. Maj:t, efter det jemväl Stats-Rådet blifvit i ämnet hördt, funnit sig böra vägra nådigt bifall till Rikets Ständers ifrågavarande förslag.

Med förmälan hurusom behofvet af en kyrklig representation börjat allt mer och mer uppfattas och erkännas, samt att vår tids rörelser inom Kyrkan, de stridigheter i afseende på religionsbegrepp och kyrkliga bruk, som städse förekomma, ådagalade nödvändigheten deraf, att tillfälle bereddes församlingen att uttala sina åsigter i berörde ämnen, hafva Rikets Ständer uti underdånig skrifvelse den 6 Mars 1858 till Kongl. Maj:ts nådiga godkännande öfverlemnat ett af Rikets Ständer beslutadt, i samma skrifvelse intaget, förslag till Förordning angående allmänt kyrkomöte.

Efter inhemtande af Stats-Rådets och Högsta Domstolens yttrande öfver berörde förslag, har Kongl. Maj:t detsamma till nådig pröfning förehaft; men om det

än vore ostridigt, att allmänna kyrkomöten, som endast hade att afgifva utlåtanden i kyrkliga frågor, skulle medföra några väsendtliga fördelar, som icke utan en sådan anstalt kunde vinnas, har Kongl. Maj:t likväl funnit emot antagande af Rikets Ständers omförmälda förslag betänkligheter möta, bland annat, deruti: att bestämmelser saknas angående behörighet att i lekmannavalen deltaga, så att t. ex. icke ens främmande trosbekännare blifvit derifrån utestängda; att den för val af riksdagsman inom Preste-Ståndet stadgade ordning, hvilken, enligt förslaget, jemväl borde vid val af ombud å kyrkomöte följas, icke allestädes är å dessa sednare tillämplig och i intet fall synes för lekmänners val ändamålsenlig, samt att, då mötet skulle ega att med lika befogenhet upptaga enskilda ledamöter och Konungens framställningar i kyrkliga mål, förhandlingarne kunde komma att alltför länge draga ut på tiden, äfven om Konungen, utan bemyndigande af lagen, finge anses ega rätt att upplösa mötet, förr än alla der lagligen väckta frågor blifvit afgjorda — och har Kongl. Maj:t, på grund häraf, vägrat sanktion å ifrågavarande förslag.

Sedan Kongl. Maj:t den 26 Oktober 1858 i nåder tillsatt en Kommitté, med uppdrag att, ibland annat, afgifva utlåtande angående de förändringar, som kunna anses behöfliga såväl i organisationen och sammanhanget af de anstalter, hvilka med penninge- och kredit-väsendet hafva gemenskap, som i de lagar, hvilka dermed stå i förbindelse, har Kongl. Maj:t, vid underdånig anmälan den 16 påföljde November af Rikets Ständers i skrifvelse den 9 Mars nämnde år framställda förslag till lag rörande enskilda banker, hvaröfver Högste Domstolen infordradt utlåtande afgifvit, i nåder förordnat att samma förslag skulle till bemälda kommitté öfverlemnas för att tagas under öfvervägande vid utarbetande af det kommittéen anbefallda utlåtande; och då berörda utlåtande ännu icke blifvit afgifvet, har ärendet hittills icke kunnat blifva föremål för Kongl. Maj:ts vidare handläggning.

Slutligen vill Kongl. Maj:t gifva Rikets Ständer tillkänna, att ehuru Rikets Ständer uti skrifvelse den 4 November 1857 anmält sig hafva bifallit det af Kongl. Maj:t uti nådig Proposition framställda förslag till Förordning om verkställighet af domar och utslag, meddelade af Norsk Rätt m. m., Kongl. Maj:t likväl, enär Rikets Ständers bifall till förslaget skett med föranledande af den uti den nådiga Propositionen gjorda förutsättning derom att en dermed öfverensstämmande lag blefve i Norrige antagen, men Norriges Storthing vägrat godkänna Kongl. Maj:ts till detsamma i ämnet afgifna förslag, funnit ifrågavarande för Sverige beslutade författning böra för närvarande förfalla.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Louis De Geer.

Transsumt af Protokollet öfver Justitie-Departements-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott Thorsdagen den 27 Oktober 1859,

i närvaro af

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-Ministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Stats-Ministern för Utrikes-Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-råden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna,
Malmsten,
Justitie-råden: *Alexanderson* och
Cramér.

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-Ministern uppläste till justering:

1:o — — — — — — — — — — — — — — — — —

3:o Förslag till Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Rikets Ständer i anledning af åtskillige af Rikets Ständer vid sistförflutne riksdag beslutade lagförändringar.

Uppå Stats-Rådets hemställan täcktes Kongl. Maj:t i nåder godkänna dessa förslag till nådiga propositioner och skrifvelse, sådana de finnas detta Protokoll bilagde.

Ex Protocollo

Oscar David Egge.

№ 10.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts

Nåd:iga Skrifvelse till Rikets Ständer, i anledning af vidtagna åtgärder för Armeens härvarande utredningsförråds skyddande mot eldfara; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Sedan, i anledning af Rikets Ständers Revisorers, vid den år 1857 verkställda granskning af Statsverkets förvaltning under åren 1854 och 1855, gjorda erinran derom, att, i händelse af eldsvåda inom åtskilliga i Stockholm belägna Kronans magasinshus, uti hvilka krigsmateriel förvaras, det vore för de dyrbara förrådens skyddande angeläget, att brandmurar funnos derstädes uppförda, Kongl. Maj:t förordnat om anställande af närmare undersökning om behofvet i berörda hänseende vid Armeens utredningsförråd å Skeppsholmen, samt, uppå anmälan om hvad dervid förekommit, anbefallt Krigs-kollegium att gå i författning om de byggnads- och reparations-arbeten, som till de i nämnda förråd förvarade persedlars skyddande mot eldfara funnits nödiga, så har bemälda Kollegium, jemte tillkännagifvande, att kostnaden för dessa arbetens verkställande uppgått till ett belopp af 6,710 R:dr, som af Kollegium förskjutits, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit om godtgörelse härför; och då, enligt hvad Krigs-kollegium tillika anmält, tillgång till förskottets godtgörande hos Kollegium saknas, vill Kongl. Maj:t sådant Rikets Ständer härmed tillkännagifva, på det att särskilda medel härtill må varda anvisade.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

J. M. Björnstjerna.

Utdrag af Protokollet öfver Landtförsvars-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-ministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Stats-ministern för Utrikes-Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-råden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Departements-chefen, Stats-rådet Björnstjerna uppläste till justering följande, på grund af förut fattade beslut, uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelser till Rikets Ständer, nemligen:

1:o i anledning af vidtagna åtgärder för Armeens härvarande utredningsförråds skyddande emot eldfara; — — — — — — — — — — — —

Kongl. Maj:t täcktes, uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla ofvanberörda förslag, sådana de finnas detta Protokoll bilagda, samt förordna, att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga skrifvelser skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex Protokollo
J. A. Jædrén.

№ 11.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående befrielse från rotering för hemmanet Ansätt i Jemtlands län; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Uti underdånig skrifvelse af den 20 Februari 1858, hafva Rikets då församlade Ständer, i anledning af väckt fråga om befrielse för Ansätts kronohemman i Fölinge socken af Jemtlands län från åsatt rotering, på anförda grunder hemställt, att Kongl. Maj:t täcktes, efter verkställd undersökning och så vidt Kongl. Maj:t funne dertill skäl, till Rikets nästderefter sammanträdande Ständer framställa nådig proposition om en sådan befrielse tills vidare för nämnde hemman.

Sedan Kongl. Maj:t, till följd häraf, anbefallt Dess och Rikets Kammar-kollegium, att låta i behörig ordning berörde undersökning anställa samt att med underdånigt utlåtande i ämnet till Kongl. Maj:t inkomma, har bemälde Kollegium, efter det dylik undersökning blifvit af vederbörande Afvittrings-landtmätare med biträde af gode män, i krono-ombuds och hemmans-innehafvarnes närvaro, den 9 September 1858 på stället förrättad, samt instrumentet deröfver af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet till Kollegium insändt, tillika med eget utlåtande och öfriga erforderliga handlingar, rörande ifrågavarande kronohemman, uti skrifvelse af den 15 Mars 1859, med öfverlemnande af samtliga dessa handlingar i underdånighet anfört, att, enär härvid förekomme:

att hemmanet Ansätt, angående hvars tillkomst, skattläggning, afvittring och rotering Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i dess skrifvelse meddelat fullständig utredning, enligt hvad af ofvanberörde undersöknings-instrument inhemtades, saknade så väl åker, som ock lägenhet, hvarå sådan skulle kunna upparbetas, emedan jordmånens beskaffenhet och belägenheten invid Sten- och Ansätts-fjellen, jemte angränsande mossmyror och kalkällor, förorsakande frost, gjorde åkerodling omöjlig;

att slåtterna befunnits mycket spridda, och för det mesta utgöres af så kallade fjell-, li- och slan-slåtter, hvilka ömsom begagnas till bete och endast hvart tredje eller fjerde år kunde till slåtter nyttjas, emedan vextligheten derå i annat fall skulle utdö; samt

att, vid så beskaffadt förhållande, otvifvelaktigt vore att hemmanet, derest skattläggning derå ifrågakommit först efter utfärdandet af Kongl. Brefven den 14 Juni 1826 och den 9 November 1836, skulle blifvit skattlagdt efter Lappmarks-method och i sådant fall, på grund af Kongl. Maj:ts nådiga bref den 26 Januari 1847, jemväl bort vid den provinsen Jemtland öfvergångna förnyade rotering från dylik skyldighet befrias; så funne Kammar-kollegium sig böra i underdånighet tillstyrka den ifrågasatta roteringsbefrielsen, dock så att, enär, enligt hvad Kongl. Maj:ts Befallningshafvande uppgifvit, annat hemman, som kunde roteringen öfvertaga, för närvarande saknades, hemmanet Ansätt måtte intilldess lämpligt utbyte kunde ega rum, samma rotering tillsvidare utgöra emot den ersättning, som tillkomme hemman, hvilka, ehuru innehafvande frihetsår, likväl åtagit sig att under tiden i rotering ingå.

Kongl. Maj:t har detta ärende i nådigt öfvervägande tagit och vill, på grund af hvad härvid utaf Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län äfvensom Kammarkollegium anfört och upplyst blifvit, härmed i nåder föreslå Rikets Ständer, att Ansätts kronohemman må från den åsatta roteringen varda befriadt så snart annat lämpligt hemman kan densamma öfvertaga, men att ifrågavarande kronohemman emellertid må tillgodonjuta den ersättning, som tillkommer hemman, hvilka, ehuru innehafvande frihets-år, likväl åtagit sig att under tiden i rotering ingå.

De till detta mål hörande handlingar skola blifva öfverlemnade till det Utskott, som med målet kommer att taga befattning; Och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

J. M. Björnstjerna.

Utdrag af Protokollet öfver Landtförsvars-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-ministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Stats-ministern för Utrikes-Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-råden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Departements-chefen, Stats-rådet Björnstjerna uppläste till justering följande, på grund af förut fattade beslut, uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Rikets Ständer, nemligen angående:

1:o befrielse för rotering för hemmanet Ansätt i Jemtlands län;

— —

Kongl. Maj:t täcktes, uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla ofvanberörda förslag, sådana de finnas detta Protokoll bilagda, samt förordna att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex Protokollo
J. A. Jædrén.

№ 12.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående ett pensionstillskott från Allmänna Indragnings-staten åt Majoren vid Göta Artilleri-regemente, Johan Wilhelm Westerling, vid afskeds erhållande från innehafvande beställning på stat; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Hos Kongl. Maj:t har Majoren med äldre kaptenslön vid Göta Artilleri-regemente, Riddaren af Kongl. Svärds-Orden, Johan Wilhelm Westerling, uti en af General-Fälttygmästaren och Chefen för Artilleriet ingifven skrift, i underdånighet anhållit, att då Westerling, — som år 1829 kommenderades till Stockholm, för att emottaga ledningen af den i General-Fälttygmästare-expeditionen samma år inrättade slagkruts-verkstaden, år 1832 förordnades till Batteri-chef för den då uppsatta Raket-korpsen, med hvilken slagkruts-verkstaden förenades, samt år 1845, vid Raket-korpsens förändring till en uteslutande Pyroteknisk arbets-korps, under benämning Fyrverkare-korpsen, förordnades till befälhafvare för densamma, — genom dessa befattningar och jemväl andra under tiden honom uppdragna pyrotekniska arbeten för Armeen, varit i hufvudstaden qvarhållen och till följd deraf, vid yppade Majors-vakans vid regementet, och enär behofvet kräfde en i garnisons-orten tjenstgörande Major, blifvit till sådan beställning på stat förbigången samt derigenom gått i mistning af tillfälle att förvärfva sig rättighet till den högre militärgradens pension, hvilken med 500 R:dr R:mt öfverstege hvad honom nu såsom Kapten på stat tillkomme, Kongl. Maj:t, i anledning häraf, täcktes, till ersättning för den pensionsförlust, sökandens 30-åriga verksamhet inom det pyrotekniska facket honom sålunda ådragit, i nåder bereda honom rättighet att, då han nu, i anseende till sjuklighet, snart blefve nödsakad att ur krigstjensten afgå, dervid få komma i åtnjutande af 500 R:dr R:mt årlig tillökning utöfver de pensionsbelopp honom, såsom innehafvare af äldre kaptenslön vid Artilleriet, kunde författningsenligt tillfalla dels från Armeens Pensionskassa och dels af särskildt anvisade statsmedel.

General-Fälttygmästaren och Chefen för Artilleriet har för egen del, jemte vitsordande af det nit och den skicklighet, hvarmed Majoren Westerling fullgjort de flera

tid efter annan honom lemnade uppdrag i afseende på utredandet af åtskilliga pyrotekniska frågor, fästat Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet derpå, att Westerling dervid, genom ordningssinne och hushållsaktighet, varit i stånd att ordna de honom anförtrodda tillverkningar för jemförelsevis ganska låga omkostnads-belopp och derigenom åstadkommit besparingar, mer än tillräckliga att betäcka den nu ifrågasatta pensions-förhöjningen; hvarjemte General-Fälttygmästaren anfört, att, då Majoren Westerling under sådana förhållanden, och oaktadt de verkliga förtjenster han ådagalagt och den nytta han åstadkommit, icke desto mindre blifvit till Major på stat förbigången af yngre kamrater, så hade detta icke kunnat härröra från annat, än den praktiska tjenstgöringens vid Regementet oafvisliga fordringar; i anledning hvaraf, och enär sökandens pensionsförlust egentligen tillskyndats honom just genom de öfvervägande egenskaper, som föranledt hans användande till de många andra honom gifna vigtiga uppdrag, det syntes innefatta en verklig rättvisa att lemna honom den ersättning för denna förlust, hvarom han nu anhållit, och hvartill General-Fälttygmästaren derföre ansåge sig böra tillstyrka nådigt bifall.

Kongl. Maj:t har detta i nåder låtit Sig föredragas, och vill, med afseende å de härvid förekommande förhållanden föreslå Rikets Ständer, att Majoren Westerling må med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller nådigt afsked från sin nu innehafvande kaptens-beställning på stat vid Göta Artilleri-regemente, få, utöfver den pensionsförmån han eger att, enligt författningarne, åtnjuta, årligen uppbära Femhundra Riksdaler å Allmänna Indragnings-staten.

De till detta mål hörande handlingar skola blifva vederbörande Utskott tillhandahållna, och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

J. M. Björnstjerna.

Utdrag af Protokollet öfver Landtförsvars-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-ministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Stats-ministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-råden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Departements-chefen, Stats-rådet Björnstjerna uppläste till justering följande, på grund af förut fattade beslut, uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Rikets Ständer, nemligen angående:

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

2:o ett pensionstillskott från Allmänna Indragnings-staten åt Majoren vid Göta Artilleri-regemente Johan Wilhelm Westerling, vid afskeds erhållande från innehafvande beställning på stat;

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Kongl. Maj:t täcktes, uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla ofvanberörda förslag, sådana de finnas detta Protokoll bilagda, samt förordna, att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex Protokollo

J. A. Jædrén.

№ 13.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående Löjtnanten vid Svea Artilleri-regemente Nils Robert Themptanders uppförande till pension å Allmänna Indragnings-staten vid erhållande afsked; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Hos Kongl. Maj:t har Löjtnanten vid Svea Artilleri-regemente Nils Robert Themptander i underdånighet anhållit, att då han allt sedan år 1849, i anseende till lamhet, varit urståndsatt att sin tjenst vid regementet förrätta, samt, enligt hvad ett ansökningen bifogadt läkarebetyg innehölle, numera ingen anledning syntes vara att vänta någon förbättring i hans tillstånd, Kongl. Maj:t täcktes till Rikets Ständer aflåta nådig proposition att sökanden finge vid afskedstagande bibehålla de löneförmåner, hvilka han nu såsom Löjtnant vid Svea Artilleri-regemente åtnjuter; Och hafva så väl General-fälttygmästaren som Regements-chefen, vid insändande af denna underdåniga ansökning, densamma med särskilda yttranden beledsagat, deruti de, med afseende å de ömmande omständigheter, uti hvilka Themptander sig befinner, och det för regementet menliga förhållande, som skulle uppstå i fall Themptander, i saknad af pension, skulle nödgas i tjenst qvarstå, tillstyrkt nådigt bifall till hans nu gjorda underdåniga anhållan.

I betraktande af hvad sålunda förekommit och då genom det, förevarande ansökning bifogade läkarebetyg styrkt blifvit, att Löjtnanten Themptander under flera års tid lidit af sådan sjukdom, som medfört nästan lamhet och deri nu mera någon förbättring icke synes vara att förvänta, samt att han följakteligen är oförmögen, att sin tjenst förrätta eller på annat sätt kunna sig och sin familj försörja, vill Kongl. Maj:t, med anledning af Rikets Ständers vid 1854 års Riksdag uti underdånig skrifvelse den 1 December samma år aflåtna svar å Kongl. Maj:ts nådiga framställning om obotlig ansedd lam, blind eller sinnessvag tjenstemans skiljande från ordinarie beställning i Rikets tjenst, härmedelst föreslå Rikets Ständer, att Löjtnanten Themptander, som, enligt hvad tillika upplyst blifvit, saknar enskild

förmögenhet, må med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller nådigt afsked ur krigstjensten, få på Allmänna Indragnings-staten uppföras till åtnjutande under sin återstående lifstid af en årlig pension, motsvarande hans nu på Regementsstat innehafvande Löjtnants-aflöning, eller Ett Tusen Tvåhundra Riksdaler Riksmynt.

De till detta mål hörande handlingar skola till vederbörande Utskott öfverlemnas och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

J. M. Björnstjerna.

Utdrag af Protokollet öfver Landtförsvars-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Departements-chefen, Statsrådet Björnstjerna, uppläste till justering följande, på grund af förut fattade beslut, uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Rikets Ständer, nemligen angående:

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

3:o Löjtnanten vid Svea Artilleri-regemente Nils Robert Themptanders uppförande till pension å Allmänna Indragnings-staten vid erhållande afsked;

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Kongl. Maj:t täcktes, uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla ofvanberörda förslag, sådana de finnas detta protokoll bilagda, samt förordna, att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo

J. A. Jædrén.

№ 14.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående pension på Allmänna Indragnings-staten för Löjtnanten vid Första Lif-Grenadier-Regementet P. J. C. Loenbom; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Hos Kongl. Maj:t har Chefen för Första Lif-grenadier-regementet, med förmälan, att andre Löjtnanten vid regementet Pehr Johan Carl Loenbom, hvilken är född år 1825 och varit i tjenst såsom officer vid regementet sedan den 18 April 1849, efter flera tillstötande sjukdomsfall blifvit lam i ena sidan och, oaktadt den omsorgsfullaste läkare-vård och flerårigt begagnande af så väl in- som utländska bad- och brunns-kurer, ännu fortfarande lider af lamhet, som, enligt vederbörande läkares intygande, gör honom oförmögen till all vidare krigstjenst, i underdånighet anhållit, att bemälde Löjtnant måtte blifva föreslagen att uppföras å Allmänna indragnings-staten till åtnjutande af en årlig pension, motsvarande andre Löjtnantslön vid regementet, hvilken lön, på sätt en företedd uträkning närmare utvisade, under de sednaste fem åren i medeltal utgjort 627 R:dr 86 öre Riksmynt; hvartill General-befälhafvaren uti 2:dra Militär-distriktet jemväl tillstyrkt bifall.

Vid öfvervägande häraf och då genom vederbörligt läkarebetyg styrkt blifvit, att Löjtnanten Loenbom, i anseende till obotlig lamhet, är nu och för framtiden oduglig till krigstjenst samt för öfrigt ur stånd att sjelf sörja för sin utkomst, har Kongl. Maj:t, med anledning af Rikets Ständers vid 1854 års Riksdag meddelade förklarande i fråga om obotlig ansedd lam, blind eller sinnessvag tjenstemans skiljande från ordinarie beställning i Rikets tjenst, härmedelst velat föreslå Rikets

Ständer, att Löjtnanten Loenbom må med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller nådigt afsked ur krigstjensten, få på Allmänna indragnings-staten uppföras till åtnjutande under sin återstående lifstid af en årlig pension, hvilken, med afseende å det belopp, hvartill den behållna delen af lönen för Loenbom under de sednast förflutna fem åren i medeltal uppgått, skäligen torde kunna bestämmas till Sexhundra Riksdaler Riksmynt.

Handlingarne i målet skola till vederbörande Utskott öfverlemnas, och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

J. M. Björnstjerna.

Utdrag af Protokollet öfver Landtförsvars-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes-Ärendena, Friherre *Manderström*,
Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Departements-chefen, Statsrådet Björnstjerna, uppläste till justering följande, på grund af förut fattade beslut, uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Rikets Ständer, nemligen angående:

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

4:o Pension på Allmänna Indragnings-staten för Löjtnanten vid Första Lifgrenadier-regementet P. J. C. Loenbom; — — — — — — — — — —

Kongl. Maj:t täcktes, uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla ofvanberörda förslag, sådana de finnas detta protokoll bilagda, samt förordna, att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex Protocollo
J. A. Jædrén.

№ 15.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m,

Kongl. Maj:ts

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående sinnessjuke Under-löjtnanten vid Jönköpings Regemente Carl Arvid Forshælls uppförande till pension på Allmänna Indragnings-staten; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Jemte anmälan, att Under-löjtnanten vid Jönköpings regemente Carl Arvid Forshæll, hvilken år 1861 utnämndes till officer och sedan år 1854, i följd af sinnessjukdom, varit intagen å Wadstena hospital, numera enligt företedt läkarebetyg nedsjunkit till den förvirring och slöhet, att hans vederfående efter största sannolikhet icke vore möjligt, har chefen för nämnde regemente, då likväl sådant oaktadt, Forshælls lifstid torde blifva långvarig, samt de besvär och olägenheter, som genom hans otjenstbarhet redan egt rum, således kunde en mångårig tid komma att, regementet och hans kamrater till last, än ytterligare fortfara och förökas, hos Kongl. Maj:t i underdånighet hemställt om vidtagande af sådan åtgärd, att Under-löjtnanten Forshæll, emot skyldighet att från tjensten afgå, kunde tillåtas att under sin återstående lifstid på Allmänna Indragnings-staten uppbära årligen ett hans nu innehafvande under-löjtnantslön motsvarigt belopp; i hvilket afseende Regements-chefen öfverlemnat en af Regementsskrifvaren uppgjord uträkning, utvisande att en under-löjtnantslön vid Jönköpings regemente i medeltal utgjort, för de fem sista åren 457 R:dr 20 öre och för de tio år 436 R:dr 50 öre, hvilka lönetillgångar årligen minskats med 37 R:dr 50 öre, genom bevillning samt afgifter till pensions- och ackords-amorterings-fonderna.

I betraktande af hvad om Under-löjtnanten Forshælls sjukdomstillstånd sålunda förekommit samt af läkare blifvit intygadt, har Kongl. Maj:t, med anledning af Rikets Ständers vid 1854 års Riksdag, uti underdånig skrifvelse den 1 December samma år, aflåtna svar å Kongl. Maj:ts nådiga framställning om obotlig ansedd sinnessvag, lam eller blind tjenstemans skiljande från ordinarie beställning i Rikets tjenst, velat härmed föreslå Rikets Ständer, att Under-löjtnanten Forshæll må med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller nådigt afsked ur krigstjensten, få på Allmänna Indragnings-staten uppföras till åtnjutande under sin återstående lifstid af en årlig pension, hvilken, med afseende å det belopp, hvartill den behållna delen af lönen för Forshæll under de sednast förflutna fem åren i medeltal uppgått, skäligen torde kunna bestämmas till Fyra Hundra Riksdaler Riksmynt.

De till målet hörande handlingar skola blifva vederbörande Utskott tillhandahållna, och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

J. M. Björnstjerna.

Utdrag af Protokollet öfver Landtförsvars-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Departements-chefen, Statsrådet Björnstjerna, uppläste till justering följande, på

grund af förut fattade beslut, uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Rikets Ständer, nemligen angående:

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

5:o Sinnessjuke Under-löjtnanten vid Jönköpings regemente Carl Arvid Forshælls uppförande till pension på Allmänna Indragnings-staten;

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Kongl. Maj:t täcktes, uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla ofvanberörda förslag, sådana de finnas detta protokoll bilagda, samt förordna, att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex Protocollo
J. A. Jædrén.

№ 16.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående t. f. Fält-läkaren m. m. Doktor U. Müllerns uppförande till pension å Allmänna Indragnings-staten efter erhållet entledigande; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Uti en af Chefen för Konungens värfvade Hussar-regemente till Kongl. Maj:t öfverlemnad skrift, har Fält-läkaren i 1:sta Militär-distriktet, t. f. Regements-läkaren vid nämnde regemente, Medicine-doktorn och kirurgie-magistern, Riddaren af Kongl. Wasa-orden Ulrik Müllern, som, enligt hvad en företedd tjensteförteckning utvisade, redan år 1806 började tjenstgöra i egenskap af Militär-läkare och dermed oafbrutet fortfor intill år 1848, då han, såsom Regements-läkare vid Södra Skånska Infanteri-regementet, för sjuklighet sökte och erhöll nådigt afsked med pension ur Arméens Pensionskassa, samt, efter återvunnen helsa, år 1855 af Kongl. Maj:t förordnades att bestrida Regements-läkare-tjensten vid Kronprinsens Hussar- eller numera Konungens värfvade Hussar-regemente, äfvensom att tillika vara Fältläkare i 1:sta Militär-distriktet, i underdånighet anhållit, att som han nu vid nära 69 års ålder motsåge den tid, då han icke längre torde förmå att till egen tillfredsställelse och förmäns belåtenhet fullgöra sina tjensteåligganden, Kongl. Maj:t, med afseende på hans långa, snart ett halft sekel omfattande tjenstemanna-bana, derunder han bivistat 1806, 1807, 1808 och 1809 samt

1813, 1814 och 1815 årens krigståg, måtte i nåder bereda honom tillfälle att på indragnings-stat få åtnjuta lika pensions-förmån, som skulle hafva honom tillfallit, derest han nämnda Regements-läkaretjenst på stat innehaft, helst det ringa pensions-belopp af endast 600 R:dr, honom vid frånträdande af nu innehafvande förordnanden tillkommer, icke vore tillräckligt för hans uppehälle på ålderdomen och hans talrika familjs utkomst.

Till denna underdåniga ansökning har bifall blifvit tillstyrkt så väl af Regementschefen som af Sundhets-kollegium, hvilka embetsmyndigheter vitsordat sökandens utmärkta duglighet samt det nit, hvarmed han städse skött sina tjenste-åligganden; och har Kongl. Maj:t, med afseende å hvad sålunda i ämnet förekommit, velat till Rikets Ständer härmedelst göra framställning derom, att Fält-läkaren m. m. Doktor Ulrik Müllern må berättigas att, efter erhållet entledigande från sin innehafvande befattning såsom tillförordnad Regements-läkare vid Konungens värfvade Hussar-regemente, komma i åtnjutande af pension på Allmänna Indragnings-staten i likhet med regementsläkare på stat, enligt de för pensioneringen af Arméens läkare nu gällande föreskrifter.

De målet tillhörande handlingar skola öfverlemnas till det Rikets Ständers Utskott, som med samma mål kommer att taga befattning, och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen. Datum ut supra.

CARL.

J. M. Björnstjerna.

Utdrag af Protokollet öfver Landtförsvars-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friberre *Manderström*,
Stats-Råden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Departements-chefen, Statsrådet Björnstjerna, uppläste till justering följande, på grund

grund af förut fattade beslut, uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Rikets Ständer, nemligen angående;

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

6:o t. f. Fält-läkaren m. m. Doktor U. Müllerns uppförande till pension å Allmänna Indragnings-staten efter erhållet endtledigande,

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Kongl. Maj:t täcktes, uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla ofvanberörda förslag, sådana de finnas detta protokoll bilagda, samt förordna, att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex Protocollo

J. A. Jædrén.

№ 17.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, rörande anslag för fortsättning af de geologiska undersökningarna inom Riket samt utgifvande af derpå grundade kartor; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Då Rikets sednast församlade Ständer, enligt underdånig skrifvelse af den 23 Februari 1858, uppå Kongl. Maj:ts nådiga framställning, till Kongl. Maj:ts disposition för innevarande statsreglerings-period å Riksgäldskontoret anvisade ett belopp af tillsammans 60,000 R:dr R:mt för geologiska undersökningar inom Riket samt utgifvande af derpå grundade kartor, uttryckte Rikets Ständer jemväl den önskan, att vid nästföljande Riksdag resultaten af dessa undersökningar måtte varda för Rikets Ständer framlagda.

Af sådan anledning vill Kongl. Maj:t härmed i nåder meddela Rikets Ständer följande upplysningar om hvad i berörda hänseende hittills blifvit åtgjordt, jemte det Kongl. Maj:t af Rikets Ständer äskar nödiga medel till fortsättande af de geologiska undersökningarna.

Efter det Rikets Ständers ofvannämnde skrifvelse inkommit, förordnade Kongl. Maj:t Professoren m. m. A. J. Erdmann att såsom chef öfvertaga ledningen af ifrågavarande undersökningar. Sedan Professoren Erdmann uppgjort förslag och Ve-

tenskaps-akademien, på nådig befallning, afgifvit underdånigt utlåtande i fråga om användandet af det beviljade anslaget, fann Kongl. Maj:t godt att såsom allmän regel i afseende å dessa undersökningar förordna, att de borde företagas efter en gemensam plan, som hade till hufvudsakligt syfte att, med iakttagande af vetenskapens fordringar och med särskild fästad uppmärksamhet å jord- och berglagrens vigt och inflytande i ekonomiskt hänseende, uppdaga och genom fullständiga kartor och beskrifningar meddela kännedom om landets allmänna geognostiska beskaffenhet, och att sålunda förbereda och underlätta de mera detaljerade forskningar, hvilka, såsom ländande till specielt gagn för skiljda trakter af landet, böra tillhöra vederbörande kommuner eller enskilde att hvar i sin ort föranstalta och bekosta. I öfverensstämmelse med Rikets Ständers yttrade önskan, att dessa undersökningar till en början icke måtte företagas i alltför stort omfång, föreskrefs tillika att desamma under åren 1858, 1859 och 1860 borde så inskränkas, att arbetena för denna tid komme att utgöra ett helt för sig, och att, i enlighet härmed, arbetet skulle så ordnas, att detsamma inom Upsala län, i fullföljd af der redan under åren 1856 och 1857 med bidrag af allmänna medel verkställda geologiska forskningar, omfattande ungefär 10 qvadratmil, vidare fortsattes, samt derifrån, så vidt omständigheterna tilläte och, utan att fördröjas af andra detaljundersökningar än sådane, som vore af ett allmännare intresse, utbredde sig så, att det komme att omfatta en sammanhängande del af landet. Föröfrigt bemyndigades Professoren Erdmann att antaga de medhjelpare, som för arbetet erfordrades och att, efter uppgjord plan för hvarje års undersökningar, leda och bestämma deras praktiska utförande; med föreskrift att, under arbetets fortgång, borde insamlas för Rikets Naturhistoriska Museum minst tio exemplar af de karakteristiska bergarter, jordlager och fossilier m. m., som anträffades, äfvensom särskilda större exemplar af de föremål, som i tekniskt hänseende vore användbara; hvarjemte universiteten skulle förses med dylika fullständiga samlingar, likasom gymnasier, tekniska läroans alter och landtbruksskolor erhålla samlingar från undersökningarna inom den provins, der de äro belägna. Slutligen blef i afseende å medhjelparne, hvilkas antal till en början icke finge öfverstiga åtta, i nåder förordnadt, att de borde af chefen antagas, i den mån skickliga personer blefve tillgänglige, samt deras aflöning ordnas på det sätt, att hvar och en hade att, utom bestämd billig ersättning för skjuts samt dagtraktamente under den tid han i och för sin befattning vore sysselsatt utom Stockholm, påräkna ett visst årsarfvode, hvilket, lämpadt efter tiden för hans tjenstgöring samt hans derunder ådagalagda skicklighet och verksamhet, följaktligen kunde, i den mån han vid befattningen qvarstode samt hans erfarenhet och insigter tillväxte, gradvis förhöjas från ett lägre belopp till det högsta för dylika arfvoden stadgade. Enligt denna grund och under antagande att fortfarande anslag för ifrågavarande undersökningars fullbordande komme att anvisas, fastställdes följande aflöningsstat för bemälde medhjelpare att tillsvidare blifva gällande:

		Riksmynt.	
Första året	600: —	Skjuts per mil	1,25.
		Dagtraktamente	2,00.
Andra »	800: —	Skjuts per mil	1,25.
		Dagtraktamente	2,00.
Tredje »	1,000: —	Skjuts per mil	1,25.
		Dagtraktamente	2,00.
Fjerde »	1,200: —	Skjuts per mil	1,25.
		Dagtraktamente	2,00.

Femte året	1,500: —	Skjuts per mil	1.50.
		Dagtraktamente	2.00.
Sjette »	2,000: —	Skjuts per mil	2.00.
		Dagtraktamente	3.00.
Sjunde »	2,000: —	Skjuts per mil	2.50.
		Dagtraktamente	3.00.
Åttonde och följande	2,000: —	Skjuts per mil	2.50.
		Dagtraktamente	3,00.

Arfvodet för chefen, hvilken enligt sin egen derom gjorda framställning, icke tillgodonjuter högre ersättning för skjuts och dagtraktamente än medhjelpare i högsta lönegraden, har blifvit bestämdt till 6,000 R:dr R:mt om året.

Af den underdåniga berättelse, hvilken Professor Erdmann för år 1858 afgifvit, inhemtas hufvudsakligen:

att, efter nödiga förberedande åtgärder, undersökningarne togo sin början i slutet af Maj 1858 och sedan fortgingo utan afbrott intill slutet af Oktober;

att de omfattade landet närmast norr om Mälaren och dess utlopp i Saltsjön, samt der utbredde sig från trakten af Kolbäck och Strömsholm i vester förbi Westerås, Enköping, Ekolsund, Stäket, Görväln och Sollentuna till Rydboholm och Lidingön i öster;

att dessutom en liten del af Södermanlands län i närheten af Eskilstuna och Thorshälla undersöktes, samt åtskilliga luckor fylldes mellan 1858 års och de båda nästföregående årens undersökningar inom Upsala län, så att ett fullkomligt samband mellan alla tre årens arbeten tillvägabragtes;

att sålunda samtidigt fyra särskilda län, nemligen Stockholms, Upsala, Westmanlands och Södermanlands, blifvit delvis bearbetade;

att sammanlagda arealen af de år 1858 undersökta trakterna, öfver hvilka åtta särskilda geologiskt färglagda karteblad, med dertill hörande tvenne blad profiler blifvit berättelsen vidfogade, uppgick till 23 qvadratmil;

att planen för undersökningarnes utförande varit densamma, som följdes vid utarbetandet af den år 1857 från trycket utgifna geologiska kartan öfver Upsala stads närmaste omgifningar;

att, då nemligen hufvudsyftet med hvarje geologisk undersökning vore, att erhålla en så vidt möjligt trogen och öfverskådlig bild af sjelfva jordytan, nödig uppmärksamhet följaktligen blifvit skänkt icke allenast åt de fasta bergens beskaffenhet och innehåll, utan äfven åt de lösa jordaflagringar af hvarjehanda slag, som öfvertäcka desamma, hvadan man sökt att utforska sammansättningen och lagerföljden hos samt gränserna för alla de många olikartade aflagringar, som merendels öfver stora sammanhängande sträckor öfverhölja och undangömma Sveriges i allmänhet enformiga fasta berggrund, helst icke allenast rent vetenskapliga skäl, utan äfven det alltjemt stigande landtbruks-intresset kraftigt talade för fullföljandet af en sådan riktning, och dessutom en närmare granskning och bestämning af de lösa jordlagren och af de ömsesidiga, hittills föga studerade och kända ålders-förhållanden, under hvilka de till hvarandra uppträda, säkerligen skulle lemna många värdefulla bidrag till kännedom om fäderneslandets nyare och nyaste utvecklingshistoria och sålunda i sin mån sprida ett efterlängtadt ljus öfver mången ibland vår forntids dunkla häfder; — samt slutligen att den största uppmärksamhet lemnats åt landets forntidsminnen, hvilka blifvit till sitt läge bestämda och på de upprättade kartorna utmärkta.

Den af Professoren Erdmann under den 1 September innevarande år afgifna underdåniga berättelse omförmäler:

att, sedan sistlidne höst och vinter blifvit begagnade till utredning af 1858 års sommararbeten, såsom uppackning af insamlade stuffer, dessas bestämning, etikettering och uppläggning i arbetsrummen, samt de undersökta trakternas geologiska kartläggning, o. s. v., hade de geologiska arbetena från början af sistlidne Juni månad fortgått inom alla fyra ofvannämnda län och det än vidare utgrenade sig icke blott norr om Mälaren uti Westmanlands och Stockholms län, utan äfven söder om denna sjö inom Södermanlands län, hvarjemte inom Upsala län trakterna mellan sjön Temnaren och Harnäsviken vid Dalelfvens utlopp i Östersjön blifvit påbörjade; och hyste undersöknings-chefen den förhoppning att ännu före senhöstens inbrott se det är 1859 undersökta området uppgå till ungefär samma ytinnehåll, som föregående året, eller 23 qvadratmil, hvilket, sammanlagdt med hvad som under åren 1856, 1857 och 1858 blifvit undersökt, skulle utgöra 56 qvadratmil.

Under förutsättning, att Kongl. Maj:t funne skäl att vid denna riksdag äska anslag för fortsättning af de geologiska undersökningarne, har Professoren Erdmann, i afseende å det erforderliga beloppet, i underdånighet anfört, att, såvida arbetet äfven hädanefter skall fortgå efter den af Kongl. Maj:t gillade planen, så torde, äfven med strängt vidhållande och iakttagande af den i nåder stadgade aflöningsstaten för samtlige deltagarne, och ehuru de egentliga rekognosceringsutgifterna sannolikt blefve i det närmaste oförändrade, samt de utgifter, som hittills ifrågakommit för inredning af laboratorium och ritsal, uppsättning af förvaringsskåp m. m., hädanefter till större delen komme att bortfalla, det nu utgående årliga anslaget af 20,000 R:dr visa sig vara alldeles otillräckligt, hufvudsakligen af den anledning att utaf de vid undersökningarne anställda medarbetarne, för närvarande sex till antalet, de fleste redan vid 1861 års början skola hafva inträdt i högre lönegrader, hvarjemte två nya deltagare då äfven, enligt planen, böra ingå eller möjligen redan ingått; varande, efter en utförlig beräkning, utgifterne upptagne

för år 1861 till 27,000 R:dr.
» » 1862 » 29,500 »
» » 1863 » 32,500 »

eller i medeltal för hvarje år 29,666⅔ R:dr, i följd hvaraf Professoren Erdmann ansett ett reservationsanslag i rund summa af 30,000 R:dr R:mt för hvartdera af nästa statsregleringsperiods trenne år vara behöfligt.

Då ändamålet att göra de under arbetets fortgång insamlade resultaten af de geologiska forskningarne så lätt och hastigt för allmänheten tillgängliga som möjligt, på intet annat sätt kunde vinnas än genom utgifning från trycket af de kartor, som öfver de geologiskt undersökta trakterna blifva upprättade, har Professoren Erdmann jemväl ansett sig böra härom afgifna underdånigt förslag. Beträffande härvid den skala, uti hvilken dessa kartor skulle till trycket befordras, förekomme tre alternativ, nemligen:

1:o) begagnande af den redan i gravyr befintliga, af Topografiska korpsen upprättade militärkartan i $\frac{1}{100000}$:del af naturliga storleken såsom grundval eller stomkarta, samt de geologiska färgernas anbringande derpå antingen genom färgtryckning eller genom färgläggning för hand;

2:o) särskild gravering, utan terrain, af militärkartan i $\frac{1}{50000}$:del och vidare färgtryckning; och

3:o) särskild gravering, utan terrain, af militärkartan i $\frac{1}{100000}$:del och de geologiska färgernas anbringande i färgtryck.

I afseende härå har Professoren Erdmann vidare anfört:

att det förstnämnda alternativet icke torde böra ifrågakomma, emedan, då schatteringen hos terrainföremålen å den graverade militärkartan redan vore i allmänhet hårdt utpräglad, denna schattering skulle genom anbringandet af de geologiska färgerna ännu hårdare framträda, och följaktligen dessa färger förlora så mycket i tydlighet och igenkännelighet genom den under dem befintliga mörka och grumliga botten, att ändamålet i det närmaste förfelades;

att deremot högeligen önskligt vore, att det 2:dra alternativet blefve antaget, enär, i sådant fall, vid tryckningen kunde användas samma skala, hvari sjelfva undersökningsarbetet ute på fältet försiggått och de ofvannämnde, af Professoren Erdmann redan aflemnade, bladen blifvit affattade, eller $\frac{1}{50000}$:dels-skalan, hvilken tillåter att på kartan upptaga alla de enskildheter i färgväg eller teckenväg, som möjligen kunna ifrågakomma, utan att kartan i minsta mån synes öfverlastad eller att tydligheten och prydligheten förringas; varande en nära lika stor skala ($\frac{1}{60000}$:del) antagen vid den nu pågående utgifningen af det berömda geologiska karteverket öfver England;

att, då emellertid den areal, som ett blad i $\frac{1}{50000}$:dels-skalan omfattar, endast är fjerdedelen så stor som arealen af ett blad i $\frac{1}{100000}$:dels-skalan, eller, med andra ord, då uppå ett kartblad i den sednare skalan inrymmas 4 kartblad i den förra, komme derigenom graverings- och tryckningskostnaderna för en och samma arealvidd att genom begagnandet af $\frac{1}{50000}$:dels skalan blifva betydligt större, än om $\frac{1}{100000}$:dels skalan blefve använd, enär, på sätt en af Inspektören för General-stabens lithografiska inrättning aflemnad, den underdåniga berättelsen vidfogad, beräkning utvisade, gravering och tryckning, utan inberäkning af kostnaden för papperet, i sistnämnda fall utgjorde, för en upplaga af 500 exemplar, omkring 1,300 R:dr, hvaremot, om $\frac{1}{50000}$:dels skalan begagnades, kostnaden för hvart blad, vid en lika stor upplaga, skulle uppgå till nära 900 R:dr; kommande, i begge fallen, kostnaden att ökas med 400 R:dr om upplagan blefve 1,000 exemplar;

att, då sammanlagda arealen af de län och länsdelar, hvaröfver kartor uti $\frac{1}{50000}$:dels skalan snart finnas af Topografiska korpsen fullständigt upprättade, innefattande Upsala, Westmanlands, Södermanlands, Christianstads och Malmöhus län, större delen af Calmar län samt en mindre del af Stockholms län, utgör omkring 370 qvadratmil, och, enligt ett ungefärligt öfverslag, är upptagen på omkring 80 kartblad, skulle kostnaden för gravering och tryckning af de öfver detta område upprättade geologiska kartor i nyssnämnda skala således uppgå till en summa af 72,000 R:dr för en upplaga af 500 exemplar, och till 104,000 R:dr för 1,000 exemplar, utgiften för papperet oberäknad;

att, om anordnandet af en dylik summa för ifrågavarande ändamål, om ock på 7 eller 8 år fördelad, skulle anses innebära en alltför stor uppoffring å statens sida, för att icke på en gång aflägsna all tanke på möjligheten att i denna stora skala utgifva det geologiska karteverket öfver fäderneslandet, så återstode endast det tredje alternativet, eller att begagna Svenska militärkartan i $\frac{1}{100000}$:dels skalan, med uteslutande af terrainen, och derpå anbringa de geologiska färgerna i färgtryck på samma sätt, som användes vid tryckningen af den för några år sedan utgifna lilla kartan öfver Fyrisåns dalbäcken; i hvilket fall de nu och framdeles af Professoren Erdmann och hans medhjelpare uti $\frac{1}{50000}$:dels skalan färdigritade och färglagda kartebladen då skulle först nedtransporteras till $\frac{1}{100000}$:dels skalan och konnekteras till ett helt, samt denna till hälften förminskade kopia af originalet sedermera öfverlemnas till tryckning;

att, ehuru visserligen flera bland de sålunda i $\frac{1}{100000}$:dels skalan affattade blad, isynnerhet på vissa trakter, komme att genom myckenheten af der inrymda färger och beteckningar, erhålla ett något öfverlastadt och hopgyttradt utseende, torde likväl denna skala kunna uppfylla närvarande tids fordringar vid allmängörandet af de nu pågående geologiska undersökningarnes resultat, så mycket hellre som, derest dessa fordringar på prydlighet och lätt öfverskådlig uppfattning icke vore alltför öfverdrifna, dylika kartor i $\frac{1}{100000}$:dels skalan nu till en början kunde anses göra tillfyllest för att få en sådan allmän bild af fäderneslandets geologi framställd, som med undersökningarne från början varit åsyftad;

att för vissa trakter deremot, hvarest de geologiska förhållandena vore af en mera invecklad natur, i alla fall återstode, när behofvet så påkallade, att för en eller annan specialkartas utgifvande använda $\frac{1}{50000}$:dels skalan eller måhända en ännu större;

att då, enligt uppgjord beräkning, kostnaden för graveringen och färgtryckningen af ett blad i $\frac{1}{100000}$:dels skalan, inberäknadt papperet, skulle för en upplaga af 500 exemplar uppgå till 1.350 R:dr och för en upplaga af 1.000 exemplar till 1,800 R:dr, så komme kostnaden för de 20 kartblad, som skulle omfatta ofvannämnde arealvidd af 270 qvadratmil, att utgöra 27,000 R:dr för en upplaga af 500 exemplar och 36.000 R:dr för en upplaga af 1,000 exemplar;

att som, när undersöknings- och tryckning-arbetena kommit i full gång, två sådana blad i $\frac{1}{100000}$:dels skalan borde kunna hvarje år medhinnas, detta skulle vid en upplaga af 1.000 exemplar medföra en årlig utgift af 3.600 R:dr, hvadan således en summa af 10.800 R:dr, eller i rundt tal 10,000 R:dr erfordrades, för att under nästa statsregleringsperiod bestrida kostnaden för gravering och tryckning i nämnde skala af de blad utaf landets geologiska karteverk, som småningom hunne att blifva färdiga;

men att emellertid, för att dömma af det interesse, hvarmed dessa undersökningar i allmänhet omfattades af vederbörande jordegare, statsverkets ofvanberörde utgift sannolikt kunde i betydlig mån minskas, derest en del af upplagan finge till allmänheten försäljas mot ett förslagsvis uppgifvet pris af 3 R:dr R:mt för hvarje blad.

Kongl. Maj:t, som anser de hittills, under Professoren Erdmanns ledning verkställda geologiska undersökningar, hvilkas vigt för fäderneslandet blifvit vid förra riksdagen af Rikets Ständer erkänd, och hvilka, redan vid slutet af innevarande års arbetstid, torde komma att lemna en nästan fullständig framställning af de omkring sjön Mälaren närmast belägna trakter, böra fortsättas enligt hittills tillämpad plan, med den tillökning i arbetskraft jemte deraf härflytande, i viss mån stegrad kostnad, som af planens fullföljande uppkommer, vill, i öfverensstämmelse med det af Professoren Erdmann uppgjorda förslag, härmed af Rikets Ständer i nåder äska, att för hvartdera af de år, som nästa statsreglering kommer att omfatta, ett reservationsanslag af 30,000 R:dr må varda ställdt till Kongl. Maj:ts disposition, för att till fortsättning af de geologiska undersökningarna inom riket och upprättande af derpå grundade geognostiska kartor användas.

Hvad dessa kartors utgifning från trycket angår, så ehuru Kongl. Maj:t icke förbiser fördelarna utaf det andra bland ofvannämnda, af Professoren Erdmann i detta hänseende uppgifna, alternativa förslag, nemligen särskild gravering, utan terrain, af den utaf Topografiska korpsen upprättade militärkartan i $\frac{1}{50000}$:dels skalan, hvarigenom erhölles ett arbete, hvilket till prydlighet och fullständighet skulle kunna sättas i jemnbredd med de bästa, utrikes utgifna geologiska kartor: finner Kongl.

Maj:t likväl, med afseende å den härmed förenade, betydligt ökade kostnad, Sig af sådan orsak vara förhindrad att förorda detta alternativ, utan föreslår Rikets Ständer att, med antagande af det ofvan framställda tredje alternativet, för nästa statsregleringsperiod ställa ett reservationsanslag af 10,000 R:dr till Kongl. Maj:ts disposition till bestridande af kostnaderna för gravering och tryckning i $\frac{1}{100000}$:dels skalan af de blad utaf landets geologiska karteverk, som efter hand blifva fullbordade.

Ofvannämnde af Professoren Erdmann afgifna underdåniga berättelser, jemte dertill hörande kartor osh öfriga bilagor, skola tillhandahållas det Rikets Ständers Utskott, som kommer att handlägga detta ärende.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Ludv. Almqvist.

Utdrag af Protokollet öfver Civil-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-Ministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Stats-Ministern för Utrikes-Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-Råden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

— —

Slutligen uppläste Departements-chefen till justering följande, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förut fattade beslut, uppsatta förslag till nådiga propositioner till Rikets Ständer, nemligen:

a) angående anslag för fortsättning af de geologiska undersökningarna inom Riket samt utgifvande af derpå grundade kartor; —

I enlighet med Stats-Rådets underdåniga tillstyrkande, behagade Kongl. Maj:t dessa förslag i nåder gilla samt befallde att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner, sådana de finnas detta protokoll bilagda, skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex Protocollo
Rudolf Ädelgren.

№ 18.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts

Nådiga Proposition till Rikets Ständer om anslående af ett mantal Låstad Jägaregården jemte $\frac{1}{16}$ mantal Grönetomt till boställe åt Kronofogden i Södra Wadsbo fögderi af Skaraborgs län; Gifven Stockholms slott den 27 Oktober 1859.

Hos Kongl. Maj:t har Dess Befallningshafvande i Skaraborgs län uti skrifvelse den 10 Juni 1857 i underdånighet anfört: att, då antaget blifvit, att Kronofogdarne, så vidt möjligt vore, borde vara försedde med boställen, hade Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansett sig pligtig att tillse, huruvida tjenligt boställe skulle kunna beredas för Kronofogden i det nybildade Södra Wadsbo fögderi, och dervid funnit en för sådant behof passande lägenhet vara att tillgå uti det till statsverket indragna f. d. Hofsmedsbostället vid Westgöta regemente Låstad Jägaregården, 1 mantal, i Låstad socken, beläget invid allmänna landsvägen mellan städerne Mariestad och Skara, på två mils afstånd från förstnämnde stad; — att detta boställe, hvilket intill midfastan 1846 varit för statsverkets räkning utarrenderadt, sedermera bort i likhet med öfriga sådana å nyo på 30 år utarrenderas, men att åtgärderne härmed under flera år varit uppskjutne, i afbidan på afslutande af laga skifte i Låstad by, hvaremellertid bostället blifvit på obestämd tid utarrenderadt mot en afgäld af nio tunnor spanmål årligen; samt att bostället alltså,

efter

efter det nuvarande arrendatorn åtnjutit laga fardag, kunde blifva för ofvan omförmälda ändamål disponibelt; hemställande Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, med afseende härå, det Kongl. Maj:t måtte till Rikets Ständer göra proposition om förenämnda hemmans anvisande till boställe åt Kronofogden i Södra Wadsbo fögderi.

Uti häröfver under den 21 Augusti 1857 afgifvet gemensamt utlåtande hafva Kammar-kollegium och Stats-kontoret i underdånighet anfört och upplyst: att indragna f. d. Hofsmedsbostället vid Westgöta Kavalleri-regemente, 1 mantal Låstad Jägaregården, i Låstads socken af Wadsbo härad, hvarmed, till dess understöd och styrka, $\frac{1}{16}$ mantal Grönetomt är förenadt, varit för statsverkets räkning genom Kammar-kollegii försorg utarrenderadt intill midfastan år 1846, men att förnyandet af enahanda åtgärd, i anseende till uppstådda rättegångar vid verkställdt laga skifte, ännu icke kunnat ske; att emellertid detsamma varit för ett år i sender brukadt mot en afgift af nio tunnor spanmål: att bostället icke blifvit till statsverket indraget för alltid, utan, enligt Kongl. brefvet den 8 Augusti 1844, blott intill 1871 års slut, för att, i händelse af regementets återuppsittning, vara disponibelt; att på underdånig framställning af Chefs-embetet vid regementet, att ett nådigt beslut den 2 Mars 1833, enligt hvilket arrendetiden för de genom boställsdirektionens försorg utarrenderade boställen icke finge utöfver en bestämd kortare tid utsträckas, måtte tillämpas endast på de boställen, som, enligt ett uppgjordt förslag till regementets organisation på 10 sqvadroner kavalleri med tilldelning af boställen åt personalen, sålunda komme att bibehållas, Kongl. Maj:t uti nådigt bref den 21 December sistnämnda år tillåtit, att alla de för regementet icke erforderliga, särskildt förtecknade boställen finge, i öfverensstämmelse med § 7 mom. 6 af Kongl. reglementet den 19 Juli 1832, utarrenderas på längre tid, än som genom ofvannämnda nådiga beslut den 2 Mars 1833 blifvit för utarrendering af regementets boställen i allmänhet föreskrifven; att Kongl. brefvet den 21 December 1833 väl icke afsåge de under Kammar-kollegii, utan endast de under Boställsdirektionens förvaltning ställda boställen, men att enär, enligt nämnda reorganisationsförslag, bostället Låstad icke vore vid regementets möjligen blifvande återgång till kavalleri påräknadt, Kollegierne funne sig böra tillstyrka nådigt bifall till Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes hemställan och att således nådig proposition måtte till Rikets Ständer aflåtas om anvisande af Låstad med Grönetomt till boställe åt Kronofogden i Södra Wadsbo fögderi; uti hvilket yttrande Krigs-kollegium, uti ämnet hördt, instämt.

Kongl. Maj:t, som derefter under den 4 December 1857 meddelat Kammarkollegium nådig befallning, att icke gå i författning om ifrågavarande boställes utarrenderande för längre tid, utan detsamma tills vidare för endast ett år i sender på arrende fortfarande upplåta, vill, med anledning af hvad sålunda förekommit, härmed i nåder föreslå Rikets Ständer, att till boställe åt Kronofogden i Södra Wadsbo fögderi må anslås ifrågavarande hemman, ett mantal Låstad Jägaregården, jemte dermed förenade $\frac{1}{16}$ mantal Grönetomt, emot indragning af den till bemälde Kronofogde nu utgående hyresersättning samt afdrag från hans kontanta lön af det belopp, som motsvarar boställets afkastning, bestämd efter de grunder, hvilka för uppskattning af Landtstatens boställen äro eller varda stadgade.

Kongl Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Ludv. Almqvist.

Utdrag af Protokollet öfver Civil-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes-Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-råden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Slutligen uppläste Departements-chefen till justering följande, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förut fattade beslut, uppsatta förslag till nådiga propositioner till Rikets Ständer, nemligen:

— — — — — — — — — — — — — — — — —

b) om anslående af ett mantal Låstad Jägaregården jemte $\frac{1}{16}$ mantal Grönetomt till boställe åt Kronofogden i Södra Wadsbo fögderi af Skaraborgs län — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

I enlighet med Stats-Rådets underdåniga tillstyrkande behagade Kongl. Maj:t dessa förslag i nåder gilla samt befallde att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner, sådana de finnas detta protokoll bilagda, skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex Protocollo
Rudolf Adelgren.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS A. L. NORMAN, 1859.

N:o 19.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer om anslående af ¾ mantal № 1 Törnestorp till boställe åt Kronofogden i Höjentorps fögderi af Skaraborgs län, i stället för nuvarande kronofogdebostället 1 mantal № 8 Stentorp Frälsegården; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Sedan, genom Kyrkoherden G. A. von Zweigbergks den 10 Maj 1857 timade död, det till Statsverket indragna predikants-bostället vid Westgöta Regemente Törnestorp, ¾ mantal, beläget i Sköfde socken och Kåkinds härad af Skaraborgs län, hvilket bemälde Kyrkoherde, jemlikt Kongl. Brefvet den 19 September 1827, på lifstids-besittning innehaft, blifvit ledigt och således borde för Statsverkets räkning utarrenderas, men Kronofogden i Höjentorps fögderi af nämnda län hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet gjort framställning derom, huruvida icke åtgärd kunde vidtagas för att bereda detta hemmans anvisande till boställe åt Kronofogden i berörda fögderi, i utbyte mot dertill nu anslagna ett mantal Stentorp Frälsegården i Gudhems härad, hvilket sistnämnda boställe, såsom beläget långt ifrån allmän väg, vore till det afsedda ändamålet mindre lämpligt, då deremot det förra, beläget ¼ mil från Sköfde stad, i anseende till de lätta postförbindelserna, vore till boställe för Kronofogden särdeles tjenligt, så har Kongl. Maj:ts bemälde Befallningshafvande uti memorial den 10 Juni 1857, enär de af Kronofogden anförde omständigheter vore med verkliga förhållandet instämmande, och Kronofogden svårligen utan olägenhet både för sig sjelf och allmänheten, kunde vara bosatt på Stentorp, hvarföre ock den nuvarande Kronofogden erhållit tillstånd att bo i Sköfde, men deremot Törnestorp, såsom beläget vid allmänna landsvägen, nära nämnde stad, och således erbjudande

lätt postkommunikation, som för en dylik tjensteman, hvilken hade att både mottaga och afsända betydliga penninge-remisser, är af stor vigt, vore till kronofogde-boställe särdeles lämpligt, i underdånighet hemställt, det Kongl. Maj:t täcktes till Rikets Ständer göra nådig proposition derom att Törnestorp, ¾ mantal, måtte till sådant boställe varda anslaget, i stället för Stentorp, som derefter borde för Statsverkets räkning utarrenderas.

Uti häröfver infordradt och under den 21 Augusti 1857 afgifvet gemensamt utlåtande hafva Kammar-kollegium och Stats-kontoret i underdånighet upplyst att hemmanet Törnestorp, hvilket enligt Kongl. Brefvet den 19 September 1827 blifvit under åborätt upplåtet åt numera aflidne Kyrkoherden von Zweigbergk under hans lifstid, vore af alldeles enahanda beskaffenhet, som f. d. profoss-bostället ½ mantal № 5 Backabo Thorbjörnsgården, hvilket, på framställning af Kongl. Maj:t, blifvit af Rikets Ständer vid sednaste riksdag anvisadt till boställe åt Länsmannen i Gudhems härad; att hemmanet således borde genom Kammar-kollegii försorg utarrenderas för Statsverkets räkning under den tid, hvartill Westgöta regementes afsittning blifvit genom Kongl. Brefvet den 8 Augusti 1844 förlängd, eller till slutet af år 1871, och att detsamma, likasom Backabo, icke vore påräknadt till boställe vid Regementets möjligen inträffande förändring; och hafva Kollegierne, enär något hinder således icke syntes möta för användande af Törnestorp på sätt nu föreslagits, samt fördelarne af dess anslående till kronofogde-boställe vore obestridliga, i underdånighet tillstyrkt nådigt bifall till hvad Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hemställt.

Kongl. Maj:t, som, sedan Krigs-kollegium i ämnet hördt, instämt i Kammarkollegii och Stats-kontorets yttrande, under den 4 December 1857 i nåder förordnat att berörda indragna predikants-boställe efter fardagstidens förlopp borde tills vidare för endast ett år i sender å arrende upplåtas, vill, med anledning af hvad sålunda förekommit, härmed i nåder föreslå Rikets Ständer, att till boställe åt Kronofogden i Höjentorps fögderi må anvisas ifrågavarande hemman, ¾ mantal № 1 Törnestorp, i utbyte mot nuvarande kronofogde-bostället № 8 Stentorp Frälsegården; börande, derest Rikets Ständer härtill lemna bifall, iakttagas, dels att sistnämnda boställe sedermera varder för Statsverkets räkning utarrenderadt, dels ock att, sedan genom behörig uppskattning efter de grunder, hvilka i sådant hänseende för Landtstatens boställen äro eller varda stadgade, den afkastning, som anses kunna af Törnestorp påräknas, blifvit bestämd, samma afkastning skall, såsom för Stentorp förut egt rum, från beloppet af den fastställda kronofogdelönen afdragas.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Ludv. Almqvist.

Utdrag af Protokollet öfver Civil-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

— — — — — — — — — — —

Slutligen uppläste Departements-chefen till justering följande, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förut fattade beslut, uppsatta förslag till nådiga propositioner till Rikets Ständer, nemligen:

— — — — — — — — — — —

c) om anslående af ¾ mantal № 1 Törnestorp till boställe åt Kronofogden i Höjentorps fögderi af Skaraborgs län, i stället för nuvarande kronofogde-bostället 1 mantal № 8 Stentorp Frälsegården;

— — — — — — — — — — —

I enlighet med Stats-rådets underdåniga tillstyrkande behagade Kongl. Maj:t dessa förslag i nåder gilla samt befallde att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner, sådana de finnas detta protokoll bilagda, skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo
Rudolf Ädelgren.

N:o 20.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående indragning till Kronan af det Krono-länsmannen i Sunnerbo härads sydöstra distrikt på lön anslagna bostället Bökhult Södregården № 2, mot kontant ersättning till boställs-innehafvaren; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Uti en af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kronobergs län hos Kongl. Maj:t anmäld ansökning, har Kronolänsmannen i sydöstra distriktet af Sunnerbo härad uti nämnda län J. M. Wettermark i underdånighet anhållit, att emot åtnjutande af hushyres-ersättning i likhet med de Länsmän, som äro i saknad af boställe, få till Kronan afstå det honom på lön anslagna bostället Bökhult Södregården № 2, ¼ mantal krono, i Traheryds socken, hvilket, såsom beläget utom tjenstgörings-distriktet nära en mil från dess gräns och ½ mil från allmän väg, icke kunnat utaf Sökanden under hans tjugufemåriga tjenstetid derstädes till bostad begagnas, utan måst utarrenderas mot 50 R:dr Riksmynt årligen; och hafva Kammar-kollegium och Statskontoret uti afgifvet underdånigt utlåtande i ämnet, jemte anmälan, bland annat, att uti löneförmånerne för länsmännen i berörda distrikt vore inberäknade räntan af bostället Bökhult med 20 R:dr och boställets afkastning med 30 R:dr, hemställt, att, då såväl Kongl. Maj:ts Befallningshafvande som ortens Kronofogde vitsordat, att hemmanet Bökhult i anseende till dess aflägsenhet från tjenstgörings-orten, är olämpligt till boställe åt Länsmannen i Sunnerbo härads sydöstra distrikt, samma boställe måtte varda till Kronan indraget och för Statsverkets räkning utarrenderadt, samt boställshafvaren i stället undfå af statsmedel kontant ersättning, motsvarande boställets ränta och afkastning, jemte hushyres-ersättning.

Sedan derefter Kongl. Maj:t infordrat Sin Befallningshafvandes i länet underdåniga utlåtande, huruvida något inom ifrågavarande länsmansdistrikt beläget, till boställe åt Länsmannen derstädes lämpligt, hemman funnes att till ändamålet anslås eller mot det nuvarande länsmans-bostället utbytas, har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, efter vederbörandes hörande, upplyst, att något annat i berörda afseende tjenligt hemman icke finnes, än ¼ förmedladt mantal krono, Horn Thorsgård, i Hamneda socken, anslaget till Kronobergs regemente och af Boställs-direktionen utarrenderadt till midfastan år 1888; men att Chefen för detta regemente i underdånighet anhållit, att, då de omförmälda båda hemmanen, ehuru till mantal lika, ej kunde anses till godhet jemförliga, enär hemmanet Bökhult vore utarrenderadt för 50 R:dr, men Horn Thorsgård åter mot 2 tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn, samt 102 R:dr kontant, frågan om boställs-utbytet, hvarpå regementets löningsfond ansåges skola komma att betydligen förlora, måtte få förfalla.

Med anledning af hvad sålunda förekommit och upplyst blifvit, vill Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med hvad Kammar-kollegium och Stats-kontoret tillstyrkt, härmed föreslå Rikets Ständer, att ifrågavarande Kronolänsmans-boställe Bökhult Södregården № 2, jemte boställsräntan, må till Kronan indragas, och samma boställe derefter för Statsverkets räkning genom Kammar-kollegii försorg utarrenderas i öfverensstämmelse med de för militie-boställen gällande författningar, samt att, från den tid sådan indragning af bostället med dess ränta eger rum, boställshafvaren må derför af statsmedel tilläggas kontant godtgörelse med dels Femtio R:dr, motsvarande boställsräntan 20 R:dr samt boställets till 30 R:dr beräknade afkastning, och dels den åt Länsmän, som sakna boställe, anslagna hushyres-ersättning, i nu gällande stat upptagen till Ett Hundra Femtio R:dr årligen.

De till detta ärende hörande handlingar skola tillhandahållas det Rikets Ständers Utskott, till hvars behandling frågan varder af Rikets Ständer hänvisad.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. Nåd och Ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Ludv. Almqvist.

Utdrag af Protokollet öfver Civil-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*.
Statsråden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Slutligen uppläste Departements-chefen till justering följande, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förut fattade beslut, uppsatta förslag till nådiga propositioner till Rikets Ständer, nemligen:

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

d) angående indragning till Kronan af det Kronolänsmannen i Sunnerbo härads sydöstra distrikt på lön anslagna bostället Bökhult Södregården № 2, mot kontant ersättning till boställs-innehafvaren.

— — — — — — — — — — —

I enlighet med Stats-rådets underdåniga tillstyrkande behagade Kongl. Maj:t dessa förslag i nåder gilla, samt befallde, att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner, sådane de finnas detta Protokoll bilagde, skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo
Rudolf Ädelgren.

N:o 21.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, om ersättning till Kronofogden Anders Rhodin för kontanta medel, till ett belopp af 1,971 R:dr 71 öre Riksmynt, som blifvit en Kronobrefbärare genom rån fråntagne och derefter måst af Rhodin återgäldas; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Hos Kongl. Maj:t har Kronofogden uti Inlands fögderi af Göteborgs och Bohus län, Anders Rhodin, i underdånighet anhållit, att ersättning måtte honom beredas för den förlust, som drabbat honom derigenom, att kontanta uppbördsmedel, af honom den 22 December 1854 afsände för att med posten till Göteborg befordras, blifvit, under vägen från Kronofogde-kontoret till närmaste Posthemman, genom rån fråntagne brefbäraren och sedermera måst, enligt laga kraftvunna domslut, af Rhodins enskilda tillgångar återgäldas.

Ifrågavarande medel, hvilka Kronofogden Rhodin, till åtlydnad af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i länet ordres, uppburit, hade utgjorts af:

Kronotionde, till Marstrands kyrka och skola . . .	B:ko R:dr	959:	25.	6.
Medel, tillhörige Rikets Ständers Lånekontor i Göteborg . . .		254:	45.	2.
Böter, ådömde vid Kongelfs Rådhusrätt		93:	—	—
Lösen för ett Kongl. Maj:ts Utslag		7:	—	—
tillhopa	B:ko R:dr	1,314:	22.	8.

motsvarande 1,971 R:dr 71 öre Riksmynt.

Detta penninge-belopp, inneslutet i bref till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborg, hade, uti en med lås försedd lösväska, blifvit ofvannämnda dag,

klockan omkring 10 på aftonen, vid kronofogde-bostället Mällby emottaget af en person, hvilken vid tillfället haft uppdrag att verkställa krono-brefbäring, och hvilken borde fortskaffa lösväskan till det en fjerdedels mil derifrån belägna posthemmanet Båtslycke. Der skulle lösväskan emottagas af den postiljon, som förde allmänna posten, att af honom medföras till närmaste postkontor, i staden Kongelf, hvarifrån brefvet vidare, under öppen rekommendation, borde till Göteborg befordras. Lösväskan hade emellertid, tillika med bref och penningar, blifvit under vägen till posthemmanet genom rån brefbäraren afhänd; och, ehuru ransakning härom sedermera hållits, hafva likväl de förkomne medlen icke kunnat tillrättaskaffas, ej heller någon af de för våldsgerningen misstänkte personer sakfällas.

Sedan för den sålunda uppkomna förlust ersättning blifvit Kronofogden Rhodin affordrad, har Kongl. Maj:ts och Rikets Göta Hof-rätt, till hvilken domstol frågan medelst vad från Inlands Nordre Häradsrätt inkommit, genom tre särskilda, den 21 Januari innevarande år utgifna domar, ålagt Rhodin att gälda det förkomna penningebeloppet, jemte ränta å 959 R:dr 25 sk. 6 rst Banko à fem för hundradet årligen från den dag, då påståendet om hans betalnings-skyldighet blifvit hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande väckt och Rhodin delgifvet, samt å 240 R:dr Banko à sex för hundrade årligen från den 27 December 1854. Kronofogden Rhodin har, med anledning, såsom han sjelf uppgifver, af de betydliga utgifter, hvilka skulle varit förenade med nyssberörda domars dragande under Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, underlåtit att samma domslut öfverklaga; till följd hvaraf Rhodin äfven måst fullgöra betalningen deraf, med ett sammanlagdt belopp, räntor och lagsöknings-kostnader inbegripna, af 1,580 R:dr 12 sk. 8 r:st Banko. Då, till gäldande häraf, kreatur och vexande gröda vid bostället blifvit utmätta, har Rhodin i underdånighet andragit, att detta honom öfvergångna lidande utöfvat en högst kännbar och olycksbringande inverkan på hans enskilda penningeställning, med förmörkade utsigter för hans egen och hans talrika familjs framtida utkomst.

De vid Häradsrätten hållne protokoller angående förevarande mål samt Göta Hof-rätts ofvan åberopade domslut ådagalägga, att, ehuru ingen af de för våldsgerningen misstänkte personer kunnat dertill bindas, har Kronofogden Rhodin likväl behörigen styrkt, att medlen på ofvanberördt sätt förkommit; varande äfven behörigen intygadt, att den Rhodin ådömda ersättnings-skyldighet blifvit fullgjord.

I anledning af hvad sålunda utredt är, och med fästadt afseende på de i detta mål förekomna bevekande omständigheter, vill Kongl. Maj:t härmed i nåder föreslå Rikets Ständer:

att, till ersättning för ifrågavarande förlust, likväl utan beräkning af den ränta och de lagsöknings-kostnader, Kronofogden Rhodin måst gälda, ett belopp af

1,971

1,971 R:dr 71 öre Riksmynt må bemälde Kronofogde beviljas att af det på Riksstatens Sjunde Hufvudtitel uppförda anslag till restitutioner utgå.

De detta ärende rörande handlingar skola tillställas det Utskott, till hvars åtgärd frågan varder af Rikets Ständer öfverlemnad.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
samt Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Statsrådet *Gripenstedt*, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Statsrådets enhälliga tillstyr-

kande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om ersättning till Kronofogden Anders Rhodin för kontanta medel, till ett belopp af 1,971 Riksdaler 71 öre Riksmynt, som blifvit en Krono-brefbärare genom rån frântagne och derefter måst af Rhodin gäldas.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, och befallde, att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo

Mildhog Lundgren.

N:o 22.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående förhöjning af den pension å Rikets Allmänna Indragningsstat som vid 1853 och 1854 årens riksdag blifvit Guvernören öfver Svenska kolonien S:t Barthelemy, Öfversten J. H. Haasum, tillförsäkrad; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Sedan Kongl. Maj:t uti nådig Proposition den 21 Mars 1854, å anförda skäl och, ibland annat, med afseende derå, att Guvernörens öfver Svenska kolonien, ön S:t Barthelemy embetsbeställning är jemförlig med Kongl. Maj:ts inom Riket varande Befallningshafvandes embeten, föreslagit, det Rikets Ständer måtte förklara innehafvaren af nämnde guvernörsbefattning, Öfversten James Harlef Haasum, berättigad att, under de för tillgodonjutande af pension å Rikets Allmänna

Indragningsstat i allmänhet stadgade vilkor, vid afskedstagandet från guvernörsembetet uppföras till dylik pension för sin återstående lifstid till enahanda belopp, eller 3,000 Riksdaler Banko, som då, jemlikt Rikets Ständers vid 1834 års Riksdag meddelade beslut, var för Landshöfdingar bestämdt;

och sedan denna proposition blifvit, enligt underdånig skrifvelse den 12 Juli 1854, af Rikets Ständer bifallen,

men Rikets Ständer vid påföljande Riksdag, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition den 30 Oktober 1856, angående Statsverkets tillstånd och behof, under den 27 Februari 1858 medgifvit, att Landshöfding må, i stället för ofvannämnda, vid 1834 års Riksdag bestämda pensionsbelopp, som i Riksmynt utgjorde 4,500 Riksdaler, få såsom pension åtnjuta Sex Tusen Riksdaler samma mynt;

så har Guvernören, Öfverste Haasum, uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift, underdånigst anhållit om nådigt förslag till Rikets nu församlade Ständer, att den bemälde Guvernör år 1854 tillförsäkrade årliga pension måtte varda, under då bestämda vilkor i öfrigt, förhöjd med Ett Tusen Femhundra Riksdaler eller till Sex tusen Riksdaler Riksmynt; till stöd för hvilken underdåniga anhållan blifvit anfördt,

att Öfverste Haasum, född den 2 Januari 1791, således nu är nära Sextionio år gammal;

att han, ehuru berättigad att vid Sextiofem års ålder begära afsked från sin nuvarande embetsbefattning, dock dervid ännu qvarstår och således hittills besparat Staten en icke obetydlig utgift för sitt pensionerande;

att han tjenat Svenska Staten under fyratiofem år dels som Place-Major och Kommendant på ön S:t Barthelemy, dels i egenskap af Guvernör öfver denna koloni, till hvilket embete han år 1842 i nåder förordnades;

att sistnämnde embetsbeställning, på sätt Kongl. Maj:ts ofvanåberopade nådiga Proposition af den 21 Mars 1854 utvisar, i sig förenar både militärbefäl, civil-administration och diplomatiska göromål;

att Haasum under långvarig förvaltning af guvernörs-befattningen å S:t Barthelemy varit underkastad dryga representations-kostnader, hvilka icke kunnat, å denna dyra ort, bestridas ensamt med den till 2,500 Spanska daler eller Tio Tusen Riksdaler Riksmynt nedsatta årliga lönen, och att han fördenskull nödgats fylla bristen med uppoffring af icke obetydlig del utaf sin enskilda, ärfda förmögenhet, en uppoffring, som för hela hans embetstid utgjort minst 50 till 60,000 Riksdaler;

och slutligen att, då han framdeles, efter mångårigt vistande i ett för helsan menligt klimat, med bruten kraft, såsom afskedad Guvernör å S:t Barthelemy återvänder till fäderneslandet, för att der sluta sina dagar, både rättvisa och billighet syntes kräfva, att han varder af det land, åt hvilket han nära ett halft

århundrade egnat sin tjenst, hugnad med ett årligt pensionsunderstöd, någorlunda svarande mot hans tarfliga lefnadsanspråk för sig och en talrik familj, men likväl understigande den summa, som, i förhållande till hans nuvarande lön, skulle belöpa, derest i afseende på honom iakttoges enahanda grund, som Rikets Ständer vid pensioners bestämmande för Rikets embets- och tjenstemän i allmänhet följt.

Efter öfvervägande häraf och då den pension å Rikets Allmänna Indragningsstat, som Landshöfdingar ega åtnjuta, blifvit vid sednaste Riksdag förhöjd från 4,500 till 6,000 Riksdaler Riksmynt, samt Guvernörens å ön S:t Barthelemy embetsbefattning blifvit, i afseende på rättigheten till pension, af Kongl. Maj:t och Rikets Ständer år 1854 förklarad jemförlig med Landshöfdings, vill Kongl. Maj:t, med bifall till förevarande ansökning, härmed i nåder föreslå Rikets Ständer,

att den nuvarande Guvernören å nämnde ö, Öfverste Haasum, vid afskedstagandet tillförsäkrade pension af Fyra tusen femhundra Riksdaler å Allmänna Indragningsstaten må, under derför i öfrigt bestämda vilkor, varda förhöjd till Sex Tusen Riksdaler Riksmynt.

Ofvanberörde underdåniga ansökning skall tillställas det Rikets Ständers Utskott, åt hvilket behandlingen af detta ärende varder af Rikets Ständer öfverlemnad;

och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
samt Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Statsrådet *Gripenstedt*, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Statsrådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående förhöjning af den pension å Rikets Allmänna Indragningsstat, som vid 1853 och 1854 årens riksdag blifvit Guvernören öfver Svenska kolonien S:t Barthelemy, Öfversten J. H. Haasum tillförsäkrad.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, och befallde, att nådig Proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo

Mildhog Lundgren.

N:o 23.

Ank. till Exp.-Utsk. d. 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående ytterligare anslag för det nya jordeboksverkets fortgång; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Sedan Rikets Ständer, på Kongl. Maj:ts nådiga förslag, den 16 Januari 1858 bifallit och Kongl. Maj:t, i följd deraf, genom nådigt bref till Dess och Rikets Kammar-kollegium af den 22 i samma månad, förordnat, att för den, enligt Kongl. brefvet den 16 Maj 1856, bemäldta Kollegium åliggande granskning, ej mindre af de nya Jordeböckerna, än af de förvandlingsuträkningar för räntors omsättning och förenkling m. m., hvilka böra till grund för jordeböckerna först uppgöras, skulle uti Kammar-kollegium inrättas ett särskildt Jordebokskontor med en Chef, tre Kamererare och sex Revisorer, samt desse tjenstemän derefter under Februari och Mars månader 1858 blifvit till befattningarne förordnade; har Kammar-kollegium uti underdånig skrifvelse den 27 sistlidne Maj, jemte anmälan, att Jordebokskontoret med fulltalig personal från Maj månads början 1858 kommit i verksamhet, till Kongl. Maj:t afgifvit redogörelse för fortgången af nämnda kontors arbeten under den tid af ett år, som sedermera intill den 1 Maj 1859 förflutit, af hvilken redogörelse hufvudsakligen inhemtas:

att Jordebokskontoret upprättat: uträkningar för samtliga länen öfver värdena, på grund af 1834 till och med 1853 årens medelmarkegångspris, i Banko och Riksmynt, samt för gamla och nya mått- och vigtsystemen, å såväl de genom Kongl. Kungörelsen den 11 Maj 1855 bestämda hufvudräntepersedlar, som alla särskilda slag af kronotiondespanmål, hvilka uträkningar blifvit allmängjorda genom Kammar-kollegii kungörelse af den 2 Juli 1858: — tabeller öfver värdera i Banko och Riksmynt på berörda räntepersedlar och kronotionde spanmål för Stockholms, Södermanlands, Westmanlands, Malmöhus, Christianstads, Blekinge, Hallands, Göteborgs och Bohus, Kalmar, Westerbottens och Norrbottens län, omfattande fjorton markegångsdistrikter;

äfvensom tabeller öfver belöpande gamla och nya räntor för hvarje, enligt Jordeboken förekommande mantalsbråk inom Westerbottens och Norrbottens län samt uträkning på blifvande ny ränta af ett mantal inom Helsingland;

att Jordebokskontoret, fördeladt i tre afdelningar efter samma grund som, Kammar-kollegii Provinskontor, för öfrigt varit sysselsatt med speciel granskning af inkomna ränteförvandlings-uträkningar för Stockholms, Blekinge, Malmöhus och Norrbottens län, vid hvilken granskning felräkningar samt skiljaktigheter emellan Jordeböcker, Indelningsverk, Kronotiondelängder, Jordransakningsprotokoll och skattläggningshandlingar förefunnits till ett antal af 5,637 samt föranledt 1,228 utskrifna anmärkningar; samt ibland dessa 789 blifvit slutligen pröfvade af den, jemlikt Kongl. brefvet den 22 Januari 1858, i Kammar-kollegium bildade särskilda Division för Jordeboksärenden, som den 1 December samma år första gången sammanträdt, och till biträde hvarvid Jordebokskontorets personal blifvit, enligt Kongl. Maj:ts den 22 Oktober 1858 meddelade nådiga föreskrift, ökad med en Notarie.

Då af det arbete, som sålunda under året blifvit i Jordebokskontoret verkställdt, visar sig, att samma kontors åliggande icke kan medhinnas under nuvarande statsregleringsperiod eller till slutet af nästkommande år 1860, för hvilken tid aflöningsmedel åt tjenstemännen derstädes äro anvisade, utan att, för de bestämda göromålens fullbordande, vida längre tid erfordras; har Kongl. Maj:t, enligt Kammar-kollegii underdåniga hemställan, velat härigenom fästa Rikets Ständers uppmärksamhet å behofvet af ytterligare anslag för Jordebokskontoret under den tid nästa statsreglering kommer att omfatta;

och enär, efter Kammar-kollegii åsigt, arbetet i nämnda kontor skulle uti icke ringa mån kunna fortskyndas, om, utom arfvodena till de bestämda tjenstemännen derstädes, medel förefunnes till ersättning åt extra biträden, hvarigenom ock en stam kunde bildas för erhållande af skicklige, vid göromålen i kontoret vande tjenstemän;

föreslår Kongl. Maj:t härmed, att Rikets Ständer må för detta ändamål anvisa medel ej mindre till den för Jordebokskontoret hittills beräknade årliga kostnad, utgörande, enligt Kongl. brefvet af den 22 Januari 1858,

för en Chef	4,500:	
» tre Kamererare à 3,500 R:dr	10,500:	
» sex Revisorer à 1,000 Rd:r	6,000:	
och, jemlikt Kongl. brefvet den 22 Oktober 1868, för en Notarie	2,200:	23,200 R:dr
än ock anslå till arfvoden åt extra biträden, efter 500 R:dr för hvarje af de tre afdelningar, hvaruti Jordebokskontoret är fördeladt, ett årligt belopp af		1,500 R:dr,
eller tillsammans R:mt R:dr		24,700:

för hvarje af de år, nästa statsreglings-period kommer att omfatta;

hvarjemte och enär, utom Jordebokskontorets aflöning, förestå utgifter till godtgörelse för nya jordeböckernas uppgörande och granskning m. m., behållningen vid 1860 års slut å de medel, som vid förra riksdagen anvisades för skatteförenklingen och det nya jordeboksverkets fortgång, lärer för samma ändamål få reserveras.

De till detta ärende hörande handlingar skola tillhandahållas det Rikets Ständers Utskott, hvartill detsamma varder hänvisadt; och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Konglig nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag, som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*.
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
samt Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-Departementet, Statsrådet Gripenstedt, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Statsrådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående ytterligare anslag för det nya jordeboksverkets fortgång. Kongl.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta Protokoll bilagdt, och befallde, att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo

Mildhog Lundgren.

N:o 24.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående förändring i bestämmelserna rörande postvigten; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Enligt hvad Kongl. Maj:t vid sednaste riksdag, i nådig proposition den 3 April 1857, meddelade Rikets Ständer, hade Kongl. Maj:ts General-Poststyrelse redan då, i sammanhang med underdånig framställning om förändradt postporto för den inrikes brefvexlingen, väckt fråga derom, att vigten å enkelt bref måtte bringas till öfverensstämmelse med nya vigtsystemet och från 1¼ lod nedsättas till 1 lod, eller deremot i ny vigt närmast svarande 3 ort. Kongl. Maj:t, som fann detta förslag utgöra en följdriktig tillämpning af Kongl. Stadgan den 31 Januari 1855 och yttrade förhoppning, att fördelarne af en sådan förenkling skulle utan svårighet kunna vinnas inom en föga aflägsen tidrymd, föreslog likväl då icke någon förändring i brefvigten, och detta af skäl, bland annat, att den nya vigtberäkningen, enligt Kongl. Förordningen den 31 Januari 1855, vore anbefalld till allmänt begagnande först år 1863, hvarförinnan justerade vigter af nya slaget icke kunde antagas vara öfverallt i riket att tillgå, samt att mindre lämpligt vore att föreskrifva ett tidigare användande af

detta vigtsystem ensamt vid Postverket; en åsigt, som Rikets Ständer jemväl, i underdånig skrifvelse den 30 Januari 1858, förklarade sig dela.

Ehuru före ofvannämnda tidpunkt, då nya vigtsystemet ovilkorligen skall i Kronans räkenskaper och förhandlingar användas, ännu ett lagtima riksmöte, utom det nu började, inträffar, blifva Rikets Ständer på den korta tid, som då är öfrig intill 1863 års ingång sannolikt ej i tillfälle att fatta beslut i förevarande fråga; och alla till följd af beslutet nödigblifvande åtgärder med anskaffande af vigter, meddelande af föreskrifter m. m. kunna omöjligen på denna tid medhinnas. General-Poststyrelsen har derföre ansett sig böra nu afgifva förnyad underdånig framställning i ämnet; och vill Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med hvad General-Poststyrelsen uti sådant hänseende i underdånigt memorial den 30 sistlidne Augusti, hemställt, härmed i nåder föreslå, det Rikets Ständer måtte medgifva:

att från och med år 1863 räknadt den enkla brefvigten för inrikes bref må bestämmas till Tre ort och portomoderation iakttagas för bref öfver 21 orts vigt, sålunda, att bref, vägande

till	och	med	3 ort,	underkastas	enkelt	porto,		
öfver 3	till	och	med 6 ort	»	dubbelt	»		
» 6	»	»	» 9 »	»	3	»	»	
» 9	»	»	» 12 »	»	4	»	»	
» 12	»	»	» 15 »	»	5	»	»	
» 15	»	»	» 18 »	»	6	»	»	
» 18	»	»	» 21 »	»	7	»	»	
» 21	»	»	» 25 »	»	8	»	»	
» 25	»	»	» 30 »	»	9	»	»	
» 30	»	»	» 40 »	»	10	»	»	
» 40	»	»	» 50 »	»	11	»	»	
» 50	»	»	» 60 »	»	12	»	»	
» 60	»	»	» 70 »	»	13	»	»	
» 70	»	»	» 80 »	»	14	»	»	
» 80	»	»	» 90 »	»	15	»	»	
» 90	»	»	» 1 ₥	»	16	»	»	
» 1 ₥	»	»	» 1¼ »	»	17	»	»	
» 1¼	»	»	» 1½ »	»	18	»	»	

och för vigt deröfver ett enkelt porto mer för hvarje 3 ort mer;

att, beträffande utrikes bref, den enkla brefvigten, der den nu är bestämd till ½ lod, må förändras till 1½ ort och, der den hittills varit 1 lod, till 3 ort;

samt att högsta tillåtna vigten för lösbref, hvilka nu ej få öfverstiga 8 lod, blifver 25 ort och för lokalbref, som nu få uppgå till och med 4 lod, 12 ort.

General-Poststyrelsens ofvannämnda underdåniga memorial skall tillhandahållas det Rikets Ständers Utskott, till hvars åtgärd detta ärende af Rikets Ständer öfverlemnas; och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag, som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Stats-rådet Gripenstedt, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Statsrådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående förändring i bestämmelserna rörande postvigten.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörde förslag, sådant det finnes detta Protokoll bilagdt, och befallde att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo

Mildhog Lundgren.

N:o 25.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående upphörande af den s. k. Kalkugns-afgiften på Gottland; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Vid 1828, 1829 och 1830 årens riksdag framställdes af Kongl. Maj:t, uti Dess nådiga proposition den 13 November förstnämnda år, angående Statsverkets tillstånd och behof samt gillades derefter af Rikets Ständer det förslag, att den s. k. Kalkugns-afgiften på Gottland, hvilken vid 1823 års riksdag varit beräknad till 150 Riksdaler Banko, men icke under något af de derpå följda åren uppgått till detta belopp, skulle från inkomstberäkningen uteslutas och den, genom samma afgifts upphörande, de skattskyldige förunnade skatteminskning i stället afses vid deras taxerande till bevillning. Härom blef likväl icke någon särskild skrifvelse från Rikets Ständer till Kongl. Maj:t afgifven och Rikets Ständers beslut om Kalkugns-afgiftens upphörande omförmäldes ej heller uti deras den 18 Mars 1830 aflåtna underdåniga skrifvelse, angående Statsverkets inkomster; af hvilken anledning och då ingen föreskrift kan gälla till efterrättelse förr, än densamma blifvit allmänneligen kungjord, berörda afgift, fastän ur Riks-staten redan vid nämnda riksdag utesluten, fortfarande debiterats och årligen bland »extra medel och uppbörder» ingått, utan att Rikets Ständer, deras Revisorer, Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-rätt eller Riksdagsfullmägtige från Gottland under den från år 1830 förflutna längre tid å detta förhållande fästat uppmärksamhet eller deröfver fört klagan. — Men i November månad 1857 hafva åtskillige kalkbruksegare inom Gottlands Norra härad, genom Rådmannen i Wisby, P. H. Lindström, till Kongl. Maj:t inkommit med en underdånig ansökning, att Kalkugns-afgiften måtte för framtiden upphöra och det från och med år 1830 erlagda beloppet deraf till vederbörande återställas, äfvensom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Gottlands län den 9 Februari innevarande år till Kongl Maj:t i underdånighet insändt och förordat en lika beskaffad underdånig ansökning.

Med anledning af de vid 1828—1830 års riksdag inträffade förhållanden, som här ofvan omförmälas och enär härtill kommer, att, på sätt Kongl. Maj:ts och Rikets Stats-kontor i underdånigt utlåtande upplyst, Statsverkets inkomst af ifrågavarande afgift, jemlikt 1855 års Landsbok, utgjort endast 210 Riksdaler 38 skillingar 9 rundstycken Banko, motsvarande 316 Riksdaler 21 öre Riksmynt, och således icke är af någon betydenhet, utan lämpligen kan vid kalkbrukens taxerande till bevillning ersättas, vill Kongl. Maj:t härmed i nåder föreslå Rikets Ständer att ånyo fatta ett beslut, öfverensstämmande med det vid 1828—1830 årens riksmöte vidtagna, på det Kongl. Maj:t, efter derom erhållen kännedom, måtte detsamma vederbörande till efterrättelse meddela;

men då kalkugnsegarne under den förflutna tiden varit, genom fortsatt erläggande af nämnda afgift, befriade från den vid 1828 och 1830 års beslut afsedda förhöjning i bevillningen, har Kongl. Maj:t funnit den gjorda framställningen om återbekommande af de under tiden debiterade och erlagda kalkugns-afgifterna icke böra bifallas.

De omförmälda ämne rörande handlingar skola till vederbörligt Utskott aflemnas.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag, som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Stats-rådet Gripenstedt, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts på Statsrådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående upphörande af s. k. Kalkugns-afgiften på Gottland.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta Protokoll bilagdt, och befallde, att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo
Mildhog Lundgren.

N:o 26.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående användandet af de på anslagen för Nockeby- och Drottningholmsbroarnes ombyggnad uppkomna öfverskott; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Vid verkställighet af den ombyggnad utaf Nockeby och Drottningholms broar i Stockholms län, för hvilken Rikets Ständer vid sednaste två riksmöten beviljat särskilda anslag, nemligen 124,500 R:dr för den förra och 61,000 R:dr för den sednare brobyggnaden, hafva å dessa statsanslag uppkommit behållningar:

för Nockeby bro	R:mt	R:dr	344: 27.
samt för Drottningholms bro . . .	»	»	3,555: 68.
tillsammans	R:mt	R:dr	3,899: 95.

Och som Kongl. Maj:t under den 1 Februari innevarande år i nåder förordnat, att de afgifter, som inflyta vid samtlige broarne emellan Stockholm och Drottningholm, skola, i enlighet med Rikets Ständers beslut, meddelade i underdåniga skrif-

velser den 20 Augusti 1851, den 11 Oktober 1854 och den 16 Februari 1858, vid beviljandet af anslag till de särskilda broarnes ombyggnad, användas till bildande af en fond för bestridande af broarnes framtida vård, underhåll och nybyggnad, hvilken fond bör genom utlåning göras fruktbärande samt af Kongl. Maj:ts och Rikets Stats-kontor förvaltas; så har Kongl. Maj:t härmed velat föreslå Rikets Ständer att medgifva, det ofvanberörda besparade medel, 3,899 R:dr 95 öre Riksmynt, må, såsom en behöflig förstärkning, till nyssnämnda fond ingå. Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag. som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*.
Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet Statsrådet Gripenstedt, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Stats-rådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående användandet af de på anslagen för Nockeby- och Drottningholms-broarnes ombyggnad uppkomna öfverskott.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta Protokoll bilagdt, och befallde, att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo
Mildhog Lundgren.

N:o 27.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Konyl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående försäljning af Sex Länsmans-boställs-lägenheter i Malmöhus län; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Sedan Rikets vid nästförflutna riksdag församlade Ständer, uti underdånig skrifvelse den 6 Februari 1858, angående reglering af utgifterne under Riks-statens Sjette Hufvudtitel, bland annat medgifvit, att, derest innehafvarne af följande Sex Länsmans-boställs-lägenheter i Malmöhus län, nemligen:

		Areal-innehåll:	Uppskattningsvärde: R:dr sk. rst.
Korrstorp	N:is 9, 14	22,083 kpld.	20: 43. 4.
Stäfvie	» 6, 22	5,375 »	6: — —
Stora Rödde	» 5, 6	12,5 »	9: 28. 10.
Filborna	» 19, 21, 22	11,9 »	10: 22. —
Stora Uppåkra	№ 14	1,75 »	10: — —
Getebro	1 Tld. 20	»	8: — —

ville desamma till Kronan afträda, innehafvarne finge komma i åtnjutande af enahanda årliga hyres-ersättning, 150 Riksdaler, som blifvit fastställd för de Länsmän, hvilka icke äro med boställen försedde; och

Med anledning af de vid 1828—1830 års riksdag inträffade förhållanden, som här ofvan omförmälas och enär härtill kommer, att, på sätt Kongl. Maj:ts och Rikets Stats-kontor i underdånigt utlåtande upplyst, Statsverkets inkomst af ifrågavarande afgift, jemlikt 1855 års Landsbok, utgjort endast 210 Riksdaler 38 skillingar 9 rundstycken Banko, motsvarande 316 Riksdaler 24 öre Riksmynt, och således icke är af någon betydenhet, utan lämpligen kan vid kalkbrukens taxerande till bevillning ersättas, vill Kongl. Maj:t härmed i nåder föreslå Rikets Ständer att ånyo fatta ett beslut, öfverensstämmande med det vid 1828—1830 årens riksmöte vidtagna, på det Kongl. Maj:t, efter derom erhållen kännedom, måtte detsamma vederbörande till efterrättelse meddela;

men då kalkugnsegarne under den förflutna tiden varit, genom fortsatt erläggande af nämnda afgift, befriade från den vid 1828 och 1830 års beslut afsedda förhöjning i bevillningen, har Kongl. Maj:t funnit den gjorda framställningen om återbekommande af de under tiden debiterade och erlagda kalkugns-afgifterna icke böra bifallas.

De omförmälda ämne rörande handlingar skola till vederbörligt Utskott aflemnas.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag, som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Statsråden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Stats-rådet Gripenstedt, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts på Statsrådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående upphörande af s. k. Kalkugns-afgiften på Gottland.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta Protokoll bilagdt, och befallde, att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo
Mildhog Lundgren.

N:o 26.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående användandet af de på anslagen för Nockeby- och Drottningholmsbroarnes ombyggnad uppkomna öfverskott; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Vid verkställighet af den ombyggnad utaf Nockeby och Drottningholms broar i Stockholms län, för hvilken Rikets Ständer vid sednaste två riksmöten beviljat särskilda anslag, nemligen 124,500 R:dr för den förra och 61,000 R:dr för den sednare brobyggnaden, hafva å dessa statsanslag uppkommit behållningar:

för Nockeby bro	R:mt	R:dr	344: 27.
samt för Drottningholms bro . . .	»	»	3,555: 68.
tillsammans	R:mt	R:dr	3,899: 95.

Och som Kongl. Maj:t under den 1 Februari innevarande år i nåder förordnat, att de afgifter, som inflyta vid samtlige broarne emellan Stockholm och Drottningholm, skola, i enlighet med Rikets Ständers beslut, meddelade i underdåniga skrif-

och sedan, till följd häraf, innehafvarne af de fem förstnämnda lägenheterna förklarat sig villige att dem på nyssberörda vilkor afstå samt fördenskull, enligt 1858 års stat, fått i stället sig anvisad hushyres-ersättning;

har Kongl. Maj:t, med anledning af väckt fråga om åtgärder till lägenheternas utarrenderande eller försäljning för Kronans räkning, i hvilket afseende Kongl Maj:ts och Rikets Kammar-kollegium gjort alternativ hemställan;

velat härigenom till Rikets Ständers beprövande i nåder föreslå att, då ifrågavarande boställs-lägenheter äro alltför obetydliga att bibehållas för Statens räkning, Rikets Ständer måtte medgifva, att ej mindre ofvannämnda fem, till Kronan redan afträdda lägenheter, än ock lägenheten Getebro, derest densamma af innehafvaren afstås, må för Statens räkning försäljas.

Emellertid och intilldess frågan härom blifvit af Rikets Ständer afgjord, ombesörjes lägenheternas bruk och skötsel af Kammar-kollegium genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag, som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Stott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-råden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Stats-rådet Gripenstedt, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående försäljning af sex Länsmans-boställs-lägenheter.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Stats-Rådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, och befallde. att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo
Mildhog Lundgren.

N:o 28.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, i fråga om utbyte af Häradsskrifvare-bostället Hagobohl, ½ mantal, emot $\frac{7}{10}$ mantal Kålshult i Östra härad af Jönköpings län; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

När, i följd af Kongl. Brefvet den 9 September 1785, Östra och Vestra häraders föjderi uti Jönköpings län delades i två Häradsskrifvare-distrikt, blef bostället i Östra härad, ⅞ mantal Kålshult № 1 i Carlstorps socken, jemväl sålunda deladt, att hvardera Häradsskrifvaren erhöll $\frac{7}{10}$ mantal deraf. Häradsskrifvarens i Vestra härad andel blef likväl, såsom belägen utom hans tjenstgörings-distrikt, enligt Kongl. Brefvet den 8 Juni 1804, utbytt mot annat hemman och sedermera försåld till kronoskatte; hvaremot Häradskrifvaren i Östra härad bibehöll återstående $\frac{7}{10}$ mantal Kålshult och derjemte, genom Kongl. Brefvet den 21 Juni 1831, fick sig till boställe anslaget frälsehemmanet ½ mantal № 1 Hagebohl, gemenligen Repperda Backegård kalladt, i Alsheda socken inom Östra härad.

Med hänsigt till den betydliga olägenheten af dessa boställsdelars läge på 2½ mils afstånd från hvarandra, hvarigenom de icke kunde gemensamt brukas, sökte år 1852 Häradsskrifvaren i Östra härad att, mot den till skatte försålda förra boställsdelen i Kålshult, som då egdes af Bergs-rådet Johan L. Aschan, få, enligt dennes erbjudande, utbyta Hagebohl, hvars egor till en del äfven ledo skada af roströken från Klefva angränsande nickelverk.

Sedan, i anledning häraf, vederbörande Kommissions-landtmätare, till ärendets förberedande, uppmätt och med biträde af gode män värderat de båda hemmanen, hvarvid egorna till ifrågavarande del af *Kålshult* befunnos utgöra:

	i areal: Tunnl.	kappl.	efter uppskattning: Tunnl.	kappl.
åker	9:	1,2.	6:	19,492.
äng	29:	17,7.	10:	30,770.
afrösningsmark	133:	1,9.	24:	5,585.
impedimenter	—	9,8.	—	—
eller tillsammans	171:	30,6.	41:	23,847.

och *Hagebohls* egor:

åker	18:	12.	7:	14,330.
äng	30:	8.	11:	4,282.
afrösningsmark	239:	1,3.	24:	2,615.
impedimenter	—	10,5.	—	—
eller tillsammans	287:	31,8.	42:	21,227.

så hafva vederbörande Kronofogde och t. f. Häradsskrifvare jemte Nämndemän, den 28 September 1854, uppgjort liqvidations- och bytes-förslag samt dervid, med anmärkning, att Bergs-rådet Aschan, efter landtmäteri-förrättningen, vid Kålshult röjt och odlat 4 tunnland ½ kappland till åker, ansett detta hemman vara med Hagebohl jemngodt; dock att, för Kålshults sämre åbyggnader och högre onera, dess egare borde utgifva en mellangift af 885 R:dr 40 sk. Banko.

Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-kollegium, dit Läns-styrelsen, jemte eget utlåtande, insändt handlingarna, har, medelst underdånig skrifvelse den 27 Augusti 1858, till Kongl. Maj:ts nådiga pröfning öfverlemnat detta ärende; vid föredragning hvaraf Kongl. Maj:t inhemtat, att vid granskning af handlingarna några anmärkningar väl blifvit gjorda dels i General-landtmäteri-kontoret, i afseende på den verkstälda landtmäteri-förrättningen, och dels i Kammar-kollegium vid skattevärderings-instrumentet af den 28 September 1854, men att, då alla dessa anmärkningar icke varit af någon väsendtlig beskaffenhet, Kammar-kollegium tillstyrkt nådigt bifall till ifrågaställda, jemväl af nuvarande Häradsskrifvaren i Östra härads fögderi förordade byte, så att, enligt förrättnings-männens förslag, numera aflidne Bergsrådet, Aschans rättsinnehafvare må på Kongl. Maj:t och Kronan öfverlåta $\frac{7}{16}$ mantal kronoskatte Kålshult, med allt

hvad dertill hörer och tillvinnas kan, i utbyte emot Häradsskrifvare-bostället ½ mantal frälse Hagebohl, under vilkor, att sistnämnda hemman bibehåller sin frälsenatur, hvaremot Kålshult från kronoskatte öfvergår till krononatur; att hemmanen bibehålla nuvarande räntor, kronotionde och rotering; att innehafvarne af Kålshult styrka såväl eganderätten dertill, som att hemmanet är från gravationer fritt; samt att bemälde innehafvare tillika, för Kålshults sämre byggnader och högre onera, till indelningshafvaren utgifva ofvanberörde Åtta Hundra Femtiofem R:dr 40 sk. B:ko, motsvarande Ett tusen Två hundra Åttiotre R:dr 75 öre Riksmynt, hvilka medel skola af indelningshafvaren användas till hemmanets förbättrande, enligt synerätts föreskrift.

Med afseende å hvad sålunda blifvit anfördt och upplyst, föreslår Kongl. Maj:t nu, det Rikets Ständer, för sin del, måtte medgifva, att ofvanomförmälda, till boställe åt Häradsskrifvaren i Östra härad anslagna ½ mantal fräise Hagebohl № 1 må, under de af Kammar-kollegium uppgifna vilkor, utbytas mot kronoskattehemmanet $\frac{7}{16}$ mantal Kålshult; och skola de detta ärende rörande handlingar och kartor m. m. tillställas det Rikets Ständers Utskott, åt hvilket frågans behandling varder af Rikets Ständer öfverlemnad.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag, som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Statsråden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Stats-rådet Gripenstedt, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Statsrådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition, i fråga om utbyte af Häradsskrifvare-bostället Hagebohl, $\frac{1}{2}$ mantal, emot $\frac{7}{16}$ mantal Kålshult, i Östra härad af Jönköpings län

Kongl. Maj:t behagade, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta Protokoll bilagdt, och befallde, att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo
Mildhog Lundgren.

N:o 29.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående öfverlåtande åt Strömsholms nya Kanal-bolag af eganderätten till en jordrymd från Strömsholms Kungsladugård och Stuteri; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Då, vid anläggningen af Strömsholms kanal- och sluss-verk, den emellan slussen vid Strömsholms kungsgård och derinvid belägna landsväg varande plats af 33⅓ famnars bredd blifvit, genom Kongl. Brefvet den 23 Julii 1779, till slussverkets fria disposition donerad och upplåten, för vinnande af nödigt utrymme under byggandet af slussen och kanalen öfver kungsgårdens egor samt derefter till bostad åt slussvaktaren, har, på grund af denna upplåtelse, Kanal-bolaget, enligt hvad dess Direktion i underdånighet anmält, allt sedermera ansett sig såsom egare icke allenast till det vid kanal-leden nu befintliga slussvaktare-boställes område, utan jemväl till den mark, som upptages af sjelfva kanalen och dess vallar till 20 alnars bredd å ömse sidor om kanalen.

Men enär, genom det emellan Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-kollegium samt Notarien Erik Lundblad den 28 Mars 1844 på trettio års tid afslutade kontrakt, om arrende af Strömsholms kungsladugård med derunder lydande lägenheter, rättigheten att afberga det på kanalbankarne vexande gräs jemväl är åt arrendatorn upplåten; och enär vid ombyggnaden af det gamla kanal- och slussverket, enligt den af Kongl. Maj:t i nåder fastställda arbetsplan, kanalens dimensioner skola utvidgas och, äfven utan afseende härå, den öfver Strömsholms egor sig sträckande del af kanallinien i allt fall, till följd af vattnets minskning i sjöarne Ladugårdssjön och Freden, måste i förhållande härtill sänkas, och således det område, Bolaget hittills innehaft från kungsladugårdens egor, icke är tillräckligt för ombyggnaden af kanal-leden derstädes, hvartill skall erfordras ett utrymme af ytterligare 20 alnar eller 40 fot på hvarje sida utanför kanalens nuvarande område, har Kanal-bolagets Direktion, af dessa anledningar, låtit genom vederbörligen förordnad Landtmätare, den 30 November 1857, uppmäta såväl den till Bolagets disposition redan upplåtna mark, hvilken, oberäknadt slussvaktare-bostället, men med inberäkning af den utaf gamla kanalen upptagna yta 19 qvadratrefvar 50 qvadratstänger, befunnits utgöra en area af 56 qvadratrefvar, som ock det för kanal-ombyggnaden erforderliga nya område, innefattande en area af 36 qvadratrefvar 3 qvadratstänger, eller tillsammans 92 qvadratrefvar 3 qvadratstänger:

och har vid denna förrättning påstående blifvit gjordt ej mindre af kungsladugårdens nuvarande arrendator, C. J. Hollström, på hvilken ofvanberörda arrendekontrakt är transporteradt, än äfven af Chefen för Strömsholms stuteri samt det vid tillfället närvarande krono-ombud, icke allenast att full ersättning måtte kungsladugården tilläggas för den jord, som kunde varda åt Kanal-bolaget upplåten, utan ock att kungsladugården måtte bibehållas vid orubbadt åtnjutande af sin rätt till all afkastning å de nuvarande kanalbankarne, eller, om sådant icke kunde medgifvas, ersättning derför, efter laga värdering, erhållas.

Som likväl Direktionen ansett ovilkorligen nödigt, att Bolaget till ifrågavarande kanalbankar, hvilka borde inhägnas och med planteringar förses, innehar full och oinskränkt egande- och dispositions-rätt, hvarförutan det icke skulle blifva för Bolaget möjligt att skydda kanalbankarne emot öfvervåld och förmedelst erforderlig omvårdnad förekomma deras förstöring, har Direktionen hos Kongl Maj:t i underdånighet anhållit, att nödige åtgärder måtte få vidtagas för att åt Strömsholms nya Kanal-bolag förskaffa full och oinskränkt egande- och nyttjande-rätt till hela det ifrågavarande området, 92 qvadratrefvar 3 qvadratstänger, äfvensom att berörde jordrymd måtte åt Bolaget utan ersättning upplåtas och den godtgörelse för minskad höafkastning, som för de återstående arrendeåren kunde tillkomma nuvarande arrendatorn af Strömsholms kungsgård, utaf allmänna medel bekostas.

Vid pröfningen af denna ansökning, hvaröfver Styrelsen öfver Allmänna Väg- och Vattenbyggnader sig i underdånighet utlåtit, har Kongl. Maj:t, som funnit det

vara vederbörligen styrkt, att för ombyggnaden af Strömsholms kanal i den af Kongl. Maj:t bestämda rigtning inom de till Strömsholms kungsladugård hörande egor, äfvensom för behörigt underhållande i framtiden af kanalen och dess bankar, Kanal-bolaget bör så väl under ombyggnadstiden, som allt framgent, ega fri och oinskränkt dispisitionsrätt icke allenast öfver det i äldre tider af Kongl. Maj:t åt Bolaget upplåtna område å meranämnde kungsladugårds egor, utan ock öfver en tillökning deri, sträckande sig fyratio fot på hvardera sidan om kanalens äldre område, genom nådigt bref den 12 Maj 1858, förklarat arrendatorn af Strömsholms kungsladugård skyldig att, så snart det för kanal-ombyggnadsarbetet erfordrades, till Kanal-bolaget, för den återstående arrendetiden, afstå så väl disposionsrätten öfver den af Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen såsom för kanalen behöflig ansedda mark, som ock den af arrendatorn dittills, enligt arrendekontraktet, åtnjutna rättighet till det hö, som på kanalbankarne kunde erhållas, allt emot ersättning, hvilken, derest öfverenskommelse om beloppet ej kunde träffas, skall bestämmas och utgå i den ordning, Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 20 November 1845 stadgar; varande jemväl förklaradt, att i enahanda ordning skulle på förhand bestämmas den ersättning, hvilken, efter arrendetidens slut, skall tillkomma Kronan för det till Kanal-bolagets disposition nu öfverlåtna området; men beträffande frågorna om kostnadsfritt tilldelande åt Strömsholms nya Kanal-bolag af full egande-rätt till hela det ifrågaställda jordområdet af 92 qvadratrefvar 3 qvadratstänger, samt om ersättning af allmänna medel åt arrendatorn af Strömsholms kungsladugård för mistningen af det hö, som på kanalbankarne kunde erhållas, fann Kongl. Maj:t godt uppskjuta pröfningen af dessa frågor, till dess Kanal-bolagets Direktion med uppgift å förberörde ersättnings-belopp till Kongl. Maj:t inkommit.

Sedan Chefen för Strömsholms Stuteri-inrättning hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westmanlands län tillkännagifvit, att uti det jordområde, som å den af vice Kommissions-landtmätaren Friherre C. J. Kruse, vid ofvanberörde förrättning den 30 November 1857 upprättade kartan upptagits, jemväl inginge en jordrymd, som icke är inbegripen uti den åt arrendatorn af Strömsholms kungsladugård upplåtna mark, utan innehafves af Stuteri-inrättningen, ehuru denna jordrymd icke vore å kartan särskildt utmärkt, har Kongl. Maj:t, på Dess Befallningshafvandes härom gjorda underdåniga anmälan, genom nådigt bref den 2 Juli 1858, förklarat, att äfven denna mark skall till Kanal-bolaget afträdas emot ersättning i den ordning, som uti Kongl. brefvet den 12 Maj samma år blifvit bestämd.

Med anledning af hvad Kongl. Maj:t sålunda, i ena och andra hänseendet föreskrifvit, har Kanal-bolagets Direktion, jemlikt 2 § i Kongl. Förordningen den 20 November 1845, hos Snefringe Häradsrätt begärt kallelse och stämning å så väl Kongl Maj:t och Kronan, som Chefen för Strömsholms Stuteri-inrättning, i afseende på lagliga åtgärder för bestämmande af den ersättning, Kanal-bolaget kunde anses

skyldigt utgifva för nyttjande- och egande-rätten till omförmälda jordområde: äfvensom arrendatorn Hollström i samma hänseende blifvit till Häradsrätten inkallad; hvarefter en inför bemälda Rätt utsedd expropriations-nämd, vid sammanträdet den 3 Maj innevarande år bestämt värdet å den i anspråk tagna jorden till 400 R:dr R:mt för hvarje tunnland, att, med den uti Kongl. Kungörelsen den 20 November 1845 stadgade förhöjning, utgå, med beräkning från 1858 års början, sålunda:

till Strömsholms kungsladugård:

för de gamla kanalbankarna	R:mt	R:dr	1,743: 24.
och för det nya kanal-området	»	»	2,195: 25.
tillsammans	R:mt	R:dr	3,938: 49.

å hvilken summa kungsladugårdens arrendator egde att under sin arrendetid uppbära den årliga räntan.

till Stuteriet på Strömsholm:

för de gamla kanal-bankarna	R:dr	984: 99	
samt för det nya kanal-området	»	1,347: —	2,331: 99.
eller inalles	R:mt	R:dr	6,270: 48.

i förening hvarmed Kanal-bolaget, genom ombud förbundit sig att på sin bekostnad låta inom den 1 Juli detta år upptaga afloppsdiken, till två alnars bredd, en alns djup samt en half alns bredd i botten, utefter och på ömse sidor om kanalen, i gränsen emellan kanal-området och tillstötande egor, under iakttagande att denna dikning på ändamålsenligt sätt verkställes, med fritt och obehindradt aflopp för vattnet antingen genom kulvertar eller annorledes.

Härefter har, uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift, Direktionen för Strömsholms nya Kanal-bolag, med anförande, bland annat, att uti det redan år 1833 af Öfverste-löjtnanten Edström uppgjorda kostnadsförslag till slussverkets ombyggnad icke upptagits någon utgift för expropriation af ytterligare behöfligt kanal-område, underdånigst förnyat den begäran, att med befrielse från den nu i sådant afseende ifrågasatta, alldeles opåräknade, utgift af 6,270 R:dr 48 öre Riksmynt, jemte derå upplupna räntor, Kanal-bolaget måtte erhålla full och oinskränkt egande- och nyttjande- rätt till hela det område å Strömsholms kungsladugårds egor, hvilket är å vice Kommissions-landtsmätaren Friherre Kruses ofvan åberopade karta upptaget, samt att således denna jordrymd måtte öfverlåtas åt Bolaget utan ersättning, och att den godtgörelse, som för minskad höafkastning kan kungsladugårdens arrendator under de återstående arrendeåren tillkomma, måtta varda af allmänna medel beviljad

Då

Då Kongl. Maj:t anser billigt, att Kronan, som understödt och befrämjat tillvägabringandet af Strömsholms kanal-anläggning, jemväl i fråga om afstående till Kanalbolaget icke allenast af den i äldre tider åt detta bolag upplåtna jordrymd utaf Strömsholms kungsladugårds egor, utan ock af den tillökning deri, som, sträckande sig fyratio fot på hvardera sidan om kanalens nuvarande område, finnes å Friherre Kruses merberörde plankarta upptagen, och hvilka områden, efter afdrag af sjelfva kanalens arealinnehåll 3 tunnland 15,4 kappland, eller 19 qvadratrefvar 50 qvadratstänger, utgöra tillsammans 12 tunnland 30 kappland eller 72 qvadratrefvar 53 qvadratstänger, medgifves bolaget enahanda fördel, som blifvit för flera dylika företag beviljad;

och då fullbordandet af detta, för det allmänna vigtiga kanalarbetet i allt fall redan medfört för bolaget kännbara uppoffringar;

har Kongl. Maj:t härmed velat föreslå Rikets Ständer, att nyssberörda kronojord måtte, under det af expropriations-nämnden för öfrigt föreskrifna vilkor beträffande afloppsdikens upptagande på bolagets bekostnad i kanal-områdets yttre gränslinier med nödigt affall för vattnet, öfverlåtas med full egande- och nyttjande-rätt till Kanal-bolaget, utan skyldighet för detta bolag att erlägga den derför bestämda lösen af 6,270 R:dr 48 öre Riksmynt, men med förbindelse för bolaget att till kungsladugårdens arrendator, från 1858 års början till nuvarande kontraktstidens utgång, årligen utgifva i ersättning för förlorad höafkastning å den jord, som den utarrenderade delen af kungsladugården afhändes, sex procent årlig ränta å det kapital af 3,938 R:dr 49 öre, hvilket ansetts motsvara denna jords expropriationsvärde.

De detta ärende rörande handlingar skola till vederbörligt utskott aflemnas.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Statsråden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Statsrådet Gripenstedt, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående öfverlåtande åt Strömsholms nya kanalbolag af eganderätten till en jordrymd från Strömsholms kungsladugård och Stuteri.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Stats-Rådets tillstyrkande, i nåder, gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, och befallde, att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo
Mildhog Lundgren.

N:o 30.

Ank. till exp.-Utsk. d. 7 Nov. 1859. kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående åtgärder till behöfvandes undsättning i missvextår; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Då Kongl. Maj:t påkallar Rikets åter församlade Ständer uppmärksamhet å angelägenheten, att äfven för nästblifvande statsreglerings-period meddela beslut om åtgärder för behöfvandes undsättning vid missvext eller felslagen skörd, för hvilket ändamål Rikets Ständer vid sistförflutna Riksdag, i enlighet med Kongl. Maj:ts nådiga förslag, till Kongl. Maj:ts disposition öfverlemnade dels den i Rikets Ständers Bank och Riksgäldskontor innestående behållning utaf de för ofvanberörda ändamål förut anvisade spanmåls-tullafgifter och andra medel, och dels hvad genom återbetalningar å meddelade undsättningslån kunde inflyta, med föreskrift, ibland annat, att af dessa undsättningsmedel högst 150,000 Riksdaler Riksmynt finge under den tid innevarande statsreglering omfattar, begagnas till undsättningar utan återbetalnings-skyldighet, — åberopar Kongl Maj:t härvid så väl innehållet af dess ofvan omförmälda den 30 Oktober 1856 aflåtna nådiga proposition och Rikets Ständers derå grundade beslut, meddeladt i underdånig skrifvelse den 16 Januari 1858, som Kongl. Maj:ts och Rikets Statskontors den 19 sistlidne Juli afgifna underdåniga berättelse rörande, bland annat, undsättnings-fonden, hvilken berättelse, med tillhörande handlingar, skall Rikets Ständers Stats-utskott tillhandahållas, utvisande, att för de med nämnde fond åsyftade ändamål funnos vid den tid, då nyssnämnde berättelse afgafs, att tillgå en i Riksgäldskontoret innestående behållning utaf undsättningsmedel . . . . . R:dr 1,463,731: 66.
samt behållning å Kongl. Ränte-kammarens Bankoräkning № 3 17,585: 18.

tillsammans R:mt R:dr 1,481.316: 84.

I öfverensstämmelse med hvad vid sednaste Riksdag och på då anförda skäl egde rum, föreslår Kongl. Maj:t nu Rikets Ständer:

1:o att till Kongl. Maj:ts fortfarande disposition må, för behöfvandes undsättning vid inträffande missvext eller felslagen skörd, öfverlemnas, så väl den hos Rikets Ständers Riksgälds-kontor och på Kongl. Ränte-kammarens räkning i Rikets Ständers Bank innestående behållning af undsättningsmedel, som hvad genom återbetalningar å meddelade undsättningslån kan inflyta;

2:o att, af de sålunda till Kongl. Maj:ts förfogande ställda medel, en summa af högst Ett Hundra Femtio Tusen Riksdaler Riksmynt må, under tiden för nästa statsreglering, få begagnas till undsättningar, utan återbetalnings-skyldighet, åt sådane behöfvande, som icke äro i tillfälle att sjelfve förskaffa sig arbete eller i stånd att af egna tillgångar återgälda de undsättnings-anslag, hvilka dem tilldelas: börande dylika understöd företrädesvis tillgodokomma de kommuner, som tillförbinda sig att så använda desamma, att för dithörande fattige och arbetslöse personer beredes sysselsättning och möjlighet att genom eget arbete förtjena sitt uppehälle;

3:o att ofvan omförmälda tillgångar för öfrigt må användas endast till räntefria låneunderstöd med bestämda återbetalnings-terminer och mot vederbörande större eller mindre menigheters gemensamma ansvarighet eller annan af Kongl. Maj:t godkänd säkerhet;

4:o att; så vidt omständigheterna medgifva, tillfällen skola för de behöfvande beredas att erhålla sysselsättning och förtjenst vid allmänna arbetsföretag; samt

5:o att, de för undsättningar vid missvexter och felslagna skördar afsedda medel böra, till den del de icke äro för anvisade utbetalningar erforderliga, till Riksgälds-kontoret öfverlemnas, emot skyldighet för detta verk att det sålunda emottagna beloppet, vid skeende reqvisition, för dermed åsyftade ändamål Kongl. Maj:t tillhandahålla.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Statsråden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten

Chefen för Finans-departementet, Statsrådet Gripenstedt, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts på Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående åtgärder, till behöfvandes undsättning i missvext år.

Kongl. Maj:t behagades, enligt Stats-Rådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, och befallde att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo

Mildhog Lundgren.

N:o 31.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående utbyte af jord, tillhörande Nyköpings Slott, emot stadsjord, för anläggning af gasverk i staden Nyköping; Gifven Stockholms Slott den 4 November 1859.

Sedan, vid sammanträde den 4 sistlidne April inför Magistraten i Nyköping, beslut om anläggande af ett gasverk i nämnda stad blifvit fattadt och den önskan uttryckt, att en till Nyköpings fordna, nu såsom länshäkte begagnade slott hörande, mellan slottet, strömmen och Vattengatan belägen åkerkulle af den såkallade Slottsknektsbacken eller Stallbacken, som är Slottsvaktmästaren och Slottsknektarne på lön anslagen, måtte för gasverkets byggnader få begagnas mot vederlag från stadens angränsande Hästhage;

har, på begäran af stadens för gasverksanläggningen utsedde Kommitterade och, efter vederbörligt förordnande, andre Landtmätaren i Södermanlands län J. Hjelmerus, med biträde af gode män och i närvaro af Kronans, stadens och indelningshafvarnes ombud, under den 29 April, den 10 och 31 Maj, verkställt den för egoutbytet erforderliga landtmäteriförrättning;

hvarvid, enligt upprättad karta och beskrifning, den för gasverket afsedda jord, betecknad med egofigurerna 1, 2, 3 och 4, funnits utgöra ett tunnland 28,5 kappland eller Tio qvadratref 60 qvadratstänger, uppskattade till Tio qvadratref 30 qvadratstänger, men den i utbyte erbjudna del af Hästhagen, egofiguren № 5, Ett tunnland 30,9 kappland eller Elfva qvadratref; varande skillnaden, efter uppskattning 70 qvadratstänger ämnade att utgöra ersättning för den mark, som till afloppsgrafvar och diken på Hästhagen erfordras.

Rörande stadens skyldighet att hålla slottsvägen och kajen utefter strömmen alltid tillgängliga och öppna för den allmänna rörelsen, samt att före den 1 April 1860 uppodla Hästhagen, så vidt den kommer att mot Slottets jord utbytas, och att under åren 1860, 1861 och 1862, den 1 Oktober hvartdera året, utgifva till Slottsvaktmästaren och Slottsknektarne skälig ersättning för minskad afkastning af deras löningsjord, deruti inbegripen kostnaden för fältets gödning, är öfverenskommelse träffad emellan vederbörande och godkänd af förrättningsmännen, som dervid bestämt nyssnämnde ersättningsbelopp till 150 R:dr Riksmynt årligen.

Derefter hafva Nyköpings stads Kommitterade för gasverksanläggningen hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, att ifrågavarande egoutbyte måtte bifallas och den mark, staden i sådan händelse erhölle, undfå stadsjords natur; hvilken ansökning Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet insändt och i underdånighet förordat, med vitsordande, att för gasverkets byggnader ingen annan lämplig plats, än den nu föreslagna, finnes inom staden eller i dess närhet, samt att ifrågavarande jordutbyte ej för Kongl. och Kronan medför någon skada eller förlust.

Efter inhemtande jemväl af underdånigt utlåtande af Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-kollegium. som hufvudsakligen tillstyrkt berörda utbyte, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå, det Rikets Ständer måtte för sin del medgifva, att, utaf den till fordna Slottet i Nyköping hörande mark, den del, hvilken på omförmälda karta utmärkes med egofigurerna № 1, 2, 3 och 4 samt, enligt kartebeskrifningen, innehåller Ett tunnland 28,5 kappland eller Tio qvadratref 60 qvadratstänger, må, för uppgifna ändamålet, till Nyköpings stad upplåtas i utbyte mot egofiguren № 5, innefattande Ett tunnland 30,9 kappland eller Elfva qvadratref af den till nämnda stad hörande så kallade Hästhagen; hvarjemte staden skulle, enligt aftal, verkställa odling å sistberörda jordrymd och dessutom godtgöra vederbörande indelningshafvare med det vid landtmäteriförrättningen bestämda belopp af Ett Hundra Femtio Riksdaler Riksmynt för hvarje af åren 1860, 1861 och 1862.

Den till detta ärende hörande karta jemte öfriga handlingar skola tillställas det af Rikets Ständers Utskott, som kommer att med ärendet taga befattning; och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 4 November 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Statsråden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Statsrådet Gripenstedt, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, af Stats-Rådet enhälligt tillstyrkta beslut, uppsatt förslag till nådig proposition angående utbyte af jord, tillhörande Nyköpings Slott, emot stadsjord, för anläggning af gasverk i staden Nyköping.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Stats-Rådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag; sådant det finnes detta protokoll bilagdt, och befallde, att nådig proposition, i öfverensstämmelse dermed, skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo
J. U. Grönlund.

STOCKHOLM, tryckt hos Eric Westrell 1859.

N:o 32.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående anslag till fullbordande af det invid hufvudstaden uppförda hospital för sinnessjukas vård; Gifven Stockholms Slott den 14 Oktober 1859.

Uti underdånig skrifvelse den 26 nästlidne månad har Öfver-Intendentsembetet, som i nåder blifvit anbefaldt att gå i författning om uppförande, enligt fastställda ritningar, af en hospitalsbyggnad för sinnessjukas vård å egorna till de för sådant ändamål inköpta lägenheterna Hedvigsberg och Konradsberg å Kungsholmen invid hufvudstaden, anmält att, sedan af de medel, Rikets Ständer vid nästförflutna tvänne riksdagar för berörde ändamål anvisat, tillsammans utgörande 652,500 R:dr R:mt, 54,000 R:dr blifvit använda till inköp af nämnda lägenheter, återstoden 598,500 R:dr, jemte de af samma lägenheter inflytande hyres- och arrende-inkomster, beräknade att från och med år 1855 till den 1 nästinstundande April uppgå till ett belopp af 8,418 R:dr 71 öre, eller tillsammans 606,918 R:dr 71 öre, varit afsedda för uppförande och inredning af sjelfva hospitalsbyggnaden samt till underhållande af de å lägenheterna redan befintliga byggnader; att, enligt det år 1856 sednast uppgjorda förslag, utgifterna för ifrågavarande byggnad med flyglar jemte stängsel för promenadgårdar samt planering af platsen närmast kring byggnaden blifvit upptagna till 606,000 R:dr, men att under fortgången af byggnadsarbetet sig visat, att, sedan de i åtskilliga delar uppkomna besparingar blifvit detsamma tillgodoberäknade, ofvannämnda förslags-summa likväl med R:mt 39,055: 84. understege den verkliga kostnaden; samt att de hufvudsakligaste anledningarne dertill förefunnos dels i den af oförutsedda orsaker uppkomna tillökning i omkostnaden för grundläggnings-arbetena, dels i den större utgift, anbringandet af en värme- och ventilations-apparat komme, efter numera vunnen erfarenhet, att medföra.

Transport R:mt R:dr 39,055: 84.

Transport R:mt R:dr 39,055: 84.

Derjemte har Öfver-Intendents-embetet yttrat, att åtskilliga i nämnda förslag icke upptagna arbeten, hvilka General-Direktören m. m. Ekströmer såväl uti det för hospitalet uppgjorda program, som uti en sedermera aflåten skrifvelse, uppgifvit vara för inrättningen oundgängligen nödiga, blifvit af Öfver-Intendents-embetet beräknade till följande kostnadsbelopp, nemligen:

Uppförande af bodar utaf trä, till förvarande af omkring 400 famnar ved . . . . . till 9,000: —

Förändring af ett å Konradsbergs egor befintligt stenhus till tvättinrättning med dertill erforderlig apparat af ångpanna, hydraulisk press, rörledningar m. m. . . . . „ 20,503: 50.

Uppförande af en uthusbyggnad af trä, innehållande ladugård, stall, vagnshus m. m. . . . . „ 5,000: —

Iståndsättande till beredande af bostäder åt Syssloman, Predikant, Trädgårdsmästare, drängar m. fl., af nedannämnde äldre byggnader:

röda trähuset vid Konradsberg . . . . . „ 2,765: —

vestra stenhuset derstädes . . . . . „ 3,264: —

jemte gula trähuset . . . . . „ 5,389: —

samt gula trähuset vid Hedvigsberg . . . . . „ 3,850: —

Uppförande af en portvaktstuga utaf sten och invid densamma en stenmur med inkörsportar af gjutet jern m. m. . . . . „ 17,641: —

Inhägnande med dels plank, dels staket af hospitals-området, med undantag af den kronolägenheten Marieberg angränsande del af egorna . . . . . „ 25,262: 50.

Anläggning af ny körbana från portvaktstugan till stora hospitalsbyggnaden . . . . . „ 2,000: —

Anbringande af innanluckor i vissa rum och dörrar för trappuppgångarne . . . . . „ 1,239: —

samt inredande af likbod och obduktionsrum i östra stenhuset vid Konradsberg . . . . . „ 4,500: —

Slutligen har Öfver-Intendents-embetet förmält sig anse det följande till kostnaden jemväl beräknade arbeten och utgifter böra, före inrättningens öppnande, vidtagas och utgå, nemligen:

Planeringsarbeten . . . . . för 17,878: 50.

Bestrykning för andra gången med linoljefernissa af plåt-taken öfver hospitalsbyggnaden och flyglarne . . . . . „ 1,300: —

Anskaffande af 8 stycken köks-spislar af jern i bostäderna för de vid hospitalet anställde personer . . . . . „ 960: —

„ af 7 sandstenstrappor till promenadgårdarne . . . „ 4,900: —

„ af ett större ur med slagverk å hufvudbyggnaden . „ 2,000: —

„ af orgel i kyrksalen . . . . . „ 1,500: —

värmeledning till nämnde sal, medelst ånga från inrättningens derunder befintliga kök . . . . . „ 1,879: 70.

Arfvode för Arbets-chef, Tillsyningsman och Räkenskapsförare under ytterligare ett byggnadsår, med . . . . . „ 3,000: —

Transport R:mt R:dr 172,888: 4.

Transport R:mt	R:dr	172,888: 4.
Diverse utgifter, hvaribland till nattvakter, äfvensom till bränsle för värme- och ventilations-apparatens pröfvande under tvänne vintrar	för	2,800: —
hvartill komme de omkostnader, som blifva en följd af den för anläggande af en vattenledning till hospitalet i nåder medgifna upplåtelse af en del utaf de kronolägenheten Mariebergs tillhörande egor, nemligen:		
för ändring af den öfver nämnda område nu framlöpande väg .	„	1,000: —
samt för stängsel med plank mot Mariebergs behållna område .	„	4,387: 50.
tillsammans R:mt	R:dr	181,075: 54.

hemställande Öfver-Intendents-embetet på grund häraf och enär angeläget vore, det ifrågavarande hospitals-inrättning så snart som möjligt och sednast under sommaren 1861, måtte träda i verksamhet, men dertill erfordrades att omförmälda arbeten, hvartill förut beviljade anslag icke lemnade tillgång, blefve hufvudsakligen under loppet af nästkommande år verkställde, det nådig proposition om medels anvisande härtill måtte till Rikets Ständer aflåtas.

På grund af hvad sålunda förekommit, har Kongl. Maj:t härmed velat föreslå Rikets Ständer att, för ofvanuppgifna ytterligare erforderliga omkostnader vid ifrågavarande hospitals-anläggning, af allmänna medel anvisa ett belopp af Ett Hundra Åttatioett Tusen Riksdaler Riksmynt, att under nästkommande år och i mån af behof utgå.

De till detta ärende hörande kostnadsförslag samt öfriga handlingar komma att till Rikets Ständers vederbörande Utskott öfverlemnas, och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Datum ut supra.

CARL.

Henning Hamilton.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 14 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Stats-Ministern, Friherre *de Geer*,
Hans Excellens, Herr Stats-Ministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-råden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Chefen för Ecklesiastik-departementet, Stats-rådet Herr Grefve *Hamilton* uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med denna dag fattadt beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Rikets Ständer i fråga om anslag till fullbordande af det invid hufvudstaden uppförda hospital för sinnessjukas vård;

Och täcktes Kongl. Maj:t, uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkande, berörde förslag i nåder gilla, samt förordnade, att, i enlighet dermed, nådig proposition, sådan den finnes detta Protokoll bilagd, skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo

Edw. Heijkenskjöld.

N:o 33.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående den så kallade Kurhus-afgiften; Gifven Stockholms Slott den 14 Oktober 1859.

Genom nådig Kungörelse den 23 April 1858 har Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med Rikets Ständers vid sistförflutna riksdag fattade beslut, förordnat, att, till veneriska smittans hämmande och botande, årligen från och med år 1859 till och med det år, då nästa snart instundande riksdag slutas, af hvarje mantalsskrifven person skall utgöras en kurhus-afgift, för Stockholms stad med högst 50 öre och minst 3 öre, samt inom öfriga delar af riket med minst 3 öre och högst 25 öre, lika för alla betalande inom hvarje kurhus-distrikt, efter dess behof; att afgiften skall af vederbörande inom hvarje kurhus-distrikt bestämmas antingen till ettdera af dessa belopp eller deremellan, men icke må, utan vid särdeles tvingande omständigheter, fastställas till det högsta; att denna afgift skall utgå och redovisas inom hvarje kurhus-distrikt särskildt, så att den blifver alldeles skiljd från hospitalens och lasarettens fonder och räkenskaper; samt att de genom besagde afgift inflytande medlen skola i första rummet ovilkorligen begagnas för de efter behof och öfverenskommelse på ett eller flera ställen inom länet inrättade kurhusanstalter, och derefter, hvad icke är för veneriska smittans hämmande erforderligt, användas för allmänna helsovården i länet, särdeles såsom bidrag till betridande af lasarettens utgifter för svårare skador och sådana sjukdomstillfällen, som fordra kirurgisk behandling.

För att ådagalägga, i hvad mån ofvannämnde afgift fortfarande må vara för lasarettens och kurhusens underhållande af nöden, har Serafimer-Ordens-gillet till Kongl. Maj:t i underdånighet öfverlemnat uppgjordt sammandrag af inkomna summariska räkningar och revisionsberättelser, angående kurhusmedlens belopp samt läns-lasarettens och kurhusens öfriga inkomster och utgifter under år 1857; utvisande detta sammandrag, att kurhus-afgiften för året utgjort 209,381 R:dr 19

sk. 3 rst. och öfriga inkomster 127,936 R:dr 15 sk.; samt att utgifterna uppgått till 299,561 R:dr 38 sk. 5 rst., allt Banko; hvarjemte och då häraf vore uppenbart, det ifrågavarande sjukvårds-inrättningar utan kurhus-afgiften icke kunna ega bestånd, samt berörde afgift är bestämd att utgå endast till och med det år, hvarunder instundande riksdag slutar, Ordensgillet, hos hvilket någon framställning om behof af kurhus-afgiftens förhöjning icke blifvit gjord, underdånigst hemställt, att nådig proposition om samma afgifts fortfarande måtte till Rikets Ständer aflåtas.

Med afseende å hvad sålunda förekommit, vill Kongl. Maj:t i nåder hos Rikets Ständer föreslå, att ifrågavarande kurhus-afgift må jemväl under nästa statsreglerings-period utgå på sätt och till de belopp, som blifvit af Rikets Ständer vid sistförflutna riksdag bestämda och, i öfverensstämmelse dermed, genom Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse den 23 April 1858, påbudna.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Datum ut supra.

CARL.

Henning Hamilton.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 14 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Justitie-Stats-Ministern, Herr Friherre *de Geer*,
Hans Excellens, Herr Stats-Ministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-råden: *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

— —

Chefen för Ecklesiastik-departementet, Stats-rådet, Herr Grefve *Hamilton* uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med denna dag fattadt beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Rikets Ständer i fråga om den så kallade kurhus-afgiftens fortfarande;

Och täcktes Kongl. Maj:t, uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkande, berörde förslag i nåder gilla, samt förordnade, att, i enlighet dermed, nådig proposition, sådan den finnes detta Protokoll bilagd, skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo

Edw. Heijkenskjöld.

N:o 34.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående anslag till folkundervisningens befrämjande; gifven Stockholms Slott den 21 October 1859.

Uti underdånig skrifvelse den 2 Mars 1858, angående åtgärder för folkundervisningens befrämjande, tillkännagåfvo Rikets Ständer, att de bestämt det sammanlagda bidrag, hvilket af Statsverket borde lemnas för folkundervisningens befrämjande, till den personliga skyddsafgiftens halfva belopp, uppgående till omkring 250,000 R:dr R:mt; hvarjemte Rikets Ständer, vid regleringen af utgifterna under Riks-statens Åttonde Hufvudtitel, till löneförhöjning vid samt till utvidgning af sådane stads-pedagogier, som utvecklat sig till någon större fullkomlighet, äfvensom, under samma vilkor, för pedagogien i Avesta för åren 1858, 1859 och 1860 anslogo 30,000 R:dr årligen.

I afseende på fördelningen af ofvannämnde 250,000 R:dr medgåfvo Rikets Ständer, att till uppmuntran för småskolors ändamålsenliga inrättande och till understöd för examinerade folkskole-lärare skulle afsättas ett årligt belopp af . . . . . R:dr R:mt 100,000:
att under vissa vilkor utgå;
samt till understöd för högre folkskolor . . . . . „ 24,000:
och anvisade Rikets Ständer till Kongl. Maj:ts nådiga disposition följande anslags-summor, att likaledes årligen utgå, neml.:
a) till Seminarierne . . . . . „ 26,000:
b) till understöd för Seminarie-elever . . . . . „ 20,000:
c) till förbättrande och tillhandahållande af undervisningsmateriel, samt till understöd för utgifvande af lämpliga läroböcker, kartor m. m. för folkskolorna . . . . . „ 12,000:
R:dr R:mt 182,000:

Till Kongl. Maj:ts nådiga disposition för andra till folkundervisningen hörande föremål återstod således ett belopp af 68,000 R:dr R:mt.

De medel, Rikets Ständer sålunda för folkundervisningens befrämjande anvisat, hafva i de flesta fall visat sig fullt motsvara behofvet, och det är att hoppas, att det varma deltagande, Rikets Ständer egnat denna för samhället högst vigtiga angelägenhet, skall i en ej aflägsen framtid bära välgörande frukter. Härtill fordras likväl icke blott att folkskolan ännu en längre tid åtnjuter den uppmuntran och det understöd, som bragt henne till lif, utan ock att ytterligare åtgärder till hennes fullkomnande vidtagas, i hvilket afseende Kongl. Maj:t påräknar Rikets Ständers fortfarande nitiska medverkan.

Hvad först angår de dels till *understöd för inrättande af mindre skolor* för den första förberedande undervisningen och dels till *löneförhöjning för examinerade folkskole-lärare*, under vissa vilkor, afsatte 100,000 R:dr, hafva af dessa medel blifvit i nåder beviljade 64,277 R:dr 49 öre årligen för 1017 nya småskolor, samt 4,871 R:dr 26 öre till förhöjning i examinerade folkskole-lärares löner, hvaremot vederbörande församlingar åtagit sig afgifter till dubbla beloppet eller 138,297 R:dr 40 öre. Med erkännande af dessa högst berömvärda bemödanden å församlingarnes sida, torde man likväl kunna såsom sannolikt antaga, att den utomordentliga tillvexten i folkskolornas antal, under den korta tiden af omkring ett år, skulle lemna rum för ett nära lika hastigt aftagande, derest det af statsmedel åt dem beviljade understöd komme att med nästa år upphöra. Det är ock antagligt, att antalet af småskolor skall, till väsendtlig vinst för undervisningen, småningom ökas, och det för dem afsedda anslag således tagas i stigande anspråk. I afseende på folkskole-lärarnes löner har förekommit, att 964 folkskole-lärare från Upsala, Linköpings, Strengnäs, Wexiö, Lunds, Göteborgs och Wisby stift hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, att, enär deras löner vore i högsta måtto otillräckliga, Kongl. Maj:t måtte täckas till Rikets Ständer aflåta nådig proposition om förhöjning i dessa löner, hvilken de flesta önskat sålunda bestämd, att hvarje lagligen examinerad och antagen folkskole-lärare, som af sitt skoldistrikt vitsordas för duglighet och flit, måtte utan afseende på, huruvida skoldistriktet höjt hans lön öfver minimum eller icke, af Statens medel årligen få tillgodonjuta en sådan löneförhöjning, att hela lönen, utom lämpligt jordland, kofoder, husrum och vedbrand, uppginge till 400 R:dr R:mt. Enär det belopp, som för det ifrågasatta ändamålet skulle erfordras, vore allt för betydligt, och då åliggandet att aflöna folkskole-lärare hufvudsakligen måste tillhöra vederbörande kommuner, hvilka dessutom häri skulle erhålla en väsendtlig lättnad, om qvinnor mera än hittills blifva för folkundervisningen använda, har Kongl. Maj:t icke funnit skäl att till berörde ansökning lemna nådigt bifall. Emellertid kan det ej förnekas, att de examinerade folkskole-lärarnes löneförmåner i allmänhet äro så ringa, att de på de flesta ställen oundgängligen kräfva en förhöjning, äfvensom att Statens mellankomst dervid understundom är af behofvet påkallad. Af alla dessa skäl anser Kongl. Maj:t högst angeläget, att ofvan omförmälde belopp, 100,000 R:dr R:mt, måtte jemväl under instundande statsreglerings-period få för samma ändamål och under samma vilkor, som hittills, af Kongl. Maj:t disponeras.

Af det vid sistlidne riksdag *för högre folkskolor* beviljade statsbidrag, 24,000 R:dr, hafva för 9 sådana skolor blifvit i nåder anvisade 8,466 R:dr 67 öre, hvilket understöd äfven framgent tillsvidare måste utgå, så vida dessa skolor skola uppehållas och på önskvärdt sätt utveckla sig. I hvad mån dylika skolor under den

närmaste

närmaste framtiden ytterligare kunna uppstå, är väl icke möjligt att beräkna, men äfven om deras antal skulle under nästkommande statsreglerings-period fördubblas, hvilket torde vara det högsta som är att förvänta, kan det af Rikets sednast församlade Ständer för detta ändamål afsedda belopp minskas med en fjerdedel.

De från vederbörande Konsistorier meddelade uppgifter angående *Folkskolelärare-seminarierne* i riket utvisa, att undervisningen vid de flesta af dessa läroanstalter, — af hvilkas ändamålsenliga ordnande hela folkundervisningen i väsendtlig mån beror, — hufvudsakligen bestrides af en enda lärare, men att för öfrigt icke blott lärarnes tjenstgörings-skyldighet, lärotiden m. m. utan äfven undervisningens plan och omfång äro på olika ställen högst skiljaktiga. Af sistnämnda skiljaktighet måste äfven olikhet i fordringarne vid afgångs-examen blifva en följd, hvilket åter, då nämnde examen, aflagd vid hvilket Seminarium som helst, medför lika rätt att öfver hela riket söka skollärare-befattning, gör det svårt eller snarare omöjligt för vederbörande Skolstyrelser att vid tillsättandet af dylika platser anställa en fullt tillförlitlig jemförelse mellan sökande, som icke vid samma Seminarium erhållit sin bildning. Om således en förbättrad anordning af Seminarierna i flera hänseenden är önskvärd, — med afseende hvarå förslag till allmänt reglemente för berörde anstalter blifvit upprättadt och till vederbörande Konsistoriers utlåtande remitteradt, — så är likväl en tillökning i lärarekrafter det behof, som i främsta rummet måste afhjelpas. De theoretiska insigter, som i ett Seminarium böra meddelas, äro visserligen icke särdeles omfattande, men desto mera är det af vigt, att hvad som der läres, inhemtas väl och grundligt. Icke mindre angeläget är, att elevernas praktiska öfningar sorgfälligt ledas och öfvervakas. Att i båda dessa hänseenden handleda Seminariets alla elever är för *en* lärare så mycket mindre möjligt, som bland eleverne en del naturligen äro helt och hållet nybörjare; andra åter under ett större eller mindre antal terminer deltagit i undervisningen. Vid hvarje Seminarium äro derföre minst 2:ne lärare behöflige, förutom den, som för bestridande af undervisning i musik, gymnastik, trädgårds-skötsel m. m. erfordras, men hvilka, till följd af de på hvar och en belöpande färre undervisningstimmar, kunna åtnöjas med mindre arfvoden. I vissa fall, såsom t. ex. om lärjungarnes antal under en viss tid vid något Seminarium skulle blifva särdeles betydligt, kan väl biträde af extra lärare blifva nödigt, hvarå afseende dock vid beräkningen af kostnaden för Seminarierne ej torde behöfva fästas, då högre Elementarläroverk finnas i alla de städer, der Seminarier äro förlagda, och svårighet således ej lärer möta, att för en jemförelsevis ringa ersättning erhålla det tillfälliga biträde, som kan pröfvas oundgängligen behöfligt.

Då emellertid ett ändamålsenligt ordnande af Seminarierna i riket för hvarje sådant kräfver ökade utgifter har Kongl. Maj:t tagit i öfvervägande, huruvida ej, genom inskränkning i deras antal, kostnaden för dem i det hela skulle kunna förblifva oförändrad, hvilket torde förefalla så mycket lämpligare, som lärjungarnes antal vid vissa Seminarier härtill kunnat lemna anledning. Mot en sådan åtgärd hafva likväl redan förut åtskilliga skäl blifvit anförda, och dertill kommer nu ytterligare ett förhållande, som föranledt Kongl. Maj:t att anse frågan derom åtminstone för närvarande böra förfalla. Vid sednaste riksdag anhöllo nemligen Rikets Ständer i underdånighet att stadgas måtte, att qvinnor må såsom lärarinnor få anställas såväl i småskolorna, som ock vid sådana skolor, der annan examinerad lärare är anställd, och slutligen vid alla flickskolor. Uti en stor del af de sedan sistlidne riksdag inrättade mindre folkskolor bestrides också redan undervisningen

af lärarinnor, och då äfven främmande länders erfarenhet bevittnar lämpligheten häraf, har Kongl. Maj:t funnit skäligt, att åt qvinnors anlitande vid folkundervisningen gifva en större utsträckning, samt fördenskull täckts bevilja qvinna, som vid Seminarium aflagt godkänd afgångs-examen, rättighet att söka anställning såsom lärarinna vid alla folkskolor utom de högre, der undervisningen skall af akademiskt bildad lärare handhafvas, i sammanhang hvarmed Kongl. Maj:t jemväl beslutat, att vid Seminarierna i Skara, Strengnäs och Calmar, från och med nästkommande läseår, endast qvinliga lärjungar må emottagas. Innan någon erfarenhet kunnat ådagalägga i hvad mån öfriga Seminarier till följe häraf blifva mer än hittills besökta af manliga lärjungar, måste det således vara för tidigt att åstadkomma någon minskning i deras antal.

Beträffande det anslag af statsmedel, som för ett ändamålsenligare ordnande af undervisningen vid Seminarierna erfordras, har Kongl. Maj:t ansett detsamma uppgå för hvarje Seminarium till ett belopp af omkring 3,400 R:dr R:mt, nemligen:

till arfvoden åt Föreståndaren	R:dr 1,500:
„ arfvoden åt öfriga lärare	„ 1,350:
„ hyra för lokal, samt till ljus, ved och städning	„ 450:
„ undervisningsmateriel	„ 100:
	R:dr R:mt 3,400:

eller för 13 Seminarier tillsammans 44,200 R:dr, men då särskilda förhållanden vid något tillfälle kunna göra en nedsättning af det för hvarje Seminarium beräknade belopp möjlig, vid ett annat kräfva dess förhöjande, föreslår Kongl. Maj:t, att Rikets Ständer måtte för berörda ändamål till Kongl. Maj:ts disposition ställa en summa af i rundt tal 45,000 R:dr R:mt.

I det vid sistlidne riksdag till *understöd för lärjungar vid Folkskolelärareseminarierna* anslagna belopp, 20,000 R:dr, synes någon förändring icke vara af omständigheterna påkallad. Visserligen är det sannolikt, att då trenne Seminarier blifva tillgängliga för qvinnor, antalet af lärjungar skall i någon mån till en början ökas, men då beloppet af de under innevarande år beviljade stipendier endast utgjort 14,450 R:dr, bör det sednast för ändamålet beviljade anslag äfven för instundande statsreglerings-period blifva tillräckligt, äfven under förutsättning, att de i Kongl. Maj:ts nådiga stadga, angående folkundervisningen i riket den 18 Juni 1842, bestämda stipendii-beloppen af dels 75 och dels 50 R:dr R:mt blifva något förhöjda, hvartill anledning torde förefinnas dels i en ökad lefnadskostnad, dels i de längre resor till Seminarierna, som för lärjungarne i vissa stift hädanefter blifva nödiga.

Af de vid sistlidne riksdag till *anskaffande af undervisningsmateriel* samt till understöd för utgifvande af läroböcker, kartor m. m. för folkskolorna beviljade 12,000 R:dr årligen, eller tillsammans för tre år 36,000 R:dr, hafva hittills 26,467 R:dr 20 öre blifvit använda. Fortfarandet af ett anslag för detta ändamål är utan tvifvel af vigt, då endast derigenom blir möjligt att hastigt sprida och bringa till allmänhetens kännedom sådana nyare undervisningsmedel, som befinnas synnerligen tjenliga, äfvensom att dels genom understöd för utgifvande af för folkskolorna lämpliga arbeten, bereda sådana till ett lägre pris, dels genom belöningar för utmärkta läroböcker framkalla sådana i ämnen, hvari dylika ännu för folkskolan saknas. Då emellertid anskaffandet och underhållet af nödig undervisnings-materiel hufvudsakligen bör förblifva ett församlingarnes åliggande, finner Kongl. Maj:t anslaget för detta ändamål utan olägenhet kunna nedsättas till 10,000 R:dr årligen.

Då vid genomförandet af en ny organisation af den vidsträckta omfattning, som folkskoleväsendet, svårligen allt kan blifva på en gång fullt ändamålsenligt ordnadt; då sannolikt bristfälligheter deri flerestädes insmugit sig, till och med på sådana orter, der visserligen icke nit för den vigtiga sakens framgång saknas, och då det för öfrigt måste vara af stor vigt, att erhålla noggrann kännedom rörande den ståndpunkt, hvarpå folkundervisningen inom riket sig befinner, till ledning för bedömandet af de åtgärder, som för dess förbättrande äro att vidtaga, är nödigt, att sakkunnige personer förordnas, för att, i egenskap af *skol-inspektörer*, hvar och en inom ett bestämdt distrikt, besöka derstädes befintliga folkskolor samt öfver deras tillstånd och behof afgifva berättelse, så väl vid hvarje års slut till vederbörande Domkapitel beträffande de skolor, hvilka under årets lopp blifvit besökta, som ock i ett sammanhang efter tvenne års förlopp till Kongl. Ecklesiastikdepartementet. Då i allmänhet hvarje skol-inspektör med sin verksamhet ej lärer kunna omfatta mer än ett stift, men möjligt är, att skolornas antal inom något sådant kan nödga till dess fördelning i tvenne distrikter, anser Kongl. Maj:t inspektörernas antal icke böra på förhand bestämmas, hvaremot det årliga arfvodet för inspektionen inom hvarje stift lämpligen kan fastställas till 1,000 R:dr, — med undantag för Calmar och Wisby stift, der 500 R:dr torde vara tillräcklige, — oberäknadt resekostnader, för hvilkas bestridande ett belopp af 6,000 R:dr antages blifva behöfligt, så att hela det för skol-inspektionen nödiga anslag uppgår till 17,000 R:dr R:mt årligen.

Till *understöd för folkskolelärares aflönande* inom de socknar, der, enligt Kongl. Maj:ts pröfning, statsbidrag för sådant ändamål, i följd af särskilda förhållanden, kunde erfordras, äskade Kongl. Maj:t vid sistlidne riksdag ett belopp af 30,000 R:dr R:mt; men då Rikets Ständer till folkundervisningens befrämjande anslagit den personliga skyddsafgiftens halfva belopp, omkring 250,000 R:dr, hvarå, efter afdrag af särskildt anvisade 182,000 R:dr, till Kongl. Maj:ts nådiga disposition återstod en summa af 68,000 R:dr, funno Rikets Ständer någon annan åtgärd i anledning af ofvanberörda nådiga framställning icke böra ega rum. Det belopp, som för nämnda understöd kommer att under instundande statsreglerings-period tagas i anspråk, kan väl ännu icke med noggrannhet bestämmas, enär vederbörande församlingars ansökningar i omförmälda hänseende icke fullständigt inkommit. Efter sannolik beräkning synas dock 25,000 R:dr R:mt årligen blifva för ändamålet tillräcklige.

Till folkskolorna hafva af ålder äfven pedagogierne varit räknade, ehuru de, särdeles stads-pedagogierne, varit afsedda att utgöra ett slags högre folkskolor, hvilket ändamål de flesta bland dem också på ett tillfredsställande sätt uppfyllt. Kongl. Maj:t har derföre, på sätt i Dess nådiga proposition angående Statsverkets tillstånd och behof antydes, funnit ledande till större enkelhet och ordning, att det understöd, som af statsmedel kan blifva pedagogierna meddeladt, utgår, lika med öfriga mera tillfälliga bidrag till folkskolorna, af den personliga skyddsafgiften, hvarföre Kongl. Maj:t icke äskat fortfarandet under nästkommande statsregleringsperiod af det extra stats-anslag, 30,000 R:dr årligen, som vid sistlidne riksdag blef å Åttonde Hufvudtiteln för pedagogierna uppfördt.

Af detta anslag har åt lärarne vid nästan alla de stads-pedagogier, der undervisningen vunnit någon högre grad af utveckling, beviljats löneförhöjning till så stort belopp, att årliga lönen, oberäknadt boställe eller hushyresmedel, uppgår till 1,000 R:dr R:mt för dem, hvilka aflagt sådana prof, som för behörighet till adjunkts- och kollega-befattning äro föreskrifna, och för öfriga lärare till 800

R:dr. Sammanräknade beloppet af dessa löneförhöjningar uppgår till omkring 10,000 R:dr årligen, och måste under nästkommande statsreglerings-period för samma ändamål åtminstone 12,000 R:dr kunna disponeras, så vida det skall blifva möjligt att för ifrågavarande lärarebefattningar erhålla personer med erforderlig skicklighet, och jemväl bereda löneförbättring åt lärare vid de stads-pedagogier, der undervisningen under den närmaste framtiden kan vinna en hittills saknad utveckling.

Af ofvannämnda extra stats-anslag hafva ytterligare 12,000 R:dr, för år räknadt, utgått till nya löner vid 12 stads-pedagogier, der Kongl. Maj:t förordnat, att en extra lärare skall för innevarande statsreglerings-period anställas. Det årliga arfvodet för nämnde lärare, hvilka böra hafva aflagt de prof, som för adjunkts- eller kollega-befattning vid Elementar-läroverken erfordras, har blifvit bestämdt till 1,000 R:dr, och synes den utvidgning, ifrågavarande skolor endast tills vidare erhållit, fortfarande vara behöflig, såväl med afseende på undervisningens omfång, städernas folkmängd och lärjungarnes antal, som på vissa städers läge i närheten af större Elementar-läroverk, hvilkas lägre klasser redan äro öfverbefolkade.

Då emellertid Statens bidrag för inrättande af högre folkskolor å landet icke utgör mer än $\frac{2}{3}$ af kostnaden, hvaremot vederbörande skoldistrikt äro förpligtade att tillskjuta den återstående tredjedelen, synas äfven de städer, som i saknad af Elementar-läroverk vilja inrätta nya, eller utvidga förutvarande högre folkskolor utöfver hvad de vid innevarande statsreglerings början voro, eller ytterligare förhöja Pedagogernes löner utöfver de belopp, hvilka Kongl. Maj:t funnit skäl att utan vilkor af bidrag från städernas sida i nåder bevilja, icke böra undandraga sig att, i samma förhållande som skoldistrikt å landet, i kostnaden deltaga.

Under denna förutsättning anser Kongl. Maj:t, att sammanlagda beloppet af det årliga anslag, som under nästkommande statsreglerings-period är behöfligt till löneförbättring vid och utvidgning af stads-pedagogierna och pedagogien i Avesta ej öfverstiger 24,000 R:dr R:mt.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, föreslår Kongl. Maj:t Rikets Ständer, att jemväl under instundande statsreglerings-period, samt med iakttagande af de vid sistlidne riksdag för vissa anslag bestämda vilkor, till folkundervisningens befrämjande anslå den personliga skyddsafgiftens halfva belopp, uppgående efter sannolik beräkning i medeltal till omkring 260,000 R:dr, att efter följande grunder fördelas, nemligen:

till uppmuntran för småskolors inrättande och till understöd för examinerade folkskolelärare	R:dr 100,000:
till understöd för högre folkskolor	„ 18,000:
till Seminarierna, efter den fördelning Kongl. Maj:t anser lämplig .	„ 45,000:
till understöd för seminarie-elever	„ 20,000:
till förbättrande och tillhandahållande af undervisnings-materiel, samt till understöd för utgifvande af lämpliga läroböcker, kartor m. m. för folkskolorna	„ 10,000:
till arfvoden och resekostnader för skol-inspektörer	„ 17,000:
till understöd för folkskolelärares aflönande inom de socknar, der Kongl. Maj:t finner statsbidrag för sådant ändamål erforderligt	„ 25,000:
till löneförhöjning vid samt till utvidgning af stads-pedagogier och pedagogien i Avesta	„ 24,000:
	R:dr R:mt 259,000:

hvarjemte Rikets Ständer torde medgifva, att hvad af den personliga skyddsafgiftens halfva belopp icke blifvit för vissa behof anvisadt, äfvensom de på förestående anslag uppkomna besparingar, må af Kongl. Maj:t för folkundervisningen tillhörande föremål disponeras.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Henning Hamilton.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastik-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 21 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Justitie-Statsministern, Herr Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Statsministern för Utrikes Ärendena Herr Friherre *Manderström*:
Stats-råden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

6:o

Derefter yttrade föredragande Herr Departements-chefen:

Angående proposition om anslag till folkundervisningens befrämjande.

"De medel, Rikets vid sistförflutna riksdag församlade Ständer för folkundervisningens befrämjande anvisat, hafva i de flesta fall fullt motsvarat behofvet, och det är att hoppas, att det varma deltagande, Rikets Ständer egnat denna för samhället så vigtiga angelägenhet, i en ej aflägsen framtid skall bära välgörande frukter. Härtill fordras likväl, icke blott att folkskolan ännu en längre tid åtnjuter den uppmuntran och det understöd, som bragt henne till lif, utan ock att ytterligare åtgärder till hennes fullkomnande vidtagas.

I sådant afseende finner jag mig föranlåten i underdånighet hemställa, att på de grunder, som uti ett af mig utarbetadt förslag till nådig proposition till Rikets Ständer om anslag till folkundervisningens befrämjande finnas utvecklade och hvilket förslag det torde tillåtas mig sedermera få uppläsa, Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer, att, jemväl under instundande statsreglerings-period samt med iakttagande af de vid sistlidna riksdag för vissa anslag bestämda vilkor, till folkundervisningens befrämjande anslå den personliga skyddsafgiftens halfva belopp, uppgående efter sannolik beräkning i medeltal till omkring 260,000 R:dr R:mt, att efter följande grunder fördelas, nemligen:

till uppmuntran för småskolors inrättande och till understöd för examinerade folkskolelärare	R:dr 100,000
till understöd för högre folkskolor	„ 18,000
till folkskolelärare-seminarierna efter den fördelning Eders Kongl. Maj:t anser lämplig	„ 45,000
till understöd för seminarie-elever	„ 20,000
till förbättrande och tillhandahållande af undervisnings-materiel samt till understöd för utgifvande af lämpliga läroböcker och kartor m. m. för folkskolorna	„ 10,000
till arfvoden och resekostnader för skol-inspektörer	„ 17,000
till understöd för folkskolelärares aflönande inom de socknar, der Eders Kongl. Maj:t finner statsbidrag för sådant ändamål erforderligt	„ 25,000
till löneförhöjning vid samt till utvidgning af stads-pedagogier och pedagogien i Avesta	„ 24,000
	R:mt R:dr 259,000

äfvensom af Rikets Ständer äska, att hvad af den personliga skyddsafgiftens halfva belopp icke blifver för vissa behof anvisadt, må, tillika med de på förestående anslag uppkommande besparingar, af Eders Kongl. Maj:t för folkundervisningen tillhörande föremål disponeras.“

Derefter uppläste föredragande Herr Departements-chefen ofvanomförmälda förslag till proposition, sådant det finnes detta Protokoll bilagan N:o 2 vidfogadt och hemställde Herr föredraganden i underdånighet, det täcktes Kongl. Maj:t tillåta, att nådig proposition i enlighet dermed må till Rikets Ständer expedieras, — hvilken underdåniga hemställan af Stats-Rådets öfriga ledamöter biträddes.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Hvad Stats-Rådet beträffande under förestående 29 punkter upptagna mål underdånigst yttrat och tillstyrkt, behagade Kongl. Maj:t till alla delar i nåder gilla och bifalla.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ex protocollo

A. J. Olde.

N:o 35.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående Leckö Kungsgårds användande till ekplantering för Statens räkning; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Genom underdånig skrifvelse den 19 Augusti 1829 öfverläto Rikets Ständer åt Kongl. Maj:ts nådiga godtfinnande att för ekplantering, helst i rikets sydliga delar, använda 25,000 tunnland dertill tjenlig, nära sjöfarled belägen jordegendom, hvartill företrädesvis borde väljas sådana kronoparker, kungsgårdar och krono-allmänningar, som uppfyllde berörda vilkor och voro eller blefve, efter kontrakts eller förlänings-rätts tilländalöpande, disponibla.

Sedan Kongl. Maj:t i anledning häraf, uti nådigt bref den 28 Oktober 1830 anbefallt, att början med dessa planteringar skulle göras vid dertill nådigst upplåtna Bisp-Motala och Wisingsborgs kungsgårdar, under en för ledningen och inseendet härvid tillsatt Ekplanterings-styrelse, men planen för Bisp-Motalas användande förfallit, uppdrog Kongl. Maj:t den 26 Oktober 1849 åt nämnda Styrelse att från de särskilda länen infordra jägeribetjeningens upplysningar angående andra lägenheter, som för ekplantering kunde anses tjenliga, och på grund af dessa upplysningar anbefallde Kongl. Maj:t den 30 Oktober 1850 Ekplanterings-styrelsen att låta anställa närmare undersökning å Leckö eller Sikajocki kungsgård i Kållands socken, Kållands härad och Skaraborgs län, samt å den såkallade Borgholms hage under Borgholms kungsgård på Öland, till utrönande af dessa lägenheters användbarhet för ekplantering.

Då, enligt den härom af nämnda Styrelse den 31 Augusti 1857 afgifna berättelse, Leckö vore företrädesvis tjenligt för ekplantering, men Borgholms hage deremot för sådant ändamål oduglig, har Kongl. Maj:t, som ansett förslaget om Borgholms hages öfvertagande för ekplantering böra förfalla, den 4 September 1858 infordrat förslag och plan till sådan plantering på Leckö egendom, hvars femtioåriga upplåtelse, enligt Kongl. Maj:ts och Rikets Ständers beslut, till Hans

Excellens, Grefve Carl Johan Adlercreutz och hans rättsinnehafvare tilländagår den 14 Mars 1860, men, i afbidan af ekplanteringsfrågans afgörande, blifvit, enligt Kongl. Maj:ts nådiga bref den 6 nästlidne Augusti, förlängd genom utarrendering på ett år åt nuvarande innehafvaren, Kaptenen Grefve Carl Rudenschöld.

Af det på föregången besigtning grundade underdåniga betänkande, som den numera äfven för ekplanterings-ärendens behandling, tillsatta Skogs-styrelsen i detta ämne den 12 nästlidne Augusti afgifvit, inhemtas, ibland annat:

att Leckö egendom, hvars mark visar sig fordom hafva varit bevext med vacker ekskog och ännu bär en och annan välvext, ehuru föråldrad ek, är, jemväl enligt de särskilda undersökningarna af jordmånen samt på grund af läget vid Wenern och egornas temligen jemna, från större impedimenta fria beskaffenhet, synnerligt lämplig för ekplantering, till hvilken lämplighet äfven tillgången på arbetshemman och fria dagsverken för egendomens skötsel skulle, enligt Skogsstyrelsens åsigt, bidraga;

att ifrågavarande jordegendom utgöres af Leckö kungsgård, 5 mantal, kronogården Synnerby, ¾ dito, och Ekebo, 1 mantal, hvilka ligga i ett territorielt sammanhang; vidare bebyggda kronolägenheten Stora Djurgården, utan hemmantal, men af den vidd, att den bildar ett särskildt jordbruk, liggande på en half mils afstånd från hufvudgården; nu till hälftenbruk upplåtna ströhemmanen Wallen, ¼ mantal, Smedgård, ½ mantal, Hulan ½ mantal, och Fiskaregården ¼ mantal, liggande i afskilda lägen från hufvudgården; samt kronolägenheterna Kolartorp, Fågelkärr, Måsen, Trykeqvarn och Skanstorpet, liggande på något afstånd, skilda från hufvudgårdens område och utgörande 570 fria dagsverken om året; hvarförutom å kungsgårdens inegor finnas anlagda 35 st. jordtorp, deraf 27 tjenliga att med ek planteras och de 8 öfriga behöfliga såsom dagsverks- och vaktare-hemman, uppgående samtliga dessa egor, enligt uppmätning under sistlidet och innevarande år, till en areal af 785 tunnland åker, 542,6 tunnland ängsvall samt 2,012,5 tunnland skogs- och betesmark, tillsammans 3,340,1 tunnland;

att hufvudgårdens egofigur är oformligt genomskuren af det enskild man tillhöriga hemmanet Berg, Bengt Håkans- eller Sörgården, 1 mantal kronoskatte, hvilket af egaren till köp åt Kronan erbjudna hemman borde, enligt Skogs-styrelsens åsigt, för bättre egohäfd vid Leckö och till betydlig minskning af stängselkostnader, förvärfvas till denna egendom; hvaremot Fiskaregården, ¼ mantal, beläget på 1¼ mils afstånd derifrån, och i en annan, nemligen Sunnebergs socken, kunde antingen mot Berg bortbytas med mellangift eller hellre på auktion försäljas och försäljningssumman användas till hjelp vid inköpet af Berg;

att, i händelse Leckö egendom ansloges till ekplantering och ställdes under Skogs-styrelsens öfverinseende och förvaltning, bemälde Styrelse föreslagit, att å hufvudgårdens tillika med hemmanen Kronogårds och Ekebos inegor, äfvensom å Stora Djurgården, ek måtte successivt, till 50 à 60 tunnlands vidd årligen, planteras, med iakttagande att lärkträd inblandas i skogsbeståndet å de inom egorna förekommande mindre kullar; att de hemmanen tillhöriga sidlända ängar bibehållas, till grässkörd och för de vid ekplanteringen erforderliga dragares och stallkreaturs utfodring; samt att hushållningen med den till egendomen hörande skog rationelt inrättas för åstadkommandet af lärkträd och tallvirke till Flottans behof, jemte nödigt bränsle vid gården och arbetshemmanen;

att Skogs-styrelsen vidare ansett de på hufvudgårdens inegor anlagda, för ekplantering tjenliga, 27 st. dagsverkstorp böra, i den mån ekplanteringarne å torp-

jorden

jorden framskrida, småningom och efter laga skiftesgrunder utbrytas och varda till de uti vidden af inegor motsvarande ströhemmanen Hulan, Smedjegården, Wallen och Fiskaregården, i händelse den sistnämnda bibehölles, utflyttade, hvarigenom den hittills varande, väl behöfliga arbetskraften kunde, till fördel äfven för torpens innehafvare, vid egendomen förblifva; likasom de 8 öfriga jordtorpen och de 5 från egendomen aflägse belägna dagsverks-skyldiga kronolägenheterna, hvilka ej voro tjenliga att omedelbart till ekplantering begagnas, likväl blefve såsom dagsverkstorp vid inrättningen behöfliga, kunnande, derest Fiskaregården varder försåld och kronohemmanet Berg i stället inköpt, tillfälle till torpanläggning jemväl vid Berg erhållas å en större odling invid Wenerns strand;

att Skogs-styrelsen, jemte plan för skogsindelningen och ekplanteringens bedrifvande under de sju första åren, hemställt, att den hvarken dertill eller till ersättning för torpställen disponerade delen af hufvudgårdens egor, bestående af tomter, trädgårdar, gamla åkerjorden och ängarne samt torpen Målaretorp, Nybygget, Lugnet, Stora Nolängen, Lilla Nolängen, Husbacken, Stora Ånäset, Lilla Ånäset, Värdshuset och Albotten jemte upplåtet nödigt gärdesfång och vedbrand ur skogen, måtte få under ofvannämnde 7 år utarrenderas genom Skogs-styrelsen, hvilken för dessa egors successiva planterande efter samma tids förlopp skulle framdeles inkomma med underdånigt förslag; samt att denna Styrelse i förslaget om Leckö kungsgårds samt dertill hörande hemmans, lägenheters och åbyggnaders öfvertagande för ekplantering, icke afsett slottet med den så kallade kasernen, slottsträdgården och härtill hörande tomtplatser inom särskildt staket, hvilkas underhåll skulle taga i anspråk allt för stor del af Ekplanterings-kassans tillgångar, utan motsvarig nytta för sjelfva planteringen.

Med afseende på hvad Skogs-styrelsen i detta mål upplyst och anfört och då Wisingsborgs kungsgård med angränsande hemman, uppgående till ett sammanlagt område af omkring 1,600 tunnland, snart är för ändamålet till fullo begagnad, vill Kongl. Maj:t härigenom föreslå Rikets Ständer att för deras del medgifva:

att Leckö kungsgård med tillhörande hemman och lägenheter samt inventarier må från den 14 Mars 1861, då den nuvarande innehafvarens, genom arrende för ett år förlängda dispositionsrätt i afseende derå upphör, för Kongl. Maj:ts och Kronans räkning användas till ekplantering och för sådant ändamål vid nämnda tid ställas under förvaltning af Skogs-styrelsen, med bemyndigande för denna att afyttra de inventarier, som för inrättningens behof ej vidare befinnas nödiga;

att det under kungsgården lydande hemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Fiskaregården må, såsom alltför aflägset från kungsgården, för Ekplanterings-kassans räkning på offentlig auktion försäljas till den högstbjudande, och att, i stället, hemmanet Berg, Bengt Håkans- eller Sörgården, 1 mantal kronoskatte, får, såsom omslutet af kungsgårdens egor, till vinnande af bättre egohäfd och minskning i stängselkostnaden derstädes, för nämnda kassas medel inköpas, för att med kungsgården förenas, derest sådant kan ske på vilkor, som Kongl. Maj:t finner antagliga;

samt att den, enligt Skogs-styrelsens nu framställda plan, under de sju första åren efter kungsgårdens upplåtelse för ifrågavarande ändamål odisponerade delen deraf må, på sätt Skogs-styrelsen föreslagit, få för Ekplanterings-kassans räkning utarrenderas.

De detta ärende rörande handlingar och beskrifningar m. m. skola tillhandahållas det Rikets Ständers Utskott, som kommer att med ärendet taga befattning; Och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. År och dag, som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-råden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Stats-Rådet *Gripenstedt*, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts på Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående Leckö kungsgårds användande till ekplantering för Statens räkning.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Stats-Rådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta Protokoll bilagdt, och befallde, att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex Protocollo

Mildhog Lundgren.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

N:o 36.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, i fråga om kostnadsfri upplåtelse af Kronan tillhörig jord, åt Gellivare blifvande Bolag, för anläggning af en jernväg emellan Gellivare malmfält och Bottniska viken; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift, har Grosshandlanden Victor Kjellberg i underdånighet anmält, att, sedan han och öfriga nuvarande delegare i Gellivare eller Gellivaara, inom Norrbottens län belägna egendom, som omfattar malmfält, skogs-sträckor och odlingsbara marker till en ännu icke genom afvittring fullständigt begränsad rymd af flera hundratusen tunnland, uti inköp och förbättringar å samma egendom nedlagt omkring två och en half millioner Riksdaler Riksmynt, men dervid funnit första och oundgängliga vilkoret för tillgodogörande af nämnda egendoms tillgångar, icke blott på en ovanligt rik och från oarter fri jernmalm, utan äfven på skogsalster och andra produkter, vara anläggandet af en jernväg för lokomotiv emellan Gellivare malmfält af Bottniska viken, egarne, med anledning häraf förklarat sig benägne att till ett Bolag med större kapital-tillgångar öfverlåta hela egendomen; och att Kjellberg, i följd häraf, icke blott på sin bekostnad, låtit engelska Ingeniören John Paton anställa sorgfälliga undersökningar angående berörda jernvägsanläggning, hvilken, till en längd af Sjutton svenska mil, skulle, enligt upprättade och vid Kjellbergs skrift fogade ritningar, beskrifning och kostnadsförslag, komma att medföra en utgift af 306,683 £ Sterling, eller omkring 5,500,000 Riksdaler Riksmynt, äfven om förvärfvandet af den behöfliga jorden samt af erforderliga trädbyggnads-materialier beräknades till ganska ringa belopp, — utan ock inledt underhandlingar för bildande af ett Bolag, som kunde

både utföra jernvägsanläggningen och bringa egendomen i fullt ordnadt skick: — varande det aktie-kapital, som härtill erfordras, förslagsvis beräknadt att, jernvägskostnaden inbegripen, uppgå till Tolf millioner Riksdaler Riksmynt;

Och har Kjellberg, på grund häraf, i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t, till befordrande af detta företag, hvilket skulle, synnerligast för den ifrågavarande, aflägsna och hittills fattiga landsortens förkofran, vara förtjent af deltagande från det allmännas sida, måtte i nåder förunna det, på sätt ofvan är nämndt, tillämnade Bolaget, hvars Styrelse borde hafva sitt säte i Stockholm, följande rättigheter och förmåner:

att omförmälda jernväg till byggnad företaga samt, enligt gällande expropriationslag, till sig lösa och med full eganderätt behålla den enskilda personer och korporationer tillhöriga jord, som för jernvägsanläggningen är behöflig;

att, utan kostnad eller årlig godtgörelse, erhålla upplåtelse af den för jernvägsanläggningen erforderliga, Kongl. Maj:t och Kronan tillhöriga jord samt från Kronans parker inom Norrbottens län kostnadsfritt hemta för jernvägsanläggningen erforderligt virke, äfvensom afgiftsfritt begagna på Kronans egor belägna kalk- och stenbrott jemte grustag;

att tullfritt införa lokomotiver, vagnar, maskinerier och redskap samt materialier, af hvad beskaffenhet de vara må, som till jernvägens anläggning och bringande i fullfärdigt skick för trafikens öppnande erfordras;

samt att, åtminstone under de tio första åren efter det jernvägen blifvit fullbordad, årligen från riket tullfritt utföra 150,000 skeppund Gellivare-jernmalm; hvaremot den öfriga, till omkring 200,000 skeppund antagna, malmqvantitet, som vid Gellivare skulle årligen brytas, vore afsedd att vid Bolagets egna eller andra svenska jernverk förädlas;

förklarande sökanden slutligen, att, derest Bolaget, mot skälig godtgörelse, finge i arbete vid jernvägsanläggningen och sedermera vid grufvebrytningen samt dermed jemförliga företag årligen sysselsätta 500 kronoarbetskarlar, sådant jemväl skulle Bolaget åligga, under iakttagande af de vilkor och föreskrifter, som i afseende härpå kunde komma att i nåder meddelas.

Kongl. Maj:t har den 26 sistlidne Mars låtit Sig föredragas ofvanberörde ansökning, jemte de underdåniga utlåtanden, som deröfver blifvit på nådig befallning, afgifna, dels af Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-kollegium, efter Länsstyrelsens och öfrige vederbörandes hörande, i frågan om upplåtelse af Kronans jord samt beviljande af virke och andra effekter från Kronans mark, dels af Kongl. Maj:ts och Rikets Kommers-kollegium, i hvad angår tullfrihet vid införsel af jernvägseffekter och vid utförsel af jernmalm, dels af Styrelsen öfver fängelser och arbetsinrättningar i riket, beträffande den väckta frågan om kronoarbetskarlars användande vid det tillämnade Gellivare-bolagets arbetsföretag; hvarförutan hos Kongl. Maj:t förekommit af Fullmägtige i Jern-kontoret skriftligen afgifna, underdåniga påminnelser mot Kjellbergs ansökning om tullfri malmutförsel och Kommers-kollegii dertill, i dess utlåtande, lemnade förord.

Efter öfvervägande af hvad samtliga till detta ärende hörande handlingar innehålla, har Kongl. Maj:t, genom nådig resolution, jemte förklarande, att frågan om rättighet för ett möjligen uppkommande aktiebolag, hvars bildande syntes vara

i ofvanberörda ansökning afsedt, att besitta Gellivare fasta egendom, i den ordning samma fråga kan anses nu vara väckt, icke vid detta tillfälle utgjorde föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, funnit godt i nåder besluta och förordna:

1:o att det Bolag, som för öfvertagande af nämnda egendom kan varda i behörig ordning bildadt, må mellan Gellivare malmfält och Bottniska viken anlägga jernväg för lokomotiv och, enligt gällande expropriationslag, till sig lösa samt med full eganderätt behålla den, enskilda personer och korporationer tillhöriga, jord, som för jernvägsanläggningen är behöflig;

2:o att, enär den ifrågaställda jernvägen, som, enligt förslaget, kommer att genomlöpa Råneå och Gellivare socknar och inom den sednare beröra hufvudsakligen Kronans, ännu icke afvittrade marker, erfordrar, i och för sig, en större kostnad, än på något dylikt arbete i Sverige blifvit af enskild företagsamhet nedlagd utan låneunderstöd eller anslag af allmänna medel; men den, till företagets underlättande, sökta kostnadsfria upplåtelse af Kronans jord vore, jemlikt 77 § Regerings-formen, beroende af Rikets Ständers samtycke, Kongl. Maj:t ville härom hos Rikets Ständer göra nådig framställning: — Bolaget dock obetaget att, såväl dessförinnan, som derest den äskade upplåtelsen utan ersättning ej skulle af Rikets Ständer medgifvas, inlösa Kronans jord likasom enskildes, med tillämpning af expropriationslagen;

3:o att, till lindring i kostnaden för sjelfva jernvägsbyggnaden, Bolaget under byggnadstiden eger utan afgift begagna på Kronans mark belägna kalk- och stenbrott jemte grustag; äfvensom

4:o för jernvägens anläggande nödigt virke får tagas från sådana Kronans skogar, hvilka äro belägna i granskapet af och på ömse sidor om banan, dock med förbehåll, dels att anläggarne dervid skola, lika med skatte- och kronohemmans innehafvare samt nybygges åboer inom Norrbottens län, ställa sig till efterrättelse hvad i Kongl. Brefvet den 11 April 1844, rörande vilkoren, sättet och ordningen för virkes erhållande från Kronans skogar i länet, finnes stadgadt, dels ock att icke något slags privilegium å den mark, hvarifrån byggnadsvirket hemtas, må anses vara Bolaget, nu eller framdeles, medgifvet.

5:o att, i likhet med hvad som vid föregående tillfällen och i öfverensstämmelse med Rikets Ständers då fattade beslut, blifvit andra bolag för likartade ändamål medgifvet, lokomotiver, vagnar, maskinerier och redskap samt materialier, af hvad beskaffenhet de vara må, som till jernvägens anläggning och bringande i fullfärdigt skick för trafikens öppnande erfordras, må af Bolaget tullfritt i riket införas, med vilkor och förbehåll, att Bolaget, hvarje gång sådan införsel eger rum, låter å de effekter, som skola införas, aflemna specifik förteckning till Kongl. Maj:ts General-Tullstyrelse, hvilken det tillkommer att bestämma de kontroller, hvarunder införseln må verkställas; samt

6:o att, med afseende på de betydliga kostnader, som med Bolagets tillämnade verksamhet äro förenade, och behofvet för Bolaget att, åtminstone under den första tiden efter jernvägens öppnande, kunna påräkna afsättning och användning af Gellivare-jernmalm äfven utom landet, Bolaget under de 10 första åren efter det jernvägen blifvit fullbordad må från riket tullfritt utföra årligen Ett Hundra Femtio Tusen (150,000) skeppund Gellivare-jernmalm;

Dock att samtliga ofvanstående medgifvanden skola till all kraft och verkan upphöra, derest jernvägsbyggnaden icke kommer till stånd eller befinnes nöjaktigt utförd samt till allmän rörelse, enligt taxa, som af Kongl. Maj:t godkännes, upplåten inom en tidrymd af sex år, ifrån den 26 Mars 1859 beräknad.

Vidkommande slutligen det gjorda anbudet, att, vid jernvägsanläggningen, grufvebrytningen och dermed jemförliga företag årligen sysselsätta femhundra kronoarbetskarlar, äfvensom ett, i utlåtande häröfver, af Styrelsen öfver fängelser och arbetsinrättningar väckt förslag om anläggning vid Gellivare af ett straff-arbetsfängelse, har Kongl. Maj:t förklarat Sig vilja framdeles, sedan sig visat, att Bolaget kommit till stånd, taga i nådigt öfvervägande, om och i hvad mån berörda anbud och förslag må till vidare åtgärder och öfverenskommelser i dessa hänseenden föranleda.

Efter att sålunda hafva gifvit Rikets Ständer del af Kongl. Maj:ts nådiga beslut i förevarande fråga, såvidt pröfningen deraf omedelbarligen af Kongl. Maj:t berott, vill Kongl. Maj:t nu, med åberopande af andra punkten i ofvan omförmälda nådiga resolution, härmed i nåder föreslå Rikets Ständer att, på de i samma punkt anförda skäl, för sin del medgifva, att den Kronan tillhöriga jord inom Norrbottens län, som befinnes vara för ifrågavarande jernvägsanläggning emellan Gellivare jernmalmsfält och Bottniska viken erforderlig, må, under de i förberörda nådiga resolution stadgade vilkor och förbehåll, åt det blifvande Gellivare-bolaget kostnadsfritt upplåtas.

De till detta ärende hörande handlingar skola tillställas det Rikets Ständers Utskott, till hvars behandling ärendet varder hänvisadt; och Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

År och dag, som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *de Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
samt Stats-råden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Stats-rådet *Gripenstedt*, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om kostnadsfri upplåtelse af Kronan tillhörig jord åt Gellivare blifvande bolag, för anläggning af en jernväg emellan Gellivare malmfält och Bottniska viken.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Stats-Rådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta Protokoll bilagdt, och befallde, att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo

Mildhog Lundgren.

N:o 37.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

KONGL. MAJ:TS

Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående upplåtande af en Halmstads Slott tillhörig jordlott till byggnadstomt för ett nytt Tullhus i nämnda stad; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Sedan Distrikt-Chefs-embetet i rikets vestra Tull-distrikt fästat Magistratens i staden Halmstad uppmärksamhet å behofvet af dervarande Tullkammare- och Packhus-lokalers försättande i fullgodt och rymligt skick; och sedan, vid anställd besigtning, tullhuset befunnits vara af så bristfällig beskaffenhet, att detsamma icke utan alltför stor kostnad kunde ordnas till en Tullkammare- och Packhus-lokal, motsvarande handelns fordringar i nämnda stad;

har, efter förberedande åtgärder för anskaffande af nytt tullhus, hvarvid blifvit utrönt, att annat tjenligt och intill hamnen närbeläget hus icke kunde till billigt pris för nämnda ändamål erhållas, Halmstads Magistrat, enligt uppdrag af stadens Borgerskap, uti en till Kongl. Maj:t ingifven, af Landshöfdinge-embetet i Hallands län förordad, ansökning, i underdånighet framställt Borgerskapets önskan, att till byggnadstomt för ifrågavarande nya tullhus måtte åt staden under full eganderätt upplåtas en till Halmstads slott hörande, emellan detsamma, Slottsvägen, Slottstvärgatan och Nissa-ån belägen, nu, enligt uppgift i handlingarne, till gräsvall begagnad, men för berörda byggnadsföretag särdeles fördelaktig jordlott, betecknad å en vid ansökningen fogad, af C. G. Boije af Gennäs detta år affattad karta; till stöd för hvilken begäran Magistraten för öfrigt underdånigst åberopat, att, i äldre tider, de städer, hvilka icke sjelfva egt tjenlig plats för de mindre tullhusen, fått byggnadstomter af Kronan sig upplåtna.

Med anledning af denna ansökning, hvarå Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium, uti infordradt underdånigt utlåtande, tillstyrkt nådigt bifall, föreslår Kongl. Maj:t nu, det Rikets Ständer måtte medgifva, att, utaf den till slottet i Halmstad hörande mark, den del, hvilken på omförmälda karta är utmärkt genom

de

de mellan Litt. a, b, c, d, e och f uppdragna linier samt, enligt Kammar-kollegii uppgift, utgör omkring Tjugufyra kappland, må till staden Halmstad upplåtas till plats för ifrågavarande Tullkammare-byggnad.

De till detta ärende hörande skrifter, kartor och ritningar skola tillställas det Rikets Ständers Utskott, till hvars behandling frågan varder af Rikets Ständer öfverlemnad.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

År och dag, som ofvan.

CARL.

J. A. Gripenstedt.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *de Geer*,
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström*,
Stats-råden *Wallensteen*,
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton*,
Lagerstråle,
Björnstjerna och
Malmsten.

Chefen för Finans-departementet, Stats-rådet *Gripenstedt*, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående upplåtande af en Halmstads slott tillhörig jordlott till byggnadstomt för ett nytt tullhus i nämnde stad.

Kongl. Maj:t behagade, enligt Stats-Rådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta Protokoll bilagdt, och befallde, att nådig proposition skulle, i öfverensstämmelse dermed, till Rikets Ständer aflåtas.

Ex protocollo
Mildhog Lundgren.

STOCKHOLM, tryckt hos Isaac Marcus, 1859.

N:o 38.

Ank. till Exp.-Utsk. den 13 Nov. 1859, kl. 1 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer med förslag till Förordningar, angående dels ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, dels ock främmande trosbekännare och deras Religionsöfning; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Svenska folket har i kyrkliga frågor länge varit skonadt från inre söndringar af större betydenhet. I följd häraf hafva de ansvarsbestämmelser för affall från den evangeliska läran, hvilka i lagarne influtit, under tider, då samvetsfriheten ännu ej var till fullo erkänd, sällan kommit i fråga att tillämpas och utan särdeles olägenhet kunnat oförändrade qvarstå, äfven efter det en större fördragsamhet i tros-saker vunnit insteg i allmänna tänkesättet såväl inom som utom riket.

De rörelser inom Svenska kyrkan, som i sednare tider gifvit sig tillkänna, hafva, så vidt de visat en mot kyrkans lära och ordning stridande riktning, visserligen icke heller varit af synnerligen vidsträckt omfattning; men antalet af dem, som anslutit sig till tros-samfund, hvilkas lärosatser mer eller mindre afvika från statskyrkans, har likväl blifvit större, än att den i lag för sådan öfvergång stadgade påföljd af landsförvisning och förlust af all arfsrätt här i riket rimligen skulle kunna å dem alla tillämpas, äfven om svårighet för straffets verkställande ej mötte. Meningarne torde också numera vara ense derom, att hvarken denna påföljd för affall från kyrkan längre bör bibehållas eller något annat verldsligt straff sättas i stället. — Kongl. Maj:t har derför ansett sig böra för Rikets Ständer föreslå upphäfvandet af omförmälde lagbud medelst en Förordning, hvarigenom tillika straffet af landsflykt för utspridande af villfarande lära utbytes mot ansvarsbestämmelser, som närmare öfverensstämma med grunderna för brottmåls-lagens omarbetning i öfriga delar.

Men ehuru upphäfvandet af lagens straffbestämmelser mot affall, till följd af dessa bestämmelsers otillämplighet, i och för sig är af vigt, får det likväl icke förbises att på samma gång, som det tillåtes dem, hvilka från Svenska kyrkan öfvergå till annat tros-samfund, att fortfarande i riket vistas, inträder ett oafvisligt behof att genom lag bestämma deras ställning i staten och ordna deras förhållanden till kyrkan.

Bland de skäl, som föranledde Rikets Ständer att ej antaga Kongl. Maj:ts vid sistlidne riksdag framställda proposition, angående en utvidgad religions-frihet, anfördes ock, att det nådiga förslaget ej syntes innefatta tillfyllestgörande stadganden för ordnandet af dissenters förhållanden och rättigheter. — Kongl. Maj:t, som funnit föreskrifter i detta ämne icke böra sammanföras med ofvannämnde ändringar i allmänna brottmåls-lagen, har derför låtit i ett särskildt lag-förslag angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning intaga sådana stadganden, som af närvarande förhållanden påkallas och Kongl. Maj:t icke, på grund af 89 § Regerings-Formen, anser sig böra omedelbart Sjelf meddela.

Under förutsättning att sistberörde förslag icke antages till lag utan att jemväl det förstnämnda förslaget godkännes, vill Kongl. Maj:t alltså, med öfverlemnande af de i Högsta Domstolen och Stats-Rådet angående desse frågor hållna Protokoll, härmed, enligt 87 § Regerings-Formen, föreslå Rikets Ständer antagandet af följande författningar, nemligen:

1:o. *Förordning, angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära.*

Till kraft och verkan upphäfves dels 1 Kapitlet 3 och 4 §§ Missgernings-Balken, 7 Kapitlet 4 § Ärfda-Balken och 1 Kapitlet 2 § Kyrkolagen, sistnämnde lagrum, så vidt det afser annan än prest eller innefattar annan straffbestämmelse än den om embetets förlust, dels ock hvad om ansvar för villfarande lärosatsers utspridande eljest finnes stadgadt; och förordnas, som följer:

§ 1.

Den, som offentligen förkunnar eller till annans förledande annorledes utsprider lärosatser, som mot den rena evangeliska läran stridande äro, straffes med böter från och med femtio till och med trehundra Riksdaler, eller fängelse från och med två månader till och med ett år; dock sker ej härigenom någon inskränkning i den frihet i religions-öfning och undervisning, som bekännare af annan lära, än den rena evangeliska, medgifven är.

Varder prest beträdd med utspridande af villfarande lärosats, — derom är särskildt stadgadt.

§ 2.

Söker någon genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till affall från den rena evangeliska läran, vare förfallen till böter från och med ett hundra till och med tre hundra Riksdaler eller fängelse från och med två månader till och med ett år.

Lag samma vare om någon, hvilken af föräldrar eller målsman fått sig anförtrodt att uppfostra eller undervisa barn, som tillhör Svenska kyrkan, söker under ut-

öfningen af sådant uppdrag bibringa barnet annan tro, än den, som med den rena evangeliska läran öfverensstämmer.

§ 3.

Har den, som ej är Svensk medborgare, blifvit för brott, som i 1 eller 2 § sägs, till ansvar fälld; vare honom ej tillåtet att, efter undergånget straff, i riket vistas.

§ 4.

Hvar som till deltagande i främmande trosbekännares andaktsöfning nödgar eller lockar den, som minderårig är, eller under hans lydnad står, och till Svenska kyrkan hörer, böte från och med tjugufem till och med tvåhundra Riksdaler.

§ 5.

Böterna beräknas i Riksmynt och fördelas till hälften emellan åklagaren och de fattige. Saknar den bötfällde tillgång till böterna, skola de förvandlas till fängelse efter de grunder, som för förvandling af böter enligt Utsöknings-Balken stadgade äro.

§ 6.

Mål angående öfverträdelse af denna Förordning skola upptagas och afdömas af allmän Under-Rätt, hvars Utslag, der den för brott mot 1 eller 2 § tilltalade varder åt saken fälld, underställes Hof-Rätts pröfning.

§ 7.

För villfarande lärosatsers utspridande, efter ty i 1 § sägs, må ej åtal ega rum med mindre Dom-kapitlet, efter erhållen underrättelse om saken och dess sammanhang, förklarat skäl till åtalets anställande vara för handen.

2:o. *Förordning, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning.*

Med upphäfvande af Kongl. Kungörelsen den 24 Januari 1781 och med ändring af hvad för öfrigt i strid mot nedan nämnde bestämmelser finnes stadgadt, varder förordnadt som följer:

§ 1.

Vilja Christna trosbekännare af annan lära, än den rena evangeliska, förena sig i församling; göre derom hos Konungen ansökning och uppgifve dervid sin trosbekännelse och församlings-ordning.

Finner Konungen, efter vederbörandes hörande, skäl att ansökningen bifalla, ege sålunda tillåtet främmande tros-samfund rätt till fri religionsöfning inom de af lag och sedlighet bestämda gränser; dock må offentliga kyrkobruk och andakts-öfningar endast inom dylik församlings kyrka, bönehus eller kyrkogård förrättas.

Enahanda rätt tillkomme ock de på grund af hittills gällande författningar redan bildade församlingar af främmande trosbekännare.

§ 2.

Församling, som i 1 § sägs, vare oförhindrad att sjelf kalla prest eller lärare.

Hvarje församling anställe såsom föreståndare en välfrejdad person, hvars vård hennes angelägenheter anförtros kunna, och göre derom anmälan, i Stockholm hos Öfver-Ståthållare-embetet, och annorstädes i riket hos Konungens Befallningshafvande.

§ 3.

Varder rättigheten till fri religions-öfning missbrukad, eller underlåter församlingen att iakttaga hvad i afseende å föreståndaren är i 2 § stadgadt; då må, efter Konungens förordnande, församlingen upplösas.

§ 4.

Föreståndaren åligge att noggrant föra de anteckningar, som af Konungen föreskrifvas; att desamma inför Domstol, Konungens Befallningshafvande eller Öfver-Ståthållare-embetet vid anfordran förete; att inom en månad efter hvarje års slut till Konungens Befallningshafvande eller Öfver-Ståthållare-embetet allemna förteckning å församlingens medlemmar samt under årets lopp ingångna äktenskap eller inträffade födelser eller dödsfall i församlingen; att på sätt, som för Svenska kyrkans presterskap är stadgadt, utfärda betyg och till offentliga myndigheter lemna upplysningar om församlingens medlemmar; samt att för öfrigt ställa sig till efterrättelse lag och de särskilda föreskrifter, som af vederbörande honom meddelas.

Underlåter föreståndaren att iakttaga hvad honom enligt denna författning åligger; straffes med böter från och med tjugo till och med trehundra Riksdaler eller fängelse från och med två månader till och med ett år.

§ 5.

Innan något hus eller rum af församlingen begagnas till Gudstjenst eller andaktsöfning skall föreståndaren derom göra anmälan, å landet hos Kronofogden i orten, och i staden hos Poliskammaren, der sådan finnes, men i annat fall, hos Magistraten.

Vid församlingens Gudstjenst eller andakts-öfning må ej den offentliga myndigheten i orten tillträde förvägras.

§ 6.

Ej tillåtes någon munk- eller nunne-orden eller inrättande af kloster.

§ 7.

Förvärfvande af fast egendom i riket vare främmande trosbekännares församlingar, inrättningar eller stiftelser förbjudet; dock må tillåtet främmande religions-samfund, hvarom i 1 § sagdt är, med Konungens tillstånd förvärfva eganderätt till den jord, som för utrymme till kyrka eller kyrkogård erfordras.

Å allmänna begrafningsplatser må främmande trosbekännare hädanefter, likasom hittills, erhålla lägerstad för sine döde.

§ 8.

Skolor och andra undervisnings-anstalter må ej af främmande trosbekännare inrättas eller upplåtas för andra, än bekännare af deras egen troslära eller deras barn. Sker annorledes; varde skolan eller undervisnings-anstalten stängd och föreståndaren för densamma dömd till böter från och med femtio till och med trehundra Riksdaler.

Vid enahanda bot vare ock främmande trosbekännare förbjudet att vid sammankomst till andakts-öfning af Svenska kyrkans medlemmar hålla föredrag.

§ 9.

Lysning till äktenskap skall, ändå att såväl mannen som qvinnan äro af främmande trosbekännelse, afkunnas i den till Svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område bruden är boende; dock att lysningen, der begge äro medlemmar af tillåtet främmande religions-samfund, af dess föreståndare utfärdas.

Vigseln må i det fall, att både mannen och qvinnan tillhöra främmande religions-samfund, som tillåtet är, förrättas efter dess bruk. Är blott endera medlem af sådant samfund, skall vigsel ske af Svenska kyrkans presterskap.

§ 10.

Barn af äkta makar, som begge tillhöra främmande men tillåtet religions-samfund, må af föräldrarne uppfostras i den lära de bekänna. Är blott endera makan medlem af sådant samfund; då skall barnet, om fadren tillhör Svenska kyrkan, uppfostras i den rena evangeliska läran: Är modren af denna lära, och har skriftligt aftal om barnens uppfostran blifvit emellan makarne träffadt före äktenskapet och inför Konungens Befallningshafvande eller Öfver-Ståthållare-embetet uppvisadt; lände då det till efterrättelse: har ej sådant aftal skett; vare fadren efterlåtet att uppfostra barnet i den troslära han bekänner.

Oäkta barn, som njuter underhåll af allmänna medel, skall, änskönt föräldrarne äro medlemmar af tillåtet främmande religions-samfund, uppfostras i den rena evangeliska läran.

§ 11.

Främmande trosbekännare skall ej anses oberättigad att embets-åtgärd af

Svenska kyrkans presterskap påkalla; dock att vid sådan förrättning kyrkans handbok brukas. Med lärotvist, som kan samvetet bekymra, må prest i ty fall ej besvära: ej heller skall han sin embetsåtgärd någon medlem af tillåtet främmande religions-samfund påtvinga.

§ 12.

De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till Svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening vare ej medlem af tillåtet främmande religions-samfund pligtig att gälda i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd.

§ 13.

Med de inskränkningar och undantag, som af Grundlag och denna Förordning bestämmas eller betingas, skall ej från skiljaktighet i Christen trosbekännelse härledas någon skilnad i Svenska medborgares rättigheter eller skyldigheter.

Är främmande trosbekännare af sådan lära, som ej tillstädjer honom att aflägga i lag föreskrifven ed, då den erfordras; förordne Konungen, sedan Högsta Domstolen blifvit hörd, huru förfaras bör.

§ 14.

Faller någon af från den rena evangeliska läran och låter ej af sine själasörjares undervisning och förmaning sig rätta, varde han af Dom-kapitlet eller dess förordnade ombud varnad. Framhärdar han ändå i sin villfarelse och önskar att från Svenska kyrkan öfvergå till främmande religions-samfund, göre han personligen hos Kyrkoherden i den församling, hvartill han hörer, anmälan derom till anteckning i kyrkoboken; dock skall han ej anses från kyrkan skiljd förr, än han, efter uppnådd ålder af aderton år, blifvit i annat i riket tillåtet religions-samfund upptagen.

Varder affälling från Svenska kyrkan upptagen i främmande religions-samfund förr, än han uppnått aderton års ålder och, efter undergången varning af Domkapitlet eller dess ombud, personligen anmält hos Kyrkoherden i den församling, hvartill han hörer, sin önskan att ur Svenska kyrkan utträda; vare den honom upptagit förfallen till böter från och med femtio till och med trehundra Riksdaler.

Om affällings upptagande i främmande religions-samfund skall föreståndaren för detsamma inom två månader derefter underrätta Kyrkoherden i den församling, hvartill den affällige hört.

§ 15.

Främmande trosbekännare, eller den, som till utträde ur Svenska kyrkan sig anmält, må ej i annat fall, än Grundlagens stadgande om utöfning af Riksdagsmannarätt föranleder, deltaga i behandling eller afgörande af frågor, som kyrkan eller den offentliga undervisningen röra.

Innehar den, som till utträde ur Svenska kyrkan sig anmält, offentlig tjenst; varde han derifrån skild, der ej tjensten är af beskaffenhet, att han utan afseende å sin trosbekännelse kunnat till densamma nämnas samt Konungen eller den myndighet, som eger att tjensten tillsätta, finner skäligt att honom dervid bibehålla.

§ 16.

Genom denna författning sker ej någon ändring af hvad i afseende å Mosaiska trosbekännare stadgadt är.

§ 17.

Böter, som i denna Förordning äro stadgade, beräknas i Riksmynt och fördelas till hälften emellan åklagaren och de fattige. Saknar den bötfällde tillgång till böterna, skola de förvandlas till fängelse efter de grunder, som gälla för förvandling af böter enligt Utsöknings-Balken.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Konglig nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Louis De Geer.

Utdrag af Protokollet öfver Justitie-Ärenden, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol Tisdagen den 21 Juni 1859.

Närvarande:

Justitie-råden: *Engelhart,*
Alexanderson,
Qviding,
Hoffstedt,
Gyllenhammar,
Iggeström,
Södergren.

Tillförordnade Revisions-sekreteraren, Hofrätts-Assessoren Carleson, föredrog i underdånighet note ur protokollet öfver Justitie-departements ärenden, hållet i Stats-Rådet den 10 innevarande månad, hvarigenom Högsta Domstolens underdåniga utlåtande blifvit infordradt öfver ett i Justitie-departementet upprättadt förslag till Förordning angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära; Varande berörde förslag till Förordning detta protokoll i afskrift bilagdt.

Högsta Domstolen fann ifrågavarande förslag icke föranleda till någon anmärkning.

In fidem
J. F. Hellman.

Förslag till Förordning, angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära.

Till kraft och verkan upphäfvas dels 1 Kap. 3 och 4 §§ Missgernings-Balken, 7 Kap. 4 § Ärfda-Balken och 1 Kap. 2 § Kyrko-lagen, sistnämnde lagrum, såvidt det afser annan än prest eller innefattar annan straffbestämmelse än den om embetets förlust, dels ock hvad om ansvar för villfarande lärosatsers utspridande eljest finnes stadgadt; och förordnas som följer:

§ 1.

Den, som offentligen förkunnar eller till annans förledande annorledes utsprider

der lärosatser, som mot den rena evangeliska läran stridande äro, straffes med böter från och med femtio till och med trehundra Riksdaler, eller fängelse från och med två månader till och med ett år; dock sker ej härigenom någon inskränkning i den frihet i religions-öfning och undervisning, som bekännare af annan lära, än den rena evangeliska, medgifven är.

Varder prest beträdd med utspridande af villfarande lärosats, — derom är särskildt stadgadt.

§ 2.

Söker någon genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till affall från den rena evangeliska läran, vare förfallen till böter från och med etthundra till och med trehundra Riksdaler eller fängelse från och med två månader till och med ett år.

Lag samma vare om någon, hvilken af föräldrar eller målsman fått sig anförtrodt att uppfostra eller undervisa barn, som tillhör Svenska kyrkan, söker under utöfningen af sådant uppdrag bibringa barnet annan tro, än den, som med den rena evangeliska läran öfverensstämmer.

§ 3.

Har den, som ej är Svensk medborgare, blifvit för brott, som i 1 eller 2 § sägs, till ansvar fälld; vare honom ej tillåtet att, efter undergånget straff, i riket vistas.

§ 4.

Hvar som till deltagande i främmande trosbekännares andakts-öfning nödgar eller lockar den, som minderårig är, eller under hans lydnad står, och till Svenska kyrkan hörer, böte från och med tjugufem till och med tvåhundra Riksdaler.

§ 5.

Böterna beräknas i Riksmynt och fördelas till hälften emellan åklagaren och de fattige. Saknar den bötfällde tillgång till böterna, skola de förvandlas till fängelse efter de grunder, som för förvandling af böter enligt Utsöknings-Balken stadgade äro.

§ 6.

Mål angående öfverträdelse af denna Förordning skola upptagas och afdömas af allmän Under-Rätt, hvars Utslag, der den för brott mot 1 eller 2 § tilltalade varder åt saken fälld, underställes Hof-Rätts pröfning.

§ 7.

För villfarande lärosatsers utspridande, efter ty i 1 § sägs, må ej åtal ega

rum, med mindre Dom-kapitlet, efter erhållen underrättelse om saken och dess sammanhang, förklarat skäl till åtalets anställande vara för handen.

Utdrag af Protokollet öfver Justitie-Ärenden, hållet i Kongl. Maj:ts Högsta Domstol Onsdagen den 22 Juni 1859.

Närvarande:

Justitie-råden: *Engelhart,*
Alexanderson,
Qviding,
Hoffstedt,
Gyllenhammar,
Iggeström,
Södergren.

Tillförordnade Revisions-sekreteraren, Hofrätts-Assessoren Carleson, föredrog Kongl. Maj:ts genom Justitie-departementet aflåtne nådiga remiss af den 10 innevarande månad, hvarigenom Kongl. Maj:t infordrat Högsta Domstolens underdåniga utlåtande öfver ett uti Justitie-Stats-departementet uppgjordt förslag till Författning angående främmande trosbekännare och deras religions-öfning.

Varande berörde förslag detta protokoll bilagdt.

Högsta Domstolen lemnade ifrågavarande förslag utan anmärkning.

In fidem

C. J. E. Åkerstedt.

Förslag till Förordning, angående främmande trosbekännare och deras religions-öfning.

Med upphäfvande af Kongl. Kungörelsen den 24 Januari 1781 och med ändring af hvad för öfrigt i strid mot nedan nämnda bestämmelser finnes stadgadt, varder förordnadt som följer:

§ 1.

Vilja Christna trosbekännare af annan lära, än den rena evangeliska, förena sig i församling; göre derom hos Konungen ansökning och uppgifve dervid sin trosbekännelse och församlings-ordning.

Finner Konungen, efter vederbörandes hörande, skäl att ansökningen bifalla, ege sålunda tillåtet främmande tros-samfund rätt till fri religions-öfning inom de af lag och sedlighet bestämda gränser; dock må offentliga kyrkobruk och andakts-öfningar endast inom dylik församlings kyrka, bönehus eller kyrkogård förrättas.

Enahanda rätt tillkomme ock de på grund af hittills gällande författningar redan bildade församlingar af främmande trosbekännare.

§ 2.

Församling, som i 1 § sägs, vare oförhindrad att sjelf kalla prest eller lärare.

Hvarje församling anställe såsom föreståndare en välfrejdad person, hvars vård hennes angelägenheter anförtros kunna, och göre derom anmälan, i Stockholm hos Öfver-Ståthållare-embetet, och annorstädes i riket hos Konungens Befallningshafvande.

§ 3.

Varder rättigheten till fri religions-öfning missbrukad, eller underlåter församlingen att iakttaga hvad i afseende å föreståndaren är i 2 § stadgadt; då må, efter Konungens förordnande, församlingen upplösas.

§ 4.

Föreståndaren åligge att noggrant föra de anteckningar, som af Konungen föreskrifvas; att desamma inför Domstol, Konungens Befallningshafvande eller Öfver-Ståthållare-embetet vid anfordran förete; att inom en månad efter hvarje års slut till Konungens Befallningshafvande eller Öfver-Ståthållare-embetet aflemna förteckning å församlingens medlemmar samt under årets lopp ingångna äktenskap eller inträffade födelser eller dödsfall i församlingen; att på sätt, som för Svenska kyrkans presterskap är stadgadt, utfärda betyg och till offentliga myndigheter lemna upplysningar om för-

samlingens medlemmar; samt att för öfrigt ställa sig till efterrättelse lag och de särskilda föreskrifter, som af vederbörande honom meddelas.

Underlåter föreståndaren att iakttaga hvad honom enligt denna författning åligger; straffes med böter från och med tjugu till och med trehundra Riksdaler eller fängelse från och med två månader till och med ett år.

§ 5.

Innan något hus eller rum af församlingen begagnas till Gudstjenst eller andakts-öfning skall föreståndaren derom göra anmälan, å landet hos Kronofogden i orten, och i staden hos Poliskammaren, der sådan finnes, men i annat fall hos Magistraten.

Vid församlingens Gudstjenst eller andakts-öfning må ej den offentliga myndigheten i orten tillträde förvägras.

§ 6.

Ej tillåtes någon munk- eller nunne-orden eller inrättande af kloster.

§ 7.

Förvärfvande af fast egendom i riket vare främmande trosbekännares församlingar, inrättningar eller stiftelser förbjudet; dock må tillåtet främmande religions-samfund, hvarom i 1 § sagdt är, med Konungens tillstånd förvärfva eganderätt till den jord, som för utrymme till kyrka eller kyrkogård erfordras.

Å allmänna begrafningsplatser må främmande trosbekännare hädanefter, liksom hitintills, erhålla lägerstad för sina döde.

§ 8.

Skolor och andra undervisnings-anstalter må ej af främmande trosbekännare inrättas eller upplåtas för andra, än bekännare af deras egen troslära eller deras barn. Sker annorledes; varde skolan eller undervisnings-anstalten stängd och föreståndaren för densamma dömd till böter från och med femtio till och med trehundra Riksdaler.

Vid enahanda bot vare ock främmande trosbekännare förbjudet att vid sammankomst till andakts-öfning af Svenska kyrkans medlemmar hålla föredrag.

§ 9.

Lysning till äktenskap skall, ändå att såväl mannen som qvinnan äro af främmande trosbekännelse, afkunnas i den till Svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område bruden är boende; dock att lysningen, der begge äro medlemmar af tillåtet främmande religions-samfund, af dess föreståndare utfärdas.

Vigseln må i det fall, att både mannen och qvinnan tillhöra främmande religions-samfund, som tillåtet är, förrättas efter dess bruk. Är blott endera medlem af sådant samfund, skall vigsel ske af Svenska kyrkans presterskap.

§ 10.

Barn af äkta makar, som begge tillhöra främmande, men tillåtet religions-samfund, må af föräldrarne uppfostras i den lära de bekänna. Är blott endera makan medlem af sådant samfund; då skall barnet, om fadren tillhör Svenska kyrkan, uppfostras i den rena evangeliska läran: är modren af denna lära, och har skriftligt aftal om barnens uppfostran blifvit emellan makarne träffadt före äktenskapet och inför Konungens Befallningshafvande eller Öfver-Ståthållare-embetet uppvisadt; lände då det till efterrättelse: har ej sådant aftal skett, vare fadren efterlåtet att uppfostra barnet i den troslära han bekänner.

Oäkta barn, som njuter underhåll af allmänna medel, skall, änskönt föräldrarne äro medlemmar af tillåtet främmande religions-samfund, uppfostras i den rena evangeliska läran.

§ 11.

Främmande religionsbekännare skall ej anses oberättigad att embets-åtgärd af Svenska kyrkans presterskap påkalla; dock att vid sådan förrättning kyrkans handbok brukas. Med lärotvist, som kan samvetet bekymra, må prest i ty fall ej besvära; ej heller skall han sin embets-åtgärd någon medlem af tillåtet främmande religionssamfund påtvinga.

§ 12.

De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till Svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening vare ej medlem af tillåtet främmande religionssamfund pligtig att gälda i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd.

§ 13.

Med de inskränkningar och undantag, som af Grundlag och denna Förordning bestämmas eller betingas, skall ej från skiljaktighet i Christen trosbekännelse härledas någon skilnad i Svenska medborgares rättigheter eller skyldigheter.

Är främmande trosbekännare af sådan lära, som ej tillstädjer honom att aflägga i lag föreskrifven ed, då den erfordras; förordne Konungen, sedan Högsta Domstolen blifvit hörd, huru förfaras bör.

§ 14.

Faller någon af från den rena evangeliska läran och låter ej af sine själasörjares undervisning och förmaning sig rätta; varde han inför Dom-kapitlet varnad. Framhärdar han ändå i sin villfarelse och önskar att från Svenska kyrkan öfvergå till främmande religions-samfund, göre han personligen hos Kyrkoherden i den församling, hvartill han hörer, anmälan derom till anteckning i kyrkoboken; dock skall han ej anses från kyrkan skild förr, än han, efter uppnådd ålder af aderton år, blifvit i annat i riket tillåtet religions-samfund upptagen.

Varder affälling från Svenska kyrkan upptagen i främmande religions-samfund

förr, än han uppnått aderton års ålder och, efter undergången varning inför Domkapitlet, personligen anmält hos Kyrkoherden i den församling, hvartill han hörer, sin önskan att ur Svenska kyrkan utträda; vare den honom upptagit förfallen till böter från och med femtio till och med trehundra Riksdaler.

Om affällings upptagande i främmande religions-samfund skall föreståndaren för detsamma inom två månader derefter underrätta Kyrkoherden i den församling, hvartill den affällige hört.

§ 15.

Främmande trosbekännare, eller den, som till utträde ur Svenska kyrkan sig anmält, må ej i annat fall, än Grundlagens stadgande om utöfning af Riksdagsmannarätt föranleder, deltaga i behandling eller afgörande af frågor, som kyrkan eller den offentliga undervisningen röra.

Innehar den, som till utträde ur Svenska kyrkan sig anmält, offentlig tjenst; varde han derifrån skild, der ej tjensten är af beskaffenhet, att han utan afseende å sin trosbekännelse kunnat till densamma nämnas samt Konungen eller den myndighet, som eger att tjensten tillsätta, finner skäligt att honom dervid bibehålla.

§ 16.

Genom denna författning sker ej någon ändring af hvad i afseende å Mosaiske trosbekännare stadgadt är.

§ 17.

Böter, som i denna Förordning äro stadgade, beräknas i Riksmynt och fördelas till hälften emellan åklagaren och de fattige. Saknar den bötfällde tillgång till böterne skola de förvandlas till fängelse efter de grunder, som gälla för förvandling af böter enligt Utsöknings-Balken.

Utdrag af Protokollet öfver Justitie-Departements-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott Thorsdagen den 27 Oktober 1859.

i närvaro af:

Hans Excellens, Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer,*
Hans Excellens, Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Friherre *Manderström,*
Stats-råden: *Wallensteen,*
Gripenstedt,
Almqvist,
Ehnemark,
Herr Grefve *Hamilton,*
Lagerstråle,
Björnstjerna,
Malmsten,
Justitie-råden: *Alexanderson,*
Cramér.

Jemte åtskilliga från olika landsorter till Kongl. Maj:t under åren 1857 och 1858 inkomna petitioner, afseende, en del, vidtagande af åtgärder till hämmande af religiöst proselytmakeri och, andra, utvidgad rättighet till fri religions-öfning, anmälde Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern följande inom Justitie-departementet upprättade lag-förslag, nemligen:

1:o. *Förslag till Författning, angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära;* och

2:o. *Förslag till Författning, angående främmande trosbekännare och deras religions-öfning, hvilka båda förslag finnas detta protokoll bilagda.*

Högsta Domstolen, hvars utlåtande öfver ifrågavarande förslag, jemlikt Kongl. Maj:ts nådiga beslut den 10 sistlidne Juni blifvit infordrade, har, enligt hvad Högsta Domstolens protokoll för den 21 och 22 i samma månad innevarande år utvisa, lemnat ofvan intagna förslag utan anmärkning.

Efter föredragning häraf yttrade Herr Justitie-Statministern:

«Ehuru den vid sednaste riksdag, genom nådig proposition till Rikets Ständer, väckta frågan om ändring af lagens straffbestämmelser mot affall från den evangeliska

läran och utspridande af villfarande lärosatser, förföll i anseende till yppade betänkligheter mot det då framlagda förslaget i ämnet, blef likväl inom representationen behofvet af en förändrad lagstiftning, härutinnan allmänt erkändt. Frågans återupptagande har ytterligare blifvit påkalladt af erfarenheten under den tid, som efter sista riksmöte förflutit, hvarigenom till fullo blifvit ådagalagdt, att berörde föråldrade lagbud, som påtryckt nationen en oförtjent pregel af ofördragsamhet, icke motsvara sitt syftemål. Vid utarbetande af de nu i underdånighet framlagda förslagen, af hvilka det ena innefattar ändringar i brottmåls-lagen och det andra är afsedt att utgöra en special-lag för främmande trosbekännare, har behörigt afseende blifvit fästadt å de betänkligheter, som framställdes mot det till Rikets Ständer vid sednaste riksdag aflåtna nådiga förslag i samma ämne. Det torde dock böra anmärkas, att främmande trosbekännares kyrkliga och borgerliga förhållanden icke ensamt genom de stadganden, som nu föreslås, fullständigt ordnas, enär ur ifrågavarande lagförslag, så vidt ske kunnat, blifvit uteslutna alla föreskrifter, som ligga inom omfånget för den lagstiftningsrätt, som genom 89 § Regerings-Formen är Kongl. Maj:t Ensam förbehållen, äfvensom man ansett lagstiftningen vid behandlingen af förevarande ömtåliga frågor böra inskränka sig till sådana förhållanden, som redan äro förhanden eller såsom sannolika måste förutsättas.

I den föreslagna författningen angående främmande trosbekännare och deras religions-öfning, har jag, efter förslagets granskning af Högsta Domstolen, funnit anledning att föreslå en mindre ändring. Första punkten af 14 § är nemligen af följande lydelse:

»Faller någon af från den rena evangeliska läran och låter ej af sine själasörjares undervisning och förmaning sig rätta; varde han inför Dom-kapitlet varnad;» men med afseende å de svårigheter, som kunde uppstå, derest vid början af författningens tillämpning, ett större antal personer, som ville bilda en ny församling, nödgades inställa sig i Stifts-staden inför Dom-kapitlet, hemställer jag, att de sist anförda orden måtte förändras till: »Varde han af Dom-kapitlet eller dess förordnade Ombud varnad», samt att, i följd af denna ändring, de längre ned i samma § förekommande orden: »inför Dom-kapitlet», utbytas mot orden »af Dom-kapitlet eller dess Ombud». Med denna jemkning vågar jag i underdånighet tillstyrka nådigt bifall till förenämnde två lag-förslag, under hemställan att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta nådig proposition i ämnet enligt dertill af mig uppsatt förslag, till Rikets Ständer afgå.»

På Stats-Rådets öfrige Ledamöters tillstyrkande täcktes Kongl. Maj:t gilla de af Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern nu framställda förslag, samt bifalla, att proposition i ämnet, sådan den finnes detta protokoll bilagd, skulle till Rikets Ständer aflåtas.

Ex Protocollo

Oscar David Egge.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS SAM. RUMSTEDT, 1859.

№ 39.

Ank. till Exp.-Utsk. den 14 Nov. 1859, kl. 11 f. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer om antagande af en författning angående mord, dråp och annan misshandel; Gifven Stockholms Slott den 27 Oktober 1859.

Genomgripande ändringar inom vissa delar af brottmåls-lagstiftningens område hafva redan till en del banat vägen för en förbättrad strafflag. De förbättringar, hvilka hittills egt rum, hafva likväl föga berört den del af brottmålslagen, som angår våld mot person, men äfven för denna del påkallas icke mindre än för den, som angår brott, riktade mot andras egendom, lagstiftningens särskilda behandling förr, än de väsendtligaste hindren för en fullständig ny strafflag må anses undanröjda. I följd häraf och då den vigtigaste, i gällande lag tillika mest bristfälliga, delen af omfånget för lagstiftningen rörande brott mot person är den, som angår annans förnärmande till lif eller helsa, har Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med de grunder, som innefattas i det för Rikets Ständer tillförene vid särskilda riksmöten framlagda förslag till ny strafflag och vid sednare ändringar af brottmålslagen blifvit iakttagne, låtit utarbeta förslag till lag angående bestraffandet af mord, dråp och annan misshandel å person. För de i detta förslag förekommande afvikelser från omförmälda strafflags-förslag finnas anledningarne uppgifne i härvid bifogade Stats-Råds Protokoll.

Efter att i ämnet hafva hört Högsta Domstolen, hvars protokoll jemväl bifogas, vill Kongl. Maj:t alltså, jemlikt 87 § Regerings-formen, till Rikets Ständers antagande framställa följande:

Förslag

till Förordning angående mord, dråp och annan misshandel.

Med upphäfvande af ej mindre 12 Kap.; 14 Kap. 1 och 2 §§; 15 Kap. 1, 2, 5 och 6 §§; 16 och 17 Kap.; 18 Kap. 1, 3, 5, 6 och 7 §§; 20 Kap. 1, 2, 3, 4, 5, 8 och 10 §§; 21 Kap. 3 och 6 §§; 22 Kap. 7 §; 24, 25, 26 och 27 Kap.; 28 Kap. 1, 2, 3, 4 och 5 §§; 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38 och 39 Kap. Missgernings-Balken; 4 Kap. 3 § Straff-Balken och Kongl. Maj:ts Förbud angående dueller och slagsmål den 22 Augusti 1682, än äfven, med nedan nämnda undantag, alla öfriga stadganden, som ändra eller förklara berörda lagrum och författning eller dervid något tillägga eller innefatta bestämmelse om straffbarheten af brott och handlingar, som i denna Förordning omförmälas, varde stadgadt, som följer:

Om mord och dråp.

§ 1.

Den som, i uppsåt att döda, med berådt mod beröfvar någon lifvet, miste, för mord, lif sitt.

§ 2.

Har någon gjort försök till mord, och blef endast genom omständigheter, som voro af gerningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; varde han dömd, om af gerningen kom svår kroppsskada, till straffarbete på lifstid, och i annat fall till sådant arbete från och med sex till och med tio år. Kom af gerningen ringa eller ingen skada, må tiden för straffarbetet till två år nedsättas.

§ 3.

Hvar som, med uppsåt att döda, men af hastigt mod, beröfvar annan lifvet, dömes, för dråp, till straffarbete på lifstid.

Var gerningsmannen, utan egen skuld, genom svår förolämpning eller synnerlig misshandel, af den dräpne till vrede retad; då må straffarbetet inskränkas till viss tid från och med sex till och med tio år.

§ 4.

Har någon, genom uppsåtlig misshandel, dödat annan, den han ej dräpa ville, och skedde den misshandel med berådt mod; dömes dråparen till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år.

Var misshandeln af den beskaffenhet, att döden, såsom sannolik verkan deraf, ej väntas kunde; då må straffet nedsättas till straffarbete i fyra år.

§ 5.

Varder någon dräpen, såsom i 4 § sägs, och skedde misshandeln af hastigt mod; dömes dråparen till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

Var han, utan egen skuld, till vrede af den dräpne retad, såsom i 3 § sägs, eller var misshandeln af den beskaffenhet, att döden, såsom sannolik verkan deraf, ej väntas kunde; då må straffet nedsättas till straffarbete i två år.

§ 6.

Begår lifstidsfånge dråp, som i 3 eller 4 § sägs, utan de mildrande omständigheter, som för hvartdera fallet äro nämnda; hafve han förverkat lifvet.

§ 7.

Hafva flere deltagit i misshandel, hvaraf någon ljutit döden; då skall en hvar, som tillfogat den döde lifsfarlig skada, och, der ej viss skada var i sig sjelf lifsfarlig, en hvar, som tillfogat den döde någon af de skador, hvilka i förening orsakat döden, dömas till det straff, hvartill han, om den af honom åstadkomna skadan ensam varit dödande, gjort sig förfallen. Den, som å den döde gjort ringare misshandel, straffes efter 61 Kap. 2 § Missgernings-Balken, der ej gerningen eljest är med högre straff belagd.

§ 8.

Kan ej utrönas hvilken eller hvilka tillfogat den döde skador, som i och för sig eller i förening varit lifsfarliga; vare straffet för den, som i uppsåt att döda gjort våld å den dräpne, straffarbete i högst sex år; för den, som med berådt mod, men utan sådant uppsåt, som sagdt är, deltagit i misshandeln, straffarbete i högst fyra år; och för den, som af hastigt mod och utan uppsåt att döda varit i gerningen delaktig, straffarbete i högst två år.

§ 9.

Är någon uppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse, vållande till annans död; dömes till böter från och med femtio till och med femhundra Riksdaler eller fängelse från och med två till och med sex månader.

Var vållandet synnerligen groft; då må till straffarbete från och med sex månader till och med två år dömas.

§ 10.

För dråp, som pröfvas hafva timat mera af våda, än af vållande, skall ej någon till straff dömas.

Om såramål och ringare misshandel.

§ 11.

Har någon gjort sådan misshandel å annan, att han deraf mistat talförmåga, syn eller hörsel, eller fått svårt lyte eller annat svårt kroppsfel eller stadigvarande svårt men å sin helsa, eller råkat i lifsfarlig sjukdom; dömes, om skadan skedde med berådt mod, till straffarbete från och med sex till och med tio år, och om den skedde af hastigt mod, till straffarbete från och med två till och med sex år.

§ 12.

Har någon misshandlat annan, såsom i 11 § sägs, utan uppsåt att åstadkomma sådan skada, som i samma § nämnd är; då skall gerningsmannen dömas, om misshandeln skedde med berådt mod, till straffarbete från och med två till och med sex år, och, om den skedde af hastigt mod, till straffarbete från och med två månader till och med två år.

§ 13.

Gör någon uppsåtligen sådan misshandel å annan, att deraf kommer mindre lyte eller kroppsfel eller lindrigare sjukdom, än i 11 § sägs; dömes till straffarbete från och med två månader till och med två år eller böter från och med tio till och med femhundra Riksdaler.

§ 14.

För uppsåtlig misshandel, hvarå ringare eller ingen skada följt, vare straffet

böter från och med fem till och med tvåhundra Riksdaler eller fängelse från och med två till och med sex månader.

§ 15.

Hafva flere deltagit i misshandel, hvaraf kommit skada, som i 11 eller 13 § sägs; då skola, vid straffets bestämmande, de grunder, som i 7 § äro stadgade, tillämpas.

Kan ej utrönas af hvilken eller af hvilka skadan blifvit gjord; då skall en hvar, som i misshandeln deltagit, dömas, om skadan var af beskaffenhet, som i 11 § sägs, till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader, och, om skadan ringare var, till böter från och med fem till och med etthundra Riksdaler.

§ 16.

Den som, i uppsåt att göra skada, eller eljest i vredesmod, emot annan drager knif eller svärd, spänner bössa, eller reser annat lifsfarligt vapen, straffes, der ingen skada sker, med böter från och med tio till och med femtio Riksdaler. Kommer skada, må straffarbete från och med två till och med sex månader ådömas, der eljest blott till fängelse eller böter dömas skulle.

§ 17.

Nu kan så hända, att någon, under utöfning af laga rättighet att aga den, som under hans lydnad står, tillfogar honom skada, och är den så ringa, som i 14 § sägs, derför må han ej till straff fällas.

§ 18.

Är någon ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse, vållande till sådan kroppsskada, som i 11 § nämnd är; straffes med böter från och med tio till och med tvåhundra Riksdaler eller fängelse från och med två till och med sex månader.

Å vållande till skada, som i 13 § sägs, vare straffet böter från och med fem till och med femtio Riksdaler.

§ 19.

För sår eller annan kroppsskada, som sker mera af våda, än af vållande, skall ej straff ådömas.

Om förgiftning.

§ 20.

Har någon gifvit annan gift eller dylikt för att honom skada, och dör han deraf; varde, ändå att förebäras skulle, att gerningen ej skett i uppsåt att döda, straffad efter 1 § såsom för mord. Kommer af den förgiftning svår kroppsskada; dömes till straffarbete på lifstid. Följer deraf ringare eller ingen skada, eller stadnar brottet vid försök; då skall till straffarbete från och med fyra till och med åtta år dömas.

Har någon, i uppsåt att annan till lif eller helsa skada, tillredt gift eller dylikt, men gitter ej att till fullbordandet af sitt uppsåt göra försök; varde han till straffarbete från och med två månader till och med två år dömd, der han ej af egen drift och förr, än brottet blef upptäckt, giftet förstört.

§ 21.

Förgiftar någon, i uppsåt att skada andra till lif eller helsa, varor, som till salu hållas, eller hvad annat som helst, så att allmän fara för menniskors lif eller helsa deraf kommer; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Får någon af den förgiftning död eller svår kroppsskada; vare lag, som i 20 § skils.

§ 22.

Har någon, utan uppsåt, orsakat förgiftning, som i 21 § sägs, och söker ej, ändå att han det varse blifvit, att faran deraf, så vidt ske kan, genast afvärja; vare förfallen till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Får någon af förgiftningen svår kroppsskada, då skall till straffarbete från och med två till och med sex år dömas. Ljuter någon deraf döden; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år.

Den, som genom försäljning eller utlemnande af veterligen förfalskade lifs- eller läkemedel ouppsåtligen vållar sjukdom, kroppsskada eller död, straffes på sätt särskildt stadgadt är.

§ 23.

Bryter den, som till försäljning af gift berättigad är, mot föreskrift, som till förekommande af missbruk eller skada deraf blifvit gifven, eller säljer eller utlemnar den gift, som dertill oberättigad är, och får någon af giftet döden; dömes till fängelse från och med två till och med sex månader eller straffarbete från

och med sex månader till och med två år. Får någon af giftet svår kroppsskada; då skall till fängelse från och med två till och med sex månader dömas.

Om försäljning eller utlemnande af gift, så ock om olofligt innehafvande af arsenik, gälle hvad särskildt stadgadt är.

Om barnamord och fosters fördrifvande, så ock om utsättande af barn eller annan, som vårnlös är.

§ 24.

Har qvinna med uppsåt dödat sitt oäkta barn, vare sig genom handaverkan, eller underlåtenhet af det, som till barnets bibehållande vid lif nödigt var, och skedde den handaverkan eller underlåtenhet vid födseln eller straxt derefter; dömes, för barnamord, till straffarbete från och med fyra till och med tio år.

§ 25

Har qvinna uppsåtligen och med berådt mod, vid födseln eller straxt derefter, gjort försök att döda sitt oäkta barn, och blef endast genom omständigheter, som voro af hennes vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad, eller har hon, vid födseln eller straxt derefter, utsatt sitt oäkta barn eller det uppsåtligen ifrån sig skilt och i hjelplöst tillstånd försatt, och fanns barnet vid lif igen; varde hon dömd till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Fick barnet svår kroppsskada, kan tiden för straffarbetet förhöjas till högst fyra år. Sättes barnet ut å sådant ställe eller under sådane omständigheter, som i 34 § sägas; vare lag, som der stadgas.

§ 26.

Har qvinnan sökt enslighet vid födseln, och varder barnets död, utan hennes uppsåt, orsakad af det hjelplösa tillstånd, deri hon sig försatt; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

§ 27.

Har qvinna, som af olofflig beblandelse hafvande varit, född i enslighet och fostret förstört eller å lön lagt; dömes, om hon den enslighet sökt, till straffarbete från och med två till och med fyra år, och, om hon den ej sökt, till straffarbete från och med sex månader till och med två år, der ej i något af dessa fall ut-

rönes, att fostret omkommit utan modrens vållande, eller att det varit dödfödt eller så ofullgånget att det ej med lif framfödas kunnat.

§ 28.

Qvinna, som i uppsåt att döda eller fördrifva sitt foster nyttjar invärtes eller utvärtes medel, som sådan verkan hafva kan; varde dömd, om fostret kommer utan lif eller ofullgånget fram, till straffarbete från och med två till och med sex år, och i annat fall till sådant arbete eller fängelse från och med två till och med sex månader.

§ 29.

Den som, med qvinnans vilja, söker döda eller fördrifva hennes foster, på sätt i 28 § sägs, straffes såsom i samma § stadgadt är.

§ 30.

Har någon, utan qvinnans vilja, sökt döda eller fördrifva hennes foster, på sätt i 28 § sägs; dömes, om fostret kommer utan lif eller ofullgånget fram, till straffarbete från och med sex till och med tio år, och i annat fall till sådant arbete från och med sex månader till och med två år. Fick qvinnan af gerningen svår kroppsskada; dömes till straffarbete på lifstid: fick hon deraf döden; miste gerningsmannen lifvet.

§ 31.

Föröfvar någon å qvinna, den han vet hafvande vara, sådan misshandel, att fostret förgås eller kommer ofullgånget fram, och hade han ej uppsåt att fostret skada; dömes, om misshandeln skedde med berådt mod, till straffarbete från och med två till och med fyra år, och, om den skedde af hastigt mod, till straffarbete från och med sex månader till och med två år; dock må, der brottet är med synnerligen förmildrande omständigheter förenadt, straffet kunna nedsättas, i förra fallet till straffarbete i sex månader, och i sednare fallet till fängelse i två månader.

§ 32.

Har någon i annat fall, än i 25 § sägs, uppsåtligen satt ut barn, det han pligtig var att vårda och som sig sjelf ej hjelpa kunde, eller det eljest uppsåtligen från sig skilt och såmedelst i hjelplöst tillstånd försatt, och skedde det å sådant ställe

eller

eller under sådana omständigheter, att gerningsmannen ej med sannolikhet kunde vänta barnets räddning; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Fick barnet svår kroppsskada; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år: ljöt det döden; dömes till straffarbete på lifstid.

§ 33.

Blef barnet utsatt å sådant ställe eller under sådana omständigheter, att fara för dess lif eller helsa väl var för handen, men gerningsmannen dock med sannolikhet kunde vänta dess räddning; då skall till straffarbete från och med två månader till och med två år dömas. Fick barnet svår kroppsskada; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år: ljöt det döden; vare gerningsmannen förfallen till straffarbete från och med sex till och med tio år.

§ 34.

Sattes barnet ut å sådant ställe eller under sådana omständigheter, att fara för dess lif eller helsa ej syntes vara för handen; då skall till böter från och med tjugu till och med trehundra Riksdaler eller fängelse från och med två till och med sex månader dömas. Fick barnet svår kroppsskada; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år: ljöt det döden; dömes till straffarbete från och med två till och med fyra år.

§ 35.

Har någon, på sätt i 32 § sägs, utsatt eller från sig skilt sjuklig, bräcklig eller eljest hjelplös person, den han pligtig var att vårda, och skedde det å ställe eller under omständigheter, som i 32, 33 eller 34 §§ sägas; vare lag, som der för hvarje fall stadgadt är.

§ 36.

Sätter någon ut eller öfvergifver den han sig åtagit eller eljest pligtig är att fortskaffa eller ledsaga, och sker det å sådant ställe eller under sådana omständigheter, som i 32, 33 eller 34 §§ sägas; vare ock lag, som der för hvarje fall stadgas.

Om misshandel å föräldrar, maka eller förmån.

§ 37.

Begår någon dråp, som i 3 eller 4 § sägs, å skyldeman i rätt uppstigande

led; miste lifvet. Begår någon dråp, som i 5 § sägs, å sådan skyldeman; dömes till straffarbete på lifstid. Sker dråp å maka, stjuf- eller svärföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan, under hvars lydnad man står; varde den omständighet såsom synnerligen försvårande ansedd; och må ej i dessa fall, den i 3, 4 och 5 §§ medgifna mildring af det i allmänhet stadgade straffet ega rum.

§ 38.

Gör någon uppsåtligen annan misshandel å skyldeman i rätt uppstigande led; då må straffet ej sättas lägre än sex månaders straffarbete, som vid försvårande omständigheter kan, der straffarbete eller fängelse å viss tid eljest är stadgadt, förhöjas till straffarbete på lifstid om högsta strafftiden är i allmänhet bestämd till tio år, och i annat fall till två års straffarbete utöfver den i allmänhet bestämda högsta strafftiden. Sker sådan misshandel å annan af de personer, som i 37 § äro nämnda; varde den omständighet såsom synnerligen försvårande ansedd; och må ej till lindrigare straff än fängelse dömas.

§ 39.

Förbryter man sig, såsom i 16 § sägs, mot någon af de personer, som i 37 § äro nämnda; varde, der ingen skada sker, ändock straffad med fängelse från och med två till och med sex månader.

Om våld å den, som i offentligt vårf är stadd; så ock om våld, hvarigenom fridsbrott sker.

§ 40.

Gör någon våld eller annan misshandel å embetsman, i embetsärende, eller för att honom till någon embetsåtgärd tvinga eller derifrån hindra, eller att å honom för sådan åtgärd hämnas; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Med embetsman förstås här den, som med Konungens fullmakt å embetet försedd är, eller embete af lika värdighet innehafver, eller i sådan embetsmans ställe lagligen satt är; så ock domare, ändå att han ej blifvit af Konungen förordnad.

§ 41.

Hvad i 40 § om sådant brott, som der sägs, stadgadt är, gälle ock för det

fall, då ledamot i Taxerings- eller Pröfnings-Kommitté eller i Styrelse öfver allmänt Verk eller allmän Inrättning, eller den, som i Nämnd eller Jury sitter, varder i eller för utöfningen af sådan befattning våldförd.

§ 42.

Förbryter sig någon, såsom i 40 § sägs, emot tjensteman eller annan, den der icke innehafver embete eller sådant uppdrag, som i samma § omtalas, men är förordnad eller vald att offentligt tjensteärende förrätta eller annan allmän befattning utöfva, eller kallad att vid offentlig förrättning tillhandagå; dömes till straffarbete från och med två månader till och med två år, eller fängelse från och med två till och med sex månader.

§ 43.

Gör man våldsgerning å den, som bivistar Gudstjenst; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Var våldet ringa, och kom ej deraf synnerlig förargelse; då må till fängelse från och med två till och med sex månader eller böter från och med femtio till och med femhundra Riksdaler dömas.

§ 44.

Gör man våldsgerning å annan inom Konungens slott i hufvudstaden eller annorstädes i slott, hus eller gård, der Konungen vistas, eller å rum, der Rikets Ständer eller deras Afdelningar eller Utskott församlade äro, eller inför sittande Rätt, Konungens Befallningshafvande eller annat allmänt Embetsverk; vare lag, som i 43 § sägs.

§ 45.

Den som, i uppsåt att skada göra, eller eljest i vredesmod, emot annan drager knif eller svärd, eller spänner bössa, eller reser annat lifsfarligt vapen vid sådant tillfälle eller å sådant ställe, som i 43 eller 44 § sägs; varde, der ingen skada sker, ändock straffad med böter från och med femtio till och med femhundra Riksdaler.

§ 46.

Gör man våldsgerning å annan för det han i sak inför Rätta, hos Konungens Befallningshafvande eller vid annat Embetsverk, sin eller annans talan fört, eller vitt-

nesmål aflagt, eller för att honom från sakens utförande eller vittnesmålets aflägg-gande hindra; dömes till straffarbete från och med två månader till och med två år.

§ 47.

Misshandlar man annan för att tvinga honom till bekännelse i någon sak; vare lag, som i 46 § skils. Är brottet med synnerligen försvårande omständigheter förenadt; då må till straffarbete från och med två till och med fyra år dömas.

§ 48.

Har man, i uppsåt att våldföra annan, brutit någons hemfrid, i ty att man med våld eller eljest mot någons vilja inträngt i hans hemvist, vare sig gård, hus eller fartyg, eller ock dit sig insmugit, eller der gömt sig undan; dömes, ändå att uppsåtet ej varder fullbordadt, till fängelse från och med två till och med sex månader eller till straffarbete från och med två månader till och med två år.

§ 49.

Har man, utan sådant hemfridsbrott, som i 48 § sägs, gjort våld å annan i hus eller gård, der han sitt hemvist hade, eller dit han i fara sin tillflykt tog, eller å fartyg, ehvad han till besättningen hörde, eller eljest hade lof eller lega för sig, eller ute å mark, då han sitt arbete förrättade; varde den omständighet, vid straffets mätande för våldet, såsom försvårande ansedd.

§ 50.

Gör man våldsgerning å annan vid valförrättning, uppbörds- eller sockenstämma, läsförhör, landtmäteriförrättning eller annan sådan offentlig sammankomst, eller då allmänt ärende eljest förehafves; då skall ock den omständighet, vid straffets mätande för våldet, såsom försvårande anses.

Lag samma vare, der någon våldför annan å allmän väg, gata eller torgplats, eller der allmän marknad hålles.

Om envig.

§ 51.

Hafva tvenne, efter aftal, inlåtit sig i envig med hvarandra, och varder någon deri dödad; dömes dråparen till straffarbete från och med sex till och med tio år.

Var det aftal gjordt, att enviget ej skulle utan enderas död slutas, och kommer död deraf; dömes till straffarbete på lifstid. Får någon i envig svår kroppsskada; vare gerningsmannen förfallen till straffarbete från och med två till och med sex år: skedde ringare eller ingen skada; dömes till fängelse från och med sex månader till och med två år.

§ 52.

Den, som utmanar annan till envig, eller slik utmaning antager, skall, ändå att enviget ej kommer till verkställighet, straffas med fängelse från och med sex månader till och med två år.

§ 53.

Förfar någon vid envig svikligen, och får den andra deraf död; vare lag, som om mord i 1 § sägs. Blef genom den enas svikliga förfarande svår kroppsskada den andra tillfogad; dömes gerningsmannen till straffarbete från och med sex till och med tio år. Kom deraf ringare skada; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

§ 54.

Låter någon bruka sig till biträde vid uppgörande af aftal om envig, eller till vittne vid sådan strid; varde straffad med fängelse från och med sex månader till och med två år.

Om nödvärn.

§ 55.

Varder man af annan med våld eller hot så öfverfallen, att fara är för lif eller helsa, eller sker våld eller hot, för att någon till otukt tvinga, eller olofligen beröfva någon hans frihet; då ege man rätt till nödvärn och vare saklös för all skada, som man deri gjort, der man ej sträckt värnet längre, än till farans afvärjande nödigt var.

§ 56.

Emot den, som begår inbrott eller eljest olofligen och med våld tränger sig in i annans rum, hus, gård eller fartyg nattetid, eller, ehvad det är natt eller dag,

söker föröfva rån, eller sätter sig till motvärn emot den, som sitt värja eller å bar gerning återtaga vill, må ock det våld brukas, som nöden kräfver.

§ 57.

Rymmer fånge eller häktad person, eller sätter han sig till motvärn emot fångvaktare eller annan, som honom från rymning hindra vill, eller emot föreståndare eller uppsyningsman vid straffinrättning eller häkte, då denne honom till ordning inom inrättningen eller häktet hålla skall, eller sätter sig någon, som häktas skall, till motvärn emot den, som eger häktningen verkställa eller dervid biträder; då må ock det våld brukas, som till rymningens förekommande, ordningens bibehållande eller häktningens verkställande nödigt är.

Lag samma vare, der annan, än fånge, häktad person eller den, som häktas skall, sätter sig med våld eller hot emot den, som rymningen hindra, ordningen bibehålla eller häktningen verkställa vill.

§ 58.

Finnes någon i fall, som i 55, 56 eller 57 § sagdt är, hafva gjort större våld, än nöden kräfde; pröfve Domaren, efter omständigheterna, om han för uppsåtlig gerning eller blott såsom för vållande straffas bör.

Var så trängande nöd eller fara för handen, att han sig ej besinna kunde; då må han från straff frias.

§ 59.

Kommer någon den till hjelp, som finnes i nöd stadd, efter ty förut sagdt är; vare ock för honom lag, som hade han sjelf i den nöd sig befunnit.

§ 60.

Hurulcdes vid uppror eller upplopp, så ock i vissa fall vid angrepp å dem, som till krigsmakten höra, våld må med våld mötas, derom är särskildt stadgadt.

Om skadestånd.

§ 61.

Ersättning för den skada, som någon genom misshandel, hvarom sagdt är, tillfogat annan, vare den brottslige pligtig att gälda, ehvad gerningen skett med upp-

såt eller af vållande; och skall under skadeståndet räknas icke endast läkarelön och annan kostnad, utan äfven ersättning för hinder eller brist i den skadades näring, för sveda och värk, så ock för lyte eller annat stadigvarande men, om sådant blifvit honom tillfogadt.

§ 62.

Komma maka eller barn efter den, som dödad blifvit, att genom hans frånfälle sakna nödigt underhåll; då skall dem, efter ty, med afseende å så väl den brottsliges tillgångar, som andra omständigheter, skäligt pröfvas, tilläggas såsom skadestånd hvad för makan eller barnen tarfvas till dess de sig eljest försörja kunna; och må det skadestånd, efter omständigheterna, sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Gemensamma bestämmelser.

§ 63.

I afseende å delaktighet i brott, som i denna författning omförmälas, komma, der annat här ej finnes särskildt stadgadt, de angående delaktighet i missgerningar i allmänhet gällande föreskrifter att tjena till efterrättelse.

§ 64.

Med svår kroppsskada förstås i denna Författning sådan skada, som i **11** § sägs.

§ 65.

Har man, vid dråp eller annan misshandel, träffat annan, än den man döda eller misshandla ville; straffes som vore gerningen föröfvad emot den, åt hvilken den ämnad var; dock skall ej, till straffets förhöjning, afseende å särskild egenskap hos denne eller å särskildt förhållande emellan honom och gerningsmannen göras annorlunda, än såsom å en försvårande omständighet.

§ 66.

Den som, genom uppsåtlig misshandel, eller genom vållande, tillfogat annan sådan kroppsskada, att denne deraf ljutit döden, varde såsom baneman ansedd, ändå att döden ej var omedelbar följd af sjelfva handlingen, utan af annan, genom den handling i verksamhet satt orsak, eller handlingens dödliga verkan kunnat genom ti-

digt användt botemedel förekommas, eller handlingen, för särskild kroppsbeskaffenhet hos den döde, eller för tillfälliga omständigheter, hvarunder skadan honom tillfogades, orsakat döden.

Blef skadan dödsorsak endast i förening med omständigheter, de der, utan gerningsmannens skuld, efteråt tillkommit, såsom särskild sjukdom, dröjsmål med begagnande af botemedel, sedan sådant användas kunnat, vårdslöshet eller oskicklighet vid botemedels användande, eller annat dylikt ofall; då må, för dråpet, ej till högre straff dömas, än efter ty i 9 § sägs.

§ 67.

De grunder, som i 66 § sägas, skola ock tillämpas i mål, som angå kroppsskada, hvaraf död ej följt.

§ 68.

Är för embets- eller tjensteman, som gör våld eller misshandel å annan, särskildt stadgad embetets eller tjenstens förlust för viss tid eller för alltid; lände ock det till efterrättelse.

§ 69.

I fråga om dråpares rätt till arf, morgongåfva eller giftorätt, gälle hvad derom i lag är stadgadt.

§ 70.

Har någon genom en handling begått två eller flera af de i denna författning omnämnda brott, och är straffet å ettdera svårare, än å annat; då skall det svåraste straffet tillämpas: är hvartdera brottet belagdt med samma straff; varde det straff tillämpadt. I båda dessa fall skall brott, hvarför särskildt straff ej ådömes, betraktas såsom försvårande omständighet. Der för någotdera brottet sådan påföljd, som i 68 § sägs, bör ega rum, varde ock den ådömd.

Innefattar en handling brott, som i särskilda afseenden är med olika straff belagdt, vare ock lag, som i denna § sägs.

§ 71.

De i Kongl. Förordningen den 4 Maj 1855 för vissa fall gifna föreskrifter till kyrkotuktens upprätthållande skola tillämpas jemväl å den, som gjort sig skyldig

dig till ansvar för dråp, som ej är med dödsstraff belagdt, eller för vållande till annans död.

§ 72.

Huru den skall straffas, som förgriper sig med våld eller misshandel å Konungen eller annan medlem af Konungahuset;

eller vid upplopp eller uppror gör våld å person; eller uppsåtligen sätter eld i annans hus eller gård och derigenom vållar någons död;

eller öfverfaller annan för att rån föröfva;

eller genom öfverträdelse af föreskrift, som blifvit gifven till skyddande af kanal-, sluss- eller jernvägsanläggning, vållar död eller svår kroppsskada; derom är särskildt stadgadt.

Genom denna Förordning sker ej heller någon ändring af de i krigslag förekommande ansvarsbestämmelser i afseende å dem, som till krigsmagten höra.

§ 73.

Misshandel, som i 13 eller 14 § sägs, ändå att den skett mot maka, stjuf- eller svärföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan förman, så ock brott efter 16 eller 39 §, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej målsegande brottet till sådant åtal angifver, eller det blifvit föröfvadt under sabbat eller vid sådant tillfälle eller å sådan ort, som i 50 § omförmäles.

Vållande, hvarom i 18 § sägs, må ej åtalas af annan än målsegande. Lag samma vare om brott, som i 48 § sägs, der det ej af målsegande till åtal angifves.

§ 74.

Hafva två år förflutit sedan brott, hvarom i denna Förordning förmäles, blef föröfvadt, må ej talan om ansvar derför anställas, der ej straffarbete å brottet följa kan.

§ 75.

Böter, som i denna Förordning finnas stadgade, beräknas i Riksmynt. Saknar den bötfällde tillgång till böterna, skola de förvandlas till fängelse vid vatten och bröd, motsvarande en tredjedel af det ådömda bötesbeloppet.

§ 76.

Brott, som föröfvas innan denna Förordning kungöres, men för hvilket straff

då ej är bestämdt genom Utslag, som vunnit laga kraft eller ej öfverklagadt varder, skall ock efter denna Förordning straffas, om det straff, som enligt den bör å brottet följa, är lindrigare än det, som derför i äldre lag eller författning stadgadt varit.

Kongl. Maj:t förblifver Rikets Ständer med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Datum ut supra.

CARL.

Louis De Geer.

Utdrag af Protokollet öfver ett Justitie-ärende, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol Fredagen den 18 Februari 1859.

Närvarande:

Justitie-Råden: *Alexanderson*,
Hoffstedt,
Gyllenhammar,
Iggeström,
Quensel,
Södergren,
Cramér.

Fortsattes och slutades granskningen af det i protokollet för nästlidne gårdag sednast omförmälda, till Högste Domstolen, för afgifvande af underdånigt utlåtande, öfverlemnade förslag till förordning angående mord, dråp och annan misshandel; varande berörde förslag i afskrift bilagdt detta protokoll.

Justitie-Rådet Iggeström ansåg sig böra, innan han öfvergick till det mera speciella bedömandet af förslaget, göra några allmänna anmärkningar och yttrade:

»Vid föregående tillfällen, då Högste Domstolen företagit granskning af åtskilliga, mera omfattande lagförslag, hafva icke saknats erinringar om de betänkliga olägenheter, som vidlåda methoden att delvis förändra den allmänna strafflagen.

Lagstiftningen får sig derigenom förelagdt det olösliga problemet att förlika det oförenbara. Delar af två i hufvudgrunderna skiljaktiga straffsystem, om ens gällande brottmålslagar må med denna benämning hedras, kunna omöjligen sammanfogas och bringas till öfverensstämmelse. Vid hvarje nytt steg på den beträdda banan tilltaga svårigheterna och ökas oredan. Ju längre ett dylikt lagstiftningsarbete fortgår, desto mer måste lagskipningen i de många fall, der tillämpning af allmänna straffgrunder ifrågakommer, blifva vacklande och osäker, till föga fromma för domarens anseende och den aktning för lag, som hos samhället för dess välbefinnande kräfves.

Det ligger uppenbarligen i sakens natur, att sådana, endast spridda delar af strafflagen, berörande författningar, hvilka, utan öfversigt af det hela, för särskilda syftemål och af tillfälliga anledningar tillkommit samt till deras innehåll mången gång bestämmas af de på skiljda tider verkande, olika personernas egna meningar

eller andra tidsomständigheter, icke någonsin kunna ega det inre sammanhang och den noggranna öfverensstämmelse, som oundgängligen erfordras för delarnes möjliga sammanfogande till ett helt.

Härföre möter dessutom följande särskilda hinder. Vid behandlingen af hvarje brott, har lagstiftningen, såsom Lag-kommittéen utförligare andragit, att öfverväga om och i hvad mån försöket dertill bör bestraffas; huru vållande, efter dess olika grader, må, i motsats till uppsåt, bedömas; huru straff för delaktighet skall bestämmas; så ock i hvilka fall, såsom nödvärn m. fl., tillämpning af straff icke får ega rum. Jemte det lagstiftningen har att besvara dessa frågor, måste den uppgifva allmänna grunder, efter hvilka domaren har att å hvarje förekommande brottslig gerning tillämpa de i lagen stadgade straff inom utsatta gränser och i öfrigt förfara vid tillämpning af straff, der flera brott sammanträffa eller återfall sker. En stor del af sagda omständigheter inträffa vid nästan alla brott och måste följaktligen medföra enahanda verkan i afseende på hvart brott för sig. Att vid hvarje sådant upprepa alla dessa särskilda omständigheter och bestämma verkningarne deraf, det skulle icke allenast leda till onödig och besvärlig vidlyftighet, utan äfven försvåra ämnets behöriga utredning och tydliga framställning. Häraf har man, under kriminal-lagstiftningens utbildning, blifvit ledd till insigt om nödvändigheten, att, på sätt redan Lag-kommittéen föreslagit och uti all nyare kriminal-lagstiftning blifvit vedertaget, särskilja strafflagen i två afdelningar, af hvilka den ena innefattar, bland annat, allmänna bestämmelser och reglor för bedömandet af förenämde omständigheters inflytelse vid tillämpning af straff i hvarje förekommande fall, men den andra deremot, med utmärkande af karakteren hos hvarje brott för sig, upptager de särskilda straffbestämmelserna. Denna ändamålsenliga anordning, hvaraf saknaden i nu gällande lag oupphörligen erfares och beklagas, kan deremot icke afses, utan måste gifvas till spillo, så snart lagstiftnings-åtgärderna för hvarje gång inskränkas till ett visst eller några vissa slag af brott. Och bemödandet att i de sålunda tillkomna särskilda författningarne inrymma föreskrifter, som skulle kunna ersätta omförmälda allmänna straffreglor, måste alltid, såsom ock erfarenheten visat, mer eller mindre misslyckas, likasom dessa föreskrifter, gifna för enstaka fall och underkastade olika uppfattningar, tvifvelsutan skola, i jemnbredd med gällande strafflags enahanda bestämmelser, som icke kunna upphäfvas, föranleda ständiga missförstånd och oriktigheter vid tillämpningen.

Vid öfvervägande af såväl det anförda, som hvad under behandlingen af de sednaste författningarne angående tjufnads- och förfalskningsbrott förekommit och erfarenheten under dessas tillämpning gifvit vid handen, stadgar sig den öfvertygelsen, att dylika under nämnda förhållanden tillvägabragta strafflagsstycken icke kunna, när kodifiering af de spridda delarne slutligen ifrågasättes, i deras befintliga skick sammandragas till ett helt. För att åt dem bereda egenskaperna af en god lag tarfvas oemotsägligen en väsendtligare omarbetning. Efter lång tids

väntan och mycken spilld möda blir då enda utvägen att å nyo börja lagstiftnings-arbetet från grunden. Det blefve tvifvelsutan i många hänseenden en stor vinning, att ju förr desto hellre gripa detta verket an. Tiden härtill borde väl ock vara inne. Fördomarna emot latitud-systemet hafva hunnit att skingras. De rent affliktiva straffen äro afskaffade och benådningsrätten undanrödjer vanligen all verkan af skamstraff som ådömas. Många hinder, som emot strafflags-reformen i dess helhet blifvit uppställda af anledningar främmande för ämnet, hafva genom tidens utjemnande af dessa anledningar undanfallit. Af ännu icke godkända hufvudgrunder för det strafflags-förslag, hvilket två gånger varit till Rikets Ständers antagande framlagdt, sedan det förut undergått all den granskning, som derât kunnat här i landet beredas, äro väl endast få, som skulle kunna hos den lugne och oväldige pröfvaren väcka farhågor och framkalla tvistigheter. Med kännedom härom och under förutsättning, att lagstiftningen förfar med klokhet och icke, utan behof, kastar sig öfver detaljer, hvilkas ändamålsenliga anordnande icke lärer kunna nöjaktigt verkställas af andra, än lagfarne män med bepröfvade insigter, mångårig erfarenhet och vana, må den mening vara tillåtlig, att för genomförandet af strafflags-reformen i hela dess vidd icke borde möta större motstånd, men väl mindre svårigheter, än dem, som emot det nu ifrågavarande förslaget sig förete.

Efter dessa betraktelser, framkallade af ämnets vigt och pligtens bud, blir det mitt åliggande, att deltaga i granskningen af det framlagda lagförslagets särskildheter, under antagande att detta åliggande icke binder till ansvarighet för brister och verkningar, som äro oundvikliga följder af sjelfva lagstiftnings-methoden.

I afseende å den föreslagna lagens uppställning anser jag mig böra göra följande erinran, såsom motiverande en del anmärkningar, som vid särskilda §§ förekomma. De särskilda slags brott, för hvilka straff uti brottmålslagen bestämmas, utgöra, hvarje slag för sig, olika och skiljda föremål för lagstiftningen. För tankerigtigt ordnande af dennas innehåll, ej mindre än för dess lättare och redigare uppfattning, erfordras således att hvartdera af dessa ämnen till alla sina delar på en gång behandlas och genomföres. Efter denna regel är Lag-beredningens Strafflags-förslag uppställdt. Den synes ock vara i främmande lagstiftningar mera allmänt iakttagen.

Enligt öfverskriften handlar den nu föreslagna författningen om mord, dråp och annan misshandel. Deraf borde förväntas, att, förr än de gerningar, hvarmed dylik misshandel föröfvas, upptagits till behandling i författningen, deruti blifvit meddelade fullständiga föreskrifter angående de uti rubriken omförmälda brotten emot annans lif. Det svåraste af sistnämnde brott är mord, hvars alla kännetecken äfven igenfinnas i förgiftning, som, i uppsåt att döda, fulländas. Dernäst kommer dråp, ehvad det föröfvas å oskyld eller skyld man. Vidare följer barnamord med de flera förbrytelser, som dermed ega sammanhang. Och till straff-

bestämmelserna angående uppsåtliga brott emot annans lif sluta sig närmast de stadganden, som i afseende å vållande till annans död må erfordras.

Från denna välgrundade indelning, som af lagens eget innehåll otvunget anvisas, afviker förevarande förslag i flera delar, utan att dessa afvikelser synas vara af behofvet påkallade. Att, såvidt ske kan, bibehålla Lag-beredningens plan för uppställningen, synes mig vara desto angelägnare, som, vid förestående kodifiering af de särskilda strafflags-författningarna, revisionen deraf komme att betydligen underlättas.»

Justitie-rådet Södergren utlät sig:

»Jag delar den af Justitie-rådet Iggeström delade åsigt om betänkligheten emot den nu ifrågaställda fortsättning af methöden att fragmentariskt omarbeta strafflagen. Så giltiga skäl hitintills varit gällande för denna methods användande för att bereda säkrare framgång åt bemödandet till nödig förbättring i flera vigtigare delar af strafflagen, synes mig dock, att någon gräns måste finnas, utöfver hvilken detta lagförbättringssätt icke kan, utan alltför stor uppoffring af konseqvens, reda och ordning, vidare sträckas; och många af de åttatioen paragrafer, som utgöra det nu till granskning föredragna lagförslag, synas genom deras innehåll, betraktadt i sammanställning såväl med de i oförändradt skick qvarstående delarne af Missgernings-balken, som ock med de författningar, hvilka i sednare tid styckevis ändrat samma lag, utvisa att nämnde gräns redan är hunnen. Men då lagförbättringen i de ämnen, som utgöra föremål för detta förslag, är af behofvet i synnerlig mån påkallad, bör jag icke på den anförda grunden afstyrka förslaget i dess helhet.

Jemväl instämmer jag i Justitie-Rådet Iggeströms anmärkning mot planen för förslagets uppställning.»

I öfrigt gjordes i afseende på förslaget följande anmärkningar, nemligen vid

§ 1.

Enär till det i förslaget antagna begrepp om mord hörer uppsåt att döda, men detta uppsåt icke nog otvetydigt uttryckes genom ordet »uppsåtligen», hvilket likaväl kan lämpas å uppsåt att endast skada, tillstyrkte Högste Domstolen, att 1 § måtte ändras till likhet med Lag-Beredningens förslag i 17 Kap. 1 § Straffbalken, och erhålla följande lydelse: *Den, som, i uppsåt att döda, med berådt mod beröfvar någon lifvet, miste, för mord, lif sitt.*

§ 2.

Högsta Domstolens fleste ledamöter yttrade, att, med afseende å svårigheten att, annorlunda än i sammanhang med en allmännare omarbetning af strafflagen, nöjaktigt behandla det här förekommande ämne, eller frågan om bestraffning af försök till brott, och olämpligheten deraf, att i en nu tillämnad lag om mord, dråp och annan misshandel, endast bestraffa försök till mord, samt då i öfrigt förslaget, jemväl utan förevarande paragraf, lemnar utvägar till bestraffning af försök till mord i åtskilliga fall, bemälde ledamöter funno sig ega anledning tillstyrka att samma § finge utgå.

Justitie-Rådet Iggeström anförde: »Läran om försök till brott är i 1734 års lag högst outvecklad. Endast på få ställen återfinnas i ämnet spridda stadganden och dessa lemna icke någon redig framställning derom. Uti 17 Kap. 3 § Missgernings-balken utsättes visserligen ansvar för den, som tillredt gift, att någon dermed förgöra, men angående försök till mord i allmänhet saknas bestämmelse.

Erfarenheten har nogsamt ådagalagt behofvet af mera fullständiga och bestämda stadganden angående försök till brott. Ej sällan har det inträffat, att handlingar, som uppsåtligen blifvit företagna för verkställighet af brott och på sådan grund bort, efter allmänna rättsomdömet, hemfalla under statens straffrätt, måst, sedan tillfälligheter förhindrat det åsyftade brottets fullbordan, lemnas alldeles ostraffade eller beläggas med ett ansvar vida mindre, än det, som ansetts svara emot brottets grofhet, rättvisans fordringar och folkets begrepp om dess straffbarhet. Detta behof kan likväl, af ofvan åberopade skäl, icke afhjelpas med mindre i lagen meddelas sådana allmänna reglor, som i 3 Kap. af Lag-beredningens förslag blifvit uppställda angående försök till brott. De svårigheter, som möta för dessa reglors inpassande i bestämmelser om de särskilda brotten, hafva blifvit i allmänhet påpekade och bestyrkas nogsamt af förevarande §:s innehåll.

Här talas om den, som »gjort försök till mord», men hvad dermed menas, lemnas åt en hvars uppfattning och mer eller mindre upplysta omdöme, utan annan ledning, än den, som må förefinnas i det från en uttolkning af Österrikiska strafflagen hemtade tillägget: »att brottets fullbordan endast blifvit förhindrad genom omständigheter, som voro af gerningsmannens vilja oberoende». Men att denna enda bestämning icke är nog, för att bibringa säker och fullständig kunskap om hvad i begreppet om försök till brott ingår, derpå kunna öfvertygande bevis hemtas utur såväl nämnde uttolkning, som de flera nyare lagstiftningar, i hvilka läran om försök vunnit vidsträcktare tillämpning.

Det är oemotsägligt, att ett brottsligt uppsåt icke får göras till föremål för borgerlig straffrätt förr, än det framträder i yttre handlingar, hvilka hafva det tänkta brottets verkställighet till syftemål. Men en del handlingar, som ske i dylikt syfte-

mål, äro likväl af beskaffenhet, att ej mindre Lag-beredningens förslag än äfven nämnde lagstiftningar funnit dem icke böra, utom i vissa fall, underkastas åtal och straff. Innefattar handlingen en blott förberedande åtgärd till, men icke sjelfva verkställigheten af brottet, kan och bör den i de flesta händelser bedömas såsom icke samhällsvådlig. Blotta förberedelser till brott blifva derföre i allmänhet undantagna från straffpåföljder. I hvarje lagstiftning, som utförligare behandlar frågan om försök till brott, förekomma bestämmelser, som utmärka, att dertill icke må räknas sådana åtgärder, som endast förbereda brottet.

Hvarken i gällande lag eller uti förevarande förslag är någon upplysning i detta hänseende att söka. Det måste således med skäl befaras, att, vid tillämpningen af förslaget 2 §, blotta förberedelser mången gång kunde komma att förvexlas med försök till brottet.

Till egenskapen af ett dylikt försök hörer egentligen, att den handling, som man i brottsligt uppsåt begår, är en sådan, hvarmed sjelfva verkställigheten af det åsyftade brottet måste anses vara börjad. Försöket är för handen så snart man uppsåtligen börjat verkställa brottet, eburu dess fullbordan efter de bestämmelser, som derför äro i lag gifna, uteblifvit af anledningar, som icke på gerningsmannens bestämmande ankommit. Har denne gjort allt hvad å hans sida till det åsyftade brottet nödigt var, utan att dock den följd inträffat, som till brottets fullbordan hörde, då är försöket fulländadt. Är mindre af honom gjordt, anses det icke vara fulländadt.

Nämnde utmärkande egenskap hos »försöket till brott» framhålles icke i 2 § och den förbigår med tystnad skillnaden emellan fulländadt och icke fulländadt försök, fastän denna skillnad, såsom nedan skall sägas, utan gensägelse måste ega inflytande på straffmätningen.

Förslaget lemnar likaledes å sido andra omständigheter, som allmänligen ansetts böra i försöks-lagstiftningen uppmärksammas. Dessa äro dels att gerningsmannen nyttjat medel, hvarmed brottet ej kunnat verkställas eller nyttjat tjenligt medel, på sådant sätt, att den åsyftade verkan ej kunnat inträffa, dels ock att den, som gjorde försöket, af egen fri vilja derifrån afstått. Äfven dessa förhållanden böra vid straffmätningen tagas i öfvervägande och leda, i vissa fall, till nedsättning af och i andra till befrielse från straffet.

Mig förekommer det uppenbart, att i de fall, der försök till brott göres, men detta icke kommer till fullbordan, den subjektiva straffbarheten merendels öfverväger den objektiva och att följaktligen, vid försök till brott, straffet i allmänhet bör mätas och bestämmas mindre efter den större eller ringare skada, som deraf följt, än i förhållande till det mera eller mindre gerningsmannen åtgjort för att närma brottets verkställighet till fullbordan. Denna sednare grund, efter hvilken Lag-beredningen bestämt straffen för försök till brott, är väl ock den allmännast antagna.

Af

Af den förra i 2 § tillämpade grundsatsen, att straffet skall uteslutande mätas efter den större eller mindre kroppsskada, som gerningen förorsakat, kan uppkomma den följd, att ett ofulländadt och, såsom sådant, för sig sjelf mindre straffvärdt försök, hvilket tillfälligtvis föranledt svårare kroppsskada, varder bestraffadt hårdare, än ett vida straffbarare fulländadt försök, deraf ringa eller ingen skada kommit.

Nu ehuru behofvet af närmare bestämmelser angående försök till mord lika litet kan förnekas, som dess afhjelpande vore mycket önskligt, är det likväl, med afseende å de oundvikliga svårigheter, som i anmärkta hänseenden derför sig förete, icke efter mitt omdöme tillrådeligt att dervid något tillgöra med mindre lagstiftningen angående försök till brott i allmänhet varder behörigen öfversedd, fulländad och genomförd. Mig synes som skulle 2 § kunna, i afbidan derå, utan menligare följder uteslutas.

§ 3.

Högste Domstolens fleste ledamöter ansågo, i likhet med hvad vid 1 § är anmärkt, det äfven här förutsatta uppsåtet att döda lämpligare uttryckas på sätt som skett i Lag-Beredningens förslag 17 Kap. 4 §, äfvensom de funno skäl saknas att i öfrigt afvika från redaktionen i samma förslag, hvadan bemälde ledamöter hemställde att, i hufvudsaklig öfverenstämmelse dermed, nu förevarande § må erhålla följande lydelse:

Hvar som, med uppsåt att döda, men af hastigt mod, beröfvar annan lifvet, dömes, för dråp, till straffarbete på lifstid.

Var gerningsmannen, utan egen skuld, genom svår förolämpning eller synnerlig misshandel af den dräpne till vrede retad; då må straffarbetet inskränkas till viss tid, från och med sex till och med tio år.

Justitie-Rådet Iggeström yttrade: «Efter Lag-beredningens förslag utgör uppsåt att döda ett bland kännetecknen på dråp. Att likväl under detta brott äfven böra föras vissa fall, i hvilka gerningsmannens vilja icke varit bestämdt och endast riktad på den andres död, har visserligen Lag-kommittéen erinrat i motiverna till kriminal-lagen. Der uppgifvas två sådana fall, *det ena:* att gerningsmannen insåg att döden lika lätt som en blott kroppsskada kunde af gerningen uppkomma, och det för honom var likgiltigt, hvilkendera påföljden inträffade; *det andra,* att gerningsmannen, om han äfven egentligen åsyftade endast den mindre straffbara följden, likväl föreställde sig den svårare, såsom lika sannolik och, sådant oaktadt, företog gerningen. Men då i begge fallen gerningen måste anses vara begången under klart medvetande, att den andres död kunde derigenom tillskyndas, följer väl deraf, att, när döden inträffade, dess åstadkommande äfven bör antagas hafva legat uti ger-

ningsmannens uppsåt. När, i dråpmål, uppsåtet att döda skall anses vara för handen, är en fråga, hvars utredning icke egentligen vidkommer lagstiftningen. Dess besvarande beror fastmer på Domarens pröfning och af undervisningen. Åt doktrinens behandling kan den anförtros med mindre äfventyr, än de flera svårigheter, som af 2 §:s innehåll föranledas.

Då följaktligen skäl saknas, att från begreppet af dråp utesluta uppsåtet att döda och detta uppsåt af enahanda grunder, som vid 1 § blifvit anförda, jemväl bör här utmärkas på sätt, som skett i Lag-beredningens förslag 17 Kap. 4 §, samt samma §:s redaktion äfven i öfrigt eger onekligt företräde, hemställes, att ifrågavarande 3 § må helt och hållet utbytas mot den nämnda, efter den jemkning, som i afseende å straffbestämmelserna är af nöden. Paragrafen komme då att lyda, som följer:

Hvar som, med uppsåt att döda, men af hastigt mod, beröfvar annan lifvet, dömes, för dråp till straffarbete på lifstid.

Var gerningsmannen, utan egen skuld, genom svår förolämpning eller synnerlig misshandel, af den dräpne till vrede retad; då må straffarbete inskränkas till en tid från och med sex till och med tio år.

Oanmärkt kan för öfrigt icke lemnas det förhållande, att ehuru förslaget i 2 § meddelar bestämmelser om försök till mord, deri likväl icke förekommer någon föreskrift angående försök till dråp. Skall detta innebära, att lagstiftningen fastställt oåterkalleligen den grundsats, att lagen icke må med särskildt ansvar belägga försök till dråp, nödgas jag fästa uppmärksamheten på oriktigheten och vådan af denna grundsats.

Förutsätt att någon varder förvunnen, att i uppsåt att döda, fastän af hastigt mod, hafva emot annan aflossat skott eller annorledes utöfvat våld, som, under vanliga förhållanden, kunnat och bort tillskynda döden, men af tillfälliga anledningar, emot gerningsmannens vilja, kommit att endast medföra ringa eller ingen skada. Ingen lärer bestrida, det ju en sådan gerning är ett mera groft och vida straffbarare brott, än en, utan uppsåt att döda och af hastigt mod, föröfvad misshandel, äfven om lifsfarligt vapen blifvit dervid begagnadt. Lika litet som det instämmer med rättsbegrepp, lika mycket skall rättskänslan uppröras deraf, att den förra, om grof brottslighet vittnande handlingen får försonas med samma straff, som en under tillfällig uppbrusning föröfvad misshandel eller det lifsfarliga vapnets blotta begagnande ådrager.

Bibehållandet af 2 § kräfver således, i min tanka, tillägget af en §, deruti ansvaret för försök till dråp bestämmes.

Ett stadgande härom kan hvarken föranleda tillämpning af det högre straffet å ringare våldsmål eller förorsaka invecklingar af rättegången, såvida lagskipningen, såsom sig bör, med förstånd och klokhet handhafves.

§ 4.

I afseende å 1 mom. hemställde Högste Domstolen om en till närmare öfverensstämmelse med Lag-beredningens förslag, 17 Kap. 5 §, förändrad redaktion, så lydande: *Har någon, genom uppsåtlig misshandel, dödat annan, den han ej dräpa ville, och skedde den misshandel med berådt mod; dömes dråparen till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år.*

Emot sednare mom. anmärktes åter af Högste Domstolens fleste ledamöter, Justitie-råden Hoffstedt, Iggeström, Qvensel och Södergren, att den angifna grunden för nedsättning af straffet för sådan med berådt mod å annan föröfvad misshandel, som haft döden till följd, vore stridande mot begreppet af samma brott och att fördenskull berörde mom. borde utgå. Af Justitie-råden Alexanderson, Gyllenhammar och Cramér lemnades detta sednare mom. utan anmärkning.

§ 5.

I öfverensstämmelse med dels den föreslagna redaktionsförändringen af föregående § mom. 1, dels den af Lag-beredningen begagnade ordalydelsen i 17 Kap. 6 § sista mom. tillstyrktes följande redaktionsförändring:

»*Varder någon dräpen, såsom i 4 § sägs, och skedde misshandeln af hastigt mod; dömes dråparen till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.*»

»*Var han, utan egen skuld till vrede af den dräpne retad, såsom i 3 § sägs, eller var misshandeln af den beskaffenhet, att döden såsom sannolik verkan deraf ej väntas kunde; då må straffet nedsättas till straffarbete i två år.*»

§ 6.

Såsom följd af hvad vid § 4 sednare mom. blifvit anmärkt, hemställdes af Högste Domstolens flesta ledamöter, Justitie-råden Hoffstedt, Iggeström, Quensel och Södergren, att lydelsen af § 6 måtte ändras sålunda: »*Begår lifstidsfånge dråp, som i 3 § sägs, utan de mildrande omständigheter, som der nämnde äro, eller begår han dråp, som i 4 § sägs; miste lifvet.*» Af Justitie-råden Alexanderson, Gyllenhammar och Cramér blef § 6 i förslaget godkänd.

§ 7.

Justitie-råden Iggeström och Södergren yttrade: Hvad som vid 2 § blifvit anfördt i fråga om försök, gäller äfven i sin mon angående vållande.

Det må väl antagas vara allmänneligen kändt, att i lagarne bestämmas straff icke allenast för uppsåtliga brott eller sådana gerningar, som man, med kännedom

om deras brottsliga egenskap, begår, utan äfven för vållande till en del brott. Nu gällande lag har på åtskilliga ställen, der vållandet straffbelägges, sökt genom anförda exempel utmärka de särskilda fall, der vållande skall anses hafva inträffat. Att uppräknandet af alla dessa fall lika litet kan göras fullständigt, som åskådliggörandet deraf åt förståndet bereda klar insigt om hvad begreppet vållande innebär, torde, vid närmare eftersinnande, icke af någon motsägas. Lag-beredningen har derföre, i likhet med främmande lagstiftningar, sökt att i strafflagens förra afdelning, innefattande de allmänna straffreglorna, jemväl i afseende å vållande bestämma de allmänna grunder, efter hvilka domaren, vid tillämpningen skulle ega att för hvarje fall, der lagen sedermera stadgar ansvar för vållande, pröfva dess tillvaro och mäta dess straffbarhet.

Bristen af dessa allmänna straffreglor skall tvifvelsutan äfven i detta hänseende blifva menlig. Till betecknande af begreppet om vållande äro visserligen från strafflagsförslaget upptagne orden »vårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse». Men då dessa mycket omfattande uttryck blifvit lösryckta ifrån och icke ställde i sammanhang med öfriga der förekommande kännetecken på vållandet och dess olika grader, såsom groft eller ringare, synes det vara att befara, det mången gång den mindre erfarne, i saknad tillika af den ledning för omdömet, som möjligen kunnat vinnas af den undanröjda lagens exempel på vållande, skall vid lagens tillämpning stadna i villrådighet och iråka svårare misstag.

Då den föreslagna bestraffningen af fängelse i den här upptagna minsta tidsrymden i många fall blefve alltför lindrig i jemförelse med det förvandlingsstraff, som böter, der de ådömas, men icke kunna utgå, skola för den straffskyldige medföra, borde ansvaret i 1 mom. af denna § bestämmas till böter eller straffarbete.

Visserligen har i den af Rikets Ständer antagna samt derefter af Kongl. Maj:t godkända och utfärdade lag om ansvar för förfalskning och bedrägeri fängelse blifvit i åtskilliga fall stadgadt såsom alternativt till straffarbete eller böter; men deraf uppstår icke någon nödvändighet att äfven här bestämmes fängelse såsom straff. Då de spridda författningarne framdeles till en hel strafflag sammanföras, blir lagstiftarens omsorg att söka tillvägabringa den enhet i principer, som nu, i följd af det begagnade sättet att delvis ändra Kriminal-lagen, kommer att i åtskilliga hänseenden tills vidare saknas.

§§ 9 och 10.

I afseende på uppsåtliga misshandlingar borde, efter Högste Domstolens åsigt, den hufvudsakligen bestämmande straffgrunden sökas i det objektiva af gerningarne, och straffbestämmelserne kunna således ordnas utan annan olikhet, än den, som må föranledas af skiljaktigheten deruti, antingen att misshandeln blifvit för-

öfvad efter öfverläggning med berådt mod, eller att den skett af hastigt mod. Huruvida gerningsmannen åsyftat mindre skada, än den, som inträffade, bör icke komma under betraktande annorlunda, än vid straffmätningen inom den latitud, som utstakas för hvartdera fallet af misshandel med berådt mod eller af hastigt mod. Det synes vara giltig anledning, att äfven vid svårare misshandel, som af hastigt mod föröfvas, medgifva nedsättning af straffet efter enahanda grund, som i 3 och 5 §§ blifvit bestämd i fråga om dråp. Högste Domstolen föreslog derföre, att 9 och 10 §§ i förslaget utbytas emot 26 och 27 §§ i 17 Kap af Lag-beredningens förslag, dock så, att straffarbete utsättes i tal af år, svarande emot den upptagna fängelsegrader, och att hänvisningarne till andra §§ lämpas efter närvarande förslag. Justitie-råden Iggeström och Södergren tillade, att näst efter dessa §§ torde 71 §, som bestämmer hvad med svår kroppsskada förstås, hafva sin rätta plats; och borde den derföre hit uppflyttas. I sådan ordning förekommer ock i Lag-beredningens förslag, den motsvarande 28 §.

§ 11.

Denna § ansågs af Högste Domstolen böra, om anmärkningen vid §§ 9 och 10 godkännes, ställas i närmare likhet med Lag-beredningens förslag i 17 Kap. 29 § Straff-balken och erhålla följande lydelse:

Har af misshandel kommit mindre lyte eller kroppsfel eller lindrigare sjukdom, än i 9 eller 10 § sägs; dömes gerningsmannen, om misshandeln skedde med berådt mod, till straffarbete från och med två månader till och med två år, och i annat fall till sådant arbete från och med två till och med sex månader eller böter från och med tio till och med femhundra Riksdaler.

§ 12.

Justitie-råden Iggeström och Södergren ansågo att, med undvikande af straffarten »enkelt fängelse», denna § borde ställas i närmare likhet med Lag-beredningens 30 § och lyda sålunda:

För misshandel, hvarå ringare eller ingen skada följt, dömes gerningsmannen, om misshandeln skedde med berådt mod, till straffarbete från och med två till och med sex månader eller böter från och med fem till och med tvåhundra Riksdaler, och i annat fall till nu sagde böter.

Högste Domstolens fleste ledamöter lemnade förslaget utan annan anmärkning, än att ordet »uppsåtlig», såsom öfverflödigt, ifall den vid föregående §§ af Högste Domstolen förordade redaktion antages, borde uteslutas.

§ 13.

Högste Domstolens fleste ledamöter lemnade förslaget i denna del utan an-

nan erinran, än att orden »ändå att» borde utbytas emot det riktigare och i Lagberedningens 36 § begagnade ordet der.

Justitie-råden Iggeström och Södergren ansågo, att de i 13, 36 och 42 §§ föreslagne stadganden borde sammanföras till en gemensam §, i öfverensstämmelse med 36 § i 17 Kap. af Lag-beredningens förslag; och syntes lämpligt, att samma § nedflyttades i ordningen efter 16 §.

§ 15.

Justitie-råden Iggeström och Södergren förmälte sig, i enlighet med deras anmärkning vid 7 §, anse den föreslagne straffbestämmelsen af fängelse böra utbytas emot straffarbete.

§§ 17—20.

Justitie-råden Iggeström och Södergren yttrade: »de straffbestämmelser, som utöfver den allmänna för mord, särskildt erfordras i afseende på de fall, der någon icke i uppsåt att döda, utan endast att skada, gifver annan gift eller annat lifsfarligt ämne, synas böra åtskiljas under de olika händelser, som kunna inträffa, att nemligen antingen död följer eller att endast kroppsskada uppkommer. I förra händelsen bör, enligt förslagets mening, gerningen betraktas såsom mord; i den sednare är den att hänföra under begreppet misshandel. Derföre och då ämnenas rätta och ändamålsenliga ordnande i en lag af det större omfång, som den nu ifrågaställda eger, ingalunda saknar vigt, anse vi att 17 § bör delas i särskilda stadganden, hvaraf, i enlighet med ordningen i Lag-beredningens uppställning af dess 17 Kap, det ena komme att intagas näst efter 1 § och således utgöra 2 § i den föreslagne författningen, samt lyda sålunda:

Har någon gifvit annan gift eller annat lifsfarligt ämne, ej i uppsåt att döda, utan endast att honom skada, och dör han ändå deraf; straffes gerningsmannen efter 1 §.

Det andra stadgandet skulle inflyta emellan 12—14 §§, af denna lydelse:

Har någon, i uppsåt att annan skada, gifvit honom gift eller annat lifsfarligt ämne, och får han deraf svår kroppsskada; dömes till straffarbete på lifstid. Kommer af den gerning ringare eller ingen skada; dömes till straffarbete från och med fyra till och med åtta år. Har någon tillredt gift eller lifsfarligt ämne, att annan dermed skada, men gitter ej sitt uppsåt fullborda eller dertill försök göra, varde dömd till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

Det under sistnämnde händelse i förslaget upptagne stadgande om ansvarsfrihet i det fall, att gerningsmannen af egen drift och före brottets upptäckt förstört giftet, synes ej nu behöfligt, utan lärer kunna lemnas åsido intill dess mera

omfattande utveckling komme att i lagstiftningen gifvas åt theorien om ansvarighet för försök till brott i allmänhet. Svårligen torde något åtal förekomma i ett fall af den nu förutsatta beskaffenhet.

De brott, som i 18 och 19 §§ omförmälas, äro visserligen riktade emot menniskors lif eller hälsa och kunna leda till någons död eller kroppsskada. I hänsigt härtill äro dessa brott likartade med de gerningar af enahanda syftning, om hvilka förslaget redan upptagit stadganden. Men då dessa sednare gerningar endast åsyfta en viss eller vissa personers död eller skadande, ligger i de förra brottsliga handlingarnes egenskap, att hvilken person som helst kan derför blifva föremål. Genom denna allmänna farlighet skiljda från dråp och misshandel å enskilde, synas ifrågavarande brott ej heller i lagstiftningen böra dermed sammanblandas, utan deremot, såsom i Lag-kommittéens och Lag-beredningens förslag skett, hänföras till och behandlas i sammmanhang med öfrige för den stora allmänheten vådliga gerningar, exempelvis sådana, hvarigenom pestsmitta uppsåtligen sprides.

Vid öfvervägande häraf och då de fall, som 18 § afser, sällan, om någonsin inträffa; de för enskildes förgifning gällande stadganden och de i Förordningen den 7 September 1858 emot veterligen förfalskade lifs- och läkemedels försäljning eller utlemnande meddelade bestämmelser kunna i flera af de i 18 och 19 §§ förutsatta händelser ega tillämpning; och då hänvisningen till nämnda lag icke kan här vara af någon nödvändighet, likasom ock det särskilda stadgandet, som är föreslaget i 20 §, synes kunna umbäras intill dess den i allt fall af behofvet synnerligen påkallade nya redaktionen af strafflagen i dess helhet tillvägabringas; föreslås att dessa trenne §§ måtte ur författningen utgå; och komme sålunda någon särskild afdelning under rubrik »om förgiftning» icke att erfordras.

Högste Domstolens öfrige ledamöter inskränkte sig till följande anmärkningar, nemligen dels vid *17 §*, att de ansågo, att första punkten borde i närmare öfverensstämmelse med Lag-beredningens förslag i 17 Kap. 2 § ändras sålunda: *har någon gifvit annan gift eller annat lifsfarligt ämne, ej i uppsåt att döda, utan endast att skada honom, och dör han ändå deraf; straffes gerningsmannen efter 1:sta §;* och att i följd häraf och för att göra 2 och 3 punkterna tillämpliga äfven då afsigten varit att döda, men följden stadnat vid svår kroppsskada, dessa punkter, som kunde utgöra ett särskildt moment, borde börja sålunda: *kommer af uppsåtlig förgiftning* etc.; samt att i sista punkten ordet »*anskaffat*», genom hvilket ord den åsyftade förbrytelsens omfång utsträcktes längre, än nödigt vore, borde utgå, samt att den föreslagne straffpåföljdens minimum kunde till två månaders straffarbete nedsättas; dels ock vid *19 §*, att bemälde ledamöter funno sig böra hemställa, att straffpåföljden för den i denna § omförmälda brottsliga försummelse att afvärja faran af en ouppsåtligen vållad förgiftning måtte bestämmas till straffarbete från och med två månader till och med två år, der förgift-

ningen hvarken haft död eller svår kroppsskada till följd, och i annat fall till straffarbete från och med två till och med åtta år.

§ 21.

Högste Domstolens fleste ledamöter ansågo den i Lag-beredningens 17 Kap. 11 § föreslagna och i flera främmande länders nyare lagstiftningar antagna tidsbestämning af ett dygn efter födseln hafva ett praktiskt företräde framför det obestämda stadgandet i nu förevarande förslag, hvadan bemälde ledamöter tillstyrkte att ordet »straxt» måtte utbytas emot orden »inom ett dygn», men Justitie-rådet Gyllenhammar lemnade förslaget i denna del utan erinran.

Med afseende å den straffmildring, som af Kongl. Maj:t vid utöfningen af dess benådningsrätt vanligen medgifves, ansåg Högste Domstolen att straffet för barnamord kunde bestämmas till straffarbete från och med fyra till och med tio år; vid hvilket förhållande §:s sista mom. skulle utgå.

§ 22.

Med åberopande af hvad i afseende på 2 § blifvit yttradt angående svårigheten att i denna författning särskildt upptaga hvad som hörer till läran om ansvar för försök till brott, ansåg Högste Domstolen det i början af denna § intagna stadgande af sådan syftning kunna uteslutas, och syntes för öfrigt redaktionen böra, i närmaste likhet med Lag-beredingens förslag, blifva denna:

Har qvinna inom tid, som i 21 § sägs, utsatt sitt oäkta barn, eller det uppsåtligen ifrån sig skiljt och i hjelplöst tillstånd försatt, och fanns det vid lif igen; varde hon dömd till straffarbete från och med sex månader till och med två år, eller, der barnet fick svår kroppsskada, straffarbete i högst fyra år. Sattes barnet ut å sådant ställe eller under sådane omständigheter, som i 31 § sägas, vare lag, som der stadgas.

§ 23.

I enlighet med Lag-beredningens förslag i 17 Kap. 13 § ansågs straffets maximum böra till straffarbete i fyra år bestämmas.

§ 25.

Justitie-råden Iggeström och Södergren ansågo, att meningen i orden »i annat fall» borde tydligare uttryckas genom utbyte mot orden: *om sådan verkan å gerningen icke följt;* och att äfven i slutet af denna § ansvaret borde bestämmas till straffarbete.

§ 27

§ 27.

Justitie-råden Iggeström och Södergren, under åberopande af anmärkningen vid 25 §, ansågo orden »i annat fall» böra utbytas emot orden: *om sådan verkan å gerningen icke följt.*

§ 28.

Jemte det Justitie-råden Iggeström och Södergren framställde den anmärkning, att icke fängelsestraff borde bestämmas, utan i dess ställe straffarbete, ansågo bemälde Justitie-råder någon mildringsgrund här icke böra förutsättas för det fall, att brottet skett med berådt mod; hvarföre dem syntes, att, med bestämmande af straffet för våld af hastigt mod till straffarbete från och med två månader till och med två år, slutmeningen i denna §, börjande med orden »dock må», borde utgå.

§ 31.

Justitie-råden Iggeström och Södergren anmärkte äfven här, att de ansågo fängelsestraff ej böra stadgas, utan deremot straffarbete.

Särskildt gjordes af Justitie-råden Iggeström och Södergren i afseende å §§ 21—33 den erinran, att samma §§ syntes dem lämpligen böra uppflyttas näst före 7 § och sålunda intaga enahanda ordning, som de motsvarande §§ i Lagberedningens förslag inom 17 Kap. ega; i hvilket fall den åt förstnämnda §§ gifna särskilda rubrik komme att uteslutas.

---

§§ 34 och 35.

Justitie-råden Iggeström och Södergren yttrade: »dessa §§ synas oss böra uppflyttas till den ordning, som fordras af sammanhanget med föremålen för de §§, hvilka afhandla dråp och annan misshandel i allmänhet i likhet med uppställningen i Lag-beredningens förslag. Sålunda komme, med iakttagande af nödiga ändringar i hänvisningarne, 34 § att ställas näst efter förslagets 5 §; likasom 35 § komme att intaga plats närmast efter 12 § i förslaget; och bortfölle således den särskilda rubriken: »om misshandel å föräldrar, makar och förmän.»

I likhet med hvad Lag-beredningen föreslagit, synes det i 34 § upptagna

straff för dråp, hvarom i 5 § sägs, å skyldeman i rätt uppstigande led lämpligen kunna bestämmas till straffarbete i minst åtta år.

I enlighet med den af oss gjorda anmärkning vid 12 §, finna vi oss icke böra tillstyrka att i 35 § upptages fängelse såsom straff för ifrågavarande misshandling; och anse vi slutmeningen böra undfå denna lydelse: *Varde den omständighet såsom synnerligen försvårande ansedd; och må ej i dessa fall till böter dömas.*»

I öfrigt erinrades, att om straffnedsättningsgrunden i 4:de § försvinner, behöfver samma § ej omnämnas i § 34.

§ 36.

Anmärkningen af Justitie-råden Iggeström och Södergren vid § 13 om sammanslående dermed af § 36 blef här utaf samma ledamöter åberopad.

§ 37.

Justitie-råden Iggeström och Södergren yttrade: »Den afdelning af förevarande förslag, som börjar med denna §, synes icke rätteligen höra till en särskild lag om straff för mord, dråp och annan misshandel. Icke det utöfvade våldets egna beskaffenhet, utan kränkningen af Statens myndighet, så vidt den föreställes eller utöfvas af dess tjenare eller annan funktionär i det allmännas ärende, är grunden för straffbestämmelserna i 37, 38 och 39 §§; och fridsbrotten, om hvilka handlas i 40—47 §§, hafva likaledes en straffgrund, som är alldeles oberoende af hvad lagen bestämmer såsom ansvar å våldsgerningarne, betraktade i och för sig sjelfva. Straffbestämmelserna i alla dessa §§ äro ock fristående och förutsätta, enligt den i förslagets 75 § stadgade grund, sammanläggning med de straff, som för den vid dessa brott utöfvade misshandel efter dess egna beskaffenhet ådömas. Men då, såsom vid förslaget i dess helhet redan är anmärkt, den ifrågaställda partiella lagförbättringen i allt fall icke kan göras, utan att gifva rum för åtskilliga erinringar af enahanda syftning, och då lagförbättring i de ämnen, som äro föremål för denna afdelning, är särdeles behöflig; anse vi oss icke böra å den nu gjorda erinran grunda något afstyrkande mot förslaget härutinnan.»

§ 38.

I likhet med hvad Lag-beredningen föreslagit ansågo Högste Domstolens fleste ledamöter, att våld å den, som i riksdagsmannaval deltager, borde efter denna § bestraffas och att en bestämmelse derom följaktligen borde tilläggas.

Justitie-rådet Alexanderson förmälte sig, i öfverensstämmelse med Lag-bered-

ningens förslag, 11 Kap. 4 och 5 §§, anse stadgandet böra utsträckas, så att efter 37 § jemväl skulle bestraffas våld emot riksdagsman med flere, efter Grundlag, till lika skydd berättigade personer, samt emot den, som deltager i riksdagsmannaval, och lydelsen således böra blifva följande:

Hvad i 37 § om sådant brott, som der sägs, stadgadt är, gälle ock för det fall, att riksdagsman eller annan, som i 24 §, 63 § 3 mom., eller 70 § 2 mom. af Riksdags-Ordningen nämnes, eller den som i riksdagsmannaval deltager, eller ledamot i Taxerings- eller Pröfnings-kommitté etc.

§ 39.

Justitie-råden Iggeström och Södergren ansågo alternativet af fängelse böra uteslutas, och Justitie-rådet Alexanderson erinrade, att, om 38 § utvidgas på sätt af honom blifvit föreslaget, borde här efter orden: »som i samma §», tilläggas: *eller i § 38;* men Högste Domstolens öfrige ledamöter lemnade denna § utan anmärkning.

§ 40.

Första mom. ansåg Högste Domstolen böra uppställas i närmare likhet med Lag-beredningens förslag i 13 Kap. 1 § Straff-Balken och lyda sålunda: *gör man våldsgerning å den, som bevistar Gudstjenst eller annan religionsförrättning, dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år;* och borde, hvad beträffar 2 mom., efter Justitie-råden Iggeströms och Södergrens åsigt, ordet: »fängelse» utbytas emot ordet »straffarbete».

§ 42.

Anmärkningen vid § 13 utaf Justitie-råden Iggeström och Södergren åberopades.

I ordningen härefter framställdes af Högste Domstolen den erinran, att, då förslaget upptager åtskilliga andra slag af fridsbrott, syntes det icke böra här saknas ett stadgande, som motsvarar hvad i 13 Kap. 8 § 1 mom. af Lag-beredningens förslag förekomme; och Högste Domstolen föreslog derföre, att här intoges ett stadgande af denna lydelse:

Gör man våldsgerning å annan vid valförrättning, uppbörds- eller socken-stämma, läsförhör, landtmäteriförrättning eller annan sådan offentlig sammankomst, eller då allmänt ärende eljest förehafves; straffes med böter eller straffarbete från och med två till och med sex månader.

§ 45.

Justitie-råden Iggeström och Södergren hemställde, att straffet måtte utsättas till straffarbete från och med två månader till och med två år, eller böter från och med femtio till och med femhundra Riksdaler.

§ 48.

Justitie-råden Iggeström och Södergren yttrade, att, efter deras tanka, förekomme icke giltig anledning att här afvika från Lag-beredningens redaktion i 17 Kap. 38 §, hvarföre de ansågo stadgandet böra lyda sålunda:

Hafva tvänne, efter aftal, sig i envig med hvarandra inlåtit och varder någon deri dödad; straffes gerningsmannen såsom för dråp af hastigt mod, efter 5 §; var det aftal gjordt, att envig ej skulle utan enderas död slutas och kommer död deraf; vare lag, som i 3 § sägs. Får någon i envig svår kroppsskada; straffes gerningsmannen såsom hade den skada genom misshandel af hastigt mod tillkommit.

§ 49.

Justitie-råden Iggeström och Södergren anförde: »Vid betraktande af de grunder Lag-kommittén utvecklat i motiverna för dess lagförslag, i hvad angår dueller, synes det icke vara sannolikt, att redan det ansvar, som kunde stadgas för utmaning och dess antagande, skulle ega någon verkan att förekomma sådana envig. Det strängare ansvar, som, i mån af följdernas beskaffenhet, utsättes för fullbordadt envig, skulle väl mera väsendtligt afskräcka från dessa företag, än det mindre ansvaret för utmaningen. I de flesta fall torde, såsom Lag-kommittén erinrat, motivet till sådana utmaningar vara långt ifrån klandervärdt, fastän lagen måste förbjuda dylika företag. I blotta uppsåtet ligger då icke något, som nödvändigt påkallar straff. Om det tillstånd af känslans öfverretning, som framkallat envigs-utmaningen eller aftalet, efterträdes af lugnare besinning och eftergifvande för lagens fordran, så att aftalet ej kommer till fullbordan; eller om någon af de tvistandes egna vilja oberoende tillfällighet mellankommer och afvärjer företaget; synes väl sådant böra lända dem till godo. Hvad som ditintills i fråga om dueller förefallit ligger då mera inom tankens, än inom handlingarnes område. Skrider ock det fattade uppsåtet så långt i handling, att de tvistande med vapen möta hvarandra och strid verkligen inträder, men den slutar utan att någon skada inträffat; synes oss det icke eller vara för mycket vågadt, att hafva i lagstiftningen lemnat ett sådant fall utan uppmärksamhet.

Vi anse således den föreslagne 49 § kunna uteslutas.»

§§ 51—53.

Att för misshandel, som göres af öfvermaga, uppställa andra bestraffningsgrunder, än dem, som för brott af öfvermaga äro i allmänhet stadgade, och hvilka för närvarande innefattas i 31 Kap. Missgernings-Balken, syntes ej vara lämpligt. Vid sådant förhållande och ehuru en efter förevarande förslag verkställd ändring af brottmåls-lagens gällande stadganden måste medföra upphäfvandet af 32 och 37 Kap. Missgernings-Balken, ansåg Högste Domstolen att §§ 51, 52 och 53, af hvilka den sistnämnde endast vore ett uttryck af en allmän grundsats i fråga om tillräkneligheten af brott, borde uteslutas samt att, med bibehållande af 31 Kap. Missgernings-Balken, en hänvisning dertill kunde bland förslagets allmänna bestämmelser inrymmas.

§ 54.

Högste Domstolen hemställde, att denna § måtte erhålla samma lydelse, som 6 § 7 Kap. i Lag-beredningens förslag till Straff-Balk, hvarigenom gränsen för det af lagen medgifna nödvärn blefve tydligare utmärkt.

Justitie-rådet Södergren yttrade derjemte: »Uti 54 § och de två nästföljande, hvilka omfatta nödvärns-läran, saknar jag den, efter mitt omdöme, förtjenstfulla lagstil, hvarmed de till samma ämne hörande stadganden i 1734 års lag äro affattade, utan att tvetydiga, hos den mindre lagkunnige lätteligen vilseledande, uttryck blifvit begagnade, och der intrycket af det mera allmänna lagbudet i 26 Kap. 4 § Missgernings-Balken visst icke är sådant, att det lockar till onödigt spillande af menniskolif, men icke eller samma lagrum på det i menniskonaturen inlagda nödvärnsbegreppet lägger någon obehörig inskränkning; — och tror jag, för min del, att åtminstone otydligheten i orden: »*olofligen beröfvar någon friheten*» bör afhjelpas. Det brott emot annans frihet, som här antydes, är icke karakteriseradt med sådana ord, som utgöra någon säker och lätt igenkännelig hänvisning till de lagrum, hvilka angå sådant brott (20 Kap. 7 § samt 22 Kap. 3 och 4 §§ Missgernings-Balken). Närmaste förklaringen skulle väl finnas vid jemförelse med 56 § i förslaget, som tillåter våld mot den, »som häktas skall, der han sätter sig till motvärn emot den, som eger häktningen verkställa eller dervid biträder;» men icke eller dessa ord utmärka nog klart, att äfven i den händelse, då häktningen verkligen är obefogad, t. ex. vid misstag om person, den enskilde är, i följd af samhälls-ordningens kraf, förbunden att foga sig efter hvad den offentliga maktens organer i denna egenskap bjuda och fordra. Häktning, — huru mycken vigt lagen än må lägga på begagnandet just af detta uttyrck, såsom särskildt betecknande, — är och blir dock ett företag att »beröfva någon friheten». Häktningsåtgärd, vidtagen af kronobetjente, kan vara lagstridig, så att

den medför ansvar, följaktligen *oloflig;* men den är icke oloflig i den mening, hvaruti detta ord i 54 § begagnas. Det är väl icke tvifvel, att ju den sunda eftertankan bör äfven i frågor af denna beskaffenhet anvisa det rätta; men då saken fordrar ett bestämmande i lag, kan valet af uttryck för detta bestämmande desto mindre vara likgiltigt, som fråga i detta fall är om tillåtelse för den enskilde till egenmäktig utöfning äfven af sådant våld, hvarigenom menniskolif uppoffras.

Sådana lagbud, som nyssnämnda 54 §, fästa sig i allmänhetens minne såsom verkliga definitioner af de rättigheter lagen bestämmer i vigtigare ämnen, som oftare förekomma i allmänna lifvet; men det förklarande sammanhanget emellan dylika lagbud och andra lagens rum uppfattas icke alltid af den stora mängden.»

§ 55.

Orden »*söker med våld fråntaga någon hans egendom*» syntes Högste Domstolen kunna uteslutas, då begreppet ligger uttryckt i de efterföljande orden. Eller ock borde de anförda orden utbytas emot sådana, som angifva det förutsatta brottets lagliga namn; således emot orden: »*söker föröfva rån*».

§ 56.

Justitie-rådet Södergren anförde: »Från Lag-beredningens förslag i 7 Kap. 8 § Straff-Balken skiljer sig närvarande förslag genom det tillagda stadgande, att *om fånge eller häktad person rymmer, må det våld brukas, som till rymningens förekommande nödigt är.* Betraktadt i jemförelse med öfriga i denna § alternativt förutsatta fall och oaktadt uttrycken: »*rymningens förekommande*» egentligen synas antyda ett ännu icke lyckadt försök att komma ut ur fängelset eller draga sig undan den bevakandes fysiska makt att qvarhålla fången, lärer nämnde tillägg afse, att *sedan fånge eller häktad person hunnit verkställa rymningen* och sålunda kommit undan den bevakandes värjo, han må *på flyende fot* saklöst träffas af det våld, som behöfves för att afbryta flykten och låta honom åter gripas. Med sådant våld kan här icke tänkas annat, än skada, som kan tillfogas medelst skjutgevär, eller annat *på afstånd* krossande eller sårande medel.

I nådig proposition den 31 Juli 1823 till Rikets då församlade Ständer föreslog Kongl. Maj:t antagande af en författning, *hvarigenom vaktkarl eller fångförare, som hade fånge under sin vård, skulle berättigas skjuta å honom, derest han å flykten sig begåfve och efter tvänne anrop icke afstod från försöket;* men i underdånig skrifvelse den 1 December samma år tillkännagåfvo Rikets Ständer, att de funnit sig icke böra bifalla hvad Kongl. Maj:t sålunda i nåder föreslagit. I nådig proposition den 16 Juni 1829 föreslog Kongl. Maj:t en författning, som

skulle innehålla, *att patrull, vaktkarl eller fångförare, som hade fånge under sin vård, bevakning eller forslande, skulle ega att skjuta å honom, derest han på flykten sig begåfve och efter tre anrop icke från försöket afstode; dock borde fången förut vara om äfventyret underrättad och, såvidt ske kunde, skottet riktas å sådane delar af kroppen, att fången icke skadades till lifvet.* Rikets Ständers Lag-Utskott, som fann sig icke kunna tillstyrka förslagets antagande i det skick, hvari det blifvit framställdt, ansåg dock nödigt och med rättsbegrepp förenligt, att en författning funnes, som i vissa fall medgåfve fångvaktare, att genom användande af skjutgevär förekomma häktade missdådares afvikande; hvilka fall skulle vara: *1:o att fången vore genom laga kraftvunnet beslut förklarad skyldig till dödsstraff eller lifstidsfängelse; 2:o att han redan kommit utom den fästning eller det häkte, der han hölles i förvar, samt från fängsel sig befriat, eller under forslande gjort sig ledig från det fängsel honom varit pålagdt, och derefter begåfve sig på flykten;* samt *3:o att fångvaktaren vore urståndsatt att på annat sätt afvikandet hindra.*

Hvarken Kongl. Maj:ts sist omförmälde proposition eller det sålunda af Lag-Utskottet i betydligt inskränkande syftning ändrade förslaget bifölls af Rikets Ständer.

Det lider icke något tvifvel, att ju samhälls-ordningens bevarande påkallar kraftiga och stränga åtgärder till förekommande af den fara, som förorsakas af förrymde grofva brottslingar, hvilkas belägenhet vanligen är sådan, att de icke annorledes, än genom nya brott kunna förskaffa sig lifsuppehälle. Drifne af denna nöd och ofta redan försatte i trotsig och hotfull sinnesstämning emot samhälls-ordningen, sky de icke att genom mord och plundring sätta sig i besittning af hvad de fysiska behofven fordra. Utväg till rymning kan beredas af mången tillfällighet och anlitas med en af nöden långt uppdrifven fyndighet. Synnerligen i fråga om de fångar, som å fästningar och allmänna arbets-inrättningar skola under bar himmel användas till arbete, visar sig svårighet för deras säkra förvarande; erfarenheten har ofta ännu i sednare tid ådagalagt osäkerheten i de anstalter, som hitintills varit vidtagna för att hindra rymning. Huru stora förändringar fångvårdens anordning i flere grenar än undergått sedan den tid, då Kongl. Maj:t, oaktadt afstyrkande utlåtanden af Högste Domstolen, fann Sig nödsakad att framställa ofvannämnde nådiga propositioner, qvarstår således ännu det tillstånd af osäkerhet och våda, hvars afhjelpande dessa propositioner afsågo. Men med fortfarande vigt framstå ock de svåra betänkligheter, som hos Rikets Ständer lågo i vägen för antagande af de gjorda förslagen. Frågan är i detta fall af väsendtligt olika beskaffenhet mot den, der det gäller tillåtelse för fångvaktare att använda våld emot fånge, som sätter sig till motvärn, då någon söker hindra honom från rymning. Der, i en strid af den enes fysiska kraft mot den andres, under full anledning att tro, det fången skall, för befrämjande af sitt syfte, sätta den andres lif i fara, har nödvärns-principen sin fulla tillämpning. Annat är förhållandet, der

den redan flyende fången icke önskar något högre, än att undgå all beröring med väktaren. Endast såsom en nödfalls-utväg att tillitas der all förhoppning saknas om möjlighet af fångbevaknings-anstalternas utbildande till sådan grad, att lyckadt rymningsförsök måste höra till det mera sällsynta, skulle, efter min tanke, tillåtelse kunna gifvas till den flyende fångens dödande; ty under detta begrepp hemfaller den föreslagna utvägen att genom skjutgevär tillfoga fången kroppslig skada. Hvilka bestämda föreskrifter, utöfver hvad som ligger uttryckt i 56 och 57 §§ af förevarande lagförslag, än må särskildt gifvas om de bevakandes skyldighet att rikta skotten åt sådana kroppsdelar, der faran för lifvet förmodas vara minst, och huru noga än sådana föreskrifter må blifva iakttagna, såvidt nemligen omständigheterna, bristande dagsljus, den flyendes hastiga och omvexlande kroppsrörelser och den skjutandes naturliga oro vid det ögonblickliga verkställandet af denna hemska målskjutning må kunna tänkas göra det möjligt; så är det en fysiologisk sanning, att dödsskada genom skottsår kan göras å hvilken kroppsdel som helst. Utan att i någon mån förneka giltigheten af den grundsats, att straff bör följa äfven å de brottsliga gerningar, den häktade inom fängelset och eljest under sin fångenskap begår, lärer det dock medgifvas och vara ostridigt, att tillåtelse till flyende fånges fällande med skjutgevär icke kan försvaras ur synpunkten af *straff* för den olydnad mot samhälls-ordningen fången genom rymningen visat. Längtan till den förlorade frihetens återvinnande, önskan att undkomma det lidande, samhällslagarne såsom straff ålägga, äro så naturliga känslor, att just derföre tvångsmedlet af fängslande måste användas. Detta användande innebär å samhällets sida ett frånträdande af all beräkning, att den häktade skall blott genom kraften af en *befallning* vara hållen i mistning af friheten; och i naturen af sjelfva detta tvångsmedel ligger en för vanliga menniskolynnet ständigt frestande uppfordran att söka utvägar att rädda sig undan samma tvång. Och denna naturliga trängtan efter friheten är så stark, att, huru mycket än kännedomen om det nu ifrågasatta äfventyret af rymningsförsök må hos fången under fängelsetiden städse inskärpas, detta äfventyr troligen alls icke skall föresväfva hans tanke i den stund, då utsigten till frihet för honom öppnar sig; likasom ock de varnande anropen till honom under flykten icke torde komma att öfvervinna begäret efter den frihet, hvars första andedrag han redan hunnit känna. Det dödande eller förlamande skottsåret skulle under flykten träffa honom sannolikt lika oförmodadt, som hade han aldrig hört möjligheten af sådan händelse omtalas. Men skulle ock en sådan utväg till hämmande af fånges flykt kunna ur sträng rättsgrund försvaras såsom tillåtlig, äfven der ännu stode öppen möjligheten till ändamålets vinnande på annat sätt, som med våra lagars anda och syftning vore mera förenligt; så är dock denna utväg, efter min tanke, på långt när icke tillräcklig för ändamålet. Icke kan det påräknas, att i de flesta fall fångens flykt skulle vara så tidigt bemärkt,

att

att bevakningen kan hinna att med sina skjutgevär hejda flykten; ofta verkställes rymning, då mörkret gynnar fångens förehafvande; och i många fall torde det, i följd af föreskrift, uppsåtligt varsamma skjutandet icke träffa fången, utan denne undankomma och derigenom få utrymme till de nödtvungna våldsgerningar och stölder, för hvilkas förekommande man velat låta den flyendes lif gifvas till spillo. I bredd med ofvanantydda säkrare anordnande af fångbevakningen, men ingalunda såsom ensamt tillägg till de nuvarande anstalterna i deras befintliga skick, kunde detta sätt att freda samhället för faran af rymmande fångars brott ega någon synnerlig ändamålsenlighet; men det torde vara att hoppas, att det kunde anses öfverflödigt, derest målet sökes på den andra vägen, hvilken väg visserligen skulle komma att fordra betydlig utvidgning af den kostnad fångbevakningen hitintills medfört, men icke får derföre anses vara för staten omöjlig. Den kostnad är icke illa använd, som leder till upprätthållande af allmänna rättstillståndet, på ett sätt, hvarigenom den naturliga rättskänslan icke såras. I öfrigt förefaller det icke osannolikt, att ifrågavarande magt öfver fången skulle hos hans med skjutgevär beväpnade väktare mången gång minska den noggrannhet i vården inom fängelset och under fångföringen, hvartill, under nuvarande förhållanden, väktaren är genom sin af rymningsförsökets framgång beroende ansvarighet uppfordrad, och hvilken noggranna vårdnad vanligen bör förekomma allt behof af våldsam medfart mot fången. Händelser, då rätten att med skjutgevär döda eller såra fånge vid rymningsförsök blefve begagnad, kunde komma att gifva rum för mörka misstankar emot fångvaktaren icke blott om sådan försumlighet i den egentliga bevakningen, hvarigenom fångvaktaren utan sin afsigt inledt fången i frestelsen att trotsa faran till lif eller lemmar, utan äfven måhända om uppsåtlig anläggning för tillfredsställande af skadelust i följd af den fiendtliga sinnesstämning, hvartill den ständiga beröringen dem emellan i och för den enes alltid för den andra förhatliga kall kan anses gifva talrika anledningar. Möjligheten, att efter dylika bedröfliga händelser med verklig tillförlitlighet utreda sanna förhållandet, synes i allmänhet blifva mycket begränsad, — helst i de fall, då af de begge handlande personerna blott en lefvande återstår att förtälja händelsens förlopp. Och denna för hvar och en uppenbara svårighet att utransaka det rättmätiga eller icke rättmätiga bruket af magten öfver fånges lif skulle otvifvelaktigt göra denna magt farlig, alltför farlig att läggas i en till underordnad bildningsgrad inskränkt fångvaktares eller fångförares hand. Måste denna betänklighet erkännas i fråga om de personer, som genom gröfre brott ådragit sig fängelselifvet, så eger den ännu större vigt i afseende på alla dem, som antingen för ringare förbrytelser eller ock, hvilket äfven måste tänkas såsom möjligt, alldeles oskyldiga kommit i fängelse; och för hvilka, under obetänksamhet eller misströstan, tillfället till flykt kan för ögonblicket gifva en oemotståndlig frestelse. Det mera utsträckta användandet af

fängelsestraffet, hvartill äfven den nu ifrågaställda författningen syftar, torde komma att betydligt öka antalet af sådana fångar, hvilka icke äro att räkna till de djupt förderfvade, af hvilkas lyckade rymningar den allmänna ordningen har mest att frukta; men för alla, utan någon åtskillnad, skulle fångbevakningens vådliga magt gälla.

Tillåtelsen att, *till förekommande af befarade vådor* för samhällsordningen af fångars rymning, låta dessa af bevakningen nedskjutas, synes mig icke rätt förenlig med den i närvarande lagförslag hyllade grundsats, som icke tillåter lifvets afhändande såsom *straff* i den större mängden af de fall, der sådant hitintills varit i lagen stadgadt såsom för allmänna rättstillståndet nödvändigt.

På dessa grunder och då jag icke för närvarande finner mig öfvertygad, att fångbevakningen i allmänhet icke kan ordnas på ett sätt, som utesluter behofvet af ifrågavarande stadgande, men ändock icke leder till plågsam hårdhet i medlen för fångarnes förvarande, kan jag icke tillstyrka förslaget i denna del.

Förslaget i 56 § innehåller vidare, att om fånge eller häktad person sätter sig till motvärn mot föreståndare eller uppsyningsman vid straffinrättning eller häkte, *då denne honom till ordning inom inrättningen eller häktet hålla skall*, må det våld brukas, som till ordningens bibehållande nödigt är.

Att dermed icke kan afses något emot fånge behöfligt våld af den svårare art, som är tänkbar i de öfriga fall, om hvilka denna § handlar, synes ligga i sakens natur. Frågan angår fånge, som redan befinner sig inom fängelset, beröfvad de medel, genom hvilka han skulle kunna emot den honom öfvermägtige bevakningspersonalen göra sin egen vilja gällande. Förutsättningen afser icke våldsamhet i ändamål af rymning, hvarom särskildt stadgande finnes i samma §, utan fråga synes vara endast om rättighet att med fysisk öfvermagt tvinga fången till den påbjudna ordningen inom fängelset, hvilken han icke godvilligt lyder. En sådan tillåtelse tror jag vara gifven redan genom ändamålet med fängelseföreståndarens och uppsyningsmannens tjenstebefattning och med fångens insättande i häktet. Sjelfva häktandet är ett våld, hvars samtliga detaljer måst bibehålla denna egenskap, till sina gränser betingad af nödvändigheten. Såvidt mig är bekant, har saknaden af ett dylikt stadgande i nu gällande allmänna lag icke föranledt något missförstånd. Om således detta stadgande icke är behöfligt, bör det, efter min tanka, uteslutas. Det angår ett ämne af ömtålig beskaffenhet; det uttryckliga förklarandet om rättighet att inom de tysta fängelsemurarne låta värnlös fånge undergå en godtycklig, endast af ögonblickets hastiga ingifvelse bestämd våldsam medfart af den beskaffenhet, att den förtjenar omtalas i en lag »om mord, dråp och annan misshandel», synes mig kunna vida lättare leda till missförstånd och missbruk samt verka likasom en uppmuntran till utöfning af sådant våld, än allmänna lagens tystnad i ämnet kan förmodas gifva anledning till någon olägenhet. Synnerligen i fråga om fångar i häradshäkten, der

bevakningspersonalen är mera inskränkt, måste stor svårighet möta att med tillförlitlighet utreda sanningen emellan fångens uppgift, att den verkställda misshandlingen haft för ändamål att aftvinga honom bekännelse om brott, och fångvaktarens utsago, att misshandlingen varit endast den i lag anvisade utvägen att hålla fången till ordning inom häktet.»

Justitie-rådet Iggeström yttrade: »Bland grunder, som betinga strafflöshet för eljest straffbara handlingar, är äfven nödvärn eller rättigheten att med våld hindra verkställighet af påbörjad rättskränkning. Då denna åter kan vara rigtad emot såväl egendom som person, följer deraf, att läran om nödvärn bör behandlas i den strafflagens särskilda afdelning, der, bland andra allmänna reglor för strafftillämpningen, äfven måste angifvas de grunder, som utesluta eller upphäfva straffbarhet. Nödvärnsläran kan hvarken väl inpassas eller fullständigt genomföras i en författning, som endast afser våldsgerningar emot person.

Men om äfven försök i nämnde syftning sker, kräfver det ömtåliga ämnet all möjlig varsamhet vid behandlingen. Endast trängande nöd eller lifsfara, som icke annorledes, än medelst egna försvaret och sjelfvilliga åtgärder kunna afvärjas, så ock andra, med de sagda jemförliga förhållanden, deraf större våda för allmän och enskild säkerhet äfventyras, kunna rättfärdiga lagstiftningens behörighet att från straff befria verkställaren af sådana gerningar, som i annat fall hänföras till mera eller mindre svåra brott.

Likamycket nu gällande lag haft vårdnad derom, att mennikolif, äfven missgerningsmannens, icke må i oträngdt mål spillas, likamycket instämmer det med rättsbegrepp och folkets föreställning, att detta icke får saklöst ske.

Utan att förbise eller för ringa uppskatta svårigheten för en enskild fångvaktare eller fåtalig bevakning att hindra och omintetgöra rymningar, finner jag det likväl ganska betänkligt att i fångbevakningens skön lägga hvarje, äfven en för ringa brott eller endast såsom försvarslös eller för ransaknings skull häktad, möjligen oskyldig persons lif eller död genom ett lagbud, så affattadt, att det berättigade fångbevakaren, att exempelvis skjuta en redan på flykten kommen fånge.

Blotta rymningen, hvartill det hos menniskan inneboende begäret att återvinna friheten instinktlikt och oemotståndligt drifver, innefattar icke, i och för sig sjelf betraktadt, rättsenlig anledning att derhän utsträcka nödvärnsrätten.

Behörigheten dertill kan icke gerna anses hafva inträdt i annat fall, än att fången söker befria sig genom våld eller hot emot dem, som honom gripit eller i vård hafva, samt rymningen icke kan afvärjas genom andra än våldsamma medel.

En af lagen medgifven ovilkorlig tillåtelse att till förhindrande af rymning, som är under verkställighet, tillgripa det yttersta medlet af fångens säkra eller sannolika dödande skulle tvifvelsutan lägga hyende under fångbevakningens försumlighet och likgiltighet att vidtaga nödiga åtgärder till förekommande af försök till rymning samt

kunde mången gång bereda den enskilda hämndlystnaden utväg att, under nödvärnets skydd, söka sitt offers undergång.

I fråga huruvida nödvärn varit för handen och om dess gräns blifvit öfverskriden eller icke, hvilket allt är beroende af mångfaldiga vexlande sakförhållanden, kan lagstiftningen svårligen meddela närmare bestämmelser eller uppställa allmänna förutsättningar. Utredningen häraf måste ytterst ankomma på domarens skarpsinnighet, menniskokännedom och rättskänsla.

I dessa fall tarfvas väl alltid undersökning inför domstol för att ernå laglig visshet om det åberopade nödvärnets verklighet och beskaffenhet. Men, efter hvad erfarenheten vitsordat, saknas anledning till farhåga, att användandet af nödvärn, der behofvet deraf verkligen inträffat, skulle någonsin kunna leda till ansvar.

På grund häraf och med stöd jemväl af Högste Domstolens enhälliga yttrande, afgifvet i enahanda fråga den 16 Juni 1823, hemställer jag att, i stället för 56 § måtte införas 8 § i 7 Kap. af Lag-beredningens förslag alldeles oförändrad, hvilket sker, om begynnelseorden »rymmer fånge eller häktad person eller sätter han sig» utbytas emot: »sätter sig fånge eller häktad person» etc.

Högste Domstolens öfrige ledamöter lemnade förslaget i denna del utan anmärkning.

§§ 60—67.

Då grunder för bedömande af ansvarigheten för delaktighet i brott finnas i allmänna lagen stadgade och vid sådant förhållande i en speciell lag om vissa brott icke borde i annan måtto meddelas särskilda stadganden om straff för delaktighet, än så vidt i detta hänseende undantagsvis erfordrades föreskrifter, som skulle blifva afvikande från grunderna i allmänna lagen; samt härvid förekommer att de föreslagna 60 och 61 §§ innefatta endast sådana grunder, som väsendtligen öfverensstämma med den i lagskipningen antagna tolkning af 61 Kap. Missgernings-balken, synes dessa tvänne §§ böra uteslutas; och då i sådant fall förslaget icke komme att innehålla någon särskild fullständig afdelning angående delaktighet samt de fem närmast efterföljande §§ lämpligen böra upptagas i närmare sammanhang med lagbuden angående de brott, hvilka i dessa §§ omförmälas; hemställde Högste Domstolen att 62, 63 och 64 §§ omflyttas till ordningen näst efter 6 § i afdelningen om mord och dråp, — 65 § näst efter 12 § i afdelningen om sårmål och ringare misshandel, — 66 § näst efter 49 §, — och 67 § under allmänna bestämmelserna i författningens sista afdelning.

Hvad beträffar lydelsen af dessa §§, syntes *62 §* kunna ställas i likhet med redaktionen af Lag-beredningens förslag i 17 Kap. 9 § Straff-balken och *63 §*, med den förändring, som i anseende till uteslutande af 60 § blefve nödvändig, förenas med 62 § till en gemensam af denna lydelse:

Hafva flere deltagit i dråp, som i 3, 4 eller 5 § sägs; då skall enhvar, som tillfogat den döde någon lifsfarlig skada, och, der ej viss skada såsom i och för sig lifsfarlig någondera tillräknas kan, enhvar som tillfogat den döde någon af de skador, hvilka i förening förorsakat döden, dömas till det straff, som för hvarje fall stadgadt är. Den, som å den döde gjort ringare misshandel, varde för sin delaktighet i dråpet straffad såsom i 61 Kap. Missgernings-balken skiljs.

Vid den föreslagna omflyttningen i *67* § blefve förändring af ordalagen deri erforderlig; och syntes denna § kunna blifva så lydande: *i afseende å delaktighet i brott, som i denna författning omförmäles, komma, der annat här ej finnes särskildt stadgadt, de angående delaktighet i missgerningar i allmänhet gällande föreskrifter att tjena till efterrättelse.*

Justitie-råden Iggeström och Södergren tillade, att i afseende å 65 §, de åberopade hvad i fråga om åtskilliga föregående §§ blifvit emot bestämmande af fängelsestraff af Justitie-råden anmärkt; hvarjemte de i enlighet med sin anmärkning derom, att det i 49 § föreslagna stadgande om ansvar för utmaning till envig och sådan utmanings antagande kunde uteslutas, och då fråga om ansvarighet för de vid envig biträdande vittnena lämpligen kunde lemnas beroende på tillämpning af lagens allmänna stadgande om straff för delaktighet i brott, hemställde om icke *66* § kunde uteslutas.

§ 69.

Högste Domstolen ansåg ordet »kan» böra utbytas emot ordet *skall;* och tillade Justitie-råden Iggeström och Södergren, att de helst önskade gifva § jemväl föröfrigt och i dess helhet samma lydelse, som 8 Kap. 4 § i Lag-beredningens förslag till Straff-balk.

§ 70.

Det häruti föreslagna stadgande innefattar icke något, som är uteslutande påkalladt af hvad de i denna lag särskildt afhandlade brott, mord, dråp och annan misshandel å person, hafva för sig egendomligt i jemförelse med andra brott, genom hvilka göres skada, som kan med penningar ersättas. Om de i denna § utstakade grunder för bedömande af frågor om ersättning för skada genom nämnde särskilda brott äro giltiga och antagliga, så borde de obestridligen vara lika tillämpliga i fråga om ersättning för skada af mordbrand och alla öfriga slag af förstörelser å annans egendom; men framställde såsom undantags-stadganden i en lag om mord, dråp och annan personlig misshandel, skulle de synas vara bestämda att icke ega sådan allmän tillämplighet.

Efter den mera omfattande lagstiftning »om vållande», som Lag-beredningen föreslagit i 4 Kap. Straff-balken, hvilket hörer till strafflagens allmänna bestämmel-

ser, kunde den förutsättning göras, som ligger uttryckt i början af 7 § i 8 Kap., eller den, som motsvarar förevarande 70 § i det nu granskade förslaget; men så länge läran om begreppet af vållande är lemnad så föga bestämd, som den förekommer i 7 och 15 §§ af detta förslag, synes nämnde i 70 § upptagne förutsättning om skadestånd af annan person, än den, som gjort skadan, böra undvikas.

Med afseende härå och enär denna § angår sådant fall, som torde få räknas till de mera sällsynta, hvadan någon betänklig svårighet ej synes möta derför, att detta särskilda ämne blefve lemnadt å sido intill dess ny redaktion af strafflagen i dess helhet kommer att ske, så att ifrågavarande stadgande kan få dess rätta egenskap af allmän regel i skadeersättningsfrågor, ansåg Högste Domstolen samma § här böra uteslutas.

§ 71.

Justitie-råden Iggeström och Södergren åberopade hvad i sammanhang med anmärkningen vid 9 och 10 §§ blifvit erinradt angående omflyttning af 71 §.

§ 72.

Högste Domstolen hemställde om icke, till närmare likhet med Lag-beredningens förslag, nu förevarande § kunde erhålla följande lydelse: *Har man, vid dråp eller annan misshandel, träffat annan person, än den man dräpa eller misshandla ville; straffes, som vore gerningen föröfvad mot den, åt hvilken den ämnad var; dock skall ej, till straffets förhöjning, afseende å särskild egenskap hos denne eller särskildt förhållande mellan honom och gerningsmannen göras annorlunda, än såsom å en försvårande omständighet.*

§ 77.

Den i förevarande § införda hänvisning till särskildt gifne stadganden och föreskrifter i afseende å fånge, som gör våld eller misshandel å annan, ansågs, såsom öfverflödig och möjligen missledande, böra uteslutas.

§ 78.

I likhet med hvad Lag-beredningen föreslagit, ansåg Högste Domstolen, att sådan misshandel, som i §§ 11 och 12 omförmäles, ändå att den skett emot föräldrar eller någon annan af de i § 34 nämnde personer, ej borde underkastas åtal af allmän åklagare i annat fall, än att målsegande angifver brottet till sådant åtal eller det blifver föröfvadt under Sabbat eller å sådan ort, som i 47 § sägs. Ej heller borde, efter Högste Domstolens åsigt, brott, som i 45 § sägs, kunna af allmän åklagare åtalas, utan att det blifvit af målsegande till åtal angifvet. I följd

häraf och då brott, som i **13** § sägs, ej kunde, i händelse det föröfvats å sådan ort, som i **40** eller **41** § sägs, från offentligt åtal undantagas, hemställde Högste Domstolens fleste ledamöter, som ansett **36** § böra bibehållas, att § **78** måtte erhålla följande lydelse: *Misshandel, som i 11 eller 12 § sägs, ändå att den skett emot någon af de i 34 § nämnde personer, så ock brott, som i 13, 36 och 45 §§ sägs, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej målsegande brottet till sådant åtal angifver eller det blifvit föröfvadt under Sabbat eller å sådan ort, som i 40, 41 eller 47 § sägs.*

Vållande, som i 15 § sägs, må ej åtalas af annan. än målsegande. Lag samma vare om brott, som i 45 § sägs, der det ej af målsegande till åtal angifves.

Justitie-råden Iggeström och Södergren erinrade att, i händelse, efter deras förslag, **36** § komme att sammanslås med **13** §, åberopandet af **36** § här måste uteslutas.

I det ämne, som är afhandladt i **39** Kap. **2** § Missgernings-balken af **1734** års lag och hvarom stadganden blifvit föreslagna af Lag-kommittéen i **16** Kap. **35** § Kriminal-lagen och af Lag-beredningen i **17** Kap. **40** § Straff-balken, nemligen i frågan om begreppet af baneman, saknas allt stadgande i det nu granskade förslaget, som ändock afser upphäfvande af nämnde lagbud i Missgernings-balken. Att denna vigtiga fråga, på hvars säkra uppfattning tillämpningen af den föreslagne författningens strängaste ansvarsbestämmelser komme att bero, helt och hållet öfverlemnas till föremål för doktrinela stridigheter, synes vara för mycket vågadt och komme sannolikt att föranleda betänklig osäkerhet i lagskipningen. Behofvet af ett begreppsbestämmande härutinnan har ock blifvit utveckladt af Lag-kommittéen i dess motiver för Kriminal-lagförslaget.

Högste Domstolen ansåg således ett stadgande i ämnet böra i författningen införas, sådant Lag-beredningen detsamma i **17** Kap. **40** § Straff-balken föreslagit; hvilket stadgande torde böra intagas i ordningen näst efter **8** § i närvarande förslag; och syntes i sammanhang härmed, att stadgande, motsvarande **41** § i **17** Kap. af Lag-beredningens förslag, borde här intagas efter **16** §.

Slutligen ansåg Högste Domstolen sig böra erinra om iakttagande af de utaf framställda anmärkningar beroende rättelser dels i §§:s nummerföljd och dels i förteckningen å de lagrum, som genom den föreslagna författningen skulle upphäfvas.

Ex Protocollo
E. Helling.

Förslag

till Förordning angående mord, dråp och annan misshandel.

Med upphäfvande af ej mindre 12 Kap.; 14 Kap. 1 och 2 §§; 15 Kap. 1, 2, 5 och 6 §§; 16 och 17 Kap.; 18 Kap. 1, 3, 5, 6 och 7 §§; 20 Kap. 1, 2, 3, 4, 5, 8 och 10 §§; 21 Kap. 3 och 6 §§; 22 Kap. 7 §; 24, 25, 26 och 27 Kap; 28 Kap. 1, 2, 3, 4 och 5 §§; 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38 och 39 Kap. Missgernings-Balken; 4 Kap. 3 § Straff-balken och Kongl. Maj:ts förbud angående dueller och slagsmål den 22 Augusti 1682, än äfven, med nedannämnde undantag, alla öfriga stadganden, som ändra eller förklara berörde lagrum och författning eller dervid något tillägga eller innefatta bestämmelse om straffbarheten af brott och handlingar, som i denna förordning omförmälas, varder stadgadt, som följer:

Om mord och dråp.

§ 1.

Den, som uppsåtligen och med berådt mod beröfvar någon lifvet, miste, för mord, lif sitt.

§ 2.

Har någon gjort försök till mord, och blef endast genom omständigheter, som voro af gerningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; varde han dömd, om af gerningen kom svår kroppsskada, till straffarbete på lifstid och, i annat fall, till sådant arbete från och med sex till och med tio år. Kom af gerningen ringa eller ingen skada, må tiden för straffarbetet kunna till två år nedsättas.

§ 3.

Hvar som uppsåtligen, men af hastigt mod, beröfvar någon lifvet, dömes, för dråp, till straffarbete på lifstid.

Var

Var gerningsmannen genom svår förolämpning, eller synnerlig misshandel och utan egen skuld, retad till vrede af den dräpne; då kan till straffarbete från och med sex till och med tio år dömas.

§ 4.

Har någon genom uppsåtlig misshandel dödat annan, och skedde den misshandel med berådt mod, men utan afsigt att dräpa; skall dråparen dömas till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år.

Var misshandeln af den beskaffenhet, att döden, såsom sannolik verkan deraf, ej kunde väntas; må tiden för straffarbetet kunna nedsättas till fyra år.

§ 5.

Varder någon dräpen, såsom i 4 § sägs, och skedde misshandeln af hastigt mod och utan afsigt att döda; dömes dråparen till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

Var gerningsmannen, såsom i 3 § sägs, utan egen skuld retad till vrede af den dräpne, eller var misshandeln af den beskaffenhet, att döden, såsom sannolik verkan deraf, ej kunde väntas; då må tiden för straffarbetet kunna till två år nedsättas.

§ 6.

Begår lifstidsfånge dråp, som i 3 eller 4 § sägs, utan de mildrande omständigheter, som för hvartdera fallet äro nämnde; hafve han förverkat lifvet.

§ 7.

Är någon ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse, vållande till annans död, dömes till böter från och med femtio till och med femhundra Riksdaler eller fängelse från och med två till och med sex månader.

Var vållandet synnerligen groft; då må till straffarbete från och med sex månader till och med två år dömas.

§ 8.

För dråp, som pröfvas hafva timat mera af våda, än af vållande, skall ej någon till straff dömas.

Om såramål och ringare misshandel.

§ 9.

Har någon gjort sådan misshandel å annan, att han deraf mistat talförmåga, syn eller hörsel, eller fått svårt lyte eller annat svårt kroppsfel eller stadigvarande svårt men å sin helsa; dömes, om skadan skedde med berådt mod, till straffarbete från och med sex till och med tio år och, om den skedde af hastigt mod, till straffarbete från och med två till och med sex år.

§ 10.

Har någon misshandlat annan, såsom i 9 § sägs, utan uppsåt att åstadkomma sådan skada, som i samma § nämnd är, eller har någon uppsåtligen gjort sådan misshandel å annan, att han råkat i lifsfarlig sjukdom; då skall gerningsmannen dömas, om misshandeln skedde med berådt mod, till straffarbete från och med två till och med sex år och, om den skedde af hastigt mod, till straffarbete från och med två månader till och med två år.

§ 11.

Gör någon uppsåtligen sådan misshandel å annan, att deraf uppkommer mindre lyte eller kroppsfel, eller lindrigare sjukdom, än i 9 och 10 §§ sägs, dömes till straffarbete från och med två månader till och med två år eller böter från och med tio till och med femhundra Riksdaler.

§ 12.

För uppsåtlig misshandel, hvarå ringare eller ingen skada följt, vare straffet böter från och med fem till och med tvåhundra Riksdaler, eller fängelse från och med två till och med sex månader.

§ 13.

Den, som i uppsåt att göra skada, eller eljest i vredesmod, emot annan drager knif eller svärd, spänner bössa, eller reser annat lifsfarligt vapen, straffes, ändå att ingen skada sker, med böter från och med tio till och med femtio Riksdaler. Kommer skada, må straffarbete från och med två till och med sex månader ådömas, der eljest blott till fängelse eller böter dömas skulle.

§ 14.

Nu kan så hända att någon, under utöfning af laga rättighet att aga den, som under hans lydnad står, tillfogar honom skada, och är den så ringa, som i 12 § sägs; derför må han ej till straff fällas.

§ 15.

Är någon ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse, vållande till sådan kroppsskada, som i 9 eller 10 § nämnd är; straffes med böter från och med tio till och med tvåhundra Riksdaler eller fängelse från och med två till och med sex månader.

Å vållande till skada, som i 11 § sägs, vare straffet böter från och med fem till och med femtio Riksdaler.

§ 16.

För sår eller annan kroppsskada, som sker mera af våda än af vållande, skall ej straff ådömas.

Om förgiftning.

§ 17.

Har någon gifvit annan gift eller dylikt för att honom skada, och dör han deraf; varde, ändå att förebäras skulle, att gerningen ej skett i uppsåt att döda, straffad efter 1 § såsom för mord. Kommer af den förgiftning svår kroppsskada; dömes till straffarbete på lifstid. Följer deraf ringare eller ingen skada, eller stadnar brottet vid försök; då skall till straffarbete från och med fyra till och med åtta år dömas.

Har någon, i uppsåt att annan till lif eller helsa skada, tillredt eller anskaffat gift eller dylikt, men gitter ej att till fullbordandet af sitt uppsåt göra försök; varde han till straffarbete från och med sex månader till och med två år dömd, der han ej af egen drift och förr, än brottet blef upptäckt, giftet förstört.

§ 18.

Förgiftar någon, i uppsåt att skada andra till lif eller helsa, varor, som till salu hållas, eller hvad annat som helst, så att allmän fara för menniskors lif eller helsa deraf kommer; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Får någon af den förgiftning död eller svår kroppsskada; vare lag, som i 17 § skils.

§ 19.

Har någon, utan uppsåt, orsakat förgiftning, som i 18 § sägs, och söker ej, ändå att han det varseblifvit, att faran deraf, så vidt ske kan, genast afvärja; vare förfallen till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Får någon af förgiftningen svår kroppsskada; då skall till straffarbete från och med två till och med sex år dömas. Ljuter någon deraf döden; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år.

Den, som genom försäljning eller utlemnande af veterligen förfalskade lifs- eller läkemedel ouppsåtligen vållar sjukdom, kroppsskada eller död, straffes på sätt särskildt stadgadt är.

§ 20.

Bryter den, som till försäljning af gift berättigad är, mot föreskrift, som till förekommande af missbruk eller skada deraf blifvit gifven, eller säljer eller utlemnar den gift, som dertill oberättigad är, och får någon af giftet döden; dömes till fängelse från och med två till och med sex månader eller straffarbete från och med sex månader till och med två år. Får någon af giftet svår kroppsskada; då skall till fängelse från och med två till och med sex månader dömas.

Om försäljning eller utlemnande af gift, så ock om olofligt innehafvande af arsenik, gälle hvad särskildt stadgadt är.

Om barnamord och fosters fördrifvande, så ock om utsättande af barn eller annan, som vårnlös är.

§ 21.

Har qvinna med uppsåt dödat sitt oäkta barn, vare sig genom handaverkan, eller underlåtenhet af det, som till barnets bibehållande vid lif nödigt var, och skedde den handaverkan eller underlåtenhet vid födseln eller strax derefter; dömes, för barnamord, till straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år.

Var brottet med synnerligen förmildrande omständigheter förenadt; då må tiden för straffarbetet kunna till fyra år nedsättas.

§ 22.

Har qvinna uppsåtligen och med berådt mod, vid födseln eller strax derefter,

gjort försök att döda sitt oäkta barn, och blef endast genom omständigheter, som voro af hennes vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad, eller har hon, vid födseln eller strax derefter, utsatt sitt oäkta barn eller det uppsåtligen från sig skilt och i hjelplöst tillstånd försatt, och fanns barnet vid lif igen, varde hon dömd till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Fick barnet svår kroppsskada, kan tiden för straffarbetet förhöjas till högst fyra år. Sattes barnet ut å sådant ställe eller under sådane omständigheter, som i 31 § sägas, vare lag, som der stadgas.

§ 23.

Har qvinna sökt enslighet vid födseln, och varder barnets död, utan hennes uppsåt, orsakad af det hjelplösa tillstånd, deri hon sig försatt; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

§ 24.

Har qvinna, som af oloflig beblandelse hafvande varit, födt i enslighet och fostret förstört eller å lön lagt; dömes, om hon den enslighet sökt, till straffarbete från och med två till och med fyra år och, om hon den ej sökt, till straffarbete från och med sex månader till och med två år, der ej i något af dessa fall utrönes, att fostret omkommit utan modrens vållande, eller att det varit dödfödt eller så ofullgånget, att det ej med lif framfödas kunnat.

§ 25.

Qvinna, som i uppsåt att döda eller fördrifva sitt foster nyttjar invärtes eller utvärtes medel, som sådan verkan hafva kan; varde dömd, om fostret kommer utan lif eller ofullgånget fram, till straffarbete från och med två till och med sex år, och i annat fall till sådant arbete eller fängelse från och med två till och med sex månader.

§ 26.

Den, som med qvinnans vilja söker döda eller fördrifva hennes foster, på sätt i 25 § sägs; straffes såsom i samma § stadgadt är.

§ 27.

Har någon, utan qvinnans vilja, sökt döda eller fördrifva hennes foster, på

sätt i 25 § sägs; dömes, om fostret kommer utan lif eller ofullgånget fram, till straffarbete från och med sex till och med tio år, och i annat fall till sådant arbete från och med sex månader till och med två år.

Fick qvinnan af gerningen svår kroppsskada; dömes till straffarbete på lifstid: fick hon deraf döden; miste gerningsmannen lifvet.

§ 28.

Föröfvar någon å qvinna, den han vet hafvande vara, sådan misshandel, att fostret förgås eller kommer ofullgånget fram, och hade han ej uppsåt att fostret skada; dömes, om misshandeln skedde med berådt mod, till straffarbete från och med två till och med fyra år och, om den skedde af hastigt mod, till straffarbete från och med sex månader till och med två år; dock må, der brottet är med synnerligen förmildrande omständigheter förenadt, straffet kunna nedsättas, i förra fallet till straffarbete i sex månader och i sednare fallet till fängelse i två månader.

§ 29.

Har någon i annat fall, än i 22 § sägs, uppsåtligen satt ut barn, det han pligtig var att vårda och som sig sjelf ej hjelpa kunde, eller det eljest uppsåtligen från sig skilt och såmedelst i hjelplöst tillstånd försatt, och skedde det å sådant ställe eller under sådana omständigheter, att gerningsmannen ej med sannolikhet kunde vänta barnets räddning; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Fick barnet svår kroppsskada; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år: ljöt det döden: dömes till straffarbete på lifstid.

§ 30.

Blef barnet utsatt å sådant ställe eller under sådana omständigheter, att fara för dess lif eller helsa väl var för handen, men gerningsmannen dock med sannolikhet kunde vänta dess räddning; då skall till straffarbete från och med två månader till och med två år dömas. Fick barnet svår kroppsskada; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år: ljöt det döden; vare gerningsmannen förfallen till straffarbete från och med sex till och med tio år.

§ 31.

Sattes barnet ut å sådant ställe eller under sådana omständigheter, att fara för dess lif eller helsa ej syntes vara för handen; då skall till böter från och med

tjugu till och med trehundra Riksdaler eller fängelse från och med två till och med sex månader dömas. Fick barnet svår kroppsskada; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år: ljöt det döden; dömes till straffarbete från och med två till och med fyra år.

§ 32.

Har någon, på sätt i 29 § sägs, utsatt eller från sig skilt sjuklig, bräcklig eller eljest hjelplös person, den han pligtig var att vårda, och skedde det å ställe eller under omständigheter, som i 29, 30 eller 31 § sägas; vare lag, som der för hvarje fall stadgadt är.

§ 33.

Sätter någon ut eller öfvergifver den han sig åtagit eller eljest pligtig är att fortskaffa eller ledsaga, och sker det å sådant ställe eller under sådana omständigheter, som i 29, 30 eller 31 § sägas; vare ock lag, som der för hvarje fall stadgas.

Om misshandel å föräldrar, maka eller förmån.

§ 34.

Begår någon dråp, som i 3 eller 4 § sägs, å skyldeman i rätt uppstigande led; miste lifvet. Begår någon dråp, som i 5 § sägs, å sådan skyldeman; dömes till straffarbete på lifstid. Sker dråp å maka, stjuf- eller svärföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde, eller annan, under hvars lydnad man står; varde den omständighet såsom synnerligen försvårande ansedd; och må ej, i dessa fall, den i 3, 4 och 5 §§ medgifna mildring af det i allmänhet stadgade straffet ega rum.

§ 35.

Gör någon uppsåtligen annan misshandel å skyldeman i rätt uppstigande led; då må straffet ej sättas lägre än sex månaders straffarbete, som vid försvårande omständigheter kan, der straffarbete eller fängelse å viss tid eljest är stadgadt, förhöjas till straffarbete på lifstid, om högsta strafftiden är i allmänhet bestämd till tio år, och i annat fall till två års straffarbete utöfver den i allmänhet bestämda högsta strafftiden. Sker sådan misshandel å annan af de personer, som i 34 § äro nämnde; varde den omständighet såsom synnerligen försvårande ansedd; och må ej till lindrigare straff än fängelse dömas.

§ 36.

Förbryter man sig, såsom i 13 § sägs, mot någon af de personer, som i 34 § äro nämnde; varde, der ingen skada sker, ändock straffad med fängelse från och med två till och med sex månader.

Om våld å den, som nyttjas i offentligt vårf; så ock om våld, hvarigenom fridsbrott sker.

§ 37.

Gör någon våld eller annan misshandel å embetsman, i embets-ärende, eller för att honom till någon embets-åtgärd tvinga eller derifrån hindra, eller att å honom för sådan åtgärd hämnas; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Med embetsman förstås här den, som med Konungens fullmakt å embetet försedd är, eller embete af lika värdighet innehafver, eller i sådan embetsmans ställe lagligen satt är; så ock Domare, ändå att han ej blifvit af Konungen förordnad.

§ 38.

Hvad i 37 § om sådant brott, som der sägs, stadgadt är, gälle ock för det fall, då ledamot i Taxerings- eller Pröfnings-kommitté eller i Styrelse öfver allmänt Verk eller allmän Inrättning, eller den, som i Nämnd eller Jury sitter, varder i eller för utöfningen af sådan befattning våldförd.

§ 39.

Förbryter sig någon, såsom i 37 § sägs, emot tjensteman eller annan, den der icke innehafver embete eller sådant uppdrag, som i samma § omtalas, men är förordnad eller vald att offentligt tjenste-ärende förrätta eller annan allmän befattning utöfva, eller kallad att vid offentlig förrättning tillhandagå; dömes till straffarbete från och med två månader till och med två år eller fängelse från och med två till och med sex månader.

§ 40.

Den, som våldför sig å annan vid Gudstjenst, vare förfallen till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Var våldet ringa, och kom ej

deraf